T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÖNETİCİ BÜROLARINDA MEKAN ÖRGÜTLENMESİ

RABİA KÖSE DOĞAN

DOKTORA TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

Konya-2008

T.C

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÖNETİCİ BÜROLARINDA MEKAN ÖRGÜTLENMESİ

RABİA KÖSE DOĞAN

DOKTORA TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

Bu tez 04.07.2008 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir

Prof.Dr.Şengül ÖYMEN GÜR	Doç.Dr.Ali ASASOĞLU	Yrd.Doç.Dr.Mustafa İNCESAKAL
(Danışman)	(Üye)	(Üye)
Yrd.Doç.Dr.İbrahim BAKIR		Yrd.Doç.Dr.Murat ORAL
(Üye)		(Üye)

ÖZET

Doktora Tezi

YÖNETİCİ BÜROLARINDA MEKAN ÖRGÜTLENMESİ

Rabia KÖSE DOĞAN

Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Şengül ÖYMEN GÜR

2008, 265 Sayfa

Jüri: Prof. Dr. Şengül ÖYMEN GÜR

Doç.Dr. Ali ASASOĞLU

Yrd.Doç.Dr. Mustafa İNCESAKAL

Yrd.Doç.Dr. İbrahim BAKIR

Yrd.Doç.Dr. Murat ORAL

16.Yüzyıldan itibaren başlayan büro oluşumu 19.yüzyıla kadar gelişimini sürdürmüştür. 20.yüzyılda teknolojik gelişmeler, bilişim sistemindeki ilerlemeler, yönetim anlayışındaki değişiklikler büro kavramını ve işleyiş biçimini etkilemiştir. Yönetim, büro kavramıyla tarihsel koşutluklar gösteren bir kavramdır. Yönetim anlayışı, işlerin örgütlenme biçimi ve iletişim sistemindeki ilerlemeler sonucunda büro mekanlarının örgütlenmesi değişmiştir. Günümüzde genelde büroların, özelde yönetim bürolarının birey ve bireyler arası ilişkileri ile iş verimi beklentilerine bağlı olarak birçok fonksiyonu karşılaması gerekmektedir.

Bu kapsam doğrultusunda tezin giriş kısmında, büro-ofis tanımları yapılmıştır. Dünya'da ve Türkiye'de gelişim süreçleri incelenmiştir. Büro türleri belirlendikten sonra teknolojinin tanımı yapılarak, teknoloji ve bilişim sistemlerinin etkisi ile değişen tasarım ölçütleri belirlenmiştir. Bürolardaki çağdaş kullanım yöntemleri açıklanırken, 21.yüzyılın büro-ofis anlayışına yer verilmiştir. Fiziksel ve psiko-sosyal açıdan kullanıcı gereksinimleri belirlenmiş; büroların ayrılmaz parçası olan donatılar, yönetim kavramı ile eşleştirilerek tarihsel süreçten günümüze kadar olan değişiklikler açısından incelenmiştir. Tezin ana teması olan yönetim kavramı ve yönetici büroları, özel sektör ve kamu kuruluşlarına ait olmak üzere iki grup altında toplanmış ve seçilen mekan örnekleri üzerinden analiz edilmiştir. Seçilen örneklerin sonunda tezin amacı olan, yönetim bürolarının yapılanma farkları ortaya konmuştur.

İmajın ön planda olduğu özel sektöre ait yönetim bürolarında; cesur, renkli, heyecanlı ve yenilikçi tasarım kararları alınırken, sınırlı olanaklar doğrultusunda ve geleneksel-otoriter anlayışla tasarlanan kamuya ait yönetici bürolarında tutucu, klasik, ağır ve hazır imalata yönelik donatılardan oluşan düzenlemelerin egemen olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Büro, Ofis, Yönetim, Yönetici Büroları.

ABSTRACT

PhD Thesis

SPACE OF ORGANIZATION OF ADMINISTRATION OFFICES

Rabia KÖSE DOĞAN

Selcuk University Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Şengül ÖYMEN GÜR

2008, 265 Page

Jury: Prof. Dr. Şengül ÖYMEN GÜR

Assoc.Dr. Ali ASASOĞLU

Assis. Prof. Mustafa İNCESAKAL

Assis. Prof. İbrahim BAKIR

Assis. Prof. Murat ORAL

The establishment of offices started in the 16th century and gradually developed until the 19th century. In the 20th century, the technological advances and information systems along with the changing views of administration affected the concept of office and its operation. Another concept which runs parallel with the history of office is administration. Design of offices has changed with constantly advancing communication systems and the new concepts of management and work efficiency. The offices and administrative environments need to fulfill many functions related to individual, interpersonal relations and production.

Within this context, in the introduction part of the dissertation the definitions of office are rendered. Its developmental processes in the world and in Turkey are examined. After the types of offices are defined, the definition of technology is rendered; criteria of office design congruent with the effects of information technology are presented. While the modern use of offices are explained, the concept of office in 21st century is underlined. The psycho-social and physical user needs are determined. The office equipment which is an indispensable part of offices is reviewed throughout the history in conjunction with the concept of administration. The administration concept and administrators' offices which are the main subject of this study are classified as private sector and public institutions and are analyzed over the office samples chosen in terms of spatial organization.

The administrative offices which have been the symbol of power, status, prestige and distinction throughout the history are environments associated with mobility, dynamism, aesthetic appreciation and innovativeness in private sector where economic reasoning and image are at the forefront; whereas, the administrative offices in public sector are of authoritarian, heavy-rigid-geometric-massive characteristics for conservative and economic reasons. These offices are mostly designed to comply with the limited sources available in the public sector.

Key Words: Office, Administration, Administrator Offices.

ÖNSÖZ

‘’Yönetici Bürolarının Mekan Örgütlenmesi’’ başlıklı bu çalışma Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalında Doktora Tezi olarak hazırlanmıştır.

Seni Diğerlerinden Farksız Yapmaya Bütün
Gücüyle Gece Gündüz Çalışan Bir Dünyada,
Kendin Olarak Kalabilmek,
Dünyanın En Zor Savaşını Verebilmek Demektir.
Bu Savaş Bir Başladı Mı, Artık Hiç Bitmez..!

E.E. Cummings

Akademik yolda ilerlemenin gururu, gelecek nesillere eser bırakmak ve ışık tutmakla her geçen gün artıyor. Yüksek lisans tezimden bugünlere beni alıp getiren, her zaman her konuda bana destek olan, çalışmalarıma yol gösteren, yolunda ilerlediğim, hayat ve tez danışmanım sayın Prof.Dr. Şengül Öymen GÜR’e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmalarım sırasında bana her an destek olan aileme ve eşime en içten teşekkürlerimi iletiyorum. En zor günleri ve en mutlu anları birlikte paylaştığımız değerli arkadaşım Yük.Mim.Nihan Canbakal ATAOĞLU’na sonsuz dostluğumla teşekkür ediyorum.

Sonlar hep yeniliklerin başlangıcıdır, bu çalışmanın sonuyla gelecek nesillere ışık tutmanın gururu içinde emeği geçen herkese gönüller dolusu teşekkürler…

Rabia KÖSE DOĞAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
ŞEKİL DİZİNİ ..... **ix**
TABLO DİZİNİ ..... **xix**
1.GİRİŞ **1**
1.1. Tezin Amacı ve Kapsamı **1**
1.2. Literatür Özeti **3**
1.3. Materyal ve Metod **5**
2. BÜRO-OFİS TANIMI **6**
2.1. Dünya'da Büro Yapılarının Gelişimi **8**
2.2. Türkiye'de Büro Yapılarının Gelişimi **31**
2.3. Büroların Mekansal Örgütlenme Tipolojisi **38**
2.3.1. Kapalı (Geleneksel) Düzen Büro **38**
2.3.2. Açık (Serbest) Düzen Büro **40**
2.3.2.1. Bull Pen Sistemi **41**
2.3.2.2. Yönetici Çekirdek Sistemi **41**
2.3.2.3. Açık Yerleşme Sistemi **42**
2.3.3. Karma Düzen Büro **45**
3. BÜRO VE TEKNOLOJİK GELİŞMELER **47**
3.1. Teknolojik Gelişmeler ve Büro Mekanlarına Yansıması **47**
3.2. Teknolojik Gelişmeler ve Yönetim Organizasyonundaki Değişimler **51**
3.3. Bürolara Çağdaş ve Radikal Yaklaşımlar **62**
4. BÜRO BİNALARI VE KULLANICI GEREKSİNİMLERİ **67**
4.1. Fiziksel Kullanıcı Gereksinmeleri **67**
4.2. Psiko-Sosyal Kullanıcı Gereksinmeleri **69**
4.3. Çağdaş Bürolarda Sosyo-Psikolojik Gelişim ve Mekan Örgütlenmesi **70**

5. BÜRO DONATILARININ TARİHSEL SÜRECİ 74
5. 1. Mobilya-Donatı Tanımı 74
5.1.1. Mobilyanın Anlam ve İşlev Düzeyleri 75
5.2. Büro Mobilyalarının Tarihsel Süreçte Gelişimi 77
5.2.1. İlkçağ Mobilya Sanatı (M.Ö.4000-M.S.476) 77
5.2.2. Orta Çağ Mobilya Sanatı (M.S.476-1453)..... 81
5.2.3. Rönesans Mobilya Sanatı (M.S.1453-1550)..... 84
5.2.4. Barok ve Rokoko Mobilya Sanatı (M.S.1550-1774) 87
5.2.5. Yeni Çağ Mobilya Sanatı (M.S.1774-1789)..... 95
5.2.6. Yakın Çağ Mobilya Sanatı (M.S.1789-1900) 108
5.2.7. Günümüz Mobilya Sanatı (M.S.1900-…)..... 110
6. YÖNETİM KAVRAMI 138
6.1. İdari Büro Binaları..... 138
6.2. Yönetim Kavramı..... 140
6.3. Yönetici Büroları..... 140
6.4. Yönetici Bürolarında Birimler..... 141
6.4.1. Sekreterlik-Ön Karşılama-Bekleme Birimi..... 141
6.4.2. Makam Masası ve Koltuğu..... 142
6.4.3. Toplantı Birimi..... 142
6.4.4. Yakın Oturma-Uzak Oturma 142
6.4.5. Özel Oda..... 142
6.5. Toplum-Birey İlişkilerine Yönelik Simgeler 143
6.6. Çağdaş Yönetim Mekanlarında İç Mimari Tasarıma Yaklaşım 144
7. ÖZEL KURULUŞLARIN YÖNETİCİ BÜROLARI 145
7.1. Home-Office ve Office-Home Tipi Yönetici Büroları 145
7.1.1. Günther Yönetici Bürosu..... 145
7.1.2. Neapolis Yönetici Bürosu..... 148
7.1.3. Şişli'de Yönetici Bürosu..... 150
7.1.4. Alaturka Yönetici Bürosu..... 154
7.1.5. Obstetrics Yönetici Bürosu..... 159

7.2. Image-Maker Office Tipi Yönetici Büroları 163
7.2.1. Saat ve Saat Yönetici Bürosu 163
7.2.2. T BANK Yönetici Bürosu 169
7.2.3. RSM Yönetici Bürosu 174
7.2.4. Dr.Ahn Plastik&Estetik Yönetici Bürosu 178
7.2.5. Good Face Yönetici Bürosu 183
7.3. Nature Office Tipi Yönetici Büroları 187
7.3.1. Tekofaks Yönetici Bürosu 187
7.3.2. İstanbul'da Yönetici Bürosu 192
7.3.3. Ceylan Yönetici Bürosu 198
7.3.4. Ryeo Yönetici Bürosu 201
7.4. Klasikleşmiş (Bilindik) Office Tipi Yönetici Büroları 205
7.4.1. Yiğit Yönetici Bürosu 205
7.4.2. Medikal Yönetici Bürosu 209
7.4.3. Giz Plaza Yönetici Bürosu 213
7.4.4. Mecidiyeköy'de Yönetici Bürosu 217
7.4.5. İletişim Yönetici Bürosu 222
8. KAMU KURULUŞLARININ YÖNETİCİ BÜROLARI 228
8.1. Selçuk Üniversitesi Meslek Eğitim Fakültesi Dekanlığı 229
8.2. Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı 232
8.3. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı 235
8.4. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığı 238
8.5. Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı 241
9. SONUÇ VE ÖNERİLER 247
10. KAYNAKLAR 255

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 2.1. Giorgio Vasari tarafından yapılan Uffizzi Palace- Floransa..... 8
Şekil 2.2. Uffizzi Palace'ın Plan Şeması 9
Şekil 2.3. Posta Tasarruf Bankası, Viyana, 1904-1906 10
Şekil 2.4. The East India Company 11
Şekil 2.5. The Oriel Chambers Cephe Görünüşü..... 12
Şekil 2.6. The Oriel Chambers Farklı Cephe Görünüşleri..... 12
Şekil 2.7. Court of Chancery 13
Şekil 2.8. Galleria Vittorio..... 13
Şekil 2.9. Larkin Binası Ön Cephe ve Plan Çizimi..... 15
Şekil 2.10. Larkin Binası Plan Şeması..... 16
Şekil 2.11. ve 2.12. Larkin Binası Açık Planlı Büro Mekanı 17
Şekil 2.13. Larkin Binası Çalışma Birimi..... 17
Şekil 2.14. The Guarranty Building..... 18
Şekil 2.15. ve 2.16. Seagram Binası Eski ve Yeni Hali..... 19
Şekil 2.17. Bürolandschaft Sistemli Büro Plan Şeması 20
Şekil 2.18. Bürolandschaft Sistemli Büro 20
Şekil 2.19. Centraal Beher'in Plan Şeması 21
Şekil 2.20. Centraal Beher İç Görünüşü 22
Şekil 2.21. Union Carbide Corporation Şirketi..... 22
Şekil 2.22. Union Carbide Corporation Şirketi Giriş Mekanı 23
Şekil 2.23. Union Carbide Corporation Şirketi Yönetici Odası..... 23
Şekil 2.24. Union Carbide Corporation Şirketi Büro Mekanı 23
Şekil 2.25. ve 2.26. Inland Şirketinde Aynı Katın Farklı Kullanımı 25
Şekil 2.27. ve 2.28. Inland Steel Şirketinin Yönetim Birimi 25
Şekil 2.29. ve 2.30. Daktilo ve Bilgisayarların İlk Kullanımı 26
Şekil 2.31. New York'taki Ford Foundation Binası..... 27
Şekil 2.32. Richardson-Vicks Binasının İç Mekan Görünüşü 27
Şekil 2.33. Richardson-Vicks Binasının Dış Mekan Görünüşü..... 27
Şekil 2.34. Deere & Company Şirketinin Büro Mekanı 28
Şekil 2.35. SEI Investments Şirketi Çalışma Birimleri..... 29

Şekil 2.36. 4.Vakıf Han Binası Cephe Görünüşü 32
Şekil 2.37. 4.Vakıf Han Binası İç Mekan Görünüşü 32
Şekil 2.38. Kapalı Düzen Büro Mekanı 40
Şekil 2.39. Bull Pen Sistemi 41
Şekil 2.40. Yönetici Çekirdek Sistemi 41
Şekil 2.41. Açık Yerleşme Sistemi 42
Şekil 2.42. Serbest Düzen Büro Mekanı 45
Şekil 2.43. Karma Düzen Büro Mekanı 46
Şekil 3.1. Las Flores Şirket Binası Gece Görünüşü 50
Şekil 3.2. Las Flores Şirket Binası Gündüz Görünüşü 50
Şekil 3.3. ve 3.4. Las Flores Şirket Binası Cephe Görünüşleri 51
Şekil 3.5. Otelleme (Hotelling) Yöntemi 55
Şekil 3.6. Tele Büro Şeması 56
Şekil 3.7. Sanal Büro Şeması 57
Şekil 3.8. Ev-ofis (Home-office) 58
Şekil 3.9. Gezici-Karavan Ofis (Mobile Office) 64
Şekil 3.10. Gezici-Karavan Ofis (Mobile Office) 65
Şekil 3.11. ve 3.12. Telekomünikasyon Kulesi 64
Şekil 4.1. ve 4.2. Tek Kişilik (Bireysel) Çalışma Masaları 68
Şekil 4.3. Sosyo-Psikolojik Çalışma Ortamı 71
Şekil 5.1. ve 5.2. Mezopotamya Taht-Koltuk 78
Şekil 5.3. Mezopotamya Taht-Koltuk Resimleri 78
Şekil 5.4. Mezopotamya Taş Kabartma Üzerinde Taht-Koltuk 78
Şekil 5.5. ve 5.6. Mısır Taht-Koltuk Görünüşleri 79
Şekil 5.7. Mısır Taht-Koltuk ve Minder 80
Şekil 5.8. Taş Kabartma Üzerinde Taht-Koltuk-Masa 80
Şekil 5.9. ve 5.10. Yunan-Roma Sandalyeleri 81
Şekil 5.11. ve 5.12. Yunan-Roma Masaları 81
Şekil 5.13. ve 5.14. Bizans Kral Tahtı ve Oturak 82
Şekil 5.15. ve 5.16. Roman Sandalye ve Dinlenme Koltuğu 82
Şekil 5.17. ve 5.18. Türk Duvar Nişleri 83
Şekil 5.19. Pugin Tasarımlı Başbakan Çalışma Masası 83

Şekil 5.20. Gotik Dönemi Çalışma Masası 84
Şekil 5.21. ve 5.22. Gotik Dönemi Çalışma Masaları 84
Şekil 5.23. ve 5.24. Rönesans Koltuk Örnekleri 85
Şekil 5.25. ve 5.26. Rönesans Açılır-Kapanır Çalışma Masası 85
Şekil 5.27. ve 5.28. Stipo'nun Kapalı ve Açık Görünüşü 86
Şekil 5.29. Günümüzde Rönesans Tarzı Çalışma Odası 86
Şekil 5.30. Dolmabahçe Sarayı Çalışma Odası 87
Şekil 5.31. ve 5.32. Barok Tarzı Çalışma Masası 88
Şekil 5.33. ve 5.34. Barok Tarzı Koltuklar 88
Şekil 5.35. ve 5.36. Barok Tarzı Tahtlar 88
Şekil 5.37. ve 5.38. XIII. Louıs Çalışma Masaları 89
Şekil 5.39. ve 5.40. XIII. Louıs Koltuk ve Konsolu 89
Şekil 5.41. Günümüz XIV. Louıs Tarzı Çalışma Odası 90
Şekil 5.42. ve 5.43. XIV. Louıs Dönemi Dolaplar 91
Şekil 5.44. ve 5.45. XIV. Louıs Dönemi Vestiyer ve Sehpa 91
Şekil 5.46. ve 5.47. XIV. Louıs Dönemi Konsol ve Koltuk 91
Şekil 5.48. Rokoko Tarzı Koltuklar 92
Şekil 5.49. ve 5.50. Yazı ve Makyaj Masası 92
Şekil 5.51. Günümüz Rokoko Tarzı Çalışma Odası 93
Şekil 5.52. Günümüz XV. Louıs Tarzı Çalışma Odası 94
Şekil 5.53. ve 5.54. Regence Dönemi Çalışma Masaları 94
Şekil 5.55. ve 5.56. Regence (Rögens) Dönemi Kitaplıklar 95
Şekil 5.57.-5.58. ve 5.59. Regence Stili Günümüz Kitaplıkları 95
Şekil 5.60. XVI. Louıs Dönemi Mekan Örneği 96
Şekil 5.61. ve 5.62. XVI. Louıs Dönemi Koltuklar 97
Şekil 5.63. ve 5.64. XVI. Louıs Dönemi Köşe Koltukları 97
Şekil 5.65. XVI. Louıs Dönemi Çalışma Konsolu 97
Şekil 5.66. XVI. Louıs Dönemi Çalışma Birimi 98
Şekil 5.67. XVI. Louıs Dönemi Çalışma Birimi 98
Şekil 5.68. XVI. Louıs Dönemi Çalışma Birimi 98
Şekil 5.69. Directorıa Dönemi Sandalye 99
Şekil 5.70. Directorıa Dönemi Sehpa 99

Şekil 5.71. Queen Anne Dönemi Çalışma Birimi 100
Şekil 5.72. Queen Anne Dönemi Çalışma Masası 100
Şekil 5.73. Chippendale Dönemi Çalışma Masası 101
Şekil 5.74. ve 5.75. Chippendale Dönemi Kitaplık ve Masa 102
Şekil 5.76. ve 5.77. Hepplewhite Dönemi Kitaplık ve Sandalye 103
Şekil 5.78. Hepplewhite Dönemi Çalışma Masası 103
Şekil 5.79. Adam Dönemi Çalışma Masası 104
Şekil 5.80. ve 5.81. Sheraton Dönemi Çalışma Masaları 105
Şekil 5.82. ve 5.83. Sheraton Dönemi Çalışma Masaları 105
Şekil 5.84. ve 5.85. Sheraton Dönemi Kitaplıklar 106
Şekil 5.86. ve 5.87. Empire (Ampir) Dönemi Koltuklar 107
Şekil 5.88. Empire (Ampir) Dönemi Çalışma Masası 107
Şekil 5.89. ve 5.90. Louis Philippe Dönemi Çalışma Masası 108
Şekil 5.91. ve 5.92. Georgıan Dönemi ve Federal Dönemi 109
Şekil 5.93. İlk Dosya Dolabı 110
Şekil 5.94. ve 5.95. Arts and Crafts Yazı Masası ve İç Mekanı 111
Şekil 5.96. ve 5.97. Art Nouveau Çalışma Masası 111
Şekil 5.98. Henry Van De Velde Çalışma Masası 112
Şekil 5.99. Larkin Binası Danışma Bankosu 113
Şekil 5.100. ve 5.101. İlk Çelik Büro Masası ve Sandalyesi 113
Şekil 5.102.- 5.103. ve 5.104. Çelik Büro Sandalyeleri 114
Şekil 5.105. Johnson&Son Company Büro Mobilyası 114
Şekil 5.106. ve 5.107. Gerrit Rietvelt Tasarımlı Sandalye 115
Şekil 5.108. ve 5.109. Gerrit Thomas Rietveld Tasarımlı Masa ve Sandalye . 116
Şekil 5.110. Glowtecture Şirketi Cephe Görünüşü 116
Şekil 5.111. Glowtecture Şirketi Danışma Bankosu Görünüşü 117
Şekil 5.112.-5.113.ve 5.114. Wassily Chair ve Tubular Steel Chair 118
Şekil 5.115. ve 5.116. Mies Van der Rohe Tasarımlı Sandalye 118
Şekil 5.117. ve 5.118. Le Corbusier Tasarımlı Koltuklar 118
Şekil 5.119. Alvar Aalto Tasarımlı Sandalye 119
Şekil 5.120. Tavolo Jean - Eileen Gray 119
Şekil 5.121. ve 5.122. Charles Eames Tasarımlı Sandalye 119

Şekil 5.123. Charles Eames Tasarımlı Sandalye 120
Şekil 5.124. ve 5.125. Eero Saarinen Tasarımlı Sandalye 120
Şekil 5.126. Bauhaus Tarzı Ofis Bekleme Birimi..... 120
Şekil 5.127. Bauhaus Tarzı Ofis Bekleme Birimi..... 121
Şekil 5.128. Ruhlmann Tasarımlı Çalışma Grubu 122
Şekil 5.129. Art Deco Tarzı Çalışma Grubu..... 122
Şekil 5.130. ve 5.131. Art Deco Tarzı Çalışma Grupları..... 122
Şekil 5.132. Modern Büro Görünüşü..... 123
Şekil 5.133. Beacon FirmasıYönetici Odası 124
Şekil 5.134. Beacon Firması Yönetici Odası Dış Görünüşü…… 124
Şekil 5.135. ve 5.136. Ultimo Danışmanlık Bürosu İç Mekanı……..... 125
Şekil 5.137. Ultimo Danışmanlık Bürosu İç Mekan Görünüşü..... 125
Şekil 5.138. Pompidou Centre 126
Şekil 5.139. Hı-Tech Tarzı Bir Ofisin İç Mekan Görünüşü 127
Şekil 5.140. Rafineri Reklam Ajansı Plan Şeması..... 128
Şekil 5.141. Rafineri Reklam Ajansı Toplantı Odası Dış Görünüşü 128
Şekil 5.142. Rafineri Reklam Ajansı Görünüşü..... 129
Şekil 5.143. Rafineri Reklam Ajansı Toplantı Odası Görünüşü..... 129
Şekil 5.144. Rafineri Reklam Ajansı Sekreter Birimi..... 130
Şekil 5.145. Açılır-Kapanır Dolap Şeklindeki Bir Çalışma Birimi 130
Şekil 5.146. ve 5.147. Ron Arad'ın Vitra İçin Tasarladığı Tom Roll Chair.... 131
Şekil 5.148. ve 5.149. Ron Arad Tasarımlı Büro Koltukları 131
Şekil 5.150. ve 5.151. Ron Arad Tasarımlı Büro Rafları 131
Şekil 5.152. Post-Modern Çalışma Birimi..... 132
Şekil 5.153. Putman Tasarımlı Paris Kültür Bakanı Odası……..... 133
Şekil 5.154. Quart de Poll Tasarımlı Isabelle Yazı Masası 133
Şekil 5.155. Ettore Sottsass Tasarımlı Büro Toplantı Masası 134
Şekil 5.156. Mario Bellini Tasarımlı Büro Koltuğu 134
Şekil 5.157. ve 5.158. Joe Columbo Tasarımlı Büro Koltuğu..... 134
Şekil 5.159. Flo Adlı Bilgisayarlı Büro Sistemi 135
Şekil 5.160. Corporate Yönetim Binası İç Mekan Görünüşü 136
Şekil 5.161. Corporate Yönetim Binası Bekleme Birimi 136

Şekil 7.1. Atölye-Ev'in Aksonometrik Perspektifi 146
Şekil 7.2. Atölye-Ev'in Salon Görünüşü 147
Şekil 7.3. ve 7.4. Atölye-Ev'in Çalışma Biriminden Görünüş 147
Şekil 7.5. Atölye-Ev'in Açık Mutfak Görünüşü 148
Şekil 7.6. Neapolis Home-Office Plan Şemaları 149
Şekil 7.7. Çalışma Biriminden Görünüş 149
Şekil 7.8. ve 7.9. Yemek-Toplantı Masası ve Mutfak Görünüşü 150
Şekil 7.10. Sekreter Masası Görünüşü 151
Şekil 7.11. Bekleme Birimi Görünüşü 152
Şekil 7.12. Giriş ve Toplantı Birimini Ayıran Döner Kapı 152
Şekil 7.13. Toplantı Masası Görünüşü 153
Şekil 7.14. Çalışma Masası ve Koltuğu 153
Şekil 7.15. Sekreter Masası 155
Şekil 7.16. Çalışma Birimlerinden Görünüş 155
Şekil 7.17. Çalışma Birimlerinden Görünüş 156
Şekil 7.18. Muhasebe Bölümünden Görünüş 156
Şekil 7.19. Yönetici Mekanından Görünüş 157
Şekil 7.20. Genel Müdür ve Yardımcısının Çalışma Mekanı 157
Şekil 7.21. Ofisin Plan Şeması 158
Şekil 7.22. Obstetrics Klinik Plan Şeması 159
Şekil 7.23. Obstetrics Klinik Danışma Bankosu 160
Şekil 7.24. ve 7.25. Obstetrics Klinik Giriş Koridoru 160
Şekil 7.26. Obstetrics Klinik Tedavi Odaları 161
Şekil 7.27. Obstetrics Klinik Bekleme Birimi 161
Şekil 7.28. Obstetrics Klinik Doktor Odası 162
Şekil 7.29. Obstetrics Klinik Toplantı Odası 162
Şekil 7.30. Ofis Ana Koridordan Görünüş 164
Şekil 7.31. ve 7.32. Çalışma Birimlerinin Koridordan Görünüşü 164
Şekil 7.33. Genel Toplantı Odası Görünüşü 165
Şekil 7.34. Muhasebe Bölümünden Görünüş 165
Şekil 7.35. Giriş Bölümünden Görünüş 166
Şekil 7.36. Danışma Bankosundan Görünüş 166

Şekil 7.37. ve 7.38. Genel Müdür Koridoru İmaj Duvarı 166
Şekil 7.39. Genel Müdür Odasından Görünüş 167
Şekil 7.40. Genel Müdür Odasından Giriş Kapısı Görünüşü 167
Şekil 7.41. Saat ve Saat Merkez Ofisi Modellemesi 168
Şekil 7.42. Saat ve Saat Merkez Ofisi Plan Şeması 168
Şekil 7.43. Genel Müdürlük Bekleme Biriminin Koridor Görünüşü 170
Şekil 7.44. Duvar Nişlerinin Koridordan Görünüşü 170
Şekil 7.45. Genel Müdür Sekreterleri ve Bekleme Birimi 171
Şekil 7.46. Genel Müdür Odasından Görünüş 171
Şekil 7.47. Bölüm Toplantı Birimi Dış Görünüşü 172
Şekil 7.48. Bölüm Toplantı Birimi İç Görünüşü 172
Şekil 7.49. T BANK Genel Müdürlüğünün Kat Planları 173
Şekil 7.50. ve 7.51. Giriş Koridoru Görünüşleri 175
Şekil 7.52. Tasarım Stüdyosu-İmaj Duvarı Görünüşü 175
Şekil 7.53. Tasarım Stüdyosu-İmaj Duvarı Görünüşü 176
Şekil 7.54. Direktör Odası Koridordan Görünüş 176
Şekil 7.55. Genel Toplantı Odası Görünüşü 177
Şekil 7.56. RSM Tasarım Merkezi Plan Şemaları 177
Şekil 7.57. ve 7.58. Kliniğe Giriş ve İmaj Duvarı Görünüşü 179
Şekil 7.59. Koridor Geçişlerindeki Duvar Yüzey Görünüşleri 179
Şekil 7.60. ve 7.61. Hasta Bekleme Birimi Görünüşleri 180
Şekil 7.62. Hasta Bekleme Birimi Görünüşleri 180
Şekil 7.63. Konsültasyon Odası Dış Görünüşü 181
Şekil 7.64. Konsültasyon Odası İç Görünüş 181
Şekil 7.65. Dr.Ahn Plastik&Estetik Kliniği Modellemesi 182
Şekil 7.66. Dr.Ahn Plastik&Estetik Kliniği Planları 182
Şekil 7.67. Doktor Odası Görünüşleri 183
Şekil 7.68. ve 7.69. Good Face Dental Kliniği Giriş Mekanı 184
Şekil 7.70. Good Face Dental Kliniği Danışma Bankosu 184
Şekil 7.71. Good Face Dental Kliniği Bekleme Birimleri 185
Şekil 7.72. Good Face Dental Kliniği Doktor Odası 185
Şekil 7.73. Good Face Dental Kliniği Toplantı Odası 186

Şekil 7.74. Good Face Dental Kliniği Plan Şeması 186
Şekil 7.75. Tekofaks Binası Atrıum Görünüşü 188
Şekil 7.76. Atrıumun Üst Görünüş 188
Şekil 7.77. Genel Yönetici Odası Görünüşü 189
Şekil 7.78. Yönetici Odası Genel Görünüş 189
Şekil 7.79. Yönetici Odası Toplantı ve Uzak Oturma Birimleri 190
Şekil 7.80. ve 7.81. Tekofaks Binası Çatı Bahçesi Görünüşü 190
Şekil 7.82. Tekofaks Binası Plan Şeması 191
Şekil 7.83. Tekofaks Binası Plan Şeması 191
Şekil 7.84. Danışma Görünüşü 193
Şekil 7.85. Ana Giriş Koridorundan Görünüş 193
Şekil 7.86. Yönetici Odası Çalışma Birimi 194
Şekil 7.87. Yönetici Odası Özel Köşe Görünüşü 194
Şekil 7.88. Sekreterlik ve Bekleme Birimi 195
Şekil 7.89 Genel Müdür Sekreter Masası 195
Şekil 7.90. Genel Müdür Odası Görünüşü 196
Şekil 7.91. Genel Müdür Odası Toplantı Masası Görünüşü 196
Şekil 7.92. Personel Çalışma Birimleri 197
Şekil 7.93. Çalışma Birimlerinin Açıldığı İç Bahçe 197
Şekil 7.94. Yönetici Odası Genel Görünüşü 199
Şekil 7.95. Toplantı Birimi 199
Şekil 7.96. Çalışan ve Ziyaretçiler için Dinlenme Birimi 200
Şekil 7.97. Çalışma Birimi Genel Görünüşü 200
Şekil 7.98. Ceylan Yönetim Yapısının Bahçe Görünüşü 201
Şekil 7.99. ve 7.100. Ryeo Klinik Giriş Mekanı Görünüşü 202
Şekil 7.101. Ryeo Klinik Eğik Duvar Yüzeyi Görünüşü 202
Şekil 7.102. Tedavi Birimleri Koridor Görünüşü 203
Şekil 7.103. Ryeo Klinik Doktor Odası Görünüşü 203
Şekil 7.104. Ryeo Klinik Bekleme Birimi 204
Şekil 7.105. Ryeo Klinik Plan Şeması 204
Şekil 7.106. Sekreter Bankosu Görünüşü 206
Şekil 7.107. Giriş Koridorundan Görünüş 206

Şekil 7.108. Bekleme Birimi 207
Şekil 7.109. Genel Müdür Odasından Görünüş 207
Şekil 7.110. Genel Müdür Odası Oturma Birimleri 208
Şekil 7.111. Genel Müdür Odası Oturma Birimleri 208
Şekil 7.112. Personel Çalışma ve Dinlenme Birimleri 210
Şekil 7.113. Personel Çalışma ve Dinlenme Birimleri 210
Şekil 7.114. Bekleme Birimleri Görünüşü 211
Şekil 7.115. Yönetici Odası Genel Görünüş 211
Şekil 7.116. Yönetici Odası Uzak Oturma Birimi 212
Şekil 7.117. Toplantı Birimi Genel Görünüş 212
Şekil 7.118. Giriş Mekanı Görünüşü 214
Şekil 7.119. Ön Bekleme Birimi 214
Şekil 7.120. Yönetici Odası Genel Görünüş 215
Şekil 7.121. Yönetici Masası Görünüşü 215
Şekil 7.122. Toplantı Masası Görünüşü 216
Şekil 7.123. Çalışma Birimleri Görünüşü 216
Şekil 7.124. Giriş Koridoru Görünüşü 218
Şekil 7.125. Danışma Bankosu Görünüşü 218
Şekil 7.126. Personel Çalışma Alanlarını Ayıran Cam Bölme 219
Şekil 7.127. Personel Çalışma Birimleri 219
Şekil 7.128. Yönetici Odası Genel Görünüşü 220
Şekil 7.129. Yönetici Odası Oturma ve Toplantı Birimi 220
Şekil 7.130. Büronun Plan Şeması 221
Şekil 7.131. Büronun Plan Şeması 221
Şekil 7.132. Ana Giriş Holü 223
Şekil 7.133. Danışma Bankosu 223
Şekil 7.134. 8. Kattaki Yönetici Odasından Görünüş 224
Şekil 7.135. 8. Kattaki Yönetici Odasının Oturma Birimleri 224
Şekil 7.136. Genel Müdür Odası 225
Şekil 7.137. Genel Müdür Odası 225
Şekil 7.138. Genel Müdür Odası Oturma Birimleri 226
Şekil 7.139. Toplantı Odası Genel Görünüş 226

Şekil 7.140. Toplantı Masası Görünüşü 226
Şekil 7.141. 5. Kattaki Yönetici Odası 227
Şekil 7.142. 5. Kattaki Toplantı Birimi 227
Şekil 8.1. Meslek Eğitim Fakültesi Dekanlığı Plan Şeması 229
Şekil 8.2. Yönetici Koltuğu ve Masası 230
Şekil 8.3. Misafir Koltuğu (Çift Kişilik) 230
Şekil 8.4. Misafir Koltuğu (Tek Kişilik) 230
Şekil 8.5. Toplantı Masası 231
Şekil 8.6. Özel Odadan Görünüş 231
Şekil 8.7. Özel Kalem 231
Şekil 8.8. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı Plan Şeması 232
Şekil 8.9. Yönetici Koltuğu ve Masası 233
Şekil 8.10. Toplantı Masası 233
Şekil 8.11. Konsol Görünüşü 233
Şekil 8.12. Özel Oda Çalışma Masası 234
Şekil 8.13. Özel Oda Dinlenme Birimi 234
Şekil 8.14. Özel Kalem 234
Şekil 8.15. Hukuk Fakültesi Dekanlığı Plan Şeması 235
Şekil 8.16. Yönetici Koltuğu ve Masası 236
Şekil 8.17. Makam Odasından Görünüş 236
Şekil 8.18. Misafir Koltuğu (Çift Kişilik) 236
Şekil 8.19. Toplantı Masası 237
Şekil 8.20. Özel Oda Toplantı Masası 237
Şekil 8.21. Özel Kalem 237
Şekil 8.22. İlahiyat Fakültesi Dekanlığı Plan Şeması 238
Şekil 8.23.Yönetici Koltuğu ve Masası 239
Şekil 8.24. Misafir Koltuğu 239
Şekil 8.25. Özel Oturma Köşesi 239
Şekil 8.26. Özel Oda Çalışma Masası 240
Şekil 8.27. Özel Oda Toplantı Masası 240
Şekil 8.28. Özel Kalem Görünüşü 240
Şekil 8.29. Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı (Eski) Plan Şeması 242

Şekil 8.30. Düzenlenmeden Önce Yönetici Koltuğu ve Masası 242
Şekil 8.31. Düzenlenmeden Önce Toplantı Masası 243
Şekil 8.32. Düzenlenmeden Önce Giriş Kapısı 243
Şekil 8.33. Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı (Yeni) Plan Şeması 244
Şekil 8.34. Düzenlendikten Sonra Yönetici Odası..... 244
Şekil 8.35. Düzenlendikten Sonra Yönetici Koltuğu ve Masası..... 245
Şekil 8.36. Düzenlendikten Sonra Misafir Oturma Birimi 245
Şekil 8.37. Düzenlendikten Sonra Toplantı Masası..... 245
Şekil 8.38. Düzenlendikten Sonra Duvar Nişleri..... 246
Şekil 8.39. Özel Oda Görünüşü 246
Şekil 8.40. Özel Kalem Görünüşü 246

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Home-Office ve Office-Home Tipi Yönetici Bürosu Sonuç Tablosu 248
Tablo 2. Image-Maker Office Tipi Yönetici Bürosu Sonuç Tablosu..... 249
Tablo 3. Nature Office Tipi Yönetici Bürosu Sonuç Tablosu..... 250
Tablo 4. Klasikleşmiş (Bilindik) Office Tipi Yönetici Bürosu Sonuç Tablosu 251
Tablo 5. Kamu Kuruluşlarının Yönetici Bürosu Sonuç Tablosu 252

1.GİRİŞ

1.1. Tezin Amacı ve Kapsamı

Yüzyıllar boyunca büro ve ofis yapıları, bireylerin konutlarından sonra ikinci öneme sahip mekanlar olmuştur. Çalışan bireylerin, günün üçte birini veya yarısını geçirdikleri mekanlar iş yerleridir. 16.yüzyıldan itibaren şekillenmeye başlayan bürolar, teknolojiye ve bilişim sistemlerine bağlı olarak hızlı bir değişim göstermektedir. Yeni gelişen teknolojik sistemlerle alışılagelmiş büro kavramlarının dışına çıkılarak sanal büro, uydu büro, tele büro gibi kavramlar oluşmaya başlamıştır.

Bireylerin toplu halde yaşamaya başlamalarından itibaren oluşan yönetim kavramı, büro mekanları için önemlidir. Büro ve yönetim kavramının birleşmesi ile ortaya çıkan yönetici bürolarının mekan örgütlenmesi, tezin ana amacıdır. Bu amaç doğrultusunda, özel ve kamu kuruluşlarındaki yönetici bürolarının mekan çözümlemelerine yönelik yaklaşımları; teknolojik sistemler, malzemenin gelişimi ve donatı seçimleri ile yönetici bürolarını etkilemektedir. Özel kuruluşların yönetici bürolarındaki mekan örgütlenmesi özgün ve yenilikçi iken kamu kuruluşlarındaki yönetici bürolarının mekan örgütlenmesi tutucu ve bilindiktir. Bu tezin varsayımıdır.

Mekan örgütlenmesi açısından, yönetici bürolarında bulunan sekreterlik, ön karşılama, bekleme, makam masası ve koltuğu, toplantı birimi, yakın-uzak oturma ve özel oda birimleri ve mekanların tasarım felsefeleri seçilen örnekler üzerinden incelenmiş; bu inceleme sonucunda mekan ve donatı ile kullanıcı arasındaki ilişki, mekan kullanımındaki tasarım felsefelerini ortaya çıkarmıştır. Mekanlarda kullanılan renk, malzeme, donatı ve aydınlatma gibi seçimler; yönetici, büro çalışanı ve gelen ziyaretçi üzerinde önemli bir psikolojik etkiye sahiptir. Özel ve kamu kuruluşlarının yönetici büroları arasındaki farkların önemli bir kısmının, bu seçimlerden kaynaklı olduğu saptanmıştır.

Tez çalışmasında yönetici büroları; özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları olarak iki gruba ayrılarak irdelenmiş, özel kuruluşların yönetici bürolarında ekonomi, imaj ve anlayış farklarından dolayı mekansal çeşitlenmenin zenginliği belirlenmiş, yeniliklere açık olma konusunda değişim gösteren bir yapı da olduğu gözlemlenmiştir.

Tez kapsamında dört grup altında özgün olarak sınıflanan özel kuruluşların yönetici bürolarında; günümüzde yaygın olarak kullanılan home-office ya da ofisi ev ortamına benzetmeye çalışan office-home kavramı ilk grupta, imajın ve etkinin ön planda olduğu image-maker ofisleri ikinci grupta, 1950-1960'lı yılların doğal ofislerinden etkilenerek ve gelişerek günümüzde örnekleri görülen nature-officeleri üçüncü grupta ve bilindik (klasikleşmiş) ofisler ise dördüncü grup altında seçilen örneklerle incelenmiştir.

Kamu kuruluşlarının yönetici bürolarında çeşitlilik ve özgün bir sınıflama karşımıza çıkmamaktadır. Resmi yönetici büroları alışılagelmiş devlet otoritesini sürdürmekte, hazır imalattan oluşan geleneksel anlayışla seçilen donatılar bu iddiaları güçlendirmektedir.

Tezin irdeleme kısmında, seçilen örnekler üzerinden oluşturulan tablolarla yönetici bürolarında kullanılan birimler, mekan örgütlenmelerindeki tasarım felsefeleri, mekan ve donatı seçimlerindeki tercihler ve nedenleri belirlenmiş, ayrıca geleceğe yönelik mekan örgütlenmesi ile ilgili önerilerde sunulmuştur. Ancak devletin kaynaklarının cömertçe kullanılması durumunda bile yeniliğe açık olmayan kamu kuruluşlarının yönetici bürolarının tasarım felsefelerini ve varlığını değişmeden koruduğu, uzun tarihi geçmişle açıklanabileceğinden tez çalışmasının bir bölümü Mısır-Mezopotamya'dan günümüze uzanan süreçte donatılarla simgelenen yönetim evrimi incelenmiştir.

Yönetici büroları ile ilgili referans niteliğinde bir yayın bulunmamaktadır. Tezin bir diğer amacı olarak, bu alandaki eksikliği gidermek; bundan sonraki araştırmacılara, yönetici bürosu tasarlayacak iç mimarlara ve mekan kullanıcılarına ışık tutmak için tezin sonuç kısmında öneriler sunulmaktadır.

1.2. Literatür Özeti

Tez çalışmasına başlarken bürolar, büro donatıları ve yönetim kavramları ile ilgili yayınlar, tez çalışmaları, ders notları, mimari ve iç mimari dergiler ile internet kaynakları incelenmiştir. İncelenen başlıca kaynaklar şunlardır:

N. Eldem'in ‘’İdari ve Ticari Büro Binaları’’ (1950) isimli çalışmasında büro yapıları ile ilgili genel bilgiler verilmekte, kentsel ve mekansal gelişimleri anlatılmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde Dünya'daki önemli büro yapıları tanıtılmaktadır.

V. Dökmeci, Y. Dülgeroğlu ve L. Berköz Akal’ın ’’İstanbul Şehir Merkezi Transformasyonu ve Büro Binaları’’ (1993) başlıklı kitabında, ekonomik ve teknolojik gelişmeler sonucu şehirlerde ve özellikle İstanbul kent merkezinin işlevlerindeki dönüşüm ve buna bağlı olarak büro yapılarındaki gelişimler incelenmiştir. Kitabın ilk bölümünde, İstanbul kent merkezinin transformasyonu anlatılmakta, ikinci bölümde ise İstanbul’daki 8 büro yapısı ayrı ayrı tanıtılmaktadır. Büro yapılarının gelişimleri ve iç mekan özellikleri hakkında bilgi vermektedir.

B. Gürkan'a ait ‘’Yirminci Yüzyıl Batı Mimarisinin 1950-1990 Arası Ülkemiz Mimarisindeki ve Bir Örnek Olarak Büro Binaları Üzerindeki Etkileri’’ (1996) isimli yüksek lisans tezi, ülkemiz mimarlığının 20. yüzyıldaki kimlik arayışlarını ve bunun getirmiş olduğu sorunlarını incelemektedir. 1950 sonrasında batı ile bütünleşme çabalarının mimarimizdeki etkileri, özel bir örnek olarak büro binaları üzerinde, batı mimarisindeki örneklerle karşılaştırmalar yapılarak anlatılmaktadır.

H. Erdener'in ‘’Büro Binalarında Yeni Kullanım Yöntemleri’’ (1996) isimli makalesinde, çalışma organizasyonu ve iş ilişkilerindeki yeni yöntemler incelenmekte, ofislerde etkin kullanım metotları araştırılmaktadır.

A. Gürer'in ‘’Büro Binalarında Mekan ve Kullanıcı Performansının Değerlendirilmesi’’ (1997) isimli yüksek lisans tezi iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde büro yapılarının İstanbul şehir merkezindeki gelişimi ve büroların planlama türleri irdelenmektedir. İkinci bölümde ise seçilen üç büro yapısı, mekan ve kullanıcı performansı açısından değerlendirilmektedir.

E. Aykol'un ''Büro Yapılarında Kullanıcı Gereksinimlerinin Mekan Tasarımına Etkilerinin İrdelenmesi'' (1997) isimli yüksek lisans tezinde, büro yapılarının tasarımında temel yaklaşımları, fiziksel çevrenin kullanıcılara etkisini ve kullanıcıların davranışsal özelliklerinin tasarıma etkilerini incelemiştir.

B. Kısmet'in ''Yönetim Yapılarında Kullanılan Bilişim Teknolojileri ve Mimari Etkileri'' (1999) isimli yüksek lisans tezinin ilk bölümünde büroların tarihsel süreci ile ilgili bilgiler verilmiş ve sonrasında bilişim teknolojilerinin yönetim yapılarına ve mimari mekan anlayışına etkisi incelenmiştir.

G. Dalgıç'ın ''İleri Teknolojiye Dayalı Büro Modelinde Mekan Organizasyonu'' (1999) başlıklı yüksek lisans tezinde, bilginin iletimindeki gelişmeleri, kullanıcı gereksinimlerini ve teknolojinin büro binalarını yapısal ve işlevsel yönden nasıl etkilediği incelenmiştir.

İ. Aluçlu'nun ''Özel Sektör Yönetim Binalarında (Holdinglerde) Kullanıcı Gereksinimi, Konfor Şartları ve Organizasyona Yönelik Sistem İyileştirme Modeli'' (2000) başlıklı doktora tezinde, fonksiyonel ve fiziksel eskime süreci içerisine giren yönetim binalarında verimliliğin arttırılabilmesi için kullanıcı gereksinimleri açıklanmış ve mekana nasıl yansıtılacağı ile ilgili model önerilmiştir.

İç mekan düzenlemelerindeki son gelişmeleri mekanların fonksiyonlarına göre sınıflandıran ''Maru Annual 2006 ve Maru Annual 2007'' yayınlarında bulunan büro ve ofis örnekleri ile plan şemaları, tez kapsamında kullanılmıştır.

Other Office (2002) isimli kitap, alışılagelmiş büro ve ofis mekanlarının dışında uygulanmış farklı mekan alternatifleri sunmaktadır. Mekanların açıklamaları, fotoğrafları ve plan şemalarının bulunduğu yayından örnekler, tez çalışmasında bulunmaktadır. Mimari ve iç mimari düzenlenmelere yönelik, periyodik yayınlar olan Tasarım Dergisi, Yapı Dergisi, Bob Dergisi, Art Decor Dergisi, Maıson Française Dergisi, Vizyon Dekorasyon Dergisi ve Arredamento Dekorasyon Dergileri, araştırma kapsamında incelenerek, mekan örneklerinden tez çalışmasında kullanılmıştır.

Yönetici büroları ile ilgili referans niteliğinde bir yayın bulunmamaktadır. Bu alandaki eksikliği gidermek; bundan sonraki araştırmacılara, yönetici bürosu tasarlayacak iç mimarlara ve mekan kullanıcılarına bu çalışma ile ışık tutmak amaçlanmaktadır.

1.3. Materyal ve Metod

Tez kapsamında iki tür materyal kullanılmıştır. Bunlardan ilki teorik ve görsel bilgi ağırlıklı konuyla ilgili yayınlar, tez çalışmaları, ders notları, mimari ve iç mimari dergiler ile internet kaynaklarıdır. Taranan ve incelenen bilgiler, bir süzgeçten geçirilerek genelden özele doğru sıralanmıştır.

İkinci materyal ise kamu kuruluşları içerisinde yer alan Selçuk Üniversitesi kapsamında tarz farklılıkları göz önünde bulundurularak seçilen beş adet dekanlık makamının (Meslek Eğitim Fakültesi Dekanlığı, Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı, Hukuk Fakültesi Dekanlığı, İlahiyat Fakültesi Dekanlığı ve Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı) Yapı İşleri Daire Başkanlığı'ndan elde edilen projelerinin yerinde tespiti, dekanlarla yapılan görüşmeler ve mekan fotoğraflarıyla analiz edilmesidir.

Tez çalışmasında izlenen metot ise gözlem ve tespittir. Konuyla ilgili yayınlar, tez çalışmaları, ders notları, mimari ve iç mimari dergiler ile internet kaynaklarından yararlanılarak yapılan araştırmalar ve gözlemler sonucunda, tespit çalışması yapılmıştır. Tezin ilk bölümünde bulunan büro-ofis tanımları, Dünya'da ve Türkiye'deki gelişim süreci, büro tipleri ve türleri, yönetim kavramı, teknolojiyle ilişkisi ve bunun sonucunda mekana yansıması, kullanıcının fiziksel ve psiko-sosyal gereksinimleri; ikinci bölümde bulunan büro donatılarının tarihsel süreçte gelişimi ve değişimi ile son bölümde incelenen yönetici büroları örnekleri araştırma, gözlem ve tespit çalışmalarının sonucudur.

Gözlem çalışması, tespite ilişkin olguya bakmak için kullanılır. Basit ve düzenli gözlem olarak iki sınıfa ayrılmaktadır. Basit gözlem, tek ve rastgeledir. Düzenli gözlem ise, periyodik yinelemelerin sonunda elde edilen tespitlerdir. Bu çalışma kapsamında, öncelikli olarak dekanlık birimlerinde farklı zaman aralıklarıyla gözlemler yapılmıştır.

Tezin son bölümünde özel kuruluşlara ait yönetim bürolarının dört grup altında, home-office yada office-home bürolar, image-maker büroları, nature-office bürolar ve bilindik (klasikleşmiş) bürolar olarak özgün sınıflamaları yapılmıştır. Sınıflama ise bilimin ilk adımıdır. Sonuç kısmında sınıflandırma ve karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır.

2. BÜRO-OFİS TANIMI

" Hayır; büro başkadır, özel yaşam başka. Büroya gittiğimde Kale'yi arkamda bırakırım, Kale'ye geldiğimde ise büroyu arkamda bırakırım. Sizin de itirazınız yoksa, aynı şekilde davranmanızı dilerim. „

Charles Dickens, Büyük Umutlar, 1860.

Kelime anlamı olarak ofis ve büro literatürde eş anlamlı olarak kullanılırlar. Bu sözcüklerin etimolojisi ayrı ayrı incelendiğinde farklı köklerden geldikleri anlaşılır. ‘’Büro’’ sözcüğü Latince'de ‘’burro’’ olup kaba saba giysiye verilen isimdir ve klasik çağlar sonunda da bu anlamı taşımıştır. XII.yy.’da bureau’nun anlamının biraz daha daralarak yazı masalarını örtmek için kullanılan yünlü kumaş olduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra büro, şık yazı masalarının içinde bulunduğu odalara verilen isim olmuştur (Dökmeci ve Ark., 1993).

Mimarlık sözlüğünde tanımlanan büro kavramı; yazı ve yönetim işlerinin çalışma yerleri, büro binaları; bunların gereksinimlerini karşılayacak hacimleri barındıran binalar olarak tanımlanmaktadır (Hasol, 1993). Başka bir tanımlamada ise büro, belirli bir uzmanlık dalının ve iş bölümünün gerçekleştiği çeşitli işlerin, bir takım görevlilerce, kendi konumlarının özelliğine uygun bir masa başında sürdürülmeye çalışıldığı mekandır (Kurugöl, 1992). Şevket Sunar’ın tanımlamasında ise Büro-Hizmet binalarında sürdürülen faaliyetler; ister makinelerle, isterse insanlarla ya da her ikisi tarafından birlikte yürütülsün; genel anlamda verilerin alınması, biriktirilmesi, değerlendirilmesi, değiştirilmesi ve yeniden ortaya konulmasıdır. Diğer bir deyişle büro, çalışma alanları verilerinin işlendiği yerler olarak tanımlanmaktadır (Sunar, 1980).

Scognamillo’ya göre; ‘’Büro; bir işin yapıldığı, bir uğraşın sürdürüldüğü her yerdir’’. Bu tanımda söz edilen mekana, sadece bir işadamının çalışma yeri, bir banka, bir dükkan değil; bir doktor muayenehanesi, bir karakol ve bir yontu atölyesi de girmektedir. Mimar Gassan’a göre büro; ‘’İş bölümünün ve ihtisasın şef, memur, katip, muhasip, desinatör diye isimlendirdiği çeşitli iş ve vazife adamının yine kendi işinin niteliğine uygun bir masa başında çalıştığı yerdir.’’ şeklinde tanımlamalar yapılmaktadır (Dökmeci ve Ark., 1993).

Literatürde ‘’ofis’’ olarak kullandığımız terim, Almanca literatürde ‘’geschaftsraum’’, ‘’amtszimmer’’, İngilizce ve Fransızca literatürde; ‘’bureau’’, ‘’office’’ olarak kullanılmaktadır. Günümüzde kullanılan ***ofis*** teriminin kökü Latince de ***opus*** sözcüğü olup ***yapıt, iş*** anlamına gelmektedir. ***Opus facere,*** iş yapmak fiilini oluşturur. Ayrıca ofis sözcüğünün kökeninde daire anlamı da vardır ve sonsuzluk kavramını akla getirmektedir (Savaşır, 1991). Günümüzün büro anlayışında haberleşme araçlarının gelişimiyle evde, trende, uçak gibi yerlerde iş yapılabiliyor olması, çalışmak için mekan belirlemenin önemli olmadığını bize göstermektedir. Bu noktada ofis sözcüğünün kelime anlamı, çağdaş büro anlayışına uygundur. Ofis; sayısız belgenin, hesabın ve görsel malzemenin toplandığı, depolandığı, iletildiği ve dağıtıldığı, bilgiye dayalı işlerin özelleştirilmiş mekanıdır (Mitchell, 1995).

Ofis ve büro kavramlarının tanımlamalarında ortak bileşenin iş eylemi ve iş eyleminin gerçekleştiği mekanın varlığı olduğunu görmekteyiz. Ancak aralarında içerik olarak farklılıklar görülmektedir. Ofis tanımlamasında, iş eylemi ve gerçekleştiği mekan için geniş bir açılım sunulmaktadır. Örneğin, bir banka yapısı, bir doktor muayenehanesi yada marangoz atölyesi gibi. Oysa ki büro tanımlamasında iş eyleminin organizasyonel yapı içine alınarak yönetimsel bir içerik kazandırıldığı belirli bir mekan biçimlemesi yapıldığı görülmektedir.

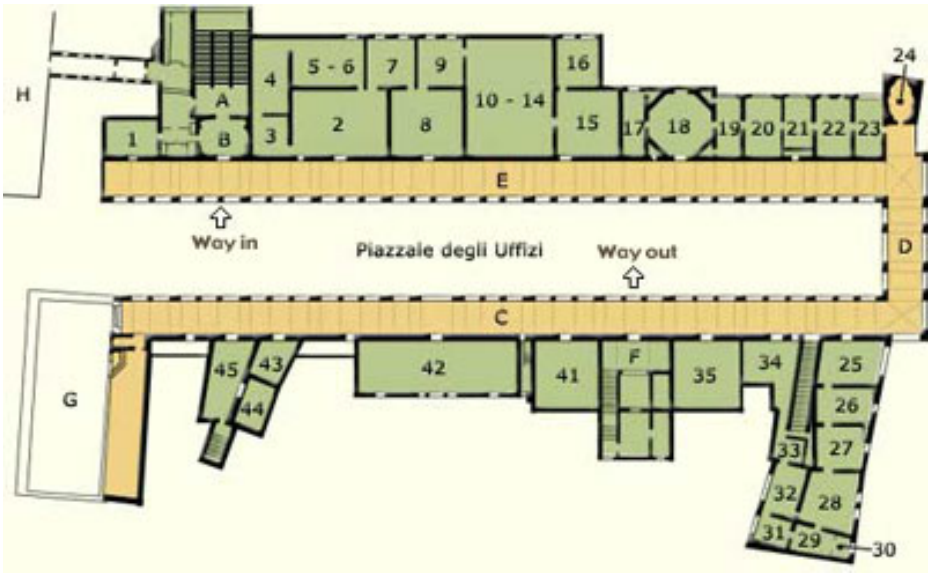
Günümüzde iletişim ve enformasyon teknolojisindeki gelişmeler, bu gelişmelerin iş eylemlerinde aktif olarak kullanılmaya başlanması ile birlikte özellikle düşünsel iş eylemini gerçekleştiren kişiler için, iş mekanlarının alternatiflerinin artmasına olanak sağlamıştır. Örneğin, bir gazete muhabirinin şirket binası dışında çalışabilmesi gibi. Teknolojik gelişmeler bu tür görevlerde olan kişiler için mekan kavramının öneminin azalmasına neden olmuştur. Bu arada unutulmaması gereken önemli bir konu bireysel ya da kolektif bir oluşumun tüm çalışanlarının bir araya geldiği ve üretimin yapıldığı mekanın vazgeçilmezliğidir (Dalgıç, 1999). Büro işlevinin gerçekleştiği mekan ve mekanlar sisteminin içinde bulunduğu yapı, büro binasıdır. Genel anlamı ile büro binası; belli bir eylem içinde kullanılmak amacı ile kısa veya uzun sürede kalıcı nitelikte tasarlanmış, bir mekan veya mekanlar dizinini içerecek şekilde inşa edilmiş yapı olarak tanımlanmaktadır (Ünügür, 1989). Bu tanımlamaların ışığında ticari, yönetsel ve teknik çalışma yapılan odalar veya mekanlar ‘’büro, büro yapıları’’ olarak tanımlanabilir.

2.1. Dünya'da Büro Yapılarının Gelişimi

Dünya tarihine baktığımızda büro mekanları ile eşdeğer sayılabilecek, krallık dönemlerinde çalışma yerleri olarak ayrılmış hacimlerin, fonksiyonellikten uzak, daha çok göze hitap eden, gösteriş ve lüks içerisinde kabul yerleri olarak da kullanılmış mekanlar olduğunu görebiliriz. Bu mekanlar için ya saraylar yapılmakta ya da bürolar saray komplekslerinin içinde yer almaktaydı. Hükümetlerin büro ve makine fonksiyonlu işleri bu alanlarda görülmekteydi. Bu tür yapılara, Giorgio Vasari'nin 1560-1574 yılları arasında Floransa'da yaptığı Uffizzi Palace ilk büro örneği olarak gösterilebilir. Bu sarayın başlıca fonksiyonu, günümüzün modern büro kavramına yakındır. Uffizzi Palace yapıldığı dönemde, yönetim binası olarak yapılan yapılar yine eskisi gibi sarayların hizmet bölümleri esas alınarak tasarlanmıştır. O dönemde bilgi ve iletişim teknolojilerinden söz etmek mümkün değildir. İletişimin sadece posta ve mektup aracılığıyla yapıldığı veya insanoğlunun tek iletişim aracı olduğu yıllarda, geniş bir avluya bakan ve münferit ofis odalarından oluşan bir binadır (Anonim, 1991). Şekil 2.1'de Uffizzi'nin avlusu, şekil 2.2'de plan şeması görülmektedir.

Şekil 2.1. Giorgio Vasari tarafından yapılan Uffizzi Palace- Floransa (1)

Şekil 2.2. Uffizzi Palace'ın Plan Şeması (2)

16.Yüzyıldan 18.yüzyılın sonuna kadar, atölye gibi çalışma alanlarıyla evler aynı mahallelerde bulunurlardı. İşler genellikle küçük çaplıydı ve aynı ailenin mensupları tarafından yürütülürdü. İş sahipleri aynı yerde yaşar ve çalışırlardı. İletişim alanındaki ilerlemeler arttıkça, yapılan işlerin çapı büyüdükçe, bu kendine yeten çevre de değişmek zorunda kalmıştır. Bildiğimiz tarzdaki bürolar ilk olarak 19.yy. sonunda Amerika'da biçimlenmeye başlamıştır. O yıllarda, mevcut iletişim sistemlerini değiştiren bir dizi icat, iş yöntemlerinde devrim yaratmıştır. 1844'te Mors alfabesinin, 1866'da daktilonun ve 1874'te telefonun icadı ile, daha önceki asırlarda aynı mahallede evi ve çalışma alanları bulunan insanlar, birbirlerinden ve evlerinden bağımsız olarak farklı bina, semt ve şehirlerde çalışma olanağını ele geçirmişlerdir (Dökmeci ve Ark., 1993).

Bugün ki anlamına yakın büyük büro yapısı formunun ortaya çıkışının genellikle 19.yy.da olduğu düşünülmektedir. Batı dünyasında strüktürel açıdan yapılmış en büyük açık planlı büro yapıları diyebileceğimiz katedrallerin, Ortaçağ kiliselerinin, temel görevlerinin yanında, çok geniş bir ticaret ağının organizasyonunu da bünyesinde barındırmakta olduğu göz ardı edilemez. Hemen her büyük şehirde ana merkezi bulunan ve en küçük kasabalarda bile küçük büroları olan geniş bir ticaret ağı kurulmuş olduğu anlaşılmaktadır. Ancak kiliseler ve katedraller genellikle dini fonksiyonları esas alınarak değerlendirilmiş ve günümüzün büro yapı

tipinin atası sayılabilecek bu geniş açıklıklı, kolonlu yapı tipi fazla dikkate alınmamıştır. Kilise ve katedrallerin önlerinde toplanan insanlar doğal olarak birçok iş anlaşması, iş bağlantıları vb. ticari faaliyetlerde de bulunmuşlardır. Bu ticari işlerin zamanla gelişerek daha karmaşık hale gelmesi ise borsa binalarını ortaya çıkarmıştır. 1750'de Mısır Borsası, 1802'de Hayvan Borsası kurulmuştur. Daha sonra bunları 1846 ve 1874'de Kömür ve Yün Borsaları izlemiştir. Dikkat çeken diğer bir nokta ise bu yapıların her birinde küçük eklerle, değişikliklerle bazilika plan tipinin görülmesidir (Aykol, 1997).

Merkezi, geniş ve açık alanları, aydınlatma özellikleri, kolon sisteminin aksları üzerinde özel amaçlı kullanılan mekanlar tasarlanmıştır. Aynı zamanda diğer Amerikan, İngiliz ve Alman açık orta alanlı çözümlerde de bir benzerlik olduğu görülmektedir. Buna örnek olarak şekil 2.3'de görülen Otto Wagner'in Viyana Posta Ofisi verilebilir.

Şekil 2.3. Posta Tasarruf Bankası, Viyana, 1904-1906 (Gür, 2005)

19.yy.'ın sonlarında klasik büro yapıları olarak düşündüğümüz binalar (1830'larda Amerika ve Avrupa'da ortaya çıkan banka ve sigorta binaları gibi) aslında 18.yy.'da da varolan ancak o zaman büro fonksiyonu olarak tanımı yapılmayan fonksiyonların bir çatı altına toplanan mekanlar olduğu söylenebilir. Bunun dışında, ortaçağda ticaretle uğraşan burjuva kesimi zenginleştikçe büro

mekanları da tekrar gündeme gelmiştir. Bu kesim, evlerin yola bakan cephelerin alt katını ticaret ve büro amaçlı kullanırlarken, üst katları konut olarak kullanmışlardır. Bu örnek özel sektörün ilk çalışma alanlarıdır (Aykol, 1997).

Büro yapılarının tarihsel gelişimine etki eden diğer bir gelişme ise Fransız devriminden sonra ortaya çıkan statü esaslı idare düzeni olmuştur. Buna göre alt-üst ilişkisi temel alınan sistemde çalışanların çalışma koşulları bulundukları seviyeye göre olmuştur. Bu sistem büro yapılarının üzerinde, çalışma prensiplerinde kalıcı etkiler bırakmıştır. Sonuç olarak diyebiliriz ki, günümüzün büro yapılarının gelişmesinde üç ana yapı türü etkili olmuştur. Bunlar saraylar, katedraller ve iş amaçlı kullanılan evlerdir. Francis Duffy ise büro mekanlarının tarihsel gelişimini dört kısımda incelemektedir (Duffy ve Ark., 1991).

1. 1849-1864 Arası Ev Mekanları Dönemi,

2. 1894-1904 Arası Fabrikalar Dönemi,

3. 1954-1963 Arası Ortak Kontrol Dönemi,

4. 1973 ve sonrası Endüstriyel Demokrasi Dönemidir.

1849 yılında Sun Life Assurance Company, mimar C.R.Cockrell'in inşa ettiği özel amaçlı yapılmış bir eve taşınmıştır. Temel olarak konut fonksiyonunu barındıran bu yapıda sadece iç mekandaki mobilyalar, eşyalar o mekanın bir büro olarak kullanıldığını hissettirmektedir. Konutların büro olarak kullanılmasına, şekil 2.4'de cephesi görülen The East India Company de örnek verilebilir. Company, 1600 yılından 1726 yılına kadar özel bir evde işlerini yürütmüştür (Mullin, 1976).

Şekil 2.4. The East India Company (3)

İngilizce'de hükümet bazında ev sözcüğü, büro ile eş anlamlı kullanılmaktadır. Bu evler 19.yy.'ın ortalarında gelişerek kamara (chamber) adını almışlardır. Bu binalarda dikkat çeken diğer bir konu da binaların birkaç kişiyle ortak kullanımı ile gündeme gelmesidir. Mimar Peter Ellis'in Liverpool'da l864'te gerçekleştirdiği ''The Oriel Chambers'' yapısı, kiralık büro mekanları ile büro yapıları tarihinde yeni bir dönem açmıştır. Bu yapıların tasarımında kullanılan kiralama amacına yönelik küçük oda oda bölünmeler, daha sonra örnek alınacak bir tasarım olmuştur. Şekil 2.5 ve şekil 2.6'da The Oriel Chambers'ın dış cephesi görülmektedir.

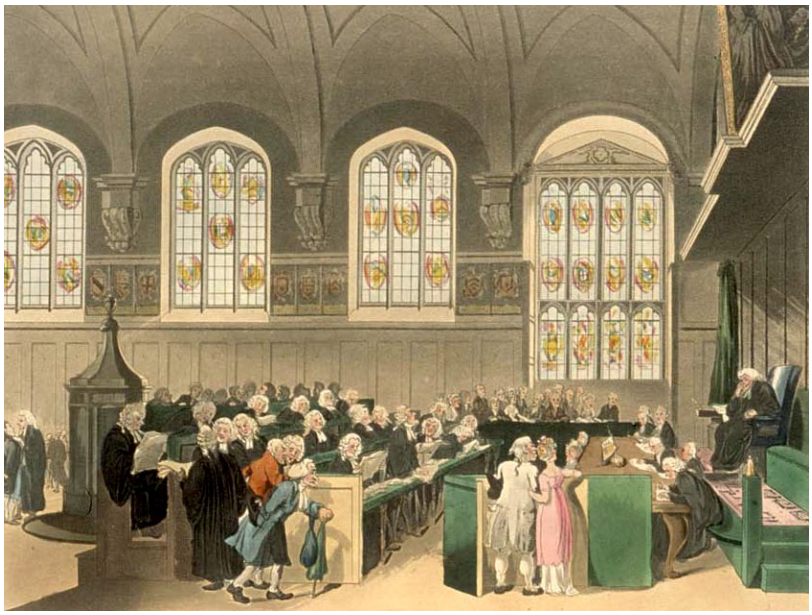

Şekil 2.5. The Oriel Chambers Cephe Görünüşü (4)

Şekil 2.6. The Oriel Chambers Farklı Cephe Görünüşleri (4)

19. yüzyıl büroları mekansal kurguları açısından ‘’Hücre Tipi’’ bürolardı ve servis mekanlarına hiçbir şekilde rastlanmamaktadır. Şekil 2.7’de iç mekanı görülen Court of Chancery ve şekil 2.8’de avlusu görülen Galleria Vittorio gibi örnekler hücre ofisler, kapalı kutu şeklinde münferit odacıklardan oluşmaktaydı. Bu yapılarda genellikle, hukuk büroları veya dönemin önde gelen mesleklerinin icra edildiği, bir şekilde prestiji simgeleyen bürolar yer almaktaydı.

Şekil 2.7. Court of Chancery (5)

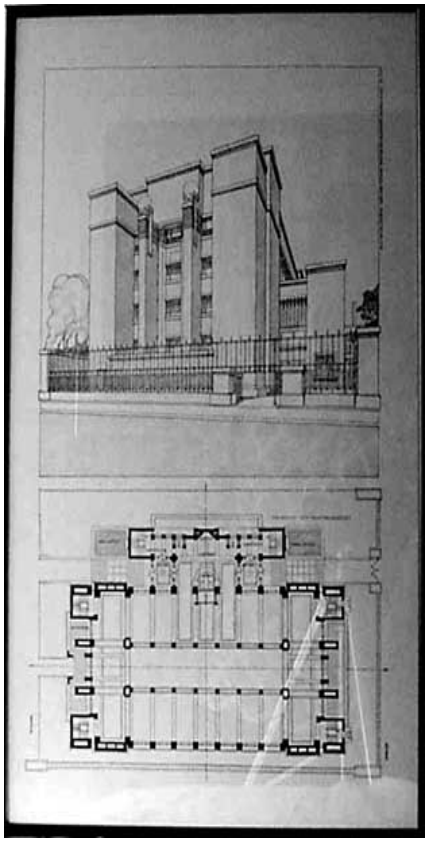
Şekil 2.8. Galleria Vittorio (6)

19.yy.'da yönetim yapılarının en önemli ortak yönleri, avlular ve galeriler olmuştur. Galeri ve avlular yönetim yapılarının merkezini, büroların buluştuğu ve iletişimin yaşandığı mekanları simgelemekteydi (Duffy, 1984).

Louis Sullivan'ın ''Wainwright Building'' yapısı 19.yy.'ın sonlarına rastlayan, hücre tipi bürolara bir başka örnektir. Yönetim yapılarının, prestiji yansıtan yapılar arasına girmesi bu dönemle birlikte başlamıştır. Bina, döneminin çelik strüktürle oluşturulmuş, modern mimari anlayışını simgeleyen ve gökdelen tanımına yakıştırılan ilk yapıları arasında olması açısından da, oldukça dikkat çekmiş ve tartışılmıştır. Wainwright, döneminin bir prestij yapısıdır (Frei,1992).

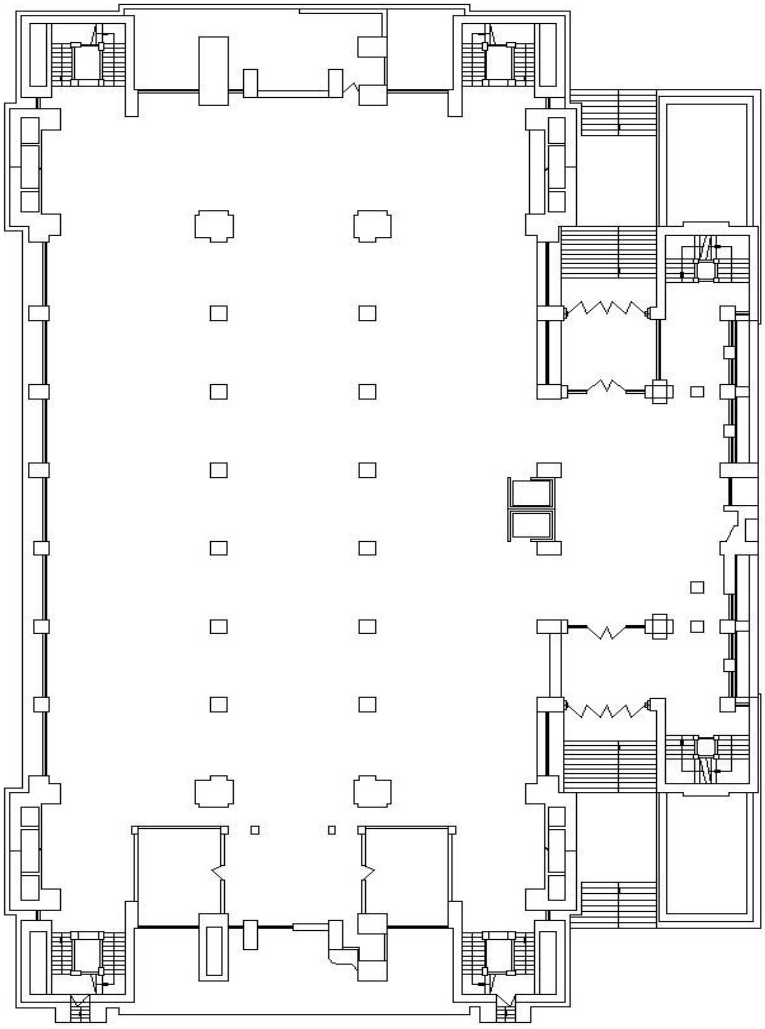
20.yy.'a yaklaşırken, daktilo ve telefon gibi iletişim araçları kullanılmaya başlansa da, gerekli teknolojik beceri ve kabullenme birçok yönetim yapısına ve bürolara henüz girememiş ve tam olarak benimsenememişti. Bunun bir diğer sebebi de mali yükümlülüklerdi. 20.yüzyıl başında endüstriyel üretimdeki gelişmelere paralel olarak işbölümü gelişince, bunun yol açtığı rutinleşme sonucu bürolar fabrikalara benzemeye başlamıştır. Bu yıllarda daktilo, telefon, telgraf, hesap makinesi gibi bürolardaki teknolojik ekipmanların kullanımları oldukça yaygınlaşmıştır. Teknolojik ekipmanları kullanabilen kadın çalışanların sayısının artışı da, büro binalarında sayısal ve kavramsal değişimlerin nedenlerinden biri olmuştur (Kısmet, 1999).

1904 yılında Frank Lloyd Wright'ın New York-Buffalo Larkin Mail Order Company için tasarladığı büro binası, şekil 2.9 ve şekil 2.10'da görülen açık plan sistemi ile 20.yüzyılın başında pek çok büro mekanının tasarlanmasında örnek olmuştur (Bailey, 1990). Larkin Binası, sabun şirketinin postayla sipariş işinin yönetim merkezi olarak tasarlanmıştır. Plan şeması, katedrallere benzerliği ve diğer büro binalarından farklı ölçeğiyle dikkat çekmektedir. Bu binanın teknolojisi o güne kadar yapılanlara göre daha sade ve fabrika gibidir. Kullanıcı grubunun büyük çoğunluğu normal (sekreter, katip vb.) çalışanlardır ve statü ayrımı oldukça belirgindir. Yapıda sandalyeler dahil bütün donatılar zemine sabitlenmiştir. İşte bu özellikler aynı zamanda o dönemin sosyal yapısını da çok iyi şekilde yansıtmaktadır.

Şekil 2.9. Larkin Binası Ön Cephe ve Plan Çizimi (7)

Binanın en büyük özelliklerinden biri 1800 memur, sekreter ve müdürü, hem etkin hem de insani koşullarda barındırmayı başarmasıdır. Wright, çalışan tüm kadın ve erkek personeller için ayrı tuvalet hacimleri, duş ve dolapların bulunduğu giyinme bölümleri tasarlamıştır. Ayrıca hastalanan memurlar için revir, dinlenme salonları, kütüphane ve çalışma alanları yaptırmıştır (Bailey, 1990). Böylece büro binalarında çalışma alanlarının yanı sıra sosyal gereksinmeler için özel mekanlar da yer almaya başlamıştır. Bu kurgu günümüz tasarımlarına kadar yansımaktadır. Wright, özellikle halkla ilişkiler konusunda en iyi çalışan kesim olarak düşündüğü kadınları çalışma ortamına çekmek için, içinde bulunulduğu endüstriyel ortamdan tamamen farklı, temiz, hijyenik ve ışık dolu bir ortam tasarlamıştır. YWCA-Genç Hristiyan Kadınlar Birliği olarak tanımlanan bir dernek kurulması için binada yer ayırmıştır. Kütüphane ve müzik odası gibi etkinlikler de çalışma verimini arttırmak ve personelin boş zamanlarını değerlendirmesi için düşünülmüştür (Anonim, 2001).

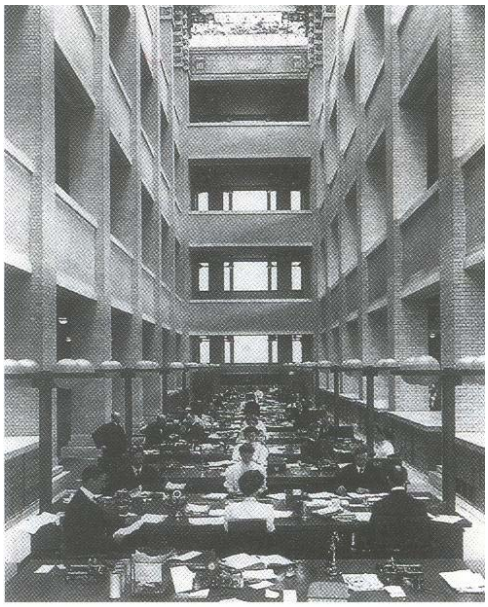

Şekil 2.10. Larkin Binası Plan Şeması (Weston, 2004)

Larkin Binası, mimarlıktaki yeniliklerin ilerici işletme anlayışı, mekanik sistemler, mekansal dağılım ve mobilyayla birleştiği ilk büro binası olma özelliğini taşır. Yine ilk havalandırma sistemi bu binada kullanılmıştır. Şekil 2.11 ve şekil 2.12'de balkon sistemlerinden oluşan çalışma birimlerinin orta mekana açıldığı görülmektedir. Çalışma mekanlarının geniş, serbest düzenli olması ve bol ışık alması, çalışma verimini maksimum seviyede tutmaktadır. Birlikte çalışmanın desteği ve verimli iş gücüyle yeni anlayışa hizmet eden açık büro sistemi kar payı açısından düşünülünce, bu tasarım şekli yönetimi memnun etmektedir. Bina içinde çalışanların ihtiyacını karşılamak için bir mutfak, fırın, yemek odası, dinlenme odası ve çatı bahçesi bulunmaktadır. Bina çalışma gruplarının yerleşim düzeni, depolama

üniteleri, personel arası haberleşme ve iletişim konularında da büro mekanlarına öncülük etmiştir (Marberry, 1995). Şekil 2.13'de Larkin Binası'nın çalışma birimleri görülmektedir. 1904'de yapılan yapı, 46 yıl ayakta kaldıktan sonra, yerine yeni bir binanın yapılması kararıyla 1950 yılında yıkılmıştır.

Şekil 2.11. ve 2.12. Larkin Binası Açık Planlı Büro Mekanı (Anonim, 2001)

Şekil 2.13. Larkin Binası Çalışma Birimi (Marberry, 1995)

Larkin Binası, gökdelenlerin temelini de oluşturmuştur. Genel olarak Oriel Chambers yapısının hücresel iç planına sahip ve çok katlı olan bu yapılar hem teknolojik gelişmenin hem de arsa spekülasyonları başlangıcının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Örnek olarak, şekil 2.14'de The Guarranty Building (Buffalo, New York, 1895) görülmektedir. Bina, 12 katı ve her katta bölünmüş küçük çalışma mekanları ile çok dar bir arsa üzerinde inşa edilmiştir.

Şekil 2.14. The Guarranty Building (8)

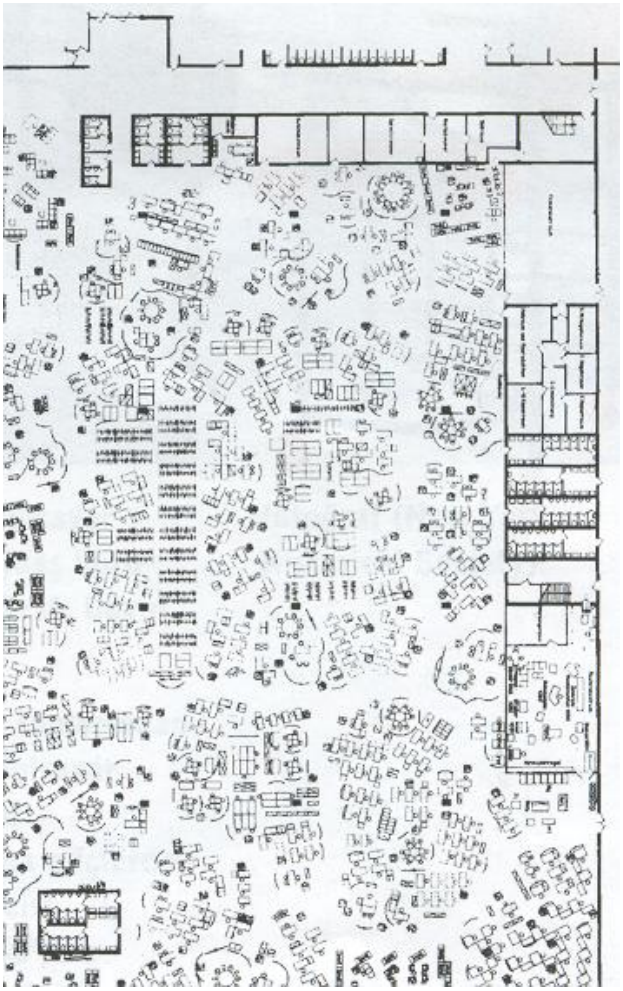
Guarranty Binası'ndan yaklaşık 60 yıl sonra yapılan ''Seagram Binası'' (New York, 1954) örgütsel gereksinimler açısından fazla bir gelişme göstermemektedir. Ancak bu bina da, çok daha geliştirilmiş genel iklimlendirme kullanılmış, çalışma mekanları bölünerek kiralanmaya uygun geniş mekanlar olarak tasarlanmış ve tüm bunlar tek girişli, tek bir bina çatısı altında toplanmıştır. Bina genelindeki yaklaşık 20 ayrı firma kendi iç dekorasyonlarını, iç mekan kullanım şekillerini belirlemişlerdir. Şekil 2.15 ve şekil 2.16'da Seagram Binası'nın eski ve yeni hali görülmektedir (Aykol, 1997)

Şekil 2.15. ve 2.16. Seagram Binası Eski ve Yeni Hali (9)

Amerika'da Seagram Binası inşa edilirken Batı Almanya'da çok daha etkili bir gelişme ortaya çıkmıştır: Bürolandschaft adı verilen bu plan sistemi, geniş görüş açılı planlama (office landscaping) olarak tanımlanmaktadır. Temel olarak örgütlenme ve biçim açısından organik bir özgürlük ilkesini benimsemekte olan tasarım şeklidir. Bürolandschaft'ın ilk örneklerinden biri olarak da gösterilebilecek ''The Ninoflax'' büro yapısı (Nordhorn, Batı Almanya, 1963) bu yeni gelişmeleri uygulamıştır. Şekil 2.17'de Bürolandschaft sistemli büro plan şeması ve şekil 2.18'de bu sistemin uygulaması görülmektedir.

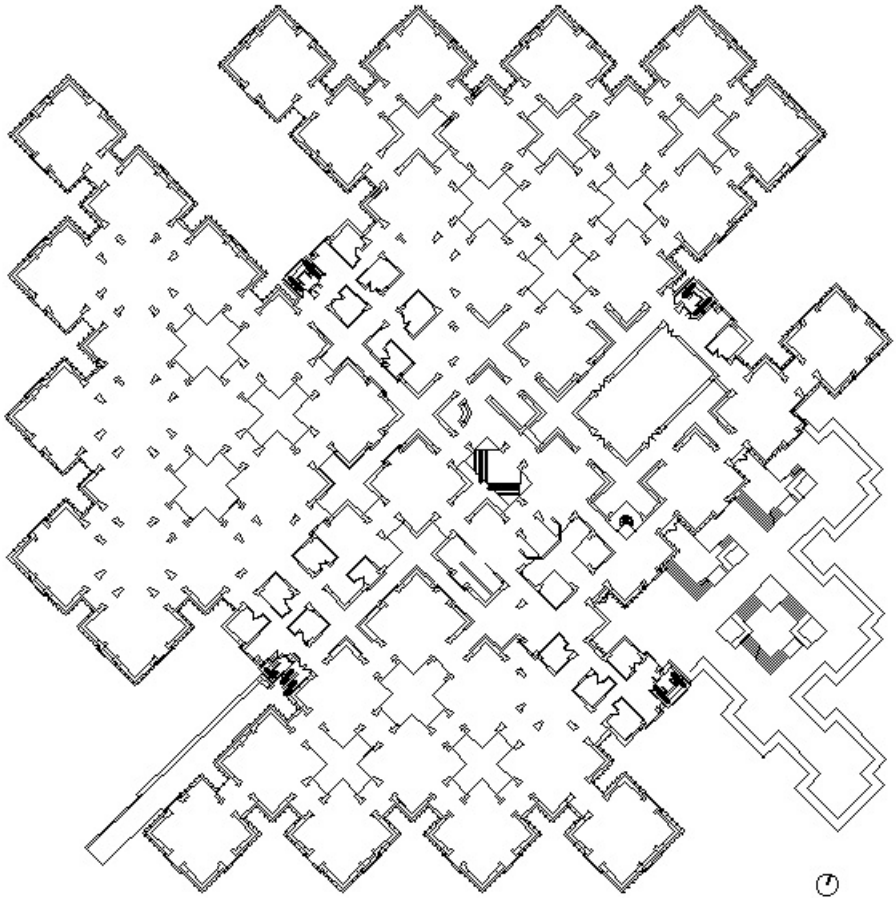

Şekil 2.17. Bürolandschaft Sistemli Büro Plan Şeması (Anonim, 2001)

Şekil 2.18. Bürolandschaft Sistemli Büro (Anonim)

Büro yapılarının tarihsel gelişiminde, 1973'de Herman Hertzberger'in Hollanda'da inşa ettiği ''Centraal Beher'' binası da önemli bir yer tutmaktadır. Açık ve kapalı büro mekanlarına sahip olan bina, çalışanlar için farklı alternatifler sunmaktadır. Örneğin, duvarları istedikleri renklere boyamak, evcil hayvanlarını çalışma mekanına getirebilmek, öğle yemeklerine ailelerini davet edebilmek gibi bir çok olanağa sahip olmuşlardır. Bu dönemde, kullanıcı gereksinimlerine, memnuniyetine ve kullanıcının tasarım sürecine katılması önemlidir. Şekil 2.19'da Centraal Beher planı ve şekil 2.20'de çalışma birimleri görülmektedir.

Şekil 2.19. Centraal Beher'in Plan Şeması (Weston, 2004)

Şekil 2.20. Centraal Beher İç Görünüşü (10)

Bu dönem içerisinde birçok yeni tasarım yapılmıştır ve birçok yeni tasarım da deneme aşamasındadır. Kişisel seçimler ve şirket verimliliği arasında belli bir denge arayan, insan faktörünü temel alan çalışma mekanları arayışları sürmektedir. Kevin Roche, John Dinkelos&Ass. tarafından tasarlanan Danbury, Connecticut'da inşa edilen 4 katlı ''Union Carbide'' Şirketi ana merkez binasında da bu arayış göze çarpmaktadır. Şekil 2.21'den şekil 2.24'e şirket ve iç mekanları görülmektedir.

Şekil 2.21. Union Carbide Corporation Şirketi (11)

Şekil 2.22. Union Carbide Corporation Şirketi Giriş Mekanı (12)

Şekil 2.23. Union Carbide Corporation Şirketi Yönetici Odası (12)

Şekil 2.24. Union Carbide Corporation Şirketi Büro Mekanı (Anonim, 2001)

Otoparkları bina merkezinde, yeraltında çözülerek yeşil alana bakışı arttırılan ve 2000'in üzerinde dışarı bakan pencereli özel büro mekanına sahip bu yapıda, her kullanıcıya 4×4 m.lik bir çalışma alanı düşmektedir. Şirket bu mekanlar için 15 ayrı tasarım yapmış ve kullanıcılarından istediği mekan tasarım tipini kendi seçmesini öngörmüştür. Bu tasarımlar klasik tasarımlardan modern tasarımlara kadar değişen, farklı aydınlatma ve aksesuar çeşitlerine de sahip olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde kapalı büro, mekanlarına sahip fakat statüye dayanmayan, normal statüde çalışanların düzeyini arttıran bir tasarım olduğu söylenebilmektedir. Yeni yeni ortaya çıkan bu tür modüler planlı yapılar, bir çok sebepten dolayı Bürolandschaft'a karşı çıkan kişilerce tasarlanan büro binaları olmaktadır (Aykol, 1997).

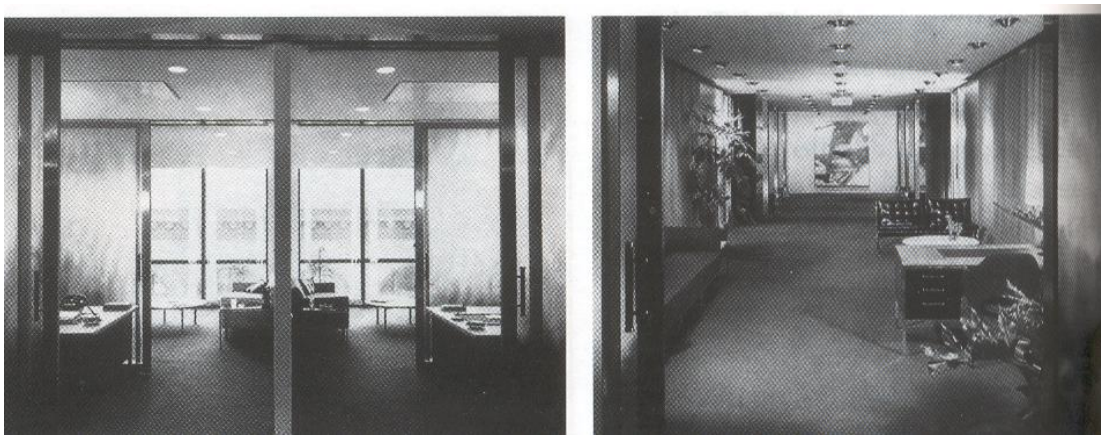
Larkin ile başlayan açık plan sisteminin amacı, üç temel unsuru barındırmaktadır. Eleman-araç-görevler zinciri çerçevesinde zevkli, sıcak, ferah ve yorucu olmayan çalışma ortamları oluşturmaktadır. Açık ofis, duvarsız bir alan değil, iletişime kolaylık getirirken gizliliği de gözeten bir tasarım biçimidir. Büro da çalışma hem tek kişi, hem de grup halinde olabileceği için, büro mekanı ile kişiler arasında sıkı bir ilişki kurulurken, ekipler arasındaki bilgi akışı ve haberleşmenin kolaylaşması kadar, mekanın tek çalışmak içinde elverişli olması gerekir. Bu da değişik ölçülerde ve malzemelerden kolay taşınabilir panolarla yöneticiler, şefler ve memurlar için ayrı bölmeler oluşturarak sağlanır (Erentok, 1991).

Görevler giderek rutin bir hal aldıkça, büro memurlarının toplumsal statüdeki yerlerinde bir düşüş gözlenmiştir. Yeni teknolojinin ürünü olan aletleri kullanabilecek, idari bilgi ve tecrübesinin bulunmasına ihtiyaç duyulmayan çok sayıda elemanın gerekmesiyle, telefonlara bakmak veya daktilo yazmak gibi görevler kadın memurlara verilmiş ve 1911'de kadın ofis çalışanlarının oranı %25'i bulmuştur. Çalışma koşullarının kadınlar için fazla ağır olmaması ve buna karşılık ücretlerin tatmin edici olması, bu aletleri kullanacak memurların taleplerinin artmasının sebebi olarak gösterilmekteydi (Kısmet, 1999).

1950'lerde; 2.Dünya Savaşı'ndan sonra da bürolar büyümeye devam etmiş, yeni binalar bürolara dönüştürülmüş ve donanımda önemli değişiklikler olmuştur. Planlamaya işlevsel yaklaşım 1950'lerde devam etmiş ve 60'larda doruğa ulaşmıştır. 1950'lerin sonunda büro düzeni ve organizasyonuna yaklaşım, Almanya'da Schnelle kardeşlerin geliştirdiği ''Doğal Ofis'' kavramıyla tamamen değişmiştir. Bu yeni

düzen, rasyonel çalışma ortamının, düzenli memurlar yaratacağı fikrinin karşıtıydı. Büyük ve açık bir alanda, çalışanlar arasında serbest iletişim ilkesine dayanıyordu. İleri seviyede iletişim sağlanması, grup çalışmalarının daha güçlü yönetilmesi, etkin alan kullanımı ve esneklik gibi büyük avantajlara sahipti.

1958 yılında Chicago'da Inland Steel Şirketinde yeni iç mekan düzenlemelerine ayak uyduran büro çözümleri getirilmiştir. Şekil 2.25 ve şekil 2.26'da bir büro katının bölücü panellerle ayrılmış durumu görülmektedir. Şekil 2.27 ve 2.28'de Inland Steel Şirketinin yönetim birimi görülmektedir.

Şekil 2.25. ve 2.26. Inland Şirketinde Aynı Katın Farklı Kullanımı (Anonim, 2001)

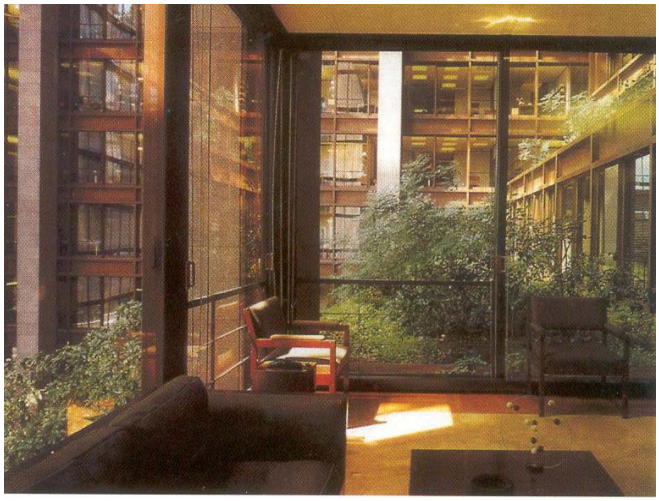
Şekil 2.27. ve 2.28. Inland Steel Şirketinin Yönetim Birimi (Anonim, 2001)

Daktilonun kullanımı, bürodaki geleneksel ‘’kağıt-kalem’’ işlevlerini en az düzeye indirirken büro tasarımına büyük bir etkisi olmuştur. Aynı zamanda büroların sosyal strüktüründe de değişikliklere neden olmuştur. Bürolarda, mevcut bilişim teknolojisi ekipmanlarının kullanımı devam ederken, yeni makinelerin de çalışma ortamına katıldığı gözlenmiştir. Bunlar; otomatik telefon, elektrikli daktilo, kopyalama makineleri, otomatik hesap makineleri, faks cihazları gibi araçlardı. Bilgisayar teknolojilerinin gelişiminin hızla devam ettiği fakat sadece lojistik ve savunma amaçlı kullanımlarının söz konusu olduğu 60’lı yıllarda çok az sayıda büroda ve sadece bilgi depolama gibi büro içi rutin işlerde bilgisayar kullanımına geçilmiştir (Long, 1994). Şekil 2.29’da daktilonun ilk kullanımı ve şekil 2.30’da bilgisayarların bürolarda ilk kullanımı görülmektedir.

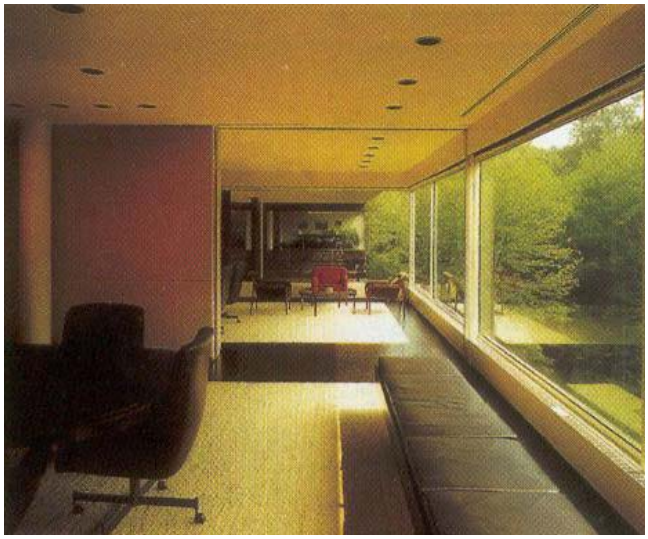

Şekil 2.29. ve 2.30. Daktilo ve Bilgisayarların İlk Kullanımı (Anonim, 2001)

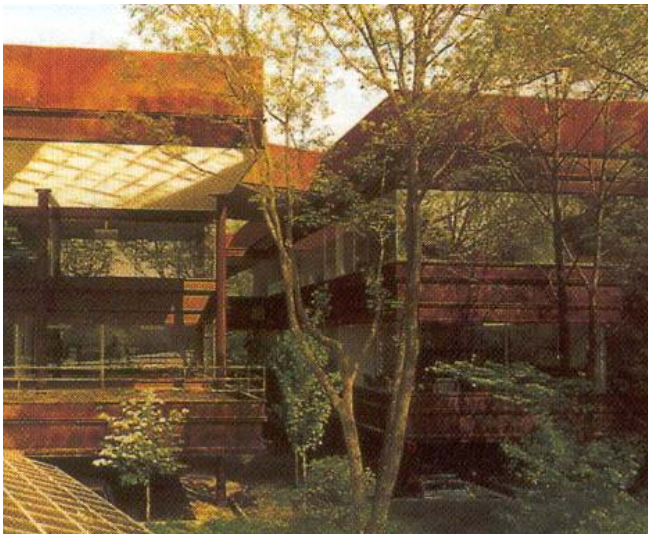
1960'ların sonlarında; doğa ile bütünleşen büro örnekleri görülmektedir. 1963-1968 yılları arasında inşa edilen, Roche ve Dinkeloo’nun New York'taki Ford Foundation Binası, orta mekanı doğal elemanlar kullanılarak tasarlanmış ilk büro yapısıdır. Şekil 2.31’de Ford Foundation Binası görülmektedir. Bu dönem de, büro yapıları kent dışındaki doğal bitki örtüsü korunmuş alanlar içinde konumlanmaya başlandı. Bunlar hem doğal çevrenin çekiciliğinden yararlanmayı, hem de kentin trafik sorunlarından uzaklaşmayı amaçlar. Bu düşünce şekil 2.32 ve şekil 2.33’de Kevin Roche tarafından 1970-74 yılları arasında tasarlanan Richardson-Vicks Binası’nda da görülmektedir.

Şekil 2.31. New York'taki Ford Foundation Binası (Anonim, 2001)

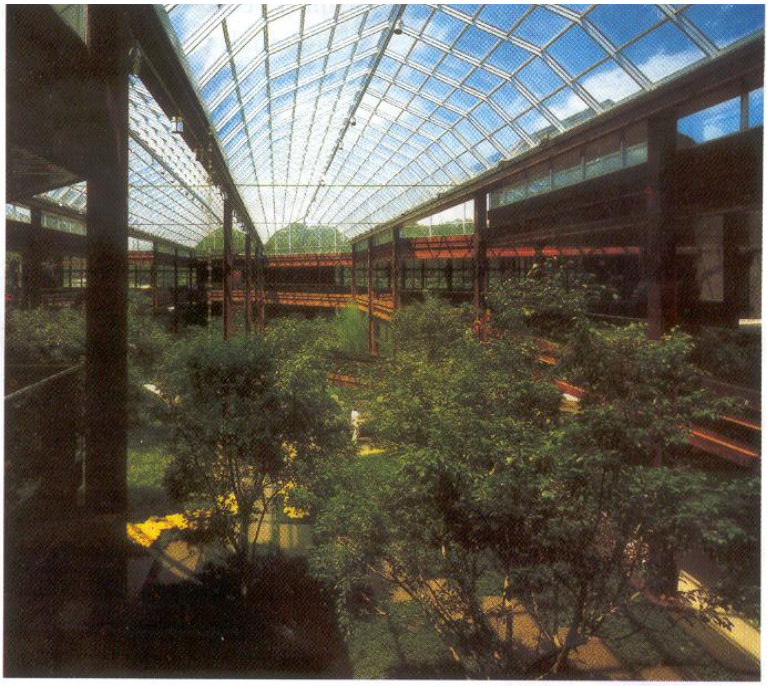

Şekil 2.32. Richardson-Vicks Binasının İç Mekan Görünüşü (Anonim, 2001)

Şekil 2.33. Richardson-Vicks Binasının Dış Mekan Görünüşü (Anonim, 2001)

Mimar, Kevin Roche'un tasarladığı doğal alanın içinde konumlanan ve orta avlusu aracılığıyla doğayı iç mekana taşıyan farklı bir büro yapısı da, 1975-1977 yılları arasında Moline, Ilinois'de gerçekleştirdiği Deere&Company Şirketinin büro binasıdır (Long, 1994). Şekil 2.34'de Deere&Company Şirketi'nin büro mekanı görülmektedir.

Şekil 2.34. Deere&Company Şirketinin Büro Mekanı (Anonim, 2001)

1970-80'lerde; Bu dönem, birçok kaynağa göre bilgisayarların bürolara girmeye başladığı dönem olarak tanımlanabilmektedir. Bilgisayarlar ve yönetim programları, üretime yönelik yönetim, büro yönetimi, personel ve mali yönetim programları kullanımına başlanmıştır. Fakat bu yıllarda henüz yaygın kullanımdan bahsetmek mümkün değildir. Büro yönetimine yönelik yönetim bilgi sistemleri, karar destek sistemleri, bilgi işleme sistemleri gibi ''Yönetim Sistemleri'' 1970'li yıllarda geliştirilmiştir. Söz konusu dönemde bilişim adına en büyük gelişmeyi günümüzde geliştirilmişlerinin kullanıldığı ''Yönetim Bilişim Sistemleri'' (MRP-MRPII-ERP) oluşturmuştur (Kroenke, 1989).

Büro kavramının işlevsel yeterlilikle özleştirilmesi de aynı döneme rastlamaktadır. Bu durum, büro yaşamının hem görünüm, hem de çalışma düzeninde değişim yaratmıştır. Büro işlevlerinin giderek daha düzenlenmiş hale gelmesiyle

maksimum verim için bilimsel kurallar konulmaya başlanmıştır. Çünkü iletişimin hızı çalışanların daha fazla bilgiyi, daha çabuk işlemelerini gerektirmekteydi. Farklı görevlerde çok sayıda memurun denetlenebilmesi için yeni yönetim yapıları oluşturulmuştur (Manning, 1965). Bilişim araçları açısından bakılacak olunursa, daktilo, telefon ve faks, fotokopi makineleri bu dönemin, büroyu ayakta tutan önemli enformatik gereçleri olarak kabul edilebilir. 1980'li yıllardan itibaren bürolarda kişisel bilgisayar kullanımları başlamıştır.

1997 yılında Oaks, Pennsylvania'da konumlanan SEI Investments Şirketi'nin büro mekanında çalışanların maksimum esneklikten yararlanabilmeleri için, tüm iletişim ve enerji iletimi tavandan yapılmıştır. Bilgisayar kullanımının yoğun olduğu şirketin, mimarları Meyer, Scherer&Rockcastle'dir (Örs, 2000). Şekil 2.35'de, SEI Investments Şirketi'nin bilgisayarlı çalışma birimleri görülmektedir.

Şekil 2.35. SEI Investments Şirketi Çalışma Birimleri (Anonim, 2001)

20.yüzyıl sonlarında büro kavramının geçirdiği önemli iki değişiklik aşağıdaki şekildedir:

1) Ekonomiklik önceleri tasarımda ön şart iken güç ve organizasyonu simgeleme ön plana çıkmıştır. İlk değişikliklerin büro binalarına yansıması çağdaş gökdelenler şeklinde olmuştur ve ticaret fikri yükseklikle özdeşleştirilmiştir. Bunun sonucunda büro binaları yüksek yapıların öncülüğünü yapmış ve kent merkezini dükkan ve restorantlarıyla kendi bünyesine taşıyan ve çevresinden oldukça bağımsız bir yapı grubu oluşturmaya başlamıştır. Büro iç mekanlarında da, dışta ve kütlede olduğu gibi statü belirleyici büro donatıları, ön plana çıkmıştır.

2) İletişim teknolojisindeki son gelişmelerin bürolara öncülük etmesi, bilgiyi işlemenin bugün için yirmi yıl öncesine göre daha az merkezi hale gelmesi ve paket programlarla iletişim teknolojilerinin yoğun kullanımı görülmüştür (Dökmeci ve Ark., 1993).

Bir büro organizasyonu bugün iletişim teknolojisinin getirdiği olanaklardan yararlanarak farklı merkezlere dağılabilmektedir. Son yirmi yılda bürolar yeni anlamlar kazanmış olup bilgisayarlar, yazıcılar ve faks cihazları her meslek dalında yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Sonuç olarak, bürolarda sağlanan çalışma ortamı evlerde de sağlanabilir duruma gelmiştir. Eskiden bürolar enerji üretimi yapan fabrikalara benzetilirken, bugün enformasyon üreten yapılar olmuşlardır. Kavram olarak büro, bir düzenleyicidir, bir disiplindir ve daima bir otoritenin simgesidir (Scognamillo, 1991).

Sonuç olarak, teknoloji değiştikçe büro tasarımı da beraberinde değişmektedir. Çağdaş büro tasarımında esneklik, anahtar sözcük olmuştur. Örgütlenme yapıları ve teknik sistemlere ayak uydurabilmek için iş istasyonları kadar modüler duvar, döşeme ve tavan sistemleri de geliştirilmiştir. Büro binalarının çoğunluğu bilinmeyen gereksinimlere sahip, bilinmeyen kullanıcılar için söze dayalı biçimde inşa edildiği için, değişime yatkınlık tasarıma yön veren etkenlerden biri olmuştur.

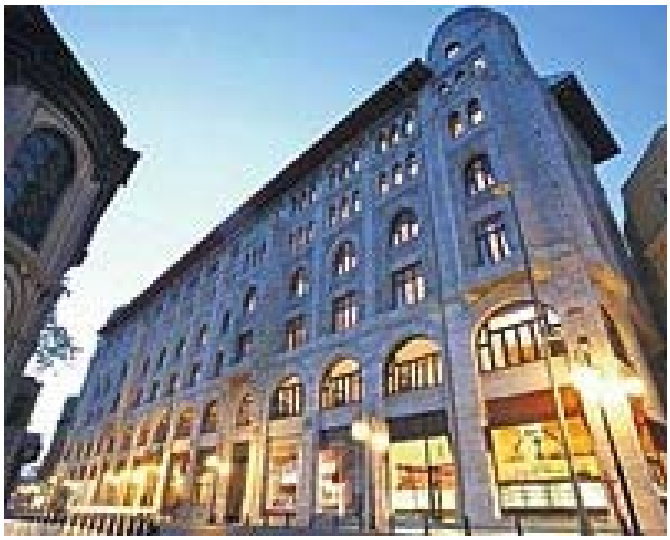
2.2. Türkiye'de Büro Yapılarının Gelişimi

Cumhuriyet öncesinde Osmanlı idari birimlerinde sancak beyleri, kadılar ve defterdarlar bulunmaktaydı. Bu kişiler tuttukları evleri ofis olarak kullanmaktaydılar. Örneğin bir bölgeye atanan kadı, o bölgeden bir konak kiralamakta ve o konakta kendi memurları ile beraber çalışmakta ve ayrılacağı zaman da onlarla beraber ayrılmaktaydı. Dolayısıyla, kurumsallaşmış bir mahkeme binası, bir belediye konağı veya sancak beyinin oturacağı hükümet konağı gibi bir yapı bulunmamakta idi. Yönetici nerede otururşa, orası büro olarak kullanılıyordu. Büyükşehirlerde örneğin İstanbul'da bile aynı uygulama devam etmiştir. Yöneticilerin tayiniyle büro olarak kullanılan konaklar da sürekli olarak değişmektedir. 19. yüzyıla kadar taşralarda ve İstanbul'da bakanlık, hükümet konağı, adliye, tapu müdüriyeti gibi binalar bulunmamaktadır.

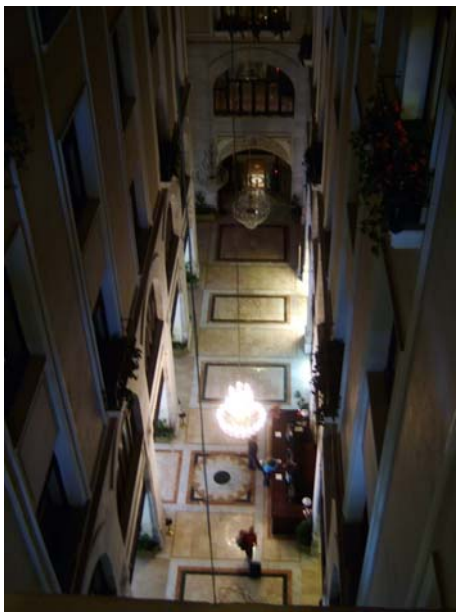
''Ev'' ile ''büro'' tarihsel süreç içerisinde ilişkilidir. Konak terimi zaman zaman hükümet bürolarını anlatmak için kullanılmıştır. ''Hükümet Konağı'' deyişi bu bağlantıyı somutlaştırmaktadır. İlk defa Tanzimat'ta İstanbul'da ve diğer Osmanlı şehirlerinde bir hükümet konağı, hükümet daireleri, memurların kendi şahsi mülklerinin, kira ile oturdukları konaklarının dışında bazı anonim binalar, devlet büroları olarak kullanılmaya başlanmıştır. Şehrin meydanında kamuya ait ilk büro yapısı niteliğindeki hükümet konakları yapılmıştır. Bu dönemlerdeki yapıların çoğu İtalya'da eğitim görmüş yabancı mimarlar tarafından planlanmıştır. Dolayısıyla bu yapılarda büyük bir Avrupa etkisi görülmektedir. Tanzimat valileri, hükümet ve diğer devlet yapılarını mevcut kent dokusunun dışına yaptırmışlardır. Eski kentin dışına çıkmak düşüncesi o dönem Avrupa'sındaki düşüncelerden etkilenmiştir. Böylece büro yapıları, yeni ve modern bir şehir yaratmak için öncü olmuştur (Birkan ve Ark., 1984).

Ancak Batı'da katedrallerin ve borsa binalarının mekan anlayışı etkisiyle gelişen büro yapılarının, Türkiye'de tarihimizdeki konaklardan etkilendiği söylenemez. Ülkemiz de 19.yüzyılın başından bu yana mimarlık disiplini içindeki biçimlendirme anlayışı, izlenimci bir tutum göstermektedir (Onat, 1989).

Türkiye'de ilk büro yapıları, İstanbul'da, 20.yüzyılın ilk zamanlarında görülmeye başlanmıştır. Özellikle ulaştırma sistemlerinin kesiştiği yerlerde yoğunlaşmışlardır. Mimar Kemalettin tarafından yapılan, 1.Ulusal döneme ait 4.Vakıf Han binası buna örnek olarak gösterilebilir. Şekil 2.36'da 4.Vakıf Han'ın cephe görünüşü, şekil 2.37'de iç mekan görünüşü bulunmaktadır. Eski kent merkezinin giderek binalarla dolması sonucunda arsalar azalmaktadır. Bu durum, yeni binaların yapımını engellediği kadar mevcut binaların genişlemesini de önlemiştir. Böylece kent merkezinde yer almış olan işletme organizasyonlarının fiziksel genişlemesi kısıtlanmıştır.

Şekil 2.36. 4.Vakıf Han Binası Cephe Görünüşü (13)

Şekil 2.37. 4.Vakıf Han Binası İç Mekan Görünüşü

Ticari ve idari kullanım amaçlı büro alanlarının merkezde elde edilmesi güç ve pahalı olunca, mevcut apartman katları büro haline dönüşmüştür. Fakat işletmenin mevcut bir binaya uymak zorunda kalması ve doğal olarak bu binaların o esneklikte olmayışı, planlamada önemli problemleri getirmiştir (Gürer, 1997).

1950 yılına kadar yer seçimi kararlarının, kentsel gelişmenin, arazi fiyatlarının, sosyal ve ekonomik yapının özelliklerine uygun bir biçimde ve gerek konumu tayin etmek, gerekse araziye sahip olmak konularında pek fazla zorluk çekmeden merkezi idarece yönlendirildiği görülmektedir. Bu dönemde izlenilen kamu büro yapıları kasaba ölçeğinde bile büyük meydanları ve bahçeleri olan çevrelerindeki mekanlara göre oldukça büyük mekanlardan oluşmaktadır.

1950'lerden 80'lere kadar kent içinde dağılmış olan birimleri oldukça büyük bir yapı kompleksi içinde bir araya getirmek ve bunları yeniden düzenlemek şeklinde bir eğilim bulunmaktadır. Böyle bir durum, büyük alanları beraberinde gerektirmektedir. Bu kent merkezlerinde pahalı olması sebebiyle, mevcut hazine arazileri ya da ucuz arazi bulma eğilimi artmıştır (Birkan ve Ark., 1984).

1960'lardan sonra ülkemizde, ticari ve idari kullanım amaçlı büro yapılarının merkez dışına çıkmasında etkili olan problemlerden başlıcaları şunlardır:

1. Trafik sıkışıklığı,

2. Otopark sorunu,

3. Toplu taşıma sisteminin yoğun saatlerde yetersiz kalması,

4. Konut-işyeri ayrımının artması,

5. Ucuz arazi bulabilme imkanı,

6. Emlak satış ve kira değerlerinin yükselmesidir.

Bu sebeplerden dolayı yeni yatırımlar merkez dışında gerçekleşmektedir. Merkezi iş alanlarının fiziksel dokusu sağlıklı değildir. Tarihi doku içindeki dar sokaklar motorlu taşıt trafiğinin getirdiği yükü taşıyamaz ve bu bölgede güncel merkezi iş alanı taleplerine cevap veren toplu taşıma sistemi de oldukça yetersizdir. Eski kent dokusu içerisinde küçük ölçekli parseller nedeniyle getirilen planlama sınırlamalarından dolayı nitelikli ofis yapıları yapmak oldukça güç olmuştur. Bu bölgelerde yüksek katlı ofis yapımı, getirilen sınırlamalarla önlenmiştir.

Zayıf iş ilişkilerine sahip firmalar önceleri merkezde kalmayı tercih etmelerine rağmen, zamanla bürolarını kentin diğer bölgelerine taşıyabilmektedirler.

Buna rağmen banka merkez büroları, avukatlık büroları, emlak ve seyahat acenteleri merkez alan içinde yerleşmeyi sürdürmektedir (Dökmeci ve Ark., 1993).

Dünyada çok yoğun bir şekilde yaşanan endüstri devrimi, Türkiye'de etkisini az göstermiştir. Tarım sektöründen hizmet sektörüne direkt bir geçiş olmuştur (Gürer, 1997). Türkiye'deki hızlı şehirleşme en fazla hizmet sektöründe çalışanların sayısını artırmıştır. Hizmet sektörüne olan bu geçiş ve yeniden yapılanma, ülkenin şehir ekonomisinin aşağıdaki faktörlere adaptasyonundan kaynaklanmaktadır:

1. Yeni teknolojilerin doğması ve talep şeklinin değişmesi,

2. Servis sektörünün özellikle büyük şehirlerde artması,

3. Ekonomik kontrolün çok uluslu şirketlerde yoğunlaşması,

4. Genel işsizliği azaltmak amacıyla kamu tesislerinin servis sektör çalışanlarla ihtiyacın ötesinde kalabalıklaştırılması (Dökmeci ve Ark., 1993).

Türkiye'de hizmet sektörünün büyümesiyle, mevcut büro binaları hem sayısal hem de fonksiyonel olarak yetersiz kalmış ve yeni büro binaları inşa edilmiştir. Eski teknikle inşa edilmiş, telekomünikasyon, bilgisayar ve havalandırma sistemlerinin yerleştirilmesi için yeterli yüksekliğe ve genişliğe sahip olmayan, az katlı, merkezdeki bürolar ihtiyaca karşılık verememiştir. Bunun neticesinde, banliyölerde modern yüksek büro binaları boy göstermeye başlamıştır (Gürer, 1997).

Servis alt sektörleri dağılımı incelendiğinde bankacılık, sigortacılık, emlakçılık ve yardımcı iş ve ticaret hizmetlerindeki artışın çok hızlı olduğu görülür. Bu alt sektörlerin gelişmesi büro yapılarına olan ihtiyacın arttığını ortaya koymaktadır. Teknolojinin süratle gelişmesi, 10 yıl önce yapılmış olan büro binalarını işe yaramaz hale getirmekte ve uluslararası telekomünikasyon sistemleriyle bağlantı kurabilecek modern büro yapılarına duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Büyükşehirlerin nüfusunun artışı, genişlemesi ve buna paralel olarak ulaşım şirketlerinin gelişememesi, trafik sıkışıklığı nedeniyle şehir merkezine ulaşmayı zorlaştırmıştır. Çevre yollarının yapılması yeni büro ve işyerleri için daha ucuz ve modern büroların inşasına imkan sağlamıştır. Böylece şehir merkezi tarihsel gelişme sürecindeki çekiciliğini kısmen kaybetmiş ve merkezden dışa doğru gelişme kaçınılmaz olmuştur (Dökmeci ve Ark., 1993).

Türkiye, dünyada oluşan çağdaş büro olgusuyla, yarım yüzyılı aşkın bir gecikmeden sonra tanışmıştır. 1950'den sonrasında, ekonomideki hızlı gelişmeler,

büro yapılarının önemli bir konu olarak ele alınmasını sağlamıştır. 1950'li yıllara kadar küçük ölçekli şahıs firmaları iş hanları olarak bilinen yapıların bir odasında veya bir dükkânında, bir veya iki memuruyla faaliyet göstermişlerdir. O zamana kadar, kamu yapıları ve tek aile konutlarına ağırlık verilirken, 50'li, 60'lı yıllardan sonra toplu konutlar, oteller, fabrikalar, bankalar ve büro yapıları ön plana geçmiştir (Gürkan, 1996).

Rasyonel-uluslararası üslup da 1950 sonrası Türkiye'deki büro yapıları üzerinde oldukça etkili olmuştur. Kızılay İşhanı ve İstanbul Tekel Büro Binaları rasyonalist eğilimlerle yapılmıştır. Bu dönemlerdeki yapıların çoğunda binalarda açık planlama ve evrensel mekan ilkesi vardır ve genellikle cam-perde duvarlar kullanılmıştır. Özellikle saf geometrilerin kullanılması mimarimizi oldukça etkilemiştir. İstanbul Belediye Binası bu anlayışla tasarlanmıştır.

1960'lı yıllarda Türkiye ekonomisindeki gelişmeye paralel olarak aile işletmeleri şirketleşmeye başlamış ve küçük firmalar giderek yerlerini büyük kadrolarla çalışan kuruluşlara bırakmaya başlamıştır. Tek odaya sığmayan kuruluşlar apartman dairelerini, büro olarak kullanmışlardır. Türkiye'de 1960 sonrasında ise ''brütalizm'' yaygınlaşmış ve ''mimari dürüstlük'' anlayışından malzeme ve işlevlerini dışarı vurmaya başlamıştır. Brütalizm de farklı fonksiyonları içeren bölümler karakterlerini anlatabilecek tarzda kendilerini dışa vurup, okunabilmektedir (Özer,1965). Ankara TMO, İstanbul Reklam Binası, Tercüman Binası, Ankara Milli Eğitim Bakanlığı brütalist eğilimin görüldüğü yapılardır (Gürkan, 1996).

1960'lardan sonra büro yapıları için artan talep, 1970'lerde firmaların büyümesiyle karşılanamaz duruma gelmiştir. Ekonomik ve siyasi yapının hızla gelişmesi kamu ve şirketler için büro yapılarına olan ihtiyacı artırmıştır. Bu ihtiyaç uzun müddet sağlıklı bir şekilde karşılanamamıştır. Öyle ki 1970'lerde devlet daireleri konuttan bozma apartmanlarda zorluklarla çalışmalarını sürdürmüşlerdir. O dönemde, kentin merkezinde arsa sahibi olanlar, iş hanı yaptırıp devlet dairelerine kiralamaktaydılar. Devlet kurumları ise bütçelerinde yatırım için kaynak organize ettiklerinde, ihale veya yarışma yoluyla projeyi elde ederek kendi binalarına taşınmayı amaçlamaktaydılar (Gürkan, 1996).

1970'lerde çok yaygın olarak yapılan yarışmalar konusunda çeşitli yorumlar yapılmıştır. Haldun Dostoğlu, Emniyet Genel Müdürlük yarışması için şunları

söylemektedir. ‘’Ödül alan 8 projenin tip katlarına baktığımızda 5 tanesinin planının çift koridorlu, ortadan servis çekirdekli sistemler olduğunu görürüz. Bu büro imajı, son yıllarda oldukça yaygınlaşmıştır. Öyle ki aynı müellifin üst üste yaptığı 4-5, hatta daha fazla proje çok az değişiklik gösteriyor. O derece yaygınlaştı ve gelenekselleşti ki bu sistem dışındaki önerilere şüpheyle bakılır oldu. Jüriler kararlarını ister istemez şartlanmaları doğrultusunda verir oldular’’. Böyle yargılar söz konusu olduğunda ise tasarımcıların proje araştırma safhasında doğruyu bulmaları için etüt ve inceleme yapma gereği yerine, geçmişte birçok defa yapılanları piyasaya sürmeleri söz konusudur (Dostoğlu, 1978).

1970’lerin ortalarına kadar 25 katı aşmayan binalar inşa edilmiştir. Bunlar arasında Ankara’da 13 katlı Ulus İşhanı, 24 katlı Kızılay Emek İşhanı, 21 katlı Odakule İş Merkezi gibi büro binası örnekleri görülmektedir. Önceleri 8-10 kişilik kadrolarıyla apartman dairesini kullanan kuruluşlar 1970 ve 1980’li yıllar da ekonomiyle birlikte gelişerek, holdingler ve şirketler topluluğu olmaya başlayınca 8-10 katlı binalara sığmaz duruma gelmişlerdir. Ankara’da Türkiye İş Bankası Genel Müdürlüğü Binası bu dönemin önemli yapısıdır.

Kamu binaları kent içinde yaygınlaşmış ve bazı kamu kuruluşları birden fazla binada görevini sürdürmüşlerdir. 1970 sonrası dünyadaki irrasyonel eğilimler ve post-modern anlayış Türkiye’yi de etkilemiştir. Ofis yapılarında da bu etkilenmeyle birlikte birçoğunda post-modern eğilimler görülmektedir. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Binası, Petrol Ofisi Hizmet Binası, Aksaray Yapı Kredi Bankası post-modernist tarzdaki ofis yapılarıdır (Gürkan, l996).

1970 yılından günümüze kadar olan dönemde İstanbul’da özgün mimari özellikleriyle ön plana çıkan büro binaları dikkat çekmektedir. T.C. Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü Binasının İstanbul’un ilk giydirme cepheli binası olması; Sabancı Center’ın tasarımı ve inşaat kontrolü bilgisayar kullanımı ile gerçekleştirilen büro kompleksi olması, İstanbul Ticaret Sarayı’nın ilk kez cephede prekast bölme elemanları kullanması, Yapı Kredi Plaza’nın ilk kez büyük ölçekli taşıyıcı kullanılarak maksimum cam yüzeyi elde edilmesi özellikleri ile dikkat çekmektedir. Barbaros Turizm ve Ticaret Merkezi ise büro-mağaza-dükkan-apart otel, katlı otopark ile İstanbul’da karma geliştirmede öncülük eden bir büro olması özellikleri ile ön plana çıkmaktadır (Yüksel, 1994).

Bazı ticaret firmaların 1980'lerden itibaren uluslararası düzeye erişmesiyle, modern büro binalarına talep artmış ve eski kent merkezlerindeki standardı düşük eski yapılar bu talebi karşılayamamışlardır. Bu nedenle firmalar yer seçimini ya banliyödeki boş arazilerin bulunduğu yerlerde ya ticari aksların kesiştiği yerlerde ya da ana arterlerin yakınlarında yapmışlardır (Gürer, 1997).

1980 sonrası demokratik gelişmeler ve liberal ekonomiye geçiş süreci hızlı üretimi gerektirmiş, bu alanda yabancı teknolojilerin dış alımlarına gidilmiştir. Yapı teknolojisi ve yapım teknikleri açısından büyük gelişmeler kaydedilmiştir (Kortan, 1989). Bunların yanı sıra, Türkiye'deki dış ticaret ilişkilerinin gelişmesi, ekonomik yeniden yapılanma ve iletişim ve teknoloji alanındaki yenilikler nedeniyle, yeni iş merkezi odaklarında çok daha modern büro yapıları sayısal ve nitelik olarak artmıştır. 1985 yılından sonra Türkiye'de hizmet sektöründeki büyük patlama ile artık 1000'in üzerinde memurun rahatça çalışabildiği 50 kata varabilen, teknolojinin ağırlık kazandığı, çağdaş büro kavramına uygun büro yapıları yapılmaya başlanmıştır. Spring Plaza, Nova Baran Plaza, Ak Merkez, Yapı Kredi Plaza, Sabancı Center, Maya İş Merkezi vb. gibi yapılar günümüzün önemli örnekleridir.

Büro yapılarındaki ölçek, kütlesel büyüme ve gelişme, mekansal açıdan kendini gösterememiştir. Büyümenin aynı hızla süreceği düşüncesi, nüfus artışına paralel olarak hizmet hacminin artacağı varsayımlarına dayanmaktadır. Fakat aynı zamanda artan iş yükünü, bugünkü yöntemlerle, bugünkü mekan kullanma anlayışı ile taşımaya çalışacağı varsayımını içermektedir. Güven Birkan bir söyleşide, halen devam eden klasik büro mekan anlayışını şu sorularla eleştirmektedir; ''Acaba, örneğin bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ile büyük mekan gerektiren rutin işlemlerin, daha küçük fakat farklı nitelikteki mekanlarda sürdürülmesi beklenemez mi? Bu tür gelişmeler, belli bir süre içinde gerçekleşse bile, bir büro binasından beklenen zaman içindeki gelişme ve değişmelere uyum yapabilme özelliğine sahip olması kaçınılmaz bir gereklilik gibi görünüyor. Ama yan yana ve üst üste yinelenen odalardan oluşan yapılarla bu gereklilik yerine getirilebilecek mi? Odalar arasındaki duvarların kalkıp, geometrik masa düzenlerinin, korunduğu bir ''açık büro'' uygulaması dönemi yaşanacak mı?'' (Birkan ve Ark., 1984).

2.3. Büroların Mekansal Örgütlenme Tipolojisi

Tarihsel gelişim süreci içinde, büro mekanları değişim geçirmiş ve sahip oldukları mekansal özelliklere göre farklı alanlara hizmet vermiştir. İşlev ve mimari biçimlenme yönünden bürolar üç grupta incelenmektedir (Harris, 1991). Buna göre;

2.3.1. Kapalı (Geleneksel) Düzen

2.3.2. Açık (Serbest) Düzen

2.3.2.1. Bull Pen Sistemi

2.3.2.2. Yönetici Çekirdek Sistemi

2.3.2.3. Açık Yerleşme Sistemi

2.3.3. Karma Düzen

2.3.1.Kapalı (Geleneksel) Düzen Büro: Tarihsel süreç içinde ilk karşılaşılan büro tipi ‘’kapalı (geleneksel) düzen büro’’ mekanlarıdır. Kapalı düzen büro planlamasında, mekan düzenlemesi; kişilerin bir koridor etrafında bulunan irili ufaklı mekanlara, alan standartları ve bina modülleri esas alınarak yerleştirilmeleri şeklinde yapılmaktadır (Harris, 1991).

Kapalı (Geleneksel) düzen bürolar, 1950’lere kadar sıklıkla uygulanan bir büro tipidir. 6 m.’den sonra doğal aydınlatma yetersiz kaldığından, mekan derinliği bu mesafeyi aşamaz. Genellikle çalışma alanları, küçük mekanlardan (1-9 kişilik, 12-63 m²’lik alanlardan) oluşur. Çalışma alanları koridordan sabit duvar elemanlarıyla ayrılır. Cephe ve koridor arasında sınırlanır (Gürer, 1997).

Diğer bir deyişle, işletme kendini binaya uydurma zorunluluğunda kalmakta ve insanların birbirleriyle ilişkileri de temel sorun olma niteliğini kaybetmektedir (Harris, 1991). İster kapalı (geleneksel), isterse (açık) serbest düzen büro mekanlarında tasarımın ilk aşamasını veri toplama oluşturmaktadır. Toplanan ve analiz edilen veriler içerdikleri bilgilere göre;

a) Büro faaliyetleri ile ilgili veriler; personel sayısı, çalışma metodu, haberleşme-iletişim şekilleri, ziyaretçilerle görüşme biçimleri gibi bilgileri içermektedir. Ayrıca personel tarafından kullanılan araç ve gereçler, ortak kullanım gerektiren araç ve mekanlar, toplantı şekilleri de büro faaliyetleri ile ilgili veriler içinde yer almaktadır.

b) Büro personeli ile ilgili veriler; sosyal, psikolojik ve fiziksel çevre (görsel, havalandırma-iklimlendirme ve işitsel gereksinimler) ile ilgili bilgileri içermektedir. Çeşitli tekniklerle elde edilecek bu veriler, planlama kararlarının alınabilmesi için analiz edilecektir (Bailey, 1990).

Kapalı düzen büro mekanlarında, yukarıda sözü edilen veriler toplandıktan sonra, mekanların içinde yer alacak eylemlerin, hacimlerde gereksinim duyulan donatı elemanlarının ve mekanla arasındaki bağlantıların (önem derecelerine göre) analiz edilmesine geçilir. Elde edilen bilgiler tasarım kriterlerini oluşturmaktadır. Bu kriterler işletmeden işletmeye farklılık göstereceği için önem taşımaktadır.

Kapalı düzen büro mekanları, işlevsel ve mekansal özelikleri açısından beş madde halinde sıralanabilir (Riewoldt, 1994). Buna göre;

a-Mahremiyet önemli bir tasarım kriteridir. Kesin mahremiyet istenen toplantı, görüşme, çalışma gibi işler için bina içinde modüler, kişisel hücreler oluşturulmaktadır.

b-Katı bir geometri anlayışı hakimdir. Büro mekanlarının düzenlenmesinde sabit ve değişmeyen tasarım kriterleri esas alınmıştır.

c-Gerek mekansal (alansal), gerekse sayısal (çalışan personel sayısı) değişikliklere uyum sağlamamaktadır. Bir başka deyişle, mekan düzenlemesinde, değişebilirlik ve esneklik özellikleri göz ardı edilmektedir.

d-Kapalı (geleneksel) büro anlayışında içe dönük bir çalışma sistemi gözlenmektedir. Belirli sayıda personel grubu gereksinim duydukları çalışma alanında sabit duvarlar ile sınırlandırılmaktadırlar.

e-Kapalı düzen büro mekanlarında hiyerarşik düzen önem taşımaktadır. Büro elemanları arasındaki hiyerarşik konum çalışma odalarının büyüklüğü ve yeri ile belirlenmektedir.

Kapalı düzen büro mekanları, şirket kapsamında ortaya çıkabilecek yapısal değişikliklere uyum gösterebilecek ve çözüm üretebilecek esnek ve modüler tasarım anlayışından uzaktır. Bu nedenle, büro mekanı anlayışının ortaya çıktığı ilk zamanlarda, kapalı sistem büro mekanı düzenlenmesi 60'lı yılların başına kadar hizmet vermiştir (Black, 1986). Şekil 2.38'de kapalı düzen büro mekanına örnek görülmektedir.

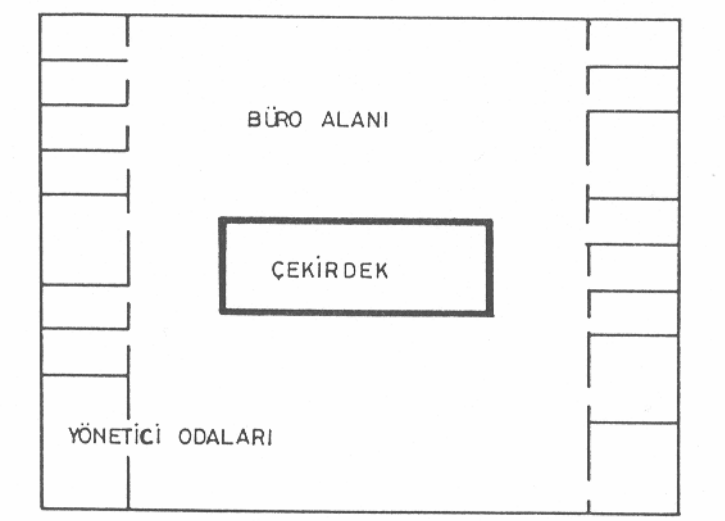
Şekil 2.38. Kapalı Düzen Büro Mekanı (Anonim, 2006/a)

2.3.2. Açık (Serbest) Düzen Büro: Serbest (açık) düzen büro mekanı anlayışı, 1960'da Almanya'nın Quickborn şehrinde, Schnelle kardeşlerin geliştirdiği bir sistemdir. İşletme uzmanlarından oluşan, planlama, yönetim ve işletme danışmanlığı firması olan ''Quickborn'' ekibi, büro tefrişi, organizasyonu, iletişim evrak akımı etütleri ve dosyalama sistemleri konularındaki çalışmaları sonunda, geleneksel büro planlama sistemlerini kökünden değiştiren yeni bir planlama anlayışı getirdiler. Quickborn ekibinin ''bürolandschaft'' adını verdikleri bu planlama sistemiyle yaptığı ilk uygulama Bertelsmann Yayınevi'dir (Dökmeci ve Ark., 1993).

Serbest düzenli büro, işletmenin bilimsel olarak saptanmış iş ve evrak akışını planlamada temel veri olarak kabul eden büro tipidir. Tasarım amacı organizasyona yönelik iletişim ilişkilerini güçlendirmek ve insancıl çalışma ortamı yaratmaktır (Emiroğlu, 1986). Serbest düzenli büroda, çekirdekten çalışma mekanlarına uzanan ana ulaşım yollarının etrafı kalıcı olmayan, değişebilen elemanlarla sınırlandırılmıştır. İç iletişim ağırlıkta olduğu için engelsiz, kolay ve büyük çalışma mekanları (30 kişi, 400-1200 m²) gerekir. Uzun ana yolların pano ve çiçeklerle mekanlardan ayrılması sağlanır. Ana yollar, ara yollarla serbest ve açık olarak düzenlenen mekanlara ulaşır (Gürer, 1997).

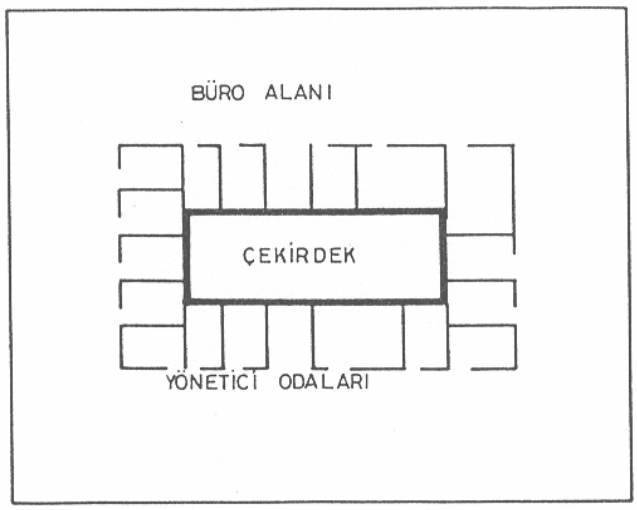
1960'lı yıllara kadar özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde çok kullanılan bu iç mekan düzeni, tek hücreli geleneksel büro mekanlarından gelişmiştir. Tek hücre düzeninden açık planlı düzene geçiş üç aşamada gerçekleşmektedir.

2.3.2.1. Bull Pen Sistemi: Açık büro donanımı kullanılan bu sistemde, yöneticiler için mekanın çevresinde çalışma odaları düzenlenmiştir. Çalışma yerlerinden masalar ve diğer donanım öğeleri katı bir geometri ile yerleştirilmişlerdir. Şekil 2.39'da görülen Bull Pen Sistemi 1950'li yıllara kadar kullanılmıştır (Gorbon, 1978).

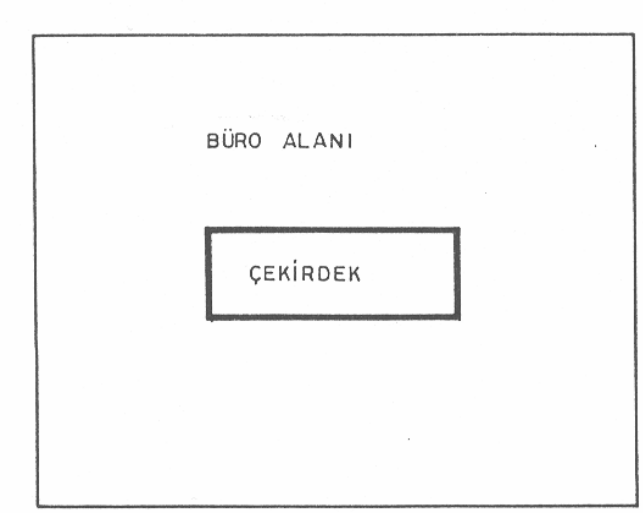
Şekil 2.39. Bull Pen Sistemi (Gorbon, 1978)

2.3.2.2. Yönetici Çekirdek Sistemi: Bu sistem, Bull Pen Sistemi'nde yönetici odalarının cepheden alınıp, yapı çekirdeğinin etrafına yerleştirilmeleri ile oluşmuştur. Bu odalarla cephe arasında kalan alan, personelin kullanımına ayrılmıştır. Şekil 2.40'da görülen yönetici çekirdek sisteminde, yöneticiler tek hücre sisteminden vazgeçmemektedir (Gorbon, 1978).

Şekil 2.40. Yönetici Çekirdek Sistemi (Gorbon, 1978)

2.2.3.3. Açık Yerleşme Sistemi: Yönetici çekirdek sisteminde, yönetici odalarını oluşturan bölmelerin kaldırılması gerçek açık plan sistemini meydana getirmiştir. Bu değişimin nedeni, artan gereksinimleri karşılayabilmek için büro mekanlarının daha rasyonel kullanılması olarak değerlendirilmektedir. Şekil 2.41'de açık yerleşme sistemi görülmektedir.

Şekil 2.41. Açık Yerleşme Sistemi (Gorbon, 1978)

Yönetici ve personelin ilk defa aynı mekanı paylaşması, büro yönetimi ve organizasyonu açısından oldukça önemli bir aşamadır. Kişi başına 12-15 m² alan yeterli olmaktadır. Akustik sorunlarının yanı sıra mekan içindeki donatıların yerleşimi, katı biçimler sıkıcı bir mekan etkisi oluşturabilmektedir (Gorbon, 1978).

Serbest (açık) düzen büro mekanı anlayışı, oldukça karmaşık çevre şartlarına sahip ve tamamen serbest olarak düzenlenmiş, açık ve geniş bir iç mekan olarak tanımlanmaktadır. ''Serbest Düzenli Büro'' kavramını oluşturan fikirler mimari tasarımla ilgili kişilerce ileri sürülmemiştir. Büro planlamasına yeni bir anlayış ve yaklaşım metodu getiren bu fikirler iş organizasyonu teorilerine dayanmaktadır. Serbest düzenli büro anlayışını düzenleyen ana ilkelerini maddeler halinde özetlemek mümkündür (Riewoldt, 1994). Buna göre;

a-Büro planlaması, estetik bir problemle birlikte, iş organizasyonu ve onun sorunlarını da kapsamaktadır.

b-Bir işletme, bilgi üretme merkezi olarak tanımlanabilir. Evrak akışı, haberleşme ve karar verme işlemleri, bilgi üretmenin en belirgin basamaklarıdır.

Bir işletmede, bilgi naklinin en büyük bölümü insanlar arasındadır ancak bu alış-veriş, insan ve makine arasında da söz konusudur. Personelin bir çok kat ve odalara dağılması, işbirliği gerektiren çalışmalarda zaman ve enerji kaybına neden olmaktadır. Bina, aralarında sıkı iş ilişkisi olan kişilerin bir bütün mekana, yakın olarak yerleştirilebilmelerine olanak sağlamalıdır.

c-Haberleşme yoğunluğunun belirlenmesi önem taşımaktadır. Haberleşme hatları çeşitli kişiler ve gruplar arasında farklı ölçü ve yoğunlukta olacak; beraber çalışma ve işbirliği bazen çok sık, bazen ise seyrek olarak gerçekleşecektir. Bir işletme bünyesindeki, haberleşme hatları ancak araştırma ve gözlem ile tespit edilmektedir. Araştırmalar sonucu ilişki şemaları oluşturulmaktadır. Mekan içinde çalışma istasyonları yerleştirilirken, bu ilişki şemaları göz önünde bulundurulmaktadır.

d-İç mekan geniş ve bölünmemiş olmalıdır. Mekan düzenleme açısından serbest düzenli büro anlayışının en belirgin yanı, büronun bir fabrikaya benzetilmesi dolayısıyla büyük ve bölünmemiş alanlar gerektiği görüşü vardır. Gelecekteki gereksinimler, organizasyon değişiklikleri ve denetim kolaylığı da geniş bölünmemiş bir çalışma mekanını tercih sebebi yapan faktörlerdir. Ayrıca, bir işletmenin bünyesi zamanla değişebileceği için, mekan içinde değiştirilmesi imkansız veya zor olan hiçbir sabit bölücü eleman bulundurulmamalıdır.

Serbest düzen büro anlayışına göre yüksek ara bölmeler personel arasındaki haberleşme ve iletişime engel oluşturmaktadır. Yüksek ara bölmelerin yer almadığı bir mekanda, pencereler ve gün ışığı tüm personele aittir. Mekan içinde daha esnek ve kullanım değişikliklerine uygun tasarımlar yapılabilir. Bu ilkeler ışığında; açık düzen büro mekanlarında, sabit bölücü duvarlar yerine; akustik özelliği de olan hafif, modüler panolar mekan içinde farklı çalışma alanlarının oluşumu açısından kullanılmaktadır.

Serbest düzenli büro anlayışının bir başka özelliği de mekan içi mahremiyet kavramına farklı yaklaşımıdır. Bu tip büro mekanlarında sadece görüşme, toplantı ve bazı gürültülü mekanlar (fotokopi veya çizici odası gibi) için kapalı hacimler düzenlenmesi uygun görülmektedir. Büro personeli ve yöneticileri için özel kapalı hacimler düzenlenmemektedir (Black, 1986).

Serbest düzen büro mekanlarında, temel tasarım unsurlarından biri, günümüze kadar ulaşan ve halen kabul gören geometrik esasların reddidir. Bu anlayışa göre, geometrik bir düzenleme, gerek iş istasyonlarının gerekse sirkülasyon alanlarının fonksiyonel gereksinime uygun olarak yerleştirilmelerini kısıtlamaktadır. Mekanda katı bir geometri oluşturulması, ‘’esneklik ve değişebilirlik’’ anlayışına aykırı düşerek, monoton bir atmosfer yaratmaktadır (Black, 1986).

Serbest (açık) düzenli büro mekanlarında, çalışma masaları arasındaki mesafe 70-90 cm. arası olmalıdır. Çalışma masasında oturan bir kimse, wc girişleri, dinlenme alanları dahil olmak üzere giriş ve geçiş yerlerine direkt olarak bakmamalıdır. Çalışma istasyonlarından sirkülasyon yollarına geçiş, diğer çalışma gruplarını rahatsız etmeden sağlanmalıdır. Konferans alanları ve idari noktalar çalışma grupları ve gürültü kaynaklarından 4.5-9 m. arası mesafede bulunmalıdır. Bu uzaklıklar, gerekli akustik tedbirlerin alınması halinde azaltılabilir. Ana geçitler 2 m.’den, ara geçitler l m.’den az olmamalıdır (Black, 1986).

Girişler ve bölümlerin konumları ana geçitleri belirleyecek şekilde yerleştirilmelidir ve pano, bitki veya farklı malzeme kullanımlarıyla ana geçitler vurgulanmalıdır. Serbest düzenli büro mekanlarında, iş istasyonlarından sirkülasyon yollarına geçiş diğer çalışma grupları rahatsız edilmeden sağlanmalıdır. Personel dinlenme yerleri kullanıcı gereksinmelerine en uygun şekilde düzenlenmeli, vestiyer ve wc hacimleri ile bir bütün teşkil etmelidir.

Katı geometrik ilkelere bağlı kalarak, geleneksel bir anlayış içinde ortaya çıkan büro kavramı, 1960’larda evrim geçirerek ‘’serbest düzenli büro’’ ilkeleri doğrultusunda; esnek, değişebilir ve bölünmemiş mekanlar olarak karşımıza çıkmıştır. Şekil 2.42’de serbest düzen büro mekanı görülmektedir.

Şekil 2.42. Serbest Düzen Büro Mekanı (Anonim, 2006/a)

2.3.3. Karma Düzen Büro: Karma düzen büro anlayışı 80'li yıllarda ortaya çıkmıştır. 1960'lardan itibaren yaklaşık yirmi yıl uygulanan açık (serbest) büro düzenlemesi zaman içinde bazı şikayetlere neden olmaya başlamıştır. Açık düzen büro mekanlarında çalışan personelin şikayetleri, mekan içinde yeterli işitsel konforun sağlanamaması üzerinde yoğunlaşmıştır. Mekan içinde oluşan ses kirliliğini ortadan kaldırmak için açık düzen büro mekanlarında özel döşeme ve tavan elemanları kullanılmaktadır. Döşemelerde genellikle, halı veya plastik esaslı kaplamalar, tavanlarda ise delikli hafif metal alaşım ve taş türü malzemeler kullanılarak, doğal ve yapay mekan içindeki fazla sesin belli ölçüde emilmesi sağlanmıştır. Ancak, teknoloji geliştikçe artan elektronik cihazların (fotokopi makineleri, printer, plotter, scanner) neden oldukları gürültü, tüm önlemlere karşın, yakın çevrede çalışan personeli rahatsız etmektedir.

Hücresel, serbest ve grup düzeninde büro tipinin bir arada kullanıldığı bir düzendir. Projelendirme sürecinde, üç tip bürodan biri esas alınmasına karşılık, zamanla başka bir tipe dönüşür ya da bazı hücreler eklenebilir. İşlevsel ve davranışsal nedenlerden dolayı özel kapalı bölmelere de ihtiyaç duyulmuştur (Gürer, 1997). Şekil 2.43'de karma düzen büro mekanına örnek görülmektedir.

Şekil 2.43. Karma Düzen Büro Mekanı (Anonim 2006/a)

Serbest düzenli büro anlayışında, mahremiyet gereksinimi yeteri kadar karşılanamamaktadır. Ayrıca bu düzende, yönetici kadronun (personelin) mevkii ve itibar göstergesi olan özel odaları da ellerinden alınmıştır. Bu noktadan yola çıkan tasarımcılar, yeni bir büro düzeni üzerinde çalışmaya başlarlar. Bu yeni büro mekanı düzenlemesinde, elemanlar geniş ve bölünmemiş büro hacimlerinde çalışmaya devam ederken; yönetici odaları, toplantı salonları gibi bazı mekanlar kapalı hacimlerde yer almaktadır (Riewoldt, 1994).

Sonuç olarak, karma büro düzeninin ortaya çıkması hem kapalı (geleneksel) büro düzenindeki haberleşme kavramını kısıtlayan kapalı mekan yerleşimini, hem de açık (serbest) büro düzenindeki mahremiyet yetersizliğini ortadan kaldırmıştır.

3. BÜRO VE TEKNOLOJİK GELİŞMELER

''Bilgi, iletimi ve kullanımı, toplumun ağını oluşturur; tüm insan kavrayışının, örgütlenmesinin ve çabalarının temelini de...''

John Diebold, Beyond Automation, 1964

3.1. Teknolojik Gelişmeler ve Büro Mekanlarına Yansıması

Teknolojinin kelime anlamı olarak pek çok tanımlaması yapılmaktadır. Teknoloji, sanayinin çeşitli dallarında kullanılan takım, makine ve yöntemlerin incelenmesidir. Teknoloji, zanaat ve sanayide kullanılan takım ve donanımların tümüdür. Teknoloji, belli bir teknik alanda, bilimsel ilkelere dayanan, tutarlı bilgi ve uygulamaların tümüdür. Teknoloji, tekniklere ilişkin genel kuramlardır (Büyük Larousse, 1986). Teknoloji kavramına bağlı olarak gelişen diğer bir kavramda, bilişim teknolojisidir. Bilginin, bilgisayarlar aracılığı ile elde edilmesi, işlenmesi, saklanması ve gerekli yerlere gönderilmesi anlamına gelmektedir (Akın, 1998).

Bilgisayar ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler ve bunların enformasyon hizmetlerine yansıması, bilginin organizasyonu ve hizmete sunulması alanlarındaki bütün uygulamaların niteliğini ve içeriğini değişmesine neden olmuştur. İletişim sistemlerinde ki bu gelişmeler öncelikle işletmelerin, teknoloji seçimi kriterlerine bağlı olarak örgütsel yapılarında değişimler olmuştur. Bu değişimlerin özellikle büro elemanının çalışma yöntemlerinde etkili olduğu gözlenmektedir. Değişen çalışma yöntemleri, büro mekanı kullanım yöntemlerini de etkilemiştir.

19.yüzyılda endüstri ve haberleşme alanında büyük teknolojik gelişmeler kaydedilmiştir. Telgrafın, daktilonun, telefonun icadı ve bürolara girmesi iş yaşamındaki gelişmelerin başlangıcı olmuştur. Haberleşme ve iletişim kaynaklarının artmasıyla ticaret, endüstri, ekonomi alanında büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Daha sonraları 1970'lerde bilgisayar teknolojisinde görülen büyük yenilik ve gelişmeler, günlük hayatımızın en büyük iletişim ve bilgi kaynağı olan PC teknolojisinin, internet dünyasının, cep bilgisayarların (palm), mobil iletişim araçlarının (cep telefonları) temelini teşkil etmiştir. Önceki dönemlerde ancak bir odaya sığabilen bilgisayarların, 1980'lerde küçülmesi, mobil olması ve de ucuzlamasıyla, hızlı bir gelişim dönemine girilmiştir. 1990'ların başında Motorola firması için 100 üst düzey

şirket yöneticisine yapılan anketin sonucunda, %80 PC ve cep telefonu, %50'den fazlası modem bağlantısı veya internet kullanmaktadır. Bununla birlikte halk arasında yapılan daha geniş çaplı bir anket, katılanların hemen hemen yarısının yeni teknolojilerin gerisinde kalmaktan korktuklarını göstermiştir. 1980'lerden sonra işyerlerinde PC kullanımına hızlı geçişin nedeni, performansın artmasını sağlamaktır. Planlamacılar, tasarımcılar ve işletmeciler çalışma hayatının yeni bir paradigması ile karşı karşıya kalmışlardır. ''Hizmet'' (service) ve ''Bilgi'' (knowlegde) sektörlerinin birbirinin yerini alması, ihtiyaçların, beklentilerin yeniden gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Hizmet sektörü data organizasyonu ve ürünlerle ilgilenirken, bilgi sektörünün asıl önem verdiği konu bilgiyi, dünya çapında enformasyon ve komünikasyon ağı ile yaymaktır. Web dünyasının sunduğu olanaklar, çok düşük bir ücretle dünya ölçeğinde grup çalışmalarına imkan sağlamıştır. Günümüzün bir çok organizasyonunda, merkezi bir hiyerarşi yerine zaman ve mekan tanımayan iletişim ağı ve network ile çalışılmaktadır (Worthington, 1998).

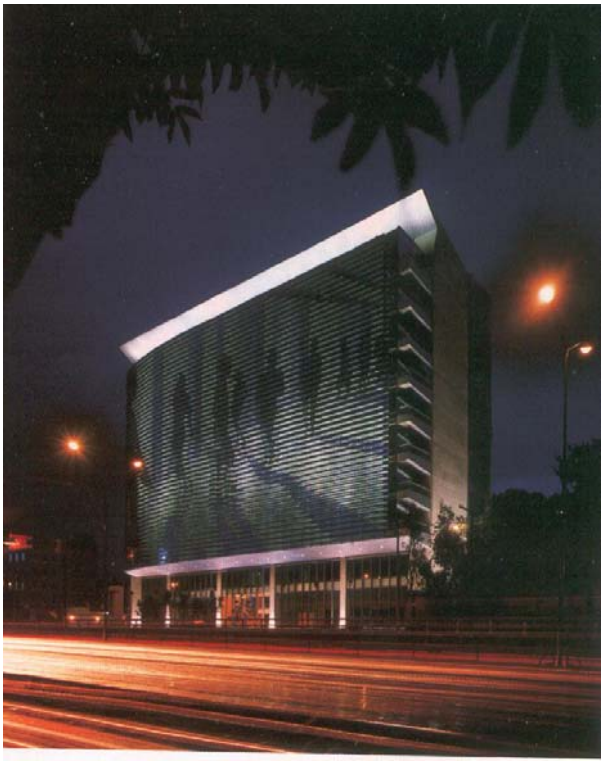
1986 yılında National Economic Development Office şirketi, 1995 yılına kadar 1 milyon İngiliz vatandaşının ''tele büro'' kullanacağı tahmininde bulunmuştur. The Telework, Telecottage and Telecentre Association şirketleri ise evde çalışan 630.000 kişiden, 570.000 kişinin serbest çalışan olacağını açıklamıştır. İngiltere'de büyük organizasyonlarda görevli olup evde çalışanların sayısı 200.000' in altındadır. Bununla birlikte bu sayı hızla yükselmektedir. Bu çalışma şeklinde, güne evde çalışma ile başlanır, müşteri ziyaretleri yapılır, iş arkadaşları ile görüşmek üzere büroya gelinir ve sosyal aktivitelere katılır. Bugün bir çok kişinin evinde özel çalışma mekanı yer almaktadır. Büro teknolojisinde sağlanan mobilite sayesinde kişi dilediği yeri büro haline getirebilmektedir. Bunun sonucu olarak da şirketler artık, yönetim binalarından ve tesislerden çok, insana ve iletişim ağına önem vermeye başlamışlardır (Worthington, 1998).

Günümüzde yeni yeni gelişmekte olan enerji ve maliyet tasarrufları, hızla gelişen elektronik teknolojisi, sayıları hızla artan eğitimli iş gücü gibi konular da tasarımlarda etkili faktörler olmaya başlamışlardır. Gelişen teknolojilerle ortaya çıkan yapay aydınlatma ve her mevsim kullanılabilen iklimlendirmelerdeki gelişmeler bürolarda yeni tasarımların yolunu açmıştır. Böylece büro yapılarında konforlu, sağlıklı fonksiyonel ve verimli derin çalışma alanları yapılması gündeme

gelmiş, servis alanlarının merkez dışında tasarlanması mümkün olmuştur. Bu gelişen teknolojiler çalışanları, devamlı tekrarlanan basit işlerin yarattığı zaman kaybından ve merkezi sistemli büro anlayışının zorlayıcı etkisinden, baskısından kurtarmakta, bürolarda verimliliği arttırmaktadır (Aluçlu, 2000).

Bina teknolojisinde de büyük gelişmeler olmuş, yeni teknolojiyle birlikte kullanılan yeni malzemeler, büro binalarını gücün simgesi olan birer prestij binalarına dönüştürmüştür. Özellikle yönetim yapılarının bina cepheleri de prestiji vurgulamak açısından önemlidir. Gelişen teknolojiyle yapıların, işlevlerine uygun biçimlerde dış kabuklarını vurgulayıcı cephe elemanları tasarlanması, teknolojinin cephelerde kullanımını ve iletişimde yeni boyutların kazanıldığını göstermektedir.

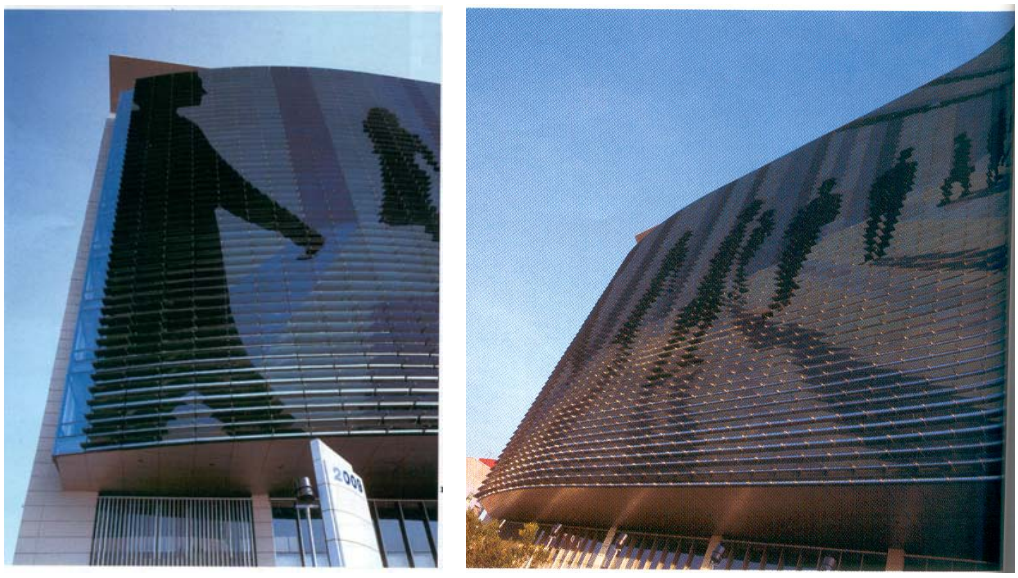
Bina cephelerinde bilişim panoları, projeksiyonlu video görüntüleri, medya teknoloji sistemleri kullanılmaktadır. Bu sistemlerle yapılan cephe kurgusuna, Mexico City'de bulunan Las Flores Şirketi yönetim binası en iyi örneklerden biridir. Şehrin en işlek caddesinde yer alan yapı, yaya ve trafik yoğunluğunu cephe düzlemine aktarırken, cephenin vurgusu ve hareketinden dolayı kolayca akılda kalacak, vurgu yapacak ve imajını yeni tutmayı sağlayacaktır (Arquitectos, 2003). Şekil 3.1'den şekil 3.4'e kadar Las Flores Şirket Binası'nın gece ve gündüz cephe görünüşleri görülmektedir.

Şekil 3.1. Las Flores Şirket Binası Gece Görünüşü (Arquitectos, 2003)

Şekil 3.2. Las Flores Şirket Binası Gündüz Görünüşü (Arquitectos, 2003)

Şekil 3.3. ve 3.4. Las Flores Şirket Binası Cephe Görünüşleri (Arquitectos, 2003)

3.2. Teknolojik Gelişmeler ve Yönetim Organizasyonundaki Değişimler

Yönetim dünyasının önde gelen gözlemcilerine göre, bugünün iş yaşamını karakterize eden eğilimler şunlardır:

1. Rutin büro işlerinde azalma,

2. Bireysel özerklikte artış,

3. Üst yönetime erişim kolaylığı,

4. Takım çalışması ve etkileşimde artış,

5. Yönetim yapısı hiyerarşisinde azalma,

6. Mekanın bireysel olarak sahiplenilmesinde azalma,

7. Müşteriye karşı hassaslığın artması,

8. Proje çalışmalarına daha fazla odaklanmadır (Duffy, 1997).

Yönetim tekniklerindeki bu değişimler sonucu, çalışma alışkanlıkları ve çalışma mekanının kullanımı da değişim göstermiştir. Yaygın bilgi ağlarının kurulması sonucu, dikey hiyerarşi yerine yatay gelişen, daha esnek organizasyonlar söz konusu olmuştur. İyi derecede eğitim görmüş çalışanların yer aldığı, grup tabanlı çalışma sistemi uygulanmaya başlanmıştır. Kadınların iş hayatındaki yerlerini almasıyla, daha az sayıda full-time çalışanıyla işgücü kendini yenilemiştir. Personel çalışma sistemindeki değişikler sonucu, günde 8 saat tam gün çalışma, haftada 5 iş günü çalışma gibi çalışma şekilleri değişikliğe uğramıştır (Worthington, 1998).

Yönetim organizasyonundaki değişimler, bina ve mekan kullanımını da büyük ölçüde etkilemiştir. Mekan yönetimindeki yeni metotlar yakın geçmiştekinden oldukça farklıdır. Örneğin; çalışanlar arasındaki etkileşime, işbirliğine, değişim ve yeniliklere olanak veren grup çalışma alanları hızla; hiyerarşi, disiplin ve bireyselliğin simgesi olan hücresel büroların yerini almaktadır. Bireysel çalışma istasyonları yerine hot-desking, hotelling ve desk-sharing gibi, çalışma mekanının etkin ve verimli şekilde kullanımını sağlayan, çalışma sistemleri getirilmektedir (Worthington, 1998).

Gelişen teknolojilerle, büro yapılarında kullanım amaçlarında yeni tasarımları başlatmıştır. Günümüzde çalışma saatlerinin tümünü aynı çalışma mekanı içinde geçirecek kullanıcılar azalmıştır. Kullanıcılar, etkinlikleri için başka mekanları kullanma gereğini duymuşlardır. Böylece iş mekanlarının kullanım yoğunluklarında düşüş olmuştur. Ancak etkin kullanımın yanı sıra sosyolojik, psikolojik nedenlerden dolayı son yıllarda artan ilgi ve çalışmalarla yeni kullanım yöntemleri oluşturulmuştur. Özellikle ABD ve Japonya'da yeni kullanım yöntemleri denenmekte, sağladıkları yararlar, büro iş tipi ve kullanım uygunluğu, karşılaştırmalı değerlendirmeler konusunda araştırmalar yapılmaktadır (Erdener, 1996).

Elektronik malzemeler günde 24 saatlik performansla çalışabilmektedirler. Bunun sonucunda, tasarımcılar aynı mekanda 2-3 vardiyalı çalışmaya uygun çözümler aramak durumu ile karşı karşıya kalmışlardır. Örneğin tasarımcı, büro çalışma mekanını belli bir grup için düzenlerken, mekanın farklı gruplarca da kullanılabilecek çözümlerini araştırmalıdır. Bu, bir çok sorunu da beraberinde getirmektedir: Çalışma mekanı kime ve hangi değişik alışkanlıklara göre nasıl düzenlenecek? Çalışma mekanı düzenlenirken maliyeti ne olacak, bu tip bir mekan için depolama alan gereksinimi nasıl karşılanacak? (Aluçlu, 2000).

Bir büro organizasyonu bugün iletişim teknolojisinin getirdiği olanaklardan yararlanarak farklı merkezlere dağılabilmektedir. Son 20-30 yılda bilgisayarlar, yazıcılar ve fax, her meslek dalında yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Buna bağlı olarak büro mekanlarında çalışma şekilleri için yeni yöntemler tasarlanmıştır. Bu yöntemler, çalışma mekanlarını şirketlerin iş düzenlerine göre organize etmeyi amaçlamaktadır. Kullanıcıların tek başına masalarında çalıştıkları süre, başkaları ile birlikte çalıştıkları mekan ve süre, tamamen büro binası dışında

çalıştıkları süre, yeni kullanım şekilleri için önemli veri oluşturmaktadır (Aluçlu, 2000). Buna göre, bölümlenmiş fakat birbiriyle ilişkili dört çalışma mekanı düzenlemesi şöyledir:

1. Lojistik ve Enformasyon Amaçlı Mekanlar; sürekli katılım gerektirmeyen, az etkileşimin olduğu mekanlardır. Çalışanlar gelen evraklarını kontrol etmek, günlük programlarını ayarlamak, bilgi alışverişi ve görüşmelerini yapmak amacıyla, kısa bir süre için işyerine gelirler.

2. Toplantı Amaçlı Mekanlar; sürekli katılım gerektirmeyen, yüksek etkileşimin olduğu mekanlardır. Eğitim aktiviteleri, bilgi paylaşımı, strateji geliştirme vb. amaçlı toplantıların gerçekleştirildiği mekanlardır.

3. Proje Geliştirme Amaçlı Mekanlar; sürekli katılımın ve yüksek etkileşimin olduğu ve grupların farklı zamanlarda çalışmalarını sürdürdüğü mekanlardır.

4. Görev Amaçlı Mekanlar; sürekli katılımın ve düşük etkileşimin olduğu mekanlardır. Amaca yönelik bireysel çalışmaların yapıldığı çalışma mekanlardır.

Büro içi çalışma hayatının büro binasından ayrılması bir çöküşü başlatmıştır ve bundan dolayı bina kabuğu, çevresel servis sistemleri ve de organizasyona uygun düzenlemeler arasında daha büyük bir uzlaşmaya ihtiyaç duyulmuştur. 1980'lerde enformasyon teknolojisinin gelişiminin de bunda büyük etkisi olmuştur. Organizasyonel değişimlerin ve enformasyon teknolojisindeki gelişmelerin etkisiyle, 1990'larda mimarlar ve tasarımcılar; kullanıcıların isteklerine cevap verebilmek amacıyla, büro çevresi için radikal yaklaşımlar geliştirmişlerdir (Worthington, 1998).

''Çalışılan mekan, bireysel masaların yer aldığı, her gün 9'dan 5'e kadar full-time çalışmanın yapıldığı yerler olmalıdır'' düşüncesi geride bırakılmıştır. Büro tasarımındaki bu ana fikir sorgulandıktan sonra, yeni çalışma şekilleri ve buna uygun büro tasarımları gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Büro tasarımı yönetim stratejisinin en üst seviyedeki amaçlarına hizmet etmelidir. Yönetimsel amaçlara ulaşılmasına, organizasyonel değişimlere olanak sağlamalıdır (Worthington, 1998).

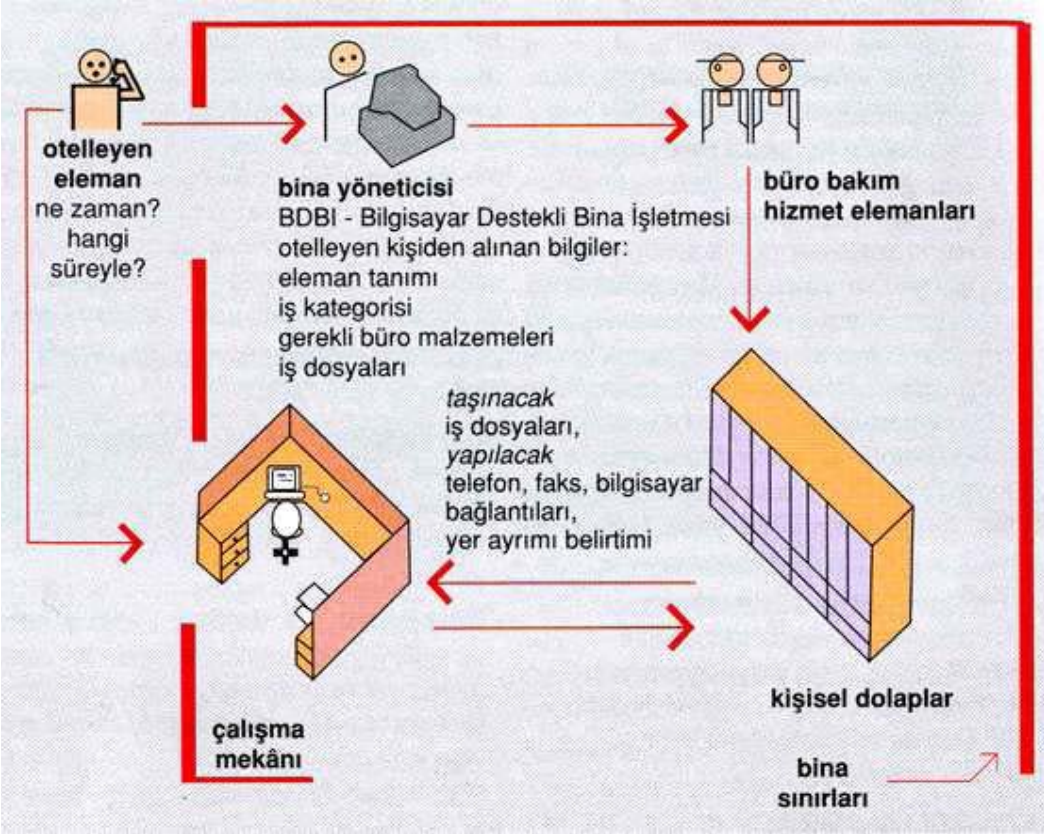
Son yıllarda savunulan görüş, ofislerde sağlanan ''bir organizasyon için çalışma ortamının'' aynı ortamın oluşturulduğu başka bir mekanda da sağlanabileceğidir. Bu mekana örnek olarak ''ev ortamı'' verilebilir. Bu görüş daha çok telekomünikasyon çağına inananlarca savunulmaktadır. Bunlar birçok büro çalışanının evde de aynı şekilde elektronik iletişim araçlarının desteğiyle

çalışabileceğini savunmaktadır. Ancak bu görüşün karşısında olanlar, ev ortamında yapılacak çalışmanın verimli olmayacağını, insanların iş arkadaşlarıyla birlikte çalışmak isteyeceklerini iddia etmektedirler (Aluçlu, 2000). Bunun gibi pek çok farklı fikirler ortaya konulmuş ve denenmiştir. Erdener, bu yöntemleri büro içi ve büro dışı yöntemler olmak üzere iki grupta toplamıştır:

1. Büro İçi Kullanım Yöntemleri

Serbest Adres: Fiziksel olarak bölümlenmemiş, her biri iki ya da daha fazla eleman tarafından paylaşılan, standart çalışma mekanlarını içeren büro kullanımıdır. İlk kez Japonya'da Shimuzu Teknoloji Enstitüsü'nde bu yeni yöntem, çalışma mekanının kullanım yoğunluğunu arttırma düşüncesinden kaynaklanmıştır. Çalışmada mekanların verimsiz kullanıldığı gözlenmiş ve kişiye özel mekanlar kaldırılmıştır. Yöntemin getirdiği değişikliklerden biri de iş gücüne, rütbe ve statü farklılıklarının mekana yansımasını ortadan kaldırmış ve mekanın genelinde standart oluşturmuştur. Bu sistem özellikle part-time çalışan büro personeli için uygun olabilir. Daha çok ticari amaca hizmet eden büro işlevini içeren büro binalarında kullanılabilir.

Otelleme (Hotelling): Kuruluş aracılığıyla ilk arayana öncelik verilerek, ona belli bir süre için bir çalışma mekanı bulunması şeklinde bir yöntemdir. ABD'de büyük bir işletme grubu olan Emest and Young Andersen şirketinin, uygulamaya başladığı bir yöntemdir. Şirketlerin danışma ya da satış elemanları gibi belli gruplar için kullanılabilecek bir sistemdir. Bu sistemde kullanıcı şirket içerisindeki otelleme koordinatörlüğüne çalışmak istediği zamanı, süreyi, yapacağı işi, gerekli büro gereçleri gibi ayrıntıları bildirmekte, böylece kullanıcının iş yerinde depolanan özel dosyaları, gereçleri o çalışma mekanına şirket tarafından götürülüp masası hazırlanmaktadır. Çalışan kişinin süresi bittiğinde, dosyalar kişinin özel dolabına ve şirketin depolarına geri götürülmektedir. Temizlenen mekan ise başkası tarafından kullanıma hazırlanır. Şekil 3.5'de Otelleme (Hotelling) yöntemi ile büro yönetimi görülmektedir.

Şekil 3.5. Otelleme (Hotelling) Yöntemi (Erdener, 1996)

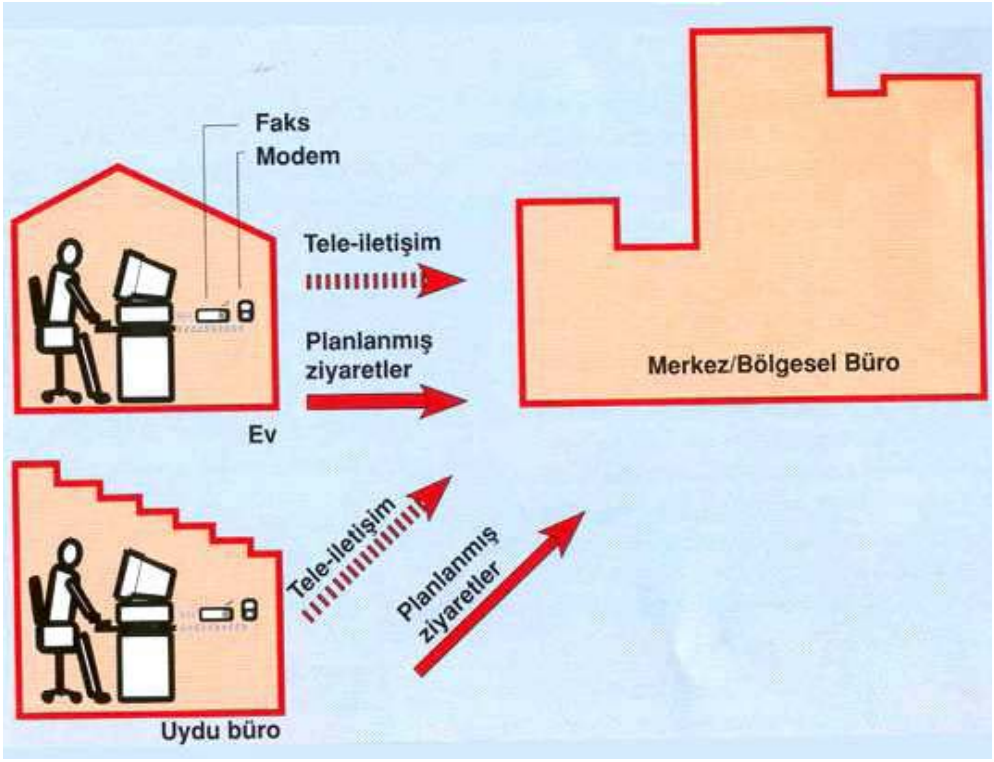
Büro Mekanı Paylaşma: İki veya ikiden fazla kullanıcının bir büro mekanını aynı veya farklı zamanlarda kullanması ile gerçekleşir.

Proje Grup Mekanları: Grup çalışmasını destekleyen ve grupların değişen eleman sayısına yanıt verebilecek esnek büro mekanlarıdır.

Etkinlik Ortamları: Değişik kişisel ve grup gereksinimlerine yanıt veren, konferans odası, hol, masalı büro mekanı gibi çeşitli ortamlardır (Erdener, 1996).

2.Büro Dışı Kullanım Yöntemleri

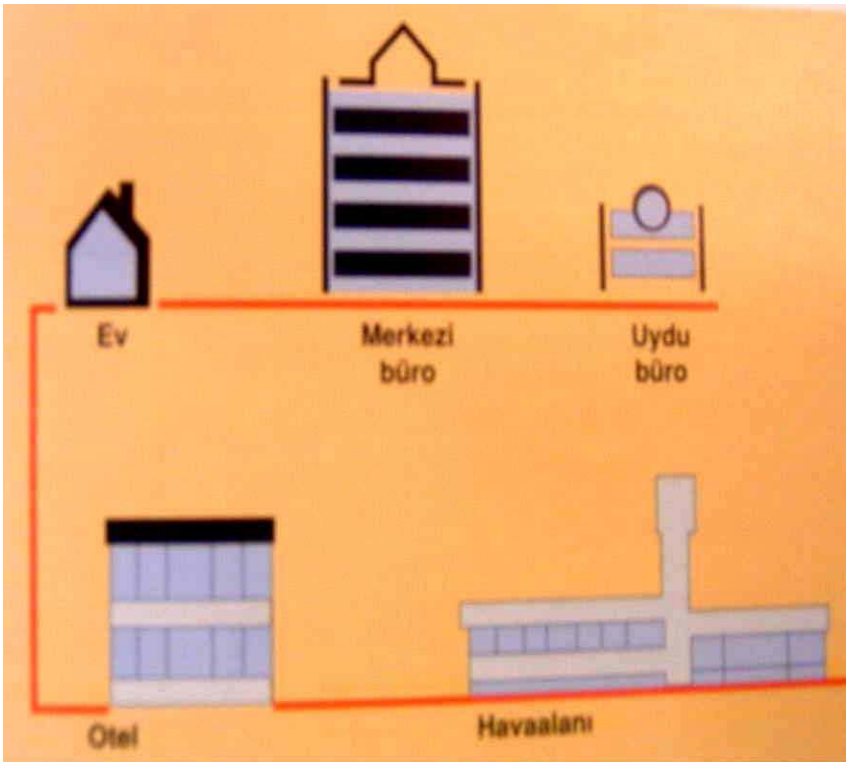
Tele Büro: İşgücünün evlerde ya da müşterilere yakın tele merkezlerde bilgisayar, faks ve modem kullanarak, planlanmış ziyaretler yoluyla kuruluşun diğer elemanlarıyla, iletişimde bulundukları bir çalışma yöntemidir. Gerekli iletişim teknolojisi sağlandığında hava kirliliğini, trafik sıkışıklığını, zaman kaybını ve bu etkenlerden doğan kişisel gerilimi azaltmakta pratik ve ekonomik bir çözümdür. Şekil 3.6'da Tele Büro yöntemi ile büro yönetimi görülmektedir.

Şekil 3.6. Tele Büro Şeması (Erdener, 1996)

Uydu Büro: Büro teknolojisi ve yönetim sağlayan uydu, büroya yakın yaşayan elemanlar tarafından kullanılmakta olan mekanlardır.

Sanal Büro: Taşınabilir haberleşme ve iletişim teknolojileri yardımı ile kullanıcılarına çalışma serbestliği tanıyan yöntemdir. Otomobil, uçak, otel, ev gibi. Üst düzey yöneticilere yöneliktir. Gittikçe uzmanlaşan ve yataylaşan kuruluş yapısı, hızla değişen iş süreçlerine uyabilmek amacıyla yeniden gruplanmalar ve esnek kullanışa elverişli büro mekanlarını gerektirir. Bu tür mekanların saptanması, işgücü verimliliği, etkin büro kullanımı gibi konuların değerlendirilmesiyle mümkündür (Erdener, 1996). Şekil 3.7'de Sanal Büro yöntemi ile büro yönetimi görülmektedir.

Şekil 3.7. Sanal Büro Şeması (Erdener, 1996)

Ev-ofis (Home-office): Kişinin evinin herhangi bir bölümünde büro haline getirdiği mekandır. Çalışan bireyler için ev, eve dönüş gibi kavramlar özgürlüğü simgelemektedir. İletişim ağlarının kullanımı, ortak belleğe erişim, internet, elektronik posta gibi birçok büro fonksiyonu evlere taşınabilmektedir. Böylece bireyler, özgürce, diledikleri saatlerde çalışabilir, haberleşebilir ve diledikleri yere ulaşabilirler.

Home-office'lerin dez-avantajları da vardır. Psikolojik açıdan incelenecek olursa verimli çalışma, disiplinli çalışmayı gerektirmektedir. Evde, disiplinli çalışma imkanını sağlamak zordur. Evde fonksiyon çatışmaları (ev fonksiyonu x ofis fonksiyonu veya evdeki statü x ofisteki statü gibi...Evde baba gibi, ofiste mimar gibi davranmak) yaşanması sonucu çalışma konsantrasyonu kaybedilebilmektedir. Bu nedenle, verim yükseltileceği yerde, kontrolsüz mekanlarda çalışmak, verimi ve başarıyı düşürebilir. Şekil 3.8'de Ev-ofis örneği görülmektedir.

Şekil 3.8. Ev-ofis (Home-office) (14)

Büro çalışma mekanlarının planlama, tasarım, uygulama ve işletmesi en bilinen durumlarda bile zor ve pahalı bir girişimdir ama değişimlere ayak uyduramamanın ve büro çalışma mekanları gibi oldukça kıymetli bir kaynağı etkili kullanmamanın karşılığı çok daha pahalı ve olumsuz olacaktır (Erdener, 1996).

Çalışma mekanların da çeşitlilik, hızla artan bir eğilim olup, kullanım yoğunluğuyla bağlantılıdır. Organizasyonların, önem derecesi ve vurgulamak istedikleri değişse de büro binalarına ihtiyaç duymaktadırlar. Artık bir yönetim binasının, şirket kültürünü desteklemeye, kuvvetlendirmeye ve de personelin sosyal ilişki kurmasına olanak sağlayacak özellikte olması, Richard Rogers'ın Lloyd Binası ve Manhattan'daki gökdelenler gibi binaların dış görünüşleriyle iş dünyasındaki görkemlerini sergilemesinden daha önemli görülmektedir. Ready Mix Concrete (RMC) şirketinin Staires'deki yönetim binası buna iyi bir örnektir. Eduvar Cullinan tarafından tasarlanmış olan bina tarihi bir bölgede, yeşil bir alanın içinde yer almaktadır. Kompleks içinde küçük bir grup olan idari personel için bürolar ve şirketin tüm çalışanlarının eğitimi, toplantıları ve sosyal aktiviteleri için tasarlanmış mekanlar bulunmaktadır. Binaya girenler girişte squash kortları, yüzme havuzu,

farklı sosyal alanlar ve doğaya açılan muhteşem bir manzara ile karşılaşmaktadırlar. Foster Associates tarafından tasarlanan, Tokyo'daki Century Tower'da, içinde yer alan L sergi, havuz, cafe, sosyal alanlarıyla büro binası içindeki sosyal alanların oranının ne derece arttığına örnektir. IBM, Digital, Xerox ve British Telecom gibi şirketler yeniden yapılanmanın zorluklarını yaşamışlardır. Yeni çalışma şekillerine uygun olmayan çalışma mekanlarını yeniden planlayarak çalışmaya uygun hale getirmiş ve ihtiyaçlar için alanlar yaratmışlardır (Worthington, 1998).

Bugünün küresel ekonomisinde yer tutmak isteyen şirketler, hem operasyonel giderlerini azaltmak hem de çalışanlarının verimliliğini ve üretkenliğini arttırmak için yeni yollar aramaktadırlar. Hızla artan rekabet ortamı bütün üretim faaliyetlerinde performansın arttırılması ile maliyetlerin azaltılmaya çalışılması şeklinde ön plana çıkmıştır. Bunun sonucunda şirketler de insan, teknoloji ve mekan kaynaklarını daha akılcı kullanmak durumunda kalmışlardır. Çalışma mekanı düzenlemelerinde geleneksel çizgileri tekrarlamak yerine, değişen iş ve çalışma hayatı şartlarına göre önceliğin belirlenmesi gerekliliği şirketlerin ele almakta olduğu önemli konulardan birisidir. Öncelikle, bina kullanımı ve tasarımındaki gelişmeler maliyetlerin azaltılmasına yöneliktir. British Telecom strateji olarak, büro alanında tasarrufa önem vermektedir. British Airways de aynı şekilde 2000 yılıyla birlikte maliyetlerinde 1 milyar poundluk kısıtlamaya gideceğini açıklamıştır. Bu tasarruf stratejilerinin insan, bina ya da her ikisinde uygulanması kaçınılmaz olarak kabul edilmiştir. Örneğin; Part-time çalışma düzeninde organizasyon ve yönetim maliyetleri en aza çekilebilmektedir (Worthington, 1998).

Çevresel maliyetler de önemli bir konudur. Artan hareketlilik ve yoğunluluk kalabalığa yol açmakta, bunun sonucu tıkanıklık artmakta ve alt yapı servislerine daha fazla yatırım gerekmektedir dolayısıyla maliyet artmaktadır. Ayrıca çevre kirliliği, sarfiyat ve vakit kaybına yol açmaktadır (Worthington, 1998).

İş yaşamını ve aile hayatını dengeli bir şekilde organize edebilmek de oldukça önemli bir konudur. Örneğin; hafta içi iş günlerini apartmanlarda geçiren ve hafta sonları evlerine giden insanlara rastlanmaktadır. Hatta bazen çalışanın evi başka bir ülke de bile olabilmektedir. Bu tür düzenlemeler insanlara ve ailelerine birçok stres yüklemekte, önemsiz gibi görünen olayları organize etmeyi zorlaştırmaktadır. İnsanlar ucuz ve güvenilir ulaşımdan tek taraflı olarak faydalanmaktadırlar. İşlerine

giderken çok az bir emek harcarken diğer aktiviteler için durum böyle olmamaktadır. Kariyer, aile, sosyal ilişkiler ve konumları arasındaki dengeyi kurmak için çabalamak, insanların üzerine aşırı stres yüklemektedir. Sadece imtiyazlı bir azınlık bunları optimize etmeyi başarabilmektedir. İnsanlar artan bir şekilde, hayat süreçlerindeki farklı aşamalara farklı öncelikler vermek zorunda kalmaktadırlar. Örneğin; kariyer ve sosyal ilişkilerine 20'li yaşlarda, kariyer ve ailelerine 30'lu yaşlarında öncelik vermektedirler. Yaşamın artan karmaşıklığı, iş ve aile yaşantısının sınırlarını, bir nesilden diğerine hızla değiştirmektedir (Worthington, 1998).

Büro binaları ve tesisleri gibi pahalı kaynakların daha verimli kullanımını sağlamak, bu değişim sürecinin kaçınılmaz bir parçası haline gelmiştir. Şirketlerdeki problem, bina iç düzeninin niteliksel yönlerini ölçebilmek ve bunun şirket performansına yapacağı olumlu katkıyı ortaya koyabilmektedir. Aynı çalışma mekanının daha yoğun, daha verimli kullanımı ve iş çevresinde daha uyarıcı bir etki oluşturması için değişik yollar bulmaktır. Bürolarda geleneksel görüş, herkesin hemen hemen aynı ölçülerde bir masası olması şeklindedir. Ancak, kullanılan araçlar ve iş içeriği üzerindeki kontrolün artmış olması ile birim zamanda mekanın kullanımıyla ilgili durum değişmiştir. 9'dan 5'e çalışma rutini standart olmaktan çıkmış, değişken aktiviteler ve programlarla uyumlu olmak üzere daha yaygın çalışma düzenleri gündemi gelmiştir. Masayı belirli dönemlerde boş ve kullanım dışı bırakarak evde ya da seyahat sırasında çalışmak kabul gören bir uygulama haline gelmiştir (Worthington, 1998).

Geleneksel çalışma mekanı düzenlemesinde, zamanlarının çoğunu masalarından uzak geçirmelerine rağmen, üst düzey çalışanlara, daha konforlu, iyi manzaralı yerler sağlanırken, devamlı masalarında oturan rutin işlerle görevli olanlar pencerelerden uzak orta mekanlarda oturtulurlar. Bu tür bir planlama, mekanı statü sembolüne dönüştürmektedir. Yeni büro düzenlerinde bu tür ifadelerin tamamıyla yok edilmesi fikri savunulmaktadır. İnsanlar, büro mekanlarının büyüklüğü ya da yeri ile değil, ürettikleri işin niteliği ile tanımlanmalıdırlar. Yeni büro tasarımının ana ilkesi etkileşim ve uyumdur. Takım çalışmasının artan önemi, bireylerin bilgiyi paylaşmaları ve odaklanmaları gerektiğini göstermektedir. Takım çalışma alanı (Team Workspace) kavramı, çeşitli disiplinlerden gelen bilgi-bazlı (knowledge-based) çalışanların oluşturduğu yoğun etkileşimli takımların aktivitelerini

destekleyen çağdaş büro mekanı tasarımına uygun bir örnektir. Takım çalışma alanı, özel ve yoğun konsantrasyona elverişli bireysel ofisler ve hemen yanında da serbest ve grup çalışmalarına olanak tanıyan ortak kullanım alanlarının yerleştirilmesiyle oluşturulur. Bu çalışma stratejisi, karmaşık ve değişik projelerden sorumlu kişilerin karşılıklı etkileşim ve dayanışma düzeylerini arttırabilmek amacıyla ortaya konulan çalışma modellerinden bir tanesidir. Firmalar çalıştırdıkları bireylerin tutarlılığı ölçüsün de iş yapabildikleri için, etkileşime ve ortak amaca yönelik birlikteliğe olan gereksinim gittikçe önem kazanmıştır (Worthington, 1998). Geleneksel büro şu özellikleriyle tanımlanabilir;

1. İç düzenlemelerde sınırlı çeşitlilik,

2. Kişi başına tek bir çalışma alanı,

3. Kıdemli çalışanlar için daha fazla alan ve görüş imkanı,

4. Kıdemliler daha fazla mahremiyete gerek duyma, daha az erişilebilir olma,

5. Kıdemlilerin, diğerlerine göre daha çok ofis dışına çıkma isteği,

6. Aralarında belirgin sınırları olan güçlü bölüm kimlikleri,

7. Küçükten çok, büyük bölümlenmelerdir.

Yeni büro düzeninde şu değişiklikler öngörülmüştür;

1. Toplantı ve etkileşim için çeşitli mekanlar,

2. Stil ve yapıda çeşitlilik,

3. Çalışma düzeni çeşitliliği,

4. Daha fazla etkileşim ve takım çalışmasına özendirecek çalışma düzeni,

5. Daha çabuk değişen grup ya da takımlar için tasarım,

6. Mekanın kullanımında yoğunluk,

7. Yeni teknolojilerin daha yaygın ve yaratıcı kullanımları,

8. Zamanın verimli kullanımına daha fazla önem vermektir.

Bunlara ilave olarak yeni çalışma mekanlarındaki özellikler şöyle sıralanır:

1. Teknolojiyle örülmüş çalışma mekanları. Ev, araba, otel, müşteri ofisi artık çalışma mekanı olarak kullanılabilmektedir.

2. Kurumun değerini yansıtan, daha hızlı komünikasyon sağlayan mekanlar dizisini içeren, takım ruhunu yansıtan ve güven duygusu veren şirketler oluşmaktadır.

3. Çalışma verimini ve yaratıcılığını arttıran, rahat çalışma mekanları oluşmaktadır.

4. İş operasyonuna uyumlu, teknolojiyle performansın arttığı bürolar oluşmaktadır.

Çalışma mekanların da görülen bu değişiklikler, çalışma şeklinin, kullandığımız mekanın, teknolojik ihtiyaçların ve grup çalışma sisteminin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Mimarlara göre bu değişime geniş bir açıyla yaklaşabilmek için iyi kurulmuş modeller, yeniden gözden geçirilebilir konseptler ortaya koymak ve ilk aşamadan fiziksel sonuçlara kadar değerlendirme yapmak gerekir. Fiziksel ifadesi temel olarak algıladığımız imajdan farklı olabilir. Çalışanların, çalışma ortamları ile ilgili, talep ve istekleri artış göstermektedir. Çalışanlar doğal ışık, ısıtma ve doğal havalandırma sistemleri üzerinde daha çok müdahale olanağına sahip olmak istemektedirler (Worthington, 1998).

3.3. Bürolara Çağdaş ve Radikal Yaklaşımlar

Bilişim Teknolojilerinin günümüzdeki gelişimini göz önüne alacak olursak, yakın gelecekte, bilişim teknolojilerinin kullanılacağı mekanların tasarımının, yeni teknolojik formlar ve alışılagelmişin dışında konseptlerden oluşturulabileceği düşünülebilmektedir. Günümüzde sadece teorik aşamada kalan tasarımlar oluşturulmaktadır. Söz konusu yaklaşımlar, teknolojik bir yaptırımın değil kültürel bir yaptırımın sonucudur. Esas alınan kavram teknolojidir, hedef ise kültürdür. Günümüzdeki model ve tasarımlar, gelecekteki mekan kurgularına ışık tutacaktır (Kısmet, 1999).

21.yüzyıl ofisi için kullanılabilecek en iyi tanım **Özgür Ofis** (Free Office)'dir. Günümüzde yeni teknolojilerin amacı, özgür çalışma ortamlarının oluşturulmasıdır (DeLucchi, 1996). Şehirsel konumun önem taşımadığı, tamamıyla bilişim teknolojilerinin desteğiyle işleyen **Back Office** kavramı, ekonomik mekan edinebilme, elektronik ortamda iletişim kurabilme-postalama, banka ödemeleri, alışveriş gibi eylemleri şehir merkezine mesafeleri göz ardı edilebilecek şekilde gerçekleştirmektedir (Mitchell, 1995).

Home veya Back Office'ler aynı zamanda ölü mekanların kullanımına da açıklık getirmektedir. Çalışma saatlerinde, işlevsiz kalan ev veya çalışma saatleri dışında, işlevsiz kalan ofis mekanları, mekan kullanımlarında ekonomik olmayan sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Her iki işlevin birleştiği mekanlar, ekonomik mekan kullanımı kavramını da desteklemektedir. Home Office ve Back Office

kullanımlarıyla **Kaynak Ofis** (Resort Office), söz konusu olmaya başlamıştır. Resort Office'ler, Back Office veya Home Office'lerden network ortamında gelen bilgilerin depolandığı, gerektiğinde yüz yüze görüşmelerin ve toplantıların yapılabildiği mekanlardır (Mitchell, 1995). British Telecom Westside şirketi, çalışanlarına Home-Office gibi özgür çalışma imkanları sunabilmektedir. Büro çalışanlarının %l0'u periyodik olarak evde çalışabilmekte, %17'si ise sürekli evde çalışmaktadır. Şirket çalışanlarının %89'unun evde çalışabilme imkanlarının olmasıyla, British Telecom'un, çalışma alanından %24, depolama ve büro eşyalarından ise %27 kazançlı konuma eriştiği saptanmıştır. British Telecom Westside da bir **Kaynak Ofis**'tir (Raymond, Cunlife, 1997).

Bilişim sistemlerinin kullanımıyla, günümüzde üretim-yönetim fonksiyonlarının bütünlük kazandığı saptanmıştır. Fakat üretim mekanı (atölye-fabrika) ve yönetim mekanı farklı hacimlerde tasarlanmaktadır. 1991 yılında Alman tasarımcılar, Stefan Zschaler ve Andreas Notter tarafından Hamburg'da, ortaya atılan bir fikirle, **Mekik Ofis** (Shuttle Büro) kavramı, üretim yapılan mekan da, tavana asılı bir ray üzerinde gidip gelebilen, üretimle hem teknolojik hem de birebir iletişim kurabilen, yönetimsel kararlar verebilen büro mekanı tasarlanmıştır. Bu proje 1998 yılında tasarımını tamamlamış ve modellenmiştir (AIT, 1998).

Özgür Ofislere verilebilecek diğer bir örnek ise, 1997 yılında Building Pro şirketi tarafından tasarlanan **Gezici-Karavan Ofis** (Mobile Office) sistemidir. Karavanın içinde bir büroda bulunması gereken her tür büro gereci ve enformatik gereç bulunabilmektedir. Farklı boyutlarda ve farklı fonksiyonlarda pratik çözümlerden oluşan bürolar, mekana hatta şehir ve ülkelere bağlı kalmaksızın **Uydu Ofis** (Satellite Office) kavramını destekler olmuştur. Şekil 3.9 ve 3.10'da Gezici-Karavan Ofis (Mobile Office) örnekleri görülmektedir.

Şekil 3.9. Gezici-Karavan Ofis (Mobile Office) (15)

Şekil 3.10. Gezici-Karavan Ofis (Mobile Office) (16)

Uydu Ofis kavramını ilk kullanan 1960'lı yıllarda James Martin ve R.D. Norman'dır. İlerideki yıllarda şirketlerin bürolara ihtiyaç duymayacağı fikri, 60'lı yıllarda sadece teori aşamasında iken, 70'li yılların sonlarına doğru, bu teorinin dayanakları iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucu yerini bulmaya başlamıştır. Melvin Webber tarihte ilk defa, çalışma hayatı ve tüm diğer sosyal aktivitelerden kopmadan bilişim teknolojileri sayesinde, bir dağın tepesinde bile yaşayabilmenin imkanlı hale gelebildiğini savunmaktadır. Bilişim teknolojilerinin ücra bir bölgeyi metropoliten bir şehir pozisyonuna taşıması, iletişim teknolojilerindeki gelişmeyi en iyi açıklayan değişim olduğu kabul edilebilir (Mitchell, 1995).

Uydu Ofisler (Satellite Office) ancak bilişim teknolojilerinin kullanımının söz konusu olduğu yönetimler için geçerlidir. Bilişim teknolojileri, **Gezen ve Uçan Ofis** kavramlarını da desteklemektedir. Örneğin uçakta, lap-top kullanarak gideceğiniz yere sizden önce teklif göndermek ve ofisinizle iletişiminizi sürdürebilmek gibi.

Michele De Lucchi, geleceğin bürolarının ‘’Şık dekorlu, geniş görüşme veya toplanma mekanlarından oluşan, gerektiğinde karşılıklı tartışma, fikir alış-verişi veya sosyal hayatı paylaşma gibi eylemlere imkan veren mekanlar olacağını, büro eylemlerinin ise tamamına yakın bir kısmının sanal mekanlara taşınacağını…’’ savunmaktadır (DeLucchi, 1996).

Domus Academy tarafından düzenlenen New Working Community (Yeni Çalışma Toplumu) konulu araştırmada, 21.yüzyılda çalışma şartlarındaki değişimler ve bu değişimleri karşılayacak yeni tasarım anlayışları ortaya atılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda ortaya çıkan projeler ise **Festival Ofisleri** adı altında toplanmıştır. Festival Ofislerinin en önemli özelliği, dış kabuğunda sadece yapıdaki iletişimi ve bilgi kullanımını simgeliyor olmasıdır. Adeta birer iletişim kulesi izlenimini veren yapı, bürolarda bilişimin önemini farklı bir biçimde yansıtmaktadır.

1991 yılında Norman Foster’ın Barselona’ya bakan bir dağ üzerinde ulusal park içinde düşünülen kulesi, elli civarında küçük antenle birlikte üç ayrı iletişim kulesinin kent peyzajında yaratacağı çevre etkisi düşünülerek planladığı **‘’Telekomünikasyon Kulesi’’** üç ayrı iletişim şirketinin büro bölümlerini de barındırmaktadır. Büroların iletişim kulelerinde yerleşmesi, iletişim teknolojilerinin büro yaşamında ne ölçüde benimsendiğinin de bir kanıtı olabilir (Anonim, 1993). Şekil 3.11 ve şekil 3.12’de Telekomünikasyon Kulesi görülmektedir.

Şekil 3.11. ve 3.12. Telekomünikasyon Kulesi (Anonim, 1993)

4. BÜRO BİNALARI VE KULLANICI GEREKSİNİMLERİ

İnsan gereksinmeleri, insanların fizyolojik, toplumsal ve psikolojik açılardan, rahatsızlık duymadan yaşamlarını sürdürmeleri ve yaptığı işlerde verimli olmalarına yardımcı olan tüm çevresel ve toplumsal koşullardır. Bütün gereksinmelerin yeterli ölçüde karşılanması ile doyum gerçekleştirildiğinde, insanın iş ve yaşam isteğini ve verimliliğini arttıracak düzeyde sağlanmış olacağı düşünülmektedir (İnceoğlu, 1982).

Erkman, kullanıcı gereksinmelerini gözlenemeyen soyut bir kavram ve onun izlenebilen somut görünümü insanın yaptığı davranışlar şeklinde tanımlamaktadır. Bu açıdan kullanıcı gereksinmelerinin anlaşılması, mekanı kullanan insanın davranışlarının ve bu davranışları oluşturan nedenlerin bilinmesi olup, insan ve davranışları arasındaki ilişkilerin ortaya konması ile mümkündür. İnsan davranışlarının temel amacı gereksinmelerin karşılanmasıdır (Aluçlu, 2000).

Kullanıcının yaşamını sürdürürken fizyolojik, psikolojik ve toplumsal açıdan rahatsızlık duymamaları ve yaptıkları işlerde verimli olmalarını sağlayan tüm olanak ve çevre koşulları onun gereksinmeleridir. Yani kullanıcı gereksinmeleri; kullanıcı ve kullanıcıların belli bir eylem ve eylemleri yerine getirebilmeleri için çevrenin sahip olması gerekli koşullardır (Ünügür, 1973).

Kullanıcı gereksinmeleri, insanın antropometrik, duyusal ve algısal boyutlarına bağlıdır. Bu bağlamda kullanıcı gereksinimi; insanın içinde bulunduğu ortamda, eylem ve eylemleri için gerekli, insanın antropometrik, duyusal ve algısal boyutlarına uygun şartlar olarak tanımlanmaktadır (Ünügür, 1973). Kullanıcı gereksinmeleri; fiziksel kullanıcı gereksinmeleri ve psiko-sosyal kullanıcı gereksinmeleri olmak üzere iki ana başlık altında toplanır.

4.1. Fiziksel Kullanıcı Gereksinmeleri

Fiziksel kullanıcı gereksinmeleri, eylemi gerçekleştirirken içinde bulunulan çevrenin sahip olması gereken fiziksel koşullardır. Çevrenin olumsuz fiziksel koşullarına karşı korunması ve konfor içinde, sağlık ve güvenlikle yaşamını sürdürmesine yönelik gereksinmelerdir. Mekanda kullanıcı sayısına, eylemlerin özelliklerine ve kullanılan donatım elemanlarına ilişkin mekana bağlı özellikler, kullanıcının boyutları (antropometrik, duyusal, algısal), kullanıcı sayısı, kullanılan

donatım elemanları ve bunların sonucunda gerekli kullanım alanı büyüklükleridir (Aluçlu, 2000). Tasarımcı, kullanıcı olan insanı bütün özellikleri ile tanımak ve tasarımlarını ona göre yapmak durumundadır. Tasarlanacak bir mekanın, donatı elemanı ve araçların ölçü ve biçimleri, onu kullanacak olan insanın vücut ölçülerinden kaynaklanmaktadır. Bu mekan ve araçlar, insanın kullanımında herhangi bir zorlama, rahatsızlık ve yorgunluk yaratmayacak şekilde düzenlenmelidir (Bayazıt, 1969). Çalışma çevresindeki insanın ekipman büyüklükleri, eylem bağ ve sırasına bağlı olarak ekipmanların dizilişleri ve yerleştirilme düzeni ekipmanların yapı ve malzemesi ile ilişkilerinin belirlenmesi ve çalışma alanının insanın karakteristiklerine göre unvanlaştırılması gerekmektedir (Aytuğ, 1990). Fiziksel kullanıcı gereksinimleri dört gruba ayrılmaktadır:

1. Boyutsal Gereksinimler: Mekan içindeki çalışanın statik, dinamik ve antropometrik boyutları, eylemleri ve davranışlarıdır.

2. Isısal Gereksinimler: Mekandaki uygun sıcaklık, nem, radyasyon ve hava hareketleridir.

3. İşitsel Gereksinimler: Mekandaki sesin uygun şiddette olması ve ses yansıması-dağılım özellikleridir.

4. Görsel Gereksinimler: Mekandaki uygun ışık şiddeti ve aydınlık düzeyidir.

Şekil 4.1. ve 4.2. Tek Kişilik (Bireysel) Çalışma Masaları (Anonim)

4.2. Psiko-Sosyal Kullanıcı Gereksinmeleri

Psiko-sosyal kullanıcı gereksinmeleri, bir eylem yapılırken herhangi bir psikolojik rahatsızlığın duyulmaması için gerekli koşullar olarak tanımlanmaktadır. Bunlar işitsel ve görsel mahremiyet, toplumsal çevrenin, insan davranışlarına ilişkin özellikleri ile insanın içinde yer aldığı mekana ait form, renk, doku gibi estetik koşullardır. Psiko-sosyal gereksinimler kullanıcının kültür grubuna bağlı olarak değişen, kişisel istek ve arzulara ilişkin özelliklerdir (Ünügür, 1973). Çalışma mekanı kişisel mekan, mahremiyet ve sosyal ilişkileri kapsayan karmaşık bir sosyal sistemdir (Mutlu, 1998).

Bir büro mekanı tasarlanırken fiziksel özellikler ne kadar iyi olursa olsun, insanların psikolojik özellikleri ve bunların sonucunda ortaya çıkan davranışsal faktörler incelenmemiş, tasarıma yansıtılmamış ise beklenen performansı almak mümkün olmamaktadır. Bu yüzden büro çalışma mekanlarında davranışsal faktörlerin incelenmesi ve bu faktörlerin tasarıma yansıtılması gerekmektedir. Çünkü kullanıcılar çalışma mekanında yapacakları işe konsantre olabilecekleri morali almadıkları sürece verimli olamamaktadırlar. Mekan içerisinde fiziksel faktörler kişileri değişik davranışsal etkiler altında bırakabilmekte veya kişilerin davranışsal özellikleri mekanın fiziksel özelliklerini değiştirebilmektedir (Aluçlu, 2000).

Sonuç olarak, konfor emniyet ve verimlilik açısından psiko-sosyal çevre koşulları ile insan arasındaki etkileşimler göz önüne alınmadığında, kişinin rahatına, monoton işlerde motivasyonel etkenlerin yaratılmasına yönelik çalışma düzenini, grup davranışının sıkıcılığını da dikkate alan estetik doygunluk sağlayan iş ve yaşam çevresinin düzenlenmesi gereği ortaya çıkmaktadır (Aluçlu, 2000).

1. Mahremiyet Gereksinimleri: Mekanın işitsel, görsel ve toplumsal gizliliğe uygun olmasıdır.

2. Davranışsal Gereksinimleri: Mekanda kişilerin eylemleri anında gereksinme duydukları mesafelerdir. Bireysel sınır, bireyler arası mesafe, toplum içi mesafe, kamusal mesafe gibi.

3. Estetik Gereksinimleri: Mekanın uygun biçim, renk ve dokusal özellikleridir.

4.3. Çağdaş Bürolarda Sosyo-Psikolojik Gelişim ve Mekan Örgütlenmesi

Büro personeli, görev aldığı iş çevresine kişisel ve sosyal kimliğini aktarabilmek amacıyla bir takım mekansal davranışlar ortaya koymaktadır. Bu sayede gelişen davranış mekanizmaları dört ana grup halinde incelenmektedir. Bu inceleme sonucuna göre, davranış mekanizmaları aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Cassidy, 1997).

a) Kişisel mekan; birey ve grupların diğerleri ve kendileri arasında sınırlarını akıllarında belirledikleri, kurgusal bir mekan olarak tanımlanmaktadır (Gür, 1996). Büro mekanında, kişisel uzaklığın ve kişisel mekanın personelin kaplayacağı alanı tanımlama işlevi üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu sayede, bireyin diğerleriyle iletişim halinde olduğu sınırlar belirlenmekte ve diğer çalışanların yer aldığı alanların birbirine olan uzaklığı hesaplanmaktadır. Farklı kültürlerin farklı ölçülerde kişisel mekan anlayışları bulunmaktadır.

b) Egemenlik alanı; kişinin kendine ait olduğunu düşündüğü kurgusal mekanı sahiplenmesi ve sınırlarını düzenlemesi olarak tanımlanabilir (Gür, 1996). Egemenlik alanı savunma ve denetleme davranışlarını kapsamakta, birey etrafında bir sınır oluşturma içgüdüsünü yaratmaktadır. Böylece ad verme ve kişiselleştirme eğilimleri ortaya çıkmaktadır. Modüler bir tasarım anlayışının hakim olduğu açık düzen büro mekanlarında, personelin kendine ait çalışma alanlarına karakter özelliklerini yansıtacak ayrıntılar eklemesi egemenlik alanını belirleme ihtiyacının bir sonucudur.

c) Mahremiyet; bireyin ya da grubun diğerlerinin rahatsız edici etkilerinden sıyrılma ve özgür olma gereksinimlerini tanımlamaktadır (Budak, 2000). Mekanlarda psikolojik olarak bir barınak bulamayan bir grup ya da birey rahatsızlık duymaktadır. Aşırı kalabalıklaşma olgusunun ilk akla getirdiği karşıt olgu gizliliktir. Açık plan büro mekanlarında kullanılan tasarım esnekliği olgusu gizliliği azaltmaktadır. Büro mekanlarında, gözetlenme hissini ortadan kaldırmak, özel konuşmaların çevreden duyulmasını engellemek ve personel ile kurulacak ilişkinin derece ve zamanını denetleyebilmek için çalışma alanları arasına bölücü paneller yerleştirilmektedir. Görsel veya sözlü ilişki istenmediği zamanlarda bölücü elemanlara önemli görev düşmektedir.

d) Kalabalıklaşma; temelde insanın kişisel mekanına ve egemenlik alanına zarar veren bir durumu anlatmaktadır. Büro mekanında yer alan mahremiyet dengesinin bozulması ile yalıtılmışlık ya da kalabalıklaşma olarak isimlendirilen iki farklı olumsuz durum ortaya çıkabilmektedir. Bireyin bulunduğu çevreden soyutlanması yalıtılmışlık duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Öte yandan, sınırlı kaynaklar ile fazla ve düzensiz insan sayısının varlığı ise kalabalıklaşmaya neden olmaktadır (Cassidy, 1997).

Davranış mekanizmalarının dikkate alınmaması veya herhangi birini ihmal edip diğerleri ile açığı kapatma çabası ortamın psikolojik dengesini zedelemektedir. Günümüzün çağdaş büro mekanlarında, personelden beklenen iş veriminin tam olarak sağlanabilmesi ve her açıdan sağlıklı çalışma ortamlarının oluşturulabilmesi için sosyo-psikolojik gereksinimlerin optimum şekilde karşılanması gerekmektedir.

Büro mekanlarında da küçük fotoğraflar, tabelalar, işaretler ve çiçekler gibi dekoratif öğeler, hem yöneticilerin büro bölümlerini tanımasını, hem de çalışanların sahiplenme ihtiyaçlarını gidermesini sağlamaktadır. Bir büro mekanında çalışan kişi bu tür sahiplenme ihtiyaçlarına cevap verebilecek nesneler bulamazsa, kendisini o ortamda yabancı hissedecektir, rahatsız olacaktır. Bu da doğal olarak o kişilerin işlerini yapmalarında olumsuz etki edecektir.

Şekil 4.3. Sosyo-Psikolojik Çalışma Ortamı (Anonim)

Dünya'da 16.yüzyıldan 19.yüzyıla kadar bürolardaki değişimin mekan ölçeğinde olduğu, 20.yüzyıldan sonra iletişim ve bilişim teknolojisinin gelişimi ile büro mekanlarındaki değişimin iletişim ve bilgi sistemlerine bağlı olarak ilerlediği görülmektedir. Uffizzi Palace ile başlayan büro mekanlarının örgütlenmesi, The Oriel Chambers ile hücre tipi büroların temelini oluşturmuştur. Wainwright Building büroların, yönetim yapılarının prestiji yansıtan yapılar olduğunu ifade etmektedir. Wright'ın Larkin Binası ile açık büro sistemi oluşmuş, aynı zamanda personel ve çalışanlar için sosyal imkanlar, bir büro yapısında ilk defa yer almıştır. Seagram Binası, iklimlendirme–havalandırma gibi teknolojik gelişmeler gösterirken bürolandschaft sistemiyle açık büro sistemleri özgür ve geniş görüş açılı bir sisteme dönüştü. Larkin Binası'nın personele ait sosyal imkanlarını geliştirerek farklı bir düşünce tarzı ile sunan Centraal Beher Binası, büro mekanlarının örgütlenmesi açısından çeşitlilik sunmuştur. 1960'lı yıllarda oluşan doğal ofis kavramı ile büro mekanları şeffaf cam yüzeyler ve bitkisel elemanlarla hareketlenmiş, 1970'li yıllarda bilişim sistemlerinin bürolara girmesi ile mekan örgütlenmesinde değişim ve iş akışında hızlanma gözlemlenmiştir. 20.yüzyıla gelindiğinde büro mekanlarında iki önemli değişim olmuştur. Bunlardan biri bina cephelerinde önemli olan statü ve güç belirleme kaygısı iç mekanlara da yansımış, diğeri ise bilişim teknolojisi hızla kullanılmaya başlanmıştır.

Türkiye'de Cumhuriyet öncesinde Osmanlıdaki idari birimler konaklarını, iş yeri olarak kullanmaktaydı. Bundan dolayı ''hükümet konağı'' kelimesi oluştu. 20.yüzyıla gelindiğinde ise Türkiye'de ilk büro örnekleri görülmeye başlandı. Mimar Kemalettin tarafından yapılan 4.Vakıf Han Binası ilk büro örneği olarak gösterilebilir. 1950'lerde büro binaları için arazi sorunları oluşurken, şehir içine sıkışmış kompleks yapılar yada şehre uzak büro yapıları konumlandı. 1960'lı yıllarda aile şirketleri kurulmaya başlandı, 1970'li yıllarda kurumsallaşmaya başlayan şirketlerin artan bina ihtiyaçlarını karşılamak üzere iş hanları kuruldu, 1980'li yıllar sonrasında plazalar oluşmaya başlamıştır. 21.yüzyıla gelindiğinde ise gücün ve prestijin, simgesini ifade eden bina cepheleri düşey büyüme ile gökdelenler düzeyinde birbirleri ile yarışır olmuştur. Bu yarış mekan örgütlenmesi düzeyinde teknolojik iç donanım, malzeme, renk ve donatı seçimi ile desteklenmektedir.

Büroların gelişim süreçleri beraberinde mekansal örgütlenme tipolojilerini de getirmiştir. Kapalı (geleneksel) büro düzeni, açık (serbest) büro düzeni ve karma düzen büro tipolojilerine ilaveten teknoloji ve bilişim sistemlerinin gelişimi ile büro içi kullanım yöntemleri olarak serbest adres, otelleme, büro mekanı paylaşma, proje grup mekanları ve etkinlik ortamları; büro dışı kullanım yöntemleri olarak tele büro, sanal büro, uydu büro ve home-office kavramları oluşmuştur. Bu teknolojik gelişimlere paralel olarak özgür ofis, back ofis, kaynak ofis, mekik ofis, gezici-karavan ofis, uydu ofis, gezen-uçan ofis, festival ofis ve en son gelişme olarak telekomünikasyon kulesi gibi kavramları da oluşmuştur.

Teknolojinin ve hayal gücünün sınır tanımadığı günümüzde büro mekanları şekil değiştirmiş, iletişim araçlarının bulunduğu her yer büro mekanı olarak kabul edilebilir olmuştur.

Büro mekanları içerisinde yer alan kullanıcıların fiziksel gereksinimleri boyutsal, ısısal, işitsel ve görsel olarak sınıflanırken; psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri mahremiyet, davranışsal ve estetik gereksinimler olarak ayrılmaktadır. Bunlara ilave olarak kişisel mekan, egemenlik alanı, mahremiyet ve kalabalıklaşma sosyo-psikolojik olarak kullanıcı üzerinde önemli etkilere sahiptir.

Büroların tarihsel süreçte gelişimini izlemek tezin ana teması olan yönetici büroları kavramına açıklık getirecek ve yönetici bürolarının, diğer bürolardan farkının altını çizecektir. Bu nedenle izleyen bölüm tarihsel evrime ayrılmıştır.

5. BÜRO DONATILARININ TARİHSEL SÜRECİ

"Odasında üstün yapım kalitesinde bir Amerikan yazı masası dururdu; babasının yıllarca gıpta ettiği ve her türlü açık arttırmada ucuza kapatmaya çalıştığı, ama gelirinin azlığı nedeniyle asla ulaşamadığı türden bir masa...Masanın, Sendika Başkanı'nın kendisinin, her devlet kağıdına uygun bir yer bulabileceği değişik boyutta yüz bölmesi vardı. Bir tarafında da bir ayar vardı ve kolunu çevirerek bölmelerin, zevkinize ve ihtiyaçlarınıza uyacak en karmaşık bileşimlerini ve dizilişlerini üretebilirdiniz...Bu çok modern bir buluştu."

Franz Kafka, Amerika, 1927.

5. 1. Mobilya-Donatı Tanımı

Donatı: İç mekanın düzenlenmesi ve tasarlanmasında kullanılan öğelerin tümüdür.
Donatı-Mobilya: (İng. Furniture) sözcüğü "koltuk, kanepe, dolap, sedir, masa, sandalye, sehpa vs. türündeki öğelerin genel adı" anlamındadır (Anonim, 1991). İtalyanca-mobilia, Fransızca-mobilier kelimelerinin Türkçe'deki karşılığı olarak uzun yıllar kullanılan mobilya ifadesi kapsamı daralttığı endişesi ile donatı kelimesiyle birlikte kullanılmaktadır.

Tarih boyunca yaşanan mekanlar ve seçilen mobilyalar bireyin kimliğinin ve bir ölçüde toplumsal statüsünün göstergesi olmuştur. İlk çağlardan günümüze kadar mobilyalar belli sınıfları ve statüleri yansıtmakta rol oynamıştır. Günümüzde insanlar, yaşadıkları mekanları gereksinimlerine cevap verebilecek şekilde tasarlamakta, en küçük alanları bile fonksiyonel olarak değerlendirmektedir. Mekanlar da mobilya düzenlemeleri, daha çok konfor ile ilgili görülse de stil ve estetik de tasarımda önemli yer tutmaktadır. Bu nedenle mobilya tercihi yapılırken, renk ve doku, mekan içindeki yoğunluk, tarzı ve stili önemli rol oynamaktadır. Mobilyalar da kullanılan estetik ve sembolik öğeler dönemlerine göre; işe yararlılık, üretim, işçilik ve malzeme koşullarını zorlayarak farklı ürünlerin oluşturmuştur. Bu estetik ve sembolik öğeler, yeri ve konumu belli bir sanat akımının manifestosu veya ustanın yeteneklerini göstermesi şeklinde ortaya çıkmaktadır (Alyanak, 1991).

5.1.1. Mobilyanın Anlam ve İşlev Düzeyleri

A) Mobilyanın Anlam Düzeyi:

1. İşlev Olarak Mobilya: Mobilyanın belirli bir ihtiyaca yanıt vermesidir. Özellikle 17.yy.'da üretilen mobilyalar işlevsellik konusunda çok önemlidir. Örneğin ''Voyeus'' sandalyesi iskambil oyunları izleyen kadın ve erkekler için tasarlanmıştır. Napolyon döneminde de kılıç kuşanan erkeği rahat ettirmek için özel oturma mobilyaları tasarlanmıştır (Smith, 1991).

2. Sosyal Statü Göstergesi Olarak Mobilya: Geleneksel toplumlarda mobilya sadece pratik gereksinimler için kullanılan bir araçken, sosyal toplumlarda ise mobilya lüks ve rahat yaşama sembolü olarak kabul edilmektedir (Güray, Baykan, Çolak, 1994).

Statü, bireyin diğer bireylerden bekleyeceği davranışlar bütünü olarak ele alındığında, bireyin elde etmeyi umut ettiği veya sahip olabileceği eşyalarla da ilgili olmaktadır. Bireyler toplumda statülerine uygun davranışlar göstermekte ve davranışlar görmektedirler. Sosyal statü bireyin çeşitli değerlerini, tutumlarını, özlem düzeyini ve ölçülerini ifade etmektedir. Bu kavram kişilerin ne tür eşyalara sahip olabileceğini ya da olmayı bekleyebileceğini, hangi eşyaların ona sunulduğunu, büyük ölçüde yansıtmaktadır (Bilgin, 1991). Örneğin, Art Deco döneminde mobilyanın işlevinden çok ''lüks'' olması önemlidir. En pahalı malzemeler ve en pahalı teknikler kullanılmıştır. Lüks, dönemin bir tutkusu halini almıştır. Kullanışlılık ve rahatlık kavramları bazen statünün yanında ikinci plana itilebilmektedir (Smith, 1991).

3. Teknolojik Olarak Mobilya: Teknolojik ilerlemeler mobilyaların daha hızlı yapımını sağladığı gibi detayların çözümlenmesinde de kolaylık getirmiştir. Teknik, Yunanca ''tekhne'' kelimesinden gelmektedir. Yapabilme gücü anlamında kullanılır. Teknik ilerlemeler her geçen gün yeni malzemeler, yeni malzeme konstrüksiyonları ile ortaya çıkmaktadır. Biçimin oluşmasında kullanılacak malzeme tasarımın amacına uygun; ürünü biçimlendiren sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik, fizyolojik etmenlerle bağlantılı olmalı ülke teknolojisine uygun yöntemler ile biçimlendirilmelidir (Eriç, Ersoy, Yener, 1986).

4. Öznel ve Bireysel Olarak Mobilya: Mobilyayı seçen kullanıcının kendi gereksinim ve ihtiyaçları için kullanmasıdır (Smith, 1991).

5. Ergonomik Olarak Mobilya: İşlevin, teknolojinin yanı sıra mobilyanın önemli bir niteliği de ergonomik olmasıdır. Ergonomi; anatomi, fizyoloji ve psikoloji bilimlerinin birleşmesinden ortaya çıkmıştır. Ergonomi, iş koşulları açısından ortamı incelerken, insan vücudunun yeteneklerine uygun olarak en az yorulma ile işin gerçekleştirilmesi ilkesini ele alır ve donatıların düzenlemesine yardımcı olur.

İnsan gereksinmelerini karşılamak amacıyla yapılan çalışmalar için insan boyutlarının bilinmesi gerekir. İnsan boyutları, vücut ölçülerine bağlı antropometrik boyutlar, beş duyu organlarına bağlı duygusal boyutlar, insanın reaksiyon sürecine bağlı algısal ve zihinsel boyutlar olmak üzere 3 başlık altında incelenmektedir. Kullanılan donatılardan örnek verilirse; oturma için koltuk, çalışma için çalışma masası, yemek yeme için masa ve sandalyeler vb. eşyaların tasarım, yapım ve kullanımında insan vücut ölçüleri ‘’birim’’ olarak kabul edilmiştir. Birim, mekanların boyutlandırılmasında da etkili olmuştur (Arcan, Evci, 1992).

B) Mobilyanın İşlev Düzeyi:

1. Mobilyanın Temel-Teknik İşlevi: Mobilyanın işlevi, ‘’Bu neye yarar?’’ sorusunun karşılığı olan ve kullanım değerini, yararlılığını ifade eder.

2. Yansıtma İşlevi: Mobilya kullanıcısının sosyal statüsünü ve kimliğini gösterir.

3. Açma-Genişletme İşlevi: Mobilyaya sahip olmak insanı yaşamaya, varolmaya, dolayısıyla dış dünyaya doğru açılmaya, genişletmeye iter.

4. İletişim İşlevi: Mobilya, iletişim sisteminde de rol oynar. Telefon, asansör gibi bazı eşyalar, medya rolü oynamaktadır. Eşya, iletilen mesajın kendisinde olabilir.

5. Psikolojik İşlev: Mobilya ihtiyaç ve isteklerin karşılanmasında, doğrudan veya dolaylı bir yol izler. Bireyin psikolojik rahatlığını sağlamaktadır.

6.Bütünleştirme İşlevi: Mobilya birey ve toplum arasındaki ilişki mekanizmalarından bazılarında yer alarak, bağlayıcı rol oynar. Mobilya üretim sistemi ve pazarlama-satış-tüketim sistemiyle bütünleşmektedir.

7. Ambiyans Yaratma İşlevi: Mobilya mekanların sürekli ve kalıcı öğelerinden olduğu için, mekanı yatay ve dikeyliğinde doldurarak, yaşama renk katmaktadır.

8. Estetik İşlev: Mobilyalar, bireylerin zevklerini yansıtmakta ve estetik görünüm kazandırmaktadır (Bilgin, 1991).

5.2. Büro Mobilyalarının Tarihsel Süreçte Gelişimi

Mobilyalar tarih boyunca gelişerek günümüze kadar gelmiştir. Dönemlerin mimari anlayışları mobilyaya da yansıyarak o dönemin mobilya stilini belirlemiştir. Her dönemin özelliğinden izler bulunan mobilyaların tarihsel süreçte izlediği kronoloji aşağıdaki gibidir:

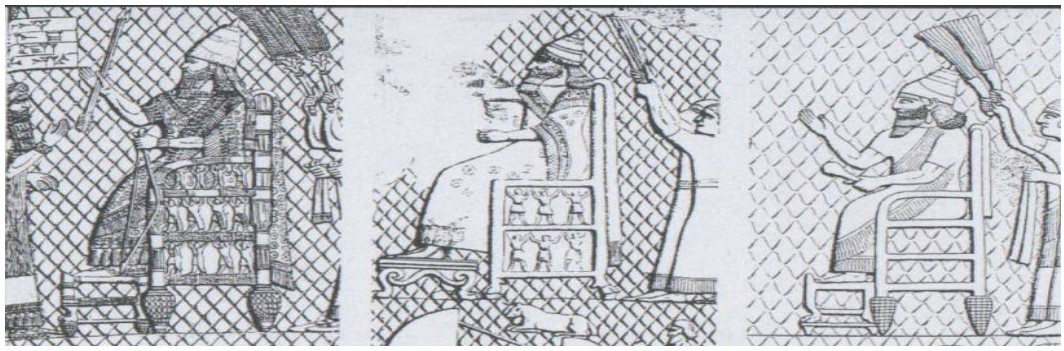
5.2.1. İlkçağ Mobilya Sanatı (M.Ö.4000-M.S.476)

Mezopotamya Mobilya Sanatı: İlk çağlarda mobilya, bir prestij aracı olarak kullanılıyordu. Büro kavramının oluşmadığı bu dönemde yönetim, kral ve firavunların elindeydi. Dolayısıyla yöneticilerin kullandığı ilk donatılar olarak da tahtları ve ayak sehpalarını örnek verebiliriz. Günümüzle eşleştirince tekerlekli yönetici koltuğu ve ayakaltı tablalarına eşdeğer donatılar karşımıza çıkıyor.

Dönemin mobilyaları hakkındaki bilgiler kazılarda elde edilen mühürler ve taş kabartmaların üzerinde bulunan oymalardaki resimlerle sınırlı kalmıştır. Şekil 5.1'den şekil 5.4'e kadar taş kabartmalar üzerinde dönemin donatıları görülmektedir. Bu döneme ait somut mobilya örnekleri yoktur. Bunun nedeni Mezopotamya'daki iklim elverişsizliğidir. Bölgede taş olmadığından, mobilyalar kerpiçten yapılmış ve günümüze kadar gelememiştir (Ertürk, 1995). Fakat yukarı Mezopotamya da Asur uygarlığına ait az sayıdaki duvar kabartmalarında mobilya resimleri vardır. Resimlerden elde edilen bilgilere göre, donatılarda hayvan figürlerine ve doğadan simgeler kullanılmıştır. Kral tahtları, oturaklar ve küçük ayak sehpaları bu dönemde en çok kullanılan donatılardır (Hidayetoğlu, 2006).

Şekil 5.1. ve 5.2. Mezopotamya Taht-Koltuk (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.3. Mezopotamya Taht-Koltuk Resimleri (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.4. Mezopotamya Taş Kabartma Üzerinde Taht-Koltuk (Hidayetoğlu, 2006)

Mısır Mobilya Sanatı: Mısır mobilya sanatı, Mezopotamya mobilya sanatına benzerlik gösterir fakat daha gelişmiş mobilya örnekleri görülmektedir. Mısır da, krallıkla yönetildiği için kralların kullandığı mobilyalar önemli yer tutmaktadır.

Günümüze kadar gelen ilk mobilya örnekleri eski Mısır da görülmektedir. Bunun nedeni çöl ikliminin etkisi ve piramitlerin koruyucu yapısıdır. Mısır'da yazıcıların yere bağdaş kurarak oturdukları, kral ve prenslerin de taht koltukları ve taburelerde oturdukları taş kabartmalardan bilinmektedir. Kral taht ve koltukları, deriyle kaplı, altın ve gümüş kakmalarla süslü, ayakları aslanpençesi, fil ve boğa figürleriyle işlemeli olarak hazırlanmış, lüks mobilyalardı (Dinçel, Işık, 1979). Bu durum o zamanın yönetim anlayışında da yöneticiye verilen önemi göstermektedir. Şekil 5.5'den şekil 5.7'e kadar kral taht ve koltukları görülmektedir.

Eski orta krallık döneminde mobilya olarak deri kaplı katlanır sandalyeler, tabureler, yataklar, tuvalet kutuları ve süs eşyaları kullanılmıştır. Yeni krallık döneminde ise çiçek masaları, katlanır tabureler, testi sehpaları ve masalar yapılmaya başlanmıştır. Mısırlılar, bu dönemde teknik ve estetik becerilerini mobilyalarda göstermiş, ölçü ve biçime ayrı bir önem vermişlerdir.

Şekil 5.5. ve 5.6. Mısır Taht-Koltuk Görünüşleri (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.7. Mısır Taht-Koltuk ve Minder (Hidayetoğlu, 2006)

Yunan ve Roma Mobilya Sanatı: Bulunan taş kabartmalarda mobilyaların, süsleme şekilleri ve yaşam biçimleri ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Şekil 5.8'de taş kabartmalar üzerinde dönemin donatıları görülmektedir. Eski Yunanda mobilyalar sade ve yalındır. Kralların oturduğu taht ve koltuklarda dışa eğmeçli ayaklar, fildişi kaplı, bronz malzemeler, açılır-kapanır mekanizmalar ve sonraları palmiye yapraklarıyla süslü oyma motifler görülmektedir. Sedirler, üç ayaklı sehpalar, sandalyeler, vazolar dönemin önemli mobilya örneklerindendir. Ölçülerde, altın oran vardır. Roma mobilya sanatı da Yunan sanatına benzemektedir. Fazla eşyaları saklamak için dolaplar ve sandıklar yapılmıştır. Masa ve sehpalara önem verilmiştir. Dinlenme koltukları bu dönemde kullanılmıştır (Ertürk, 1995). Şekil 5.9 ve 5.10'da sandalyeler, şekil 5.11 ve 5.12'de masalar görülmektedir.

Şekil 5.8. Taş Kabartma Üzerinde Taht-Koltuk-Masa (Robsjohn-Gibbimgs,1963)

Şekil 5.9. ve 5.10. Yunan-Roma Sandalyeleri (Robsjohn-Gibbimgs, 1963)

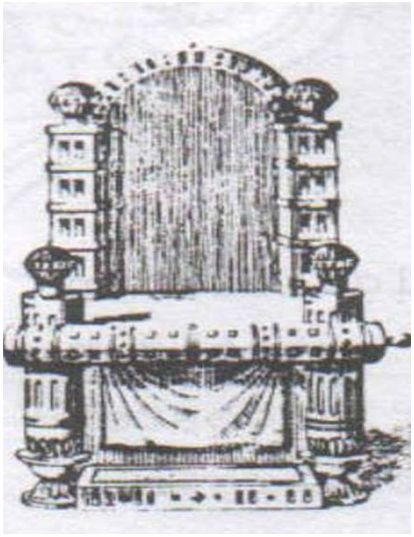

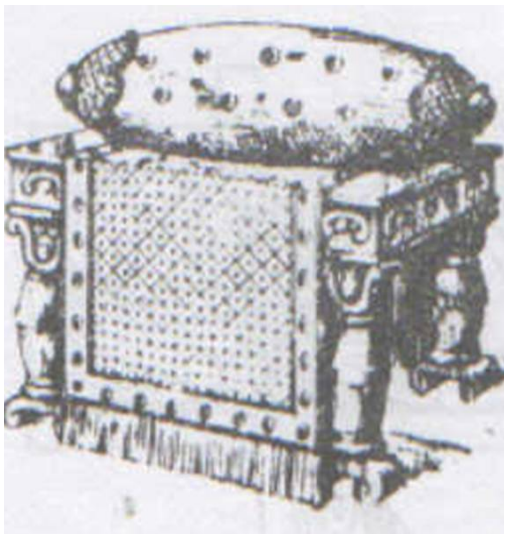

Şekil 5.11. ve 5.12. Yunan-Roma Masaları (Robsjohn-Gibbimgs,1963)

5.2.2.Orta Çağ Mobilya Sanatı (M.S.476-1453)

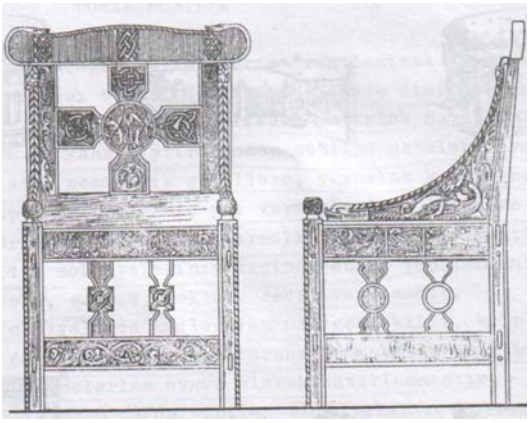
Bizans-Roman Mobilya Sanatı: Bizans mobilyası biçimde oldukça basit ama çok süslü işlenmiş mobilyalardır. Her mobilya anıtsal bir görünüşe sahiptir. Süslemelerin üst düzeye çıktığı donatılar kral tahtları ve oturaklarıdır. Mobilyalarda insan ve hayvan başları, aslan pençesi motifleri ve çapraz kayıtlar görülmektedir.

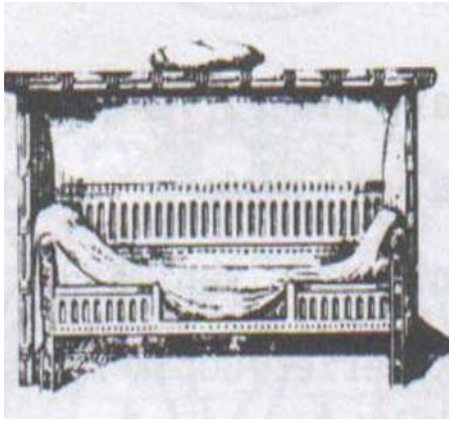
Roman sanatı, Gotik dönemine hazırlık niteliğindedir. Bu dönemde süslemeye çok önem verilmiştir. Renk seçimleri, parlak ve canlıdır. Roman sanatı, farklı ülkelerde değişim göstermiştir (Hidayetoğlu, 2006). Şekil 5.13 ve 5.14'de Bizans kral tahtları ve oturakları, şekil 5.15 ve 5.16'da Roman sandalye ve dinlenme koltuğu görülmektedir.

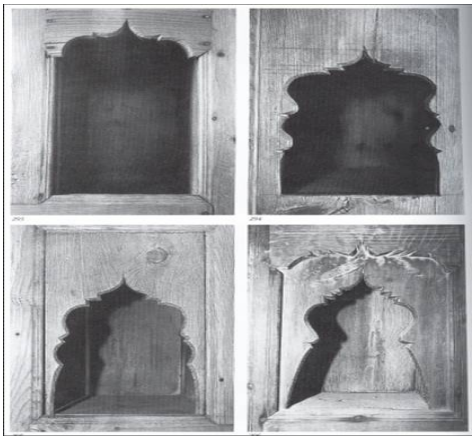
Şekil 5.13. ve 5.14. Bizans Kral Tahtı ve Oturak (Aras, 2003)

Şekil 5.15. ve 5.16. Roman Sandalye ve Dinlenme Koltuğu (Aras, 2003)

Türk Mobilya Sanatı: Göçebe hayattan yerleşik hayat geçildiği için Türk mobilya sanatında çok fazla örnek bulunmamaktadır. Osmanlıların son dönemlerine kadar masa, sandalye, büfe, komedin gibi alışılmış türden eşya örnekleri yoktur. Daha çok alçak sedirlere oturulmuş ve günlük eşyalar da duvarların üst kısımlarına yerleştirilmiş yarı kapalı raflar ile gömme ahşap dolaplara konulmuştur. Tanzimat döneminden sonra saraylarda kullanılmaya başlanılan masa, sandalye ve koltuklar daha sonra devlet dairelerinde de kullanılmaya başlanmıştır (Ertürk, 1995). Şekil 5.17 ve 5.18'de duvar nişleri görülmektedir.

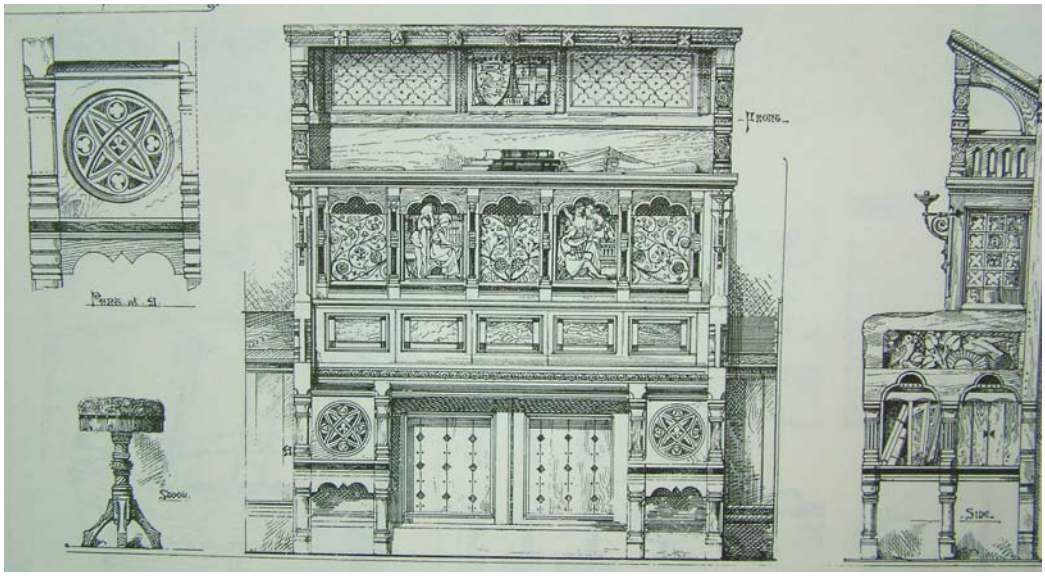

Şekil 5.17. ve 5.18. Türk Duvar Nişleri (Günay, 1998)

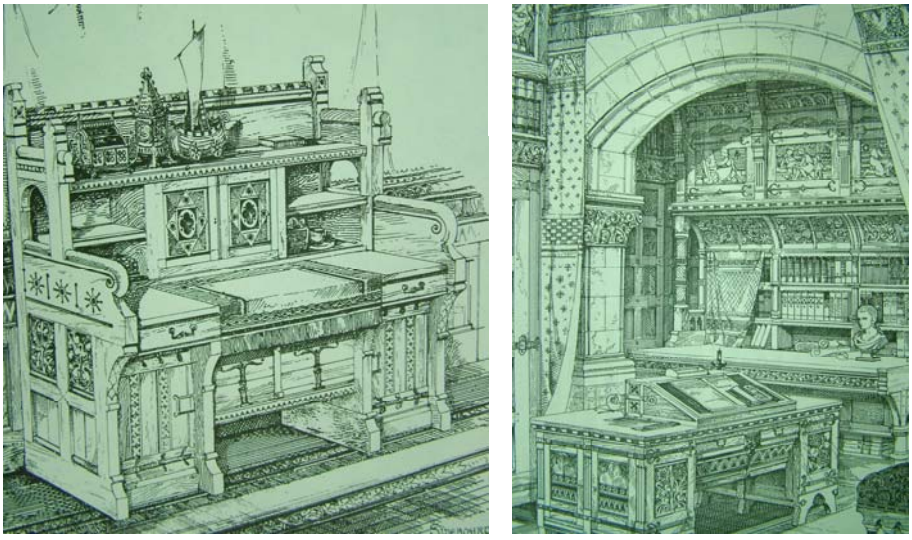
Gotik Mobilya Sanatı: Orta çağın en belirgin ve yaygın sanatı Gotik sanatıdır. Gotik sanatı ağır ve pahalı bir sanattır. Mobilyalar kumaş kaplı ve ahşap oymalarla süslüdür. Mobilya da en çok kullanılan ağaç meşe olduğu için bu döneme ‘’Meşe Çağı’’ da denilmektedir. Çalışma masaları, dolaplar, raflar ve kitaplıklar ilk olarak bu dönemde görülmektedir. Şekil 5.19’da Gotik tarzında, başbakan için tasarlanmış çalışma masası ve Şekil 5.20-5.21 ve şekil 5.22’de çalışma masaları görülmektedir. Sarayların bir bölümünde yöneticilerin çalıştıkları odalar bulunmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan mobilyalar son derece süslü, ahşap işlemeli ve oymalıdır. Çalışma taburesinden dolap kapaklarına kadar her nokta incelikle yapılmış, ahşap oymalardan oluşmaktadır (Hidayetoğlu, 2006).

Şekil 5.19. Pugin Tasarımlı Başbakan Çalışma Masası (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.20. Gotik Dönemi Çalışma Masası (Talbert, 1971)

Şekil 5.21. ve 5.22. Gotik Dönemi Çalışma Masaları (Talbert, 1971)

5.2.3. Rönesans Mobilya Sanatı (M.S.1453-1550)

Rönesans mobilya sanatı, her ülkede birbirinden farklı stiller ortaya çıkarmıştır. Bütün stillerin temelinde, daha çok doğu süslemeciliğine dayanan oyma ve kabartmalar görülmektedir. İlk takım halinde mobilyalar bu dönemde yapılmaya başlanmıştır. Dolap kapaklarına yağlı boya ile gerçek bir tablo değeri taşıyan resimler yapıldı. Mobilya döşemesinde altın işlemeli iyi cins kadifeler, kabartma deriler, gümüş ve pirinç raptiyeler kullanıldı (Dinçel, Işık, 1979).

Kapaklı yazı masaları bu dönemde sıklıkla görülmektedir. Her mobilya yüzeyinde olduğu gibi ahşap oymalar ve işlemeler de yazı masalarının yüzeyini süslemekteydi. Süslemeler ve oymalar mobilyaların değerini artıyor, dönemin ihtişamını ve prestijini simgeliyordu. En güzel ve seçkin mobilya örnekleri saraylar da, gücü ve otoriteyi sağlayan bir araç konumundaydı. Şekil 5.23 ve 5.24'de koltuklar, şekil 5.25 ve 5.26'da masa örnekleri görülmektedir.

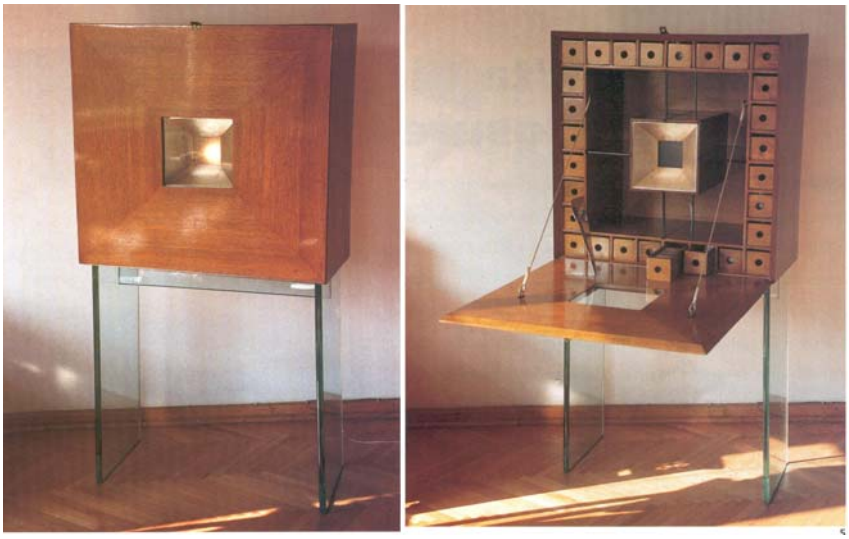

Şekil 5.23. ve 5.24. Rönesans Koltuk Örnekleri (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.25. ve 5.26. Rönesans Açılır-Kapanır Çalışma Masası (Hidayetoğlu, 2006)

1500'lü yıllarda Rönesans döneminde görülen ''Stipo'' adı verilen donatı, çekmeceli-çalışma ve depolama mobilyası olarak kullanılıyordu. Kapalı şekliyle kare bir kutuyu andıran stipo'nun ortasında bulunan küçük kare alan aydınlatmayı sağlamaktaydı. Düşme kapak sistemiyle çalışan donatı açıldığında, içerisinden zamanın değerli evraklarının saklandığı küçük çekmeceler çıkmaktadır. Formun kare olması yönsüzlüğü ve nötrlüğü sağlarken, arkalı-önlü simetrik olması ise dönemin bir özelliğidir (Eti,1997). Şekil 5.27'den 5.29'a kadar açık ve kapalı stipo görülmektedir.

Şekil 5.27. ve 5.28. Stipo'nun Kapalı ve Açık Görünüşü (Eti,1997)

Şekil 5.29. Günümüzde Rönesans Tarzı Çalışma Odası (Hidayetoğlu, 2006)

5.2.4. Barok ve Rokoko Mobilya Sanatı (M.S.1550-1774)

Barok Mobilya Sanatı: Barok daha çok bir saray sanatıdır. Rönesans'ın yüzeyde ince süslemeciliğine karşı barok'un amacı şaşırtmak ve göz kamaştırmaktır. Barok mobilyalarındaki kral koltukları, kadife kumaşla kaplı, doğadan analog figürler ahşap oymacılığıyla işlenmiştir. Yazı masaları açılır-kapanır türden burgu ayaklı, çapraz bağlamalı ve ahşap işçilikle bezenmiştir. Mobilyaların üst görünüşlerinde dairesel, yan ve ön görünüşlerinde iç ve dış bükey yüzeyler ile süslü, kıvrımlı oymalar görülmektedir. Biçimin bütününden çok detaylara önem verilmiştir. Madalyon ve kartuş çok kullanılan öğelerdendir. Tarihteki ilk büro örneği olarak gösterilen Giorgio Vasari'nin 1558'de Floransa'da yaptığı Uffizzi Palace, barok dönemine denk gelmektedir. Türk mimarisinde barok etkisi III.Ahmet döneminden 19.yy.'ın başlarına kadar sürmüştür. Türk barok üslubu doğu sanatıyla karışık niteliktedir. İstanbul'daki önemli örneklerinden biri, şekil 5.30'da görülen Dolmabahçe Sarayı'dır.

Şekil 5.30. Dolmabahçe Sarayı Çalışma Odası (17)

Fransa'da Louıs'ler dönemi çok ihtişamlı ve pahalı bir dönemdir. Bu durum mimari, mobilya ve mekanlara da yansımıştır. Kralların isteklerine göre mobilya türleri gelişmiş ve onların sembolleri süsleme türü oluşmuştur (Dinçel, Işık, 1979). Şekil 5.31'den şekil 5.36'a kadar dönemin donatı örnekleri görülmektedir.

Şekil 5.31. ve 5.32. Barok Tarzı Çalışma Masası (18)

Şekil 5.33. ve 5.34. Barok Tarzı Koltuklar (18)

Şekil 5.35. ve 5.36. Barok Tarzı Tahtlar (18)

XIII. Louıs Mobilya Sanatı: XIII. Louis stili barok sanatının Fransa da yeni bir anlayışla şekillenmesidir. Bu akım büyük ölçüde İtalyan ve daha sınırlı olarak İspanyol Rönesans'ından etkilenmiştir. Saray mekanları küçük odalar halinde bölünmüş, duvar yüzeyleri alçı kabartmalarla süslenmiş, tavan yüzeyleri ceviz ağacıyla kaplanmış ve pencerelerde ağır kadife perdelerle kullanılmıştır. Bu dönemin mobilyaları genelde ahşaptır. Dolaplar elmas uçları adı verilen motiflerle, süslü çekmecelerle bölünmüştür. Konsollar bu dönemde görülmeye başlanmıştır. Goblen kumaş ilk olarak bu dönemde kullanılmaya başlanmıştır (Dinçel, Işık, 1979). Yönetim mekanlarının prestijine en iyi örneklerin verildiği dönemlerdir. Şekil 5.37 ve 5.38'de çalışma masaları, şekil 5.39 ve 5.40'da koltuk ve konsol görülmektedir.

Şekil 5.37. ve 5.38. XIII. Louıs Çalışma Masaları (19)

Şekil 5.39. ve 5.40. XIII. Louıs Koltuk ve Konsolu (19)

XIV. Louıs Mobilya Sanatı: İtalyan Barok'unun etkisi ile XIV. Louıs mobilya sanatı oluşmuştur. Versay Sarayı, bu dönemde yapılmıştır. Ayna ve yaldız, sarayların vazgeçilmez öğeleridir. Kralın baş harfi olan ''L'' bir sembol olarak her noktaya işlenmiştir. Mobilyasında belli başlı değişiklikler ayakların eğmeçli, arkalıkların yanlarda düz, üstte çoğunluk simetri taçlı, köşelerde yuvarlak oluşudur. Ayakların üst kısmı kabartma yaprak oymadır. Kayıtların oymasında bazen simetri görülmez. Arkalıkları yuvarlak, okuma koltukları yaygındır. İpekli Çin kumaşı ve ahşap kaplı duvarlar yine dönemin prestij sembolüydü (Dinçel, Işık, 1979).

Çalışma masaları bu dönemde bir ayrıcalık olmuş, evlerde de bulundurulmaya başlanmıştır. Her aristokratın evinde süslü bir çalışma masasının olması, o dönemde aydın gözükmenin simgesiydi. Çalışma masalarının önlerinde yüksek arkalıklı koltuklar, kolluksuz sandalyeler ve tabureler bulunmaktaydı. Arkaları yuvarlak okuma koltukları da çalıma salonların da görülmekteydi. Şekil 5.41'de XIV. Louıs tarzıyla yapılmış günümüz çalışma odası ve şekil 5.42'den 5.47'e kadar dönemin mobilya örnekleri görülmektedir.

Şekil 5.41. Günümüz XIV. Louıs Tarzı Çalışma Odası (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.42. ve 5.43. XIV. Louıs Dönemi Dolaplar (19)

Şekil 5.44. ve 5.45. XIV. Louıs Dönemi Vestiyer ve Sehpa (19)

Şekil 5.46. ve 5.47. XIV. Louıs Dönemi Konsol ve Koltuk (19)

Rokoko Mobilya Sanatı: Rokoko çok süslü, pahalı ve hareketli bir saray sanatıdır. Mimaride rokoko denilen üslup ilk olarak Fransa da XV.Louis döneminde benimsendi. Sonra Avrupa'nın diğer ülkelerine yayıldı. Mobilyalar da düzgün olmayan hareketli şekiller ve derin oymalar kullanıldı. Mobilyalarda bulunan oyma, kabartma ve taçlar simetriktir. Canlı ve kontrast renkler kullanılmıştır. Oturma elemanları için özel kumaşlar dokunmuştur. Bu kumaşlar mobilyanın tam ortasına göre ayarlanmış, şekil 5.48'de görülen buket çiçek, çiçek sepeti ve manzara resimlerinden oluşur (Hidayetoğlu, 2006). Şekil 5.49 ve 5.50'de hem yazı hem de makyaj amaçlı kullanılan masa ve şekil 5.51'de Rokoko tarzıyla yapılmış günümüz çalışma odası görülmektedir.

Şekil 5.48. Rokoko Tarzı Koltuklar (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.49. ve 5.50. Yazı ve Makyaj Masası (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.51. Günümüz Rokoko Tarzı Çalışma Odası (Hidayetoğlu, 2006)

XV. Louıs Mobilya Sanatı: XV. Louıs dönemin de iç mimarlığa verilen önem artmıştır. İlk defa bu dönem de her oda bir iş için kullanılmaya başlandı. Rokoko mobilyaları ile birbirlerine benzerlik gösterirler ancak 15. Louis mobilyaları daha zarif görünümlüdür. Stilin genel karakteri olan eğrisel çizgiler büfe ve dolaplarda da kullanılmıştır. Kabartma biçiminde oymalar, kakma süslemeler ve marketri (kakma) uygulamaları görülür. Kapak ve çekmeceler genellikle kavisli ve şişkin olarak yapılmıştır. Masa, sehpa ve komodin tablalarında eğrisel dış hatlara sahip renkli mermerler kullanılmıştır. Yaldız ve lake boyama uygulamaları yapılmıştır. Günümüzde klasik mobilya diyince Louıs stilleri akla gelmektedir. Şekil 5.52'de XV. Louıs tarzıyla yapılmış günümüz çalışma odası görülmektedir.

Şekil 5.52. Günümüz XV. Louıs Tarzı Çalışma Odası (Hidayetoğlu, 2006)

Regence (Rögens) Mobilya Sanatı: Mimar Jhon Nash'ın öncülüğünde gelişen bir üsluptur. XIV.Louıs döneminden XV.Louıs dönemine geçerken İngiltere de kısa süreli uygulanan bir akımdır. Doğaya yönelik bu akımda naturalizm esastır. Şezlong biçimi koltuklar ayakları katlanabilir hafif masalar, parmaklıklı karyolalar bir piknik mobilyası özelliği taşımaktadır. Regence stili günümüzde motellerde, dağ ve deniz evlerinde bahçe mobilyasında uygulanan bir üsluptur. Şekil 5.53 ve 5.54'de dönemin çalışma masaları ve şekil 5.55'den 5.59'a kadar kitaplıklar görülmektedir.

Şekil 5.53. ve 5.54. Regence Dönemi Çalışma Masaları (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.55. ve 5.56. Regence (Rögens) Dönemi Kitaplıklar (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.57.-5.58. ve 5.59. Regence Stili Günümüz Kitaplıkları (Hidayetoğlu, 2006)

5.2.5. Yeni Çağ Mobilya Sanatı (M.S.1774-1789)

Barok ve Rokoko mobilya sanatının gösterişli yapısına karşı, 18.yy.'ın sonlarına doğru bir tepki doğdu. Bunun nedeni, yalnız saray çevrelerinde uygulama alanı bulan, aşırılığa kaçan bir süslemecilik ve yüksek maliyetin olmasıydı. Alt gelir düzeylerinin mobilya ihtiyacını karşılamak üzere, daha yalın ve düşük maliyetli bir mobilya stilinin gelişmesi zorunlu oldu. Yeni çağ mobilya sanatının yeni stilleri oluşmaya başladı (Ertürk, 1995).

XVI. Louıs Mobilya Sanatı: XVI.Louis mobilya stilinin karakteristik özelliği konik, silindir ve oyuklu ayaklardır. Mobilya ayakları genellikle aşağı doğru daralan silindir biçiminde hazırlanmış, boy yönünde oluklar açılmıştır. Ayaküstleri kare kesitli olarak biter. Hafif ve yalın dönüşler, ince ölçüler ve uyumlu süslemeler kullanılmıştır. Oturma elemanlarının arkası dolu, elips veya kupa şeklinde olup üzerlerinde bir taç bulunmaktadır. Döşeme kumaşı olarak, çiçekli ve manzaralı ipekli kumaşlar kullanılmıştır. Duvarlar şekil 5.60'da görülen düz çerçeveli lambrilerle ve ipekli kumaşlarla kapitone olarak kaplanmıştır. Lambriler arasında nişler bırakılarak içine Çin vazoları ve heykeller yerleştirilmiştir. Şekil 5.61'den 5.64'e dönemin koltukları, şekil 5.65'de çalışma konsolu ve şekil 5.66-5.67 ve 5.68'de çalışma birimleri görülmektedir.

Şekil 5.60. XVI. Louıs Dönemi Mekan Örneği (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.61. ve 5.62. XVI. Louıs Dönemi Koltuklar (Burckhardt, ?)

Şekil 5.63. ve 5.64. XVI. Louıs Dönemi Köşe Koltukları (Burckhardt, ?)

Şekil 5.65. XVI. Louıs Dönemi Çalışma Konsolu (Burckhardt, ?)

Şekil 5.66. XVI. Louıs Dönemi Çalışma Birimi (Burckhardt, ?)

Şekil 5.67. XVI. Louıs Dönemi Çalışma Birimi (Burckhardt, ?)

Şekil 5.68. XVI. Louıs Dönemi Çalışma Birimi (Burckhardt, ?)

Directorıa Mobilya Sanatı: Directoire mobilyanın başlıca özellikleri kare görüntülerin ağır basması, sandalye ve koltuk arkalıklarının çok yalın ve az eğmeçli yapılması kolçak uçlarının kare biçiminde bitmesi süsleme motiflerinin az fakat zarif olmasıdır (Dinçel, Işık, 1979). Şekil 5.69 ve 5.70'de sandalye ve sehpa örnekleri görülmektedir.

Şekil 5.69. Directorıa Dönemi Sandalye (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.70. Directorıa Dönemi Sehpa (Hidayetoğlu, 2006)

Queen Anne Mobilya Sanatı: Dört büyükler dönemine bir ön hazırlıktır. Bu dönemde sandalye ayakları XV.Louis stili eğmeçli ayakların benzeridir fakat oymasızdır. Dekope biçimlendirmeler çok sadedir yalnız ayak eğmecine uygun bir form verilmiştir. Ayna çerçeveleri ve dolap üstlerinde simetrik kıvrımlı, topaç benzeri tepelikler vardır (Ertürk, 1995). Sandalyelerdeki sadelik, çalışma masalarında da görülmektedir. Bu dönemde de açılır-kapanır yazı masaları mevcuttur. Şekil 5.71 ve 5.72'de çalışma birimleri görülmektedir.

Şekil 5.71. Queen Anne Dönemi Çalışma Birimi (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.72. Queen Anne Dönemi Çalışma Masası (Hidayetoğlu, 2006)

Georgıan (4 Büyükler Dönemi) Mobilya Sanatı: Georgian mobilya sanatı sadeliği, zerafeti ve sürekli üretime yatkınlığı ile günümüzde de uygulanan belli başlı dört mobilya stilini ortaya koymuştur. Döneme toplu olarak Georgian dönemi denilse de, stiller ustalarının adıyla anılmaktadır. Maun ağacının çok kullanılmasından dolayı ‘’Maun Dönemi’’de denilmektedir. Aynı zamanda bu dönem İngiltere’de çok başarılı geçtiği için ’’Altın Dönem’’i olarak da adlandırılmaktadır.

Chippendale Dönemi: Queen Anne stilinin bir uzantısı olarak düşünülebilir. İlk dönemlerde tam bir üslup bütünlüğü göstermemekle birlikte sandalye arkalık şekilleri bu döneme özgü bir biçim almıştır. Stilin ilk dönemlerinde Gotik ve Çin üslubunun etkileri görülür. Mobilyalarda düz kare ve kabriyel ayaklar egemendir. Ayakların yere değen kısımları pençe-top biçimindedir. Özellikle kare kesitli ayaklara sahip olan sandalyeler günümüzde de yaygın olarak kullanılmaktadır. Şekil 5.73’de çalışma masası görülmektedir.

Şekil 5.74’de görülen kitaplıkların taç kısımları üçgen bir hat içinde kalan kuğu boynu şekillerle süslenmiştir. Üst kısımların kapakları genellikle çerçeve konstrüksiyon yapılmış ve baklava dilimi, kare gibi geometrik formlarla şekillendirilmiştir. Alt kısımların derinlikleri fazla tasarlanarak görünüş zenginliği arttırılmıştır. Ayaklar genelde baza ya da kütük şeklinde yapılmıştır. Şekil 5.75’de görülen küçük tip çalışma masaları da bu dönemde çoğalmıştır (Hidayetoğlu, 2006).

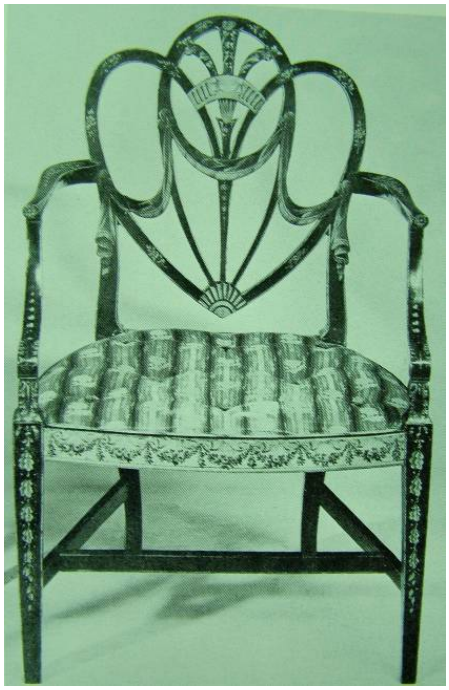
Şekil 5.73. Chippendale Dönemi Çalışma Masası (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.74. ve 5.75. Chippendale Dönemi Kitaplık ve Masa (Hidayetoğlu, 2006)

Hepplewhite Dönemi: Estetik özellikleri ön planda tutulan klasik mobilya bu dönemde, hem estetik hem de işlevsellik yönünden aynı önemdedir. Hepplewhite stili, Chippendale stilinden daha hafif, Sheraton stilinden daha karmaşıktır. Mobilyaların ana hatları kavislidir. Mobilyalar da marketri, boyama ve yaldızla boyama işlemlerine yer verilmiştir. Ölçülerdeki oranlar bir uyum içerisindedir ve kullanılan konstrüksiyon daha dayanıklıdır. Sandalye ayakları genellikle yukardan aşağı doğru incelen kare kesitli ya da koni şeklindedir. Sade narin yaprak oyma yapılanları da vardır. Aynı özellikler dönemin şekil 5.76'dan şekil 5.78'e kadar görülen çalışma masalarında, sandalyelerinde ve kitaplıklarında da bulunmaktadır (Hidayetoğlu, 2006).

Şekil 5.76. ve 5.77. Hepplewhite Dönemi Kitaplık ve Sandalye (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.78. Hepplewhite Dönemi Çalışma Masası (Hidayetoğlu, 2006)

Adam Dönemi: Klasik detaylara önem verilmiştir. Ölçülerdeki incelik kadar, motiflerde de ince nakışlar kullanılmıştır. Mobilyalar hafif ve zariftir. Kabriyel ayak uygulamasına rastlanmaz. Bunun yerine aşağıya doğru incelen kare kesitli ve tornalı konik ayaklar uygulanmıştır. Dikey çizgiler ve rölyef oymalar egemendir. Kakma süslemelerde lale, gül motiflerinin yanı sıra akantüs yaprağı, madalyonlar, yelpazeler, vazolar, koç başı, mısır koçanı ve mitolojik anlamlı süslemeler önemli yer tutar. Ayrıca bronz, pirinç gibi madeni gereçlerde kullanılmıştır. Özellikle çam ağacı boyanarak kullanılmıştır.

Kitaplıklar genellikle iki kısımdan meydana gelir. Vitrin kısmının kapakları camlıdır. Genellikle pirinç ve ahşaptan hazırlanan kafes gibi geometrik süslemeler vardır. Ayaklar aşağıya doğru incelen kare kesitli veya baza şeklindedir. Şekil 5.79'da görülen çalışma masası ayakları aşağıya doğru incelen kare kesitli veya koniktir. Kayıtlarla birleştiği kısımlarda rozet oymalar vardır. Yere değen kısımları genellik hafif topuz şeklindedir. Kare ayaklarda oyma süslemeler, silindirik konik ayaklarda yivler vardır. Açılır kapanır zarif masalarda yapılmıştır. Sandalye ve koltuklarda aşağıya doğru incelen kare kesitli veya silindirik konik ayaklar görülür. Ayaklar hafif dışa çıkıntılı ve topuz şeklindedir (Hidayetoğlu, 2006).

Şekil 5.79. Adam Dönemi Çalışma Masası (Hidayetoğlu, 2006)

Sheraton Dönemi: Mobilyaların zarif ince bir görünümü vardır. Diğer stillere göre, ölçüler oldukça incelmiştir. Mobilyalarda genellikle saten, abanoz ve maun ağaçları kullanılmıştır. Mobilya ayakları genellikle kare kesitli ve tornalıdır. Basit küçük oymalar aplike olarak uygulanmıştır. Sandalyelerde dayanımı zorlayacak kadar ince kesitler görülür. Sandalye arkalıkları genelde köşeli ve dekope oymalar yapılmıştır. Ön ayaklar çoğunlukla kare kesitlidir. Arka ayaklar ise dışa doğru eğimlidir. Kitaplık ve vitrinlerin kapakları genellikle çerçeve konstrüksiyonla yapılmış ve geometrik şekillerle süslenmiştir. Taç kısmı düz, eğmeçli veya kuğu boynu şeklinde yapılmıştır. Mobilyalarda ince işlenmiş marketri uygulamaları görülür. Farklı çeşitte çalışma masaları görülmektedir (Hidayetoğlu, 2006). Şekil 5.80'den 5.85'e kadar dönemin büro donatıları görülmektedir.

Şekil 5.80. ve 5.81. Sheraton Dönemi Çalışma Masaları (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.82. ve 5.83. Sheraton Dönemi Çalışma Masaları (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.84. ve 5.85. Sheraton Dönemi Kitaplıklar (Hidayetoğlu, 2006)

Empire (Ampir) Sanatı Mobilya Sanatı: Ağır, kübik ve masif mobilyalar görülür. Fransa'da I. Napolyon döneminde uygulanan bir stildir. Empire stili; antik Mısır, Yunan ve Roma sanatlarından etkilenmiş ve çağının anlayışına göre bu sanatları yeniden yorumlamıştır. Napolyon Fransa'ya ele geçirdiği ülkelerden sanat eserleri getirmiştir. Bu eserlerde kullanılan süsleme elemanları (sfenksler, palmiyeler, kartal kanatları, aslan pençeleri, mitolojik ejderler, yaprak ve çiçek sarmalları) stili etkilemiştir. Sandalye ve koltuk ayakları genellikle tornalı ve kare kesitlidir. Ayakların yere değen kısımları topuz ya da aslan pençesi şeklindedir. Şekil 5.86 ve 5.87'de görülen kolçak destekleri çoğunlukla sfenks, kuğu başı veya kartal şeklindedir (Dinçel, Işık, 1979).

Dolmabahçe Sarayı'nın mobilya ve iç süslemelerinde bu stil görülmektedir. Şekil 5.88'de dönemin çalışma masası görülmektedir.

Şekil 5.86. ve 5.87. Empire (Ampir) Dönemi Koltuklar (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.88. Empire (Ampir) Dönemi Çalışma Masası (Hidayetoğlu, 2006)

Louis Philippe Stili Mobilya Sanatı: Fransa kralı Louis Philippe döneminde başlayan akım ‘’yeni gotik’’ olarak da adlandırılır. Almanya’da ‘’Beidermeier’’ adıyla anılan bu stil, genellikle ev mobilyaları düzeyinde kalmıştır (Ertürk, 1995). Sandalye ve koltuklarda keman biçimli arkalıklar, eğmeçli ayak ve kolçaklar görülür. Çalışma masaların da yuvarlak hatlı, açılır-kapanır sistemler kullanılmıştır. Mobilya sanatında bu stil, bir üslup bütünlüğü gösterememiştir (Hidayetoğlu, 2006). Şekil 5.89 ve 5.90’da dönemin çalışma masası görülmektedir.

Şekil 5.89. ve 5.90. Louis Philippe Dönemi Çalışma Masası (Hidayetoğlu, 2006)

5.2.6. Yakın Çağ Mobilya Sanatı (M.S.1789-1900)

Yakın çağda, yeni bir üslubun yaratılmasından çok eski üslupların yenileştirilmesine ve konstrüksiyon tekniklerine ağırlık verilmiştir. Bu nedenle, 19. yüzyıl mobilya çalışmaları modern stile geçiş ya da yenileşme dönemi olarak nitelendirilmiştir. 19. yüzyıl ortalarında ilk ağaç işleme makinelerinin bulunması ile bu döneme kadar yalnız saray ve çevresine dönük üretim, sosyal değişimler ve ekonomik gelişmeler nedeniyle geniş halk kitlelerine yayılmaya başlamıştır.

Genel olarak taşra mobilyası olarak adlandırıldı. Geçmiş stillerden izler taşımakla birlikte sadeleşme ağır basar. Oyma ve kabartmalar kalkmıştır. Yakınçağ yenileşme döneminin en geniş çalışmaları Almanya'da yapılmıştır. Almanya'da bu stile "bauer" (köy-taşra) stili mobilya denilmiştir. Fransa'da ise bu stil "provincial" adını almıştır. Sandalyeler arkalıklar oymalı, döşemesiz ve masiftir, genelde meşe kullanılmaktadır. Yakınçağ mobilyası ile ilgili olarak Amerika'daki çalışmalara kısaca değinilirse; bilindiği gibi Amerika XV.yüzyılın sonunda keşfedilmiştir. Daha önce Güney Amerika'da Aztek, İnka, Maya gibi yerli uygarlıklar bulunmuştur. Bu uygarlıkların mimarlık alanındaki çok yetkin çalışmalarına karşılık mobilya alanında herhangi bir çalışmasına rastlanmamıştır. Güney Amerika'ya yerleşen İspanya ve Portekiz halkı kendi sanatlarını buraya taşımıştır, kuzeyde de İngiliz kökenli bir mobilya sanatı gelişmiştir. Bu gelişim 3 aşamada özetlenebilir:

Koloniyal Stil Mobilya Sanatı: Aynı döneme rastlayan İngiliz mobilyasının bir uzantısıdır. Amerika'da bu yıllarda şehirleşme henüz yoktu, yerleşim üniteleri birer koloni durumundaydı. Bu nedenle mobilya da ''Colonial Stil'' adını almıştır. Koloniyal mobilyanın en belirgin özellikleri çok boğumlu tornalanmış ayakları, dikey çubuklu arkalıkları, yüksek topuzlu başlıklarıdır.

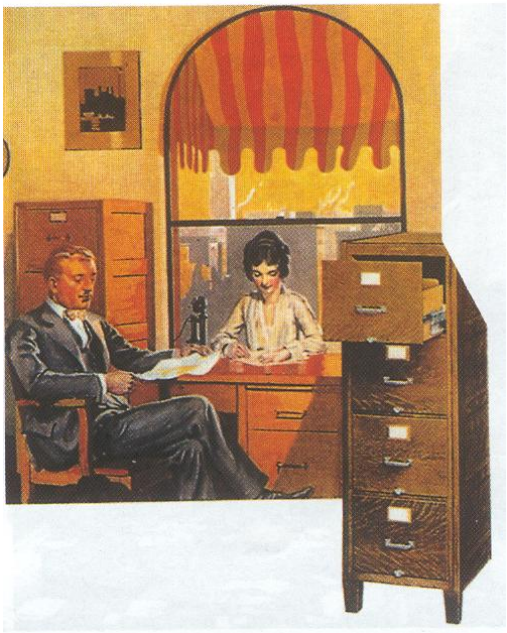
Georgian Dönemi Mobilya Sanatı: İngiliz Georgian stilinin benzeridir. Çubuklardan oluşan hafif kolçaklı sandalye ayaklarına eğmeçli iki kızak konularak sallanır duruma getirilmesi ilk bu dönemde yapılmıştır. Bu dönem sonuna doğru Chippendale stilleri aynen uygulanır olmuştur. Amerika'daki Chippendale uygulamaları federal dönemde "Duncan" stili olarak da anılmaya başlayacaktır. Şekil 5.91'de dönemin kitaplık örneği görülmektedir.

Federal Dönemi Mobilya Sanatı: Amerikan mobilyasının gelişme dönemidir. Biçimler yine İngiliz modellerine dayanmakla birlikte çeşitlenmiştir. Bu dönemde maun çok kullanılmıştır. İngiltere ve Fransa'dan aktarılan modeller Grek oymaları ile süslenmiştir. Klasik stillerdeki kartal teması tekrar canlandırılmış ve ülkenin sembolü haline getirilmiştir (Dinçel, Işık, 1979). Şekil 5.92'de dönemin kitaplık örneği görülmektedir.

Şekil 5.91. ve 5.92. Georgıan Dönemi ve Federal Dönemi (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.93'de ilk dosya dolabı 1893 yılında tasarlanmıştır. 1923 yılında hazırlanmış bir reklam katalogunda ilk dosya dolabı görülmektedir.

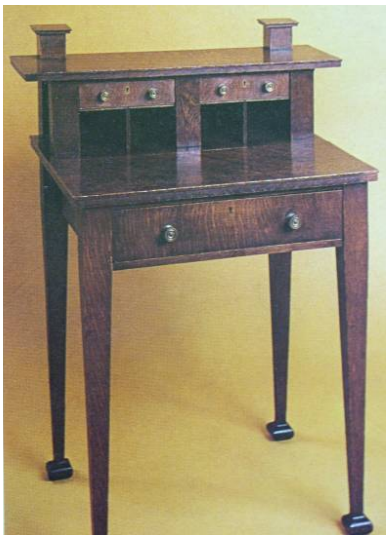
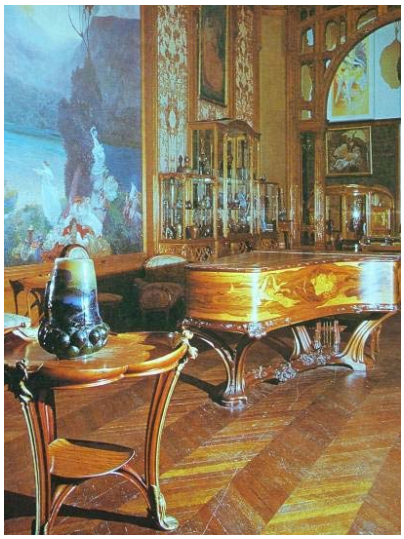

Şekil 5.93. İlk Dosya Dolabı (Anonim, 2001)

5.2.7. Günümüz Mobilya Sanatı (M.S.1900-…)

Arts and Crafts Mobilya Sanatı: 19.yy.'da Endüstri devrimiyle beraber seri üretimin yaygınlaşmaya başlaması, tüketimin hızla artması, sade, yalın bir anlayışı da beraberinde getirmişti. 1880'lerden başlayarak, Arts & Crafts akımı da bu noktada modernizmin yalın bir anlamda ruhsuz üretim anlayışına karşı çıkmış ve özellikle zanaatkarların ön plana çıkmasına gayret etmiştir. Akımın önderliğini yapan John Ruskin'in en önemli takipçisi William Morris'dir. Ruskin'in fikirlerini pratik hayata yansıtmayı amaçlayan Morris, modern üretim biçimlerinin ürünlerini reddederek gündelik yaşamda kullanılan çatal, bıçak, tabak gibi ürünlerin bile yeni bir anlayışla üretilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Endüstriyel yöntemlere karşı elde üretim yapmışlardır. Fakat elde üretim anlayışı, üretim miktarının azalmasına yol açmış ürün fiyatlarını arttırmıştır. Bir başka değişle üretimler güzel ve gösterişli fakat üst tabakaya yönelik olmuştur (Hidayetoğlu, 2006).

Çalışma masaları klasik dönemlere sadeleşmiş, elde üretimin inceliği ile zarif ve yalın bir hale gelmiştir. Şekil 5.94 ve 5.95'de örnek donatılar görülmektedir.

Şekil 5.94. ve 5.95. Arts and Crafts Yazı Masası ve İç Mekanı (Hidayetoğlu, 2006)

Art Nouveau Mobilya Sanatı: 1890-1910 yılları arasında Art Nouveau akımı, İngiltere'de başlayan ve daha sonra tüm dünyayı etkileyen Arts & Crafts hareketinin bir uzantısıdır. Hareketin kuramcısı olan William Morris'in amacı; neo-gotik ve rokoko tarzı işlemeciliğe sahip çıkarak ''Estetikçilik'' adı altında mimari yozlaşmaya son vermektir. Mimari, mobilya, aksesuar ve mücevher tasarımında kendini gösteren Art Nouveau akımının belirgin özellikleri; ritmik S kıvrımlar, doğal bitkisel çizgiler, uçuşan saçlı kadın figürleri, çiçek ve dal motifleri, hayvan figürleri olarak sayılabilir (Hidayetoğlu, 2006). Şekil 5.96 ve 5.97'de dönemin çalışma masaları görülmektedir.

Şekil 5.96. ve 5.97. Art Nouveau Çalışma Masası (Hidayetoğlu, 2006)

Henry Van De Welde, akımın hem kuramcısı hem de mimar tasarımcısıdır. Uygulamalarıyla işlevsel estetik ve saf biçim anlayışının öncülüğünü yapar (Gür, 2005). Tasarlamış olduğu çalışma masası Art Nouveau mobilya sanatında önemlidir. Şekil 5.98'de dönemin çalışma masası görülmektedir.

Şekil 5.98. Henry Van De Velde Çalışma Masası (Gür, 2005)

Equitable Assurance Company'nin yeni Manhattan yönetim merkezi için 1915'te geliştirilen ''Modern Verimlilik Çalışma Masası'', modern büro kültürünün doğuşunda bir dönüm noktasıdır. Sığ çekmeceli bir masadan oluşan çalışma masası, açılır-kapanır panjurlu (rolltop) masalar ve dolap tarzı Wooton masasının sağladığı mahremiyeti tamamen ortadan kaldırır. Şirket yöneticileri çalışanlarını ve yaptıkları işi kolayca denetleme olanağı sağlayan yeni masa sistemini çabuk benimsemişlerdir.

Düzenli sıralar halinde dizili ''Modern Verimlilik Çalışma Masası'', dönemin fabrika tarzı standartlaşma ve akılcı bilim saplantısını simgelemektedir. Frederick Winslow Taylor'un bilimsel yönetim tezinin ortaya attığı ve Ford Motor Company'nin Taylor'un çalışmaları doğrultusunda üretim hattını geliştirdiği yıllara denk gelmektedir. Zaman-hareket ilişkisi üzerine olan çalışmalar fabrikadan büroya kaymıştır. 1910'lar da yayınlanan romanlar da bile daktilo kullanmaktan mühür basmaya kadar büro işlemlerinin verimliliğini arttırmak için yollar önerilmiştir (Anonim, 2001).

Frank Lloyd Wright'da bu dönemde Amerika'da çalışmalarıyla öne çıkmıştır. Mimari tasarımlarının yanı sıra zeminden ısıtma, havalandırma, dolaylı aydınlatma gibi konularla da teknik açıdan gelişmelere imza atmıştır. Larkin Binası ile sadece açık büro sistemleri konusunda öncülük yapmamış aynı zamanda, ilk çelik büro mobilyalarının kullanılmasıyla bir ilke daha imza atmıştır. Larkin Binası girişinde şekil 5.99'da görülen, bugünün büro anlayışına uygun yarım daire şeklinde, çelikten yapılmış bir danışma bankosu gelenleri karşılanmaktaydı.

Şekil 5.99. Larkin Binası Danışma Bankosu (7)

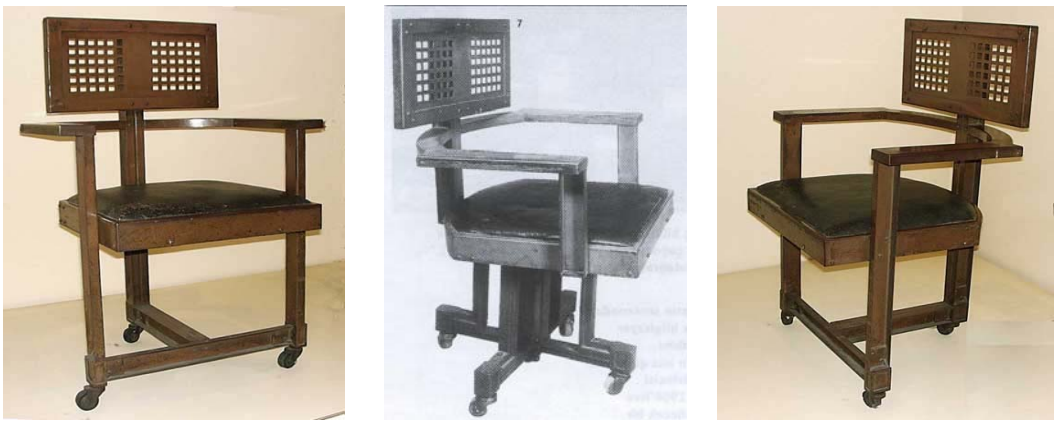
Dünyanın en eski çelik büro mobilyalarının kullanıldığı Larkin Binası'nda çalışanların ihtiyacına uygun olarak düşünülen bol çekmeceli evrak dolabı ve okunan-cevaplanan-siparişe giden mektupların ayrılması için masa üstünde küçük bir raf sistemi bulunmaktaydı (Anonim, 2001). Şekil 5.100 ve 5.101'de çelik büro masası ve sandalyesi görülmektedir.

Şekil 5.100. ve 5.101. İlk Çelik Büro Masası ve Sandalyesi (Anonim, 2001)

Wright, sadece binanın mimari öğelerini tasarlamakla kalmayıp donatılar içinde özel bir çalışma yaparak, seri üretim şeklinde mobilyaların imal edilmesini sağlamıştır. Personelin kullandığı çelik sandalye yüzeyleri deriyle kaplanmış, ahşap görünümünden uzaklaşmamak için ağırlıklı olarak kahverengi ve tonlarını tercih etmiştir. Sandalyeler çelik ayaküstüne, tekerlekli olarak monte edilmiştir. Şekil 5.102'den 5.104'e kadar çelik büro sandalyesi görülmektedir.

Şekil 5.102.- 5.103. ve 5.104. Çelik Büro Sandalyeleri (Anonim, 2001)

1936-39 yılları arasında yine Wright'ın tasarlayıp, hayata geçirmiş olduğu ilk açık planlı büro örneklerinden olan Johnson&Son Company yönetim binasının, büro mobilyalarını da tasarlamıştır. Alüminyum ve çelik olarak iki ayrı metalden tasarlamış olduğu büro donatılarında, Larkin Binası büro donatılarından farklı olarak yuvarlak hatlar ve renkli sandalyeler kullanmıştır (Anonim, 2001). Şekil 5.105'de Johnson&Son Company için tasarlanan büro mobilyası görülmektedir.

Şekil 5.105. Johnson&Son Company Büro Mobilyası (Anonim, 2001)

De Stıjl Mobilya Sanatı: 1917 yılında, Hollanda'da ortaya çıkmış, dikdörtgen biçimleri ve ana renkleri bir araya getirerek mimarlığa, resme, dekorasyona uygulanmış olan bir akımdır. Vilmos Huszar, Antonie Kok, Piet Mondrian, Johannes Oud ve Theo Van Doesburg'den oluşan grup, birleşerek De Stijl adındaki dergiyi yayınladılar. De Stijl'in mimarları kübizmden etkilenmişlerdi. Öznel bir davranış olan Alman ekspresyonizminin karşısına, nesnelliğin temsilcisi olarak çıkmıştır. Temel geometrik biçimleri ve sarı, kırmızı, mavi gibi ana renkleri kullandılar. Şekil 5.106 ve 5.107'de görülen Gerrit Rietvelt'in 1918 yılında tasarlamış olduğu koltuk, bugün çağdaş mobilya klasikleri arasındadır (Can, 1991). Şekil 5.108 ve 5.109'da Rietvelt tasarımlı masa ve sandalye görülmektedir.

Rietveld'in 1924-25 yılları arasında yapmış olduğu Od'un Rotterdam'daki Unie Kahvesi, dönemin önemli yapısıdır. Bauhaus'a kadar uzanan ilkeleri, hakikat, belirlilik, açıklık, yalınlık, basitlik, konstrüktif olma, fonksiyonel olma, ortaklık, objektiflik ve biçim vermekti. Onların inancına göre doğada değişmeyen bir esas vardı ve bu değişmeyen şey karmaşanın altında yatan sonsuz sadelikti. Bu sadelik en basit biçimlerle ifade edilebilir ve doğanın, fiziksel çevrenin sonsuz zenginliği buradan türetilebilirdi (Gür, 2005).

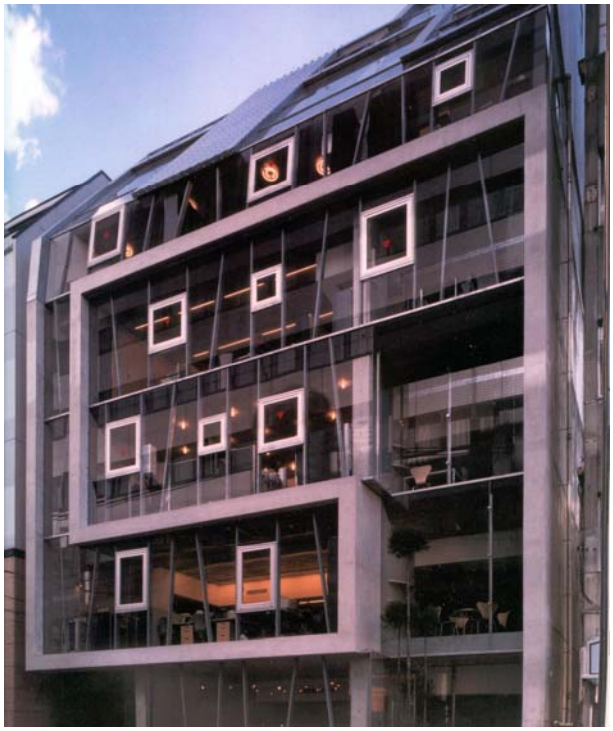

Şekil 5.106. ve 5.107. Gerrit Rietvelt Tasarımlı Sandalye (20)

Şekil 5.108. ve 5.109. Gerrit Thomas Rietveld Tasarımlı Masa ve Sandalye (20)

Günümüz De-Stijl yapılarından biri olan Osaka'nın merkezinde konumlanan Glowtecture Şirketi'nin genel merkez binası, dışardan bakıldığında S harfini andıran farklı tasarımı ile kimliği hakkında pek fazla ipucu vermeyen bir büro binasıdır. Şekil 5.110'da bina cephesi görülmektedir. Projede kullanılan şeffaf camlar sayesinde iç ve dış ortam bütünleşmiş ve rahat bir çalışma ortamı sağlanmıştır. Şekil 5.111'de cephede kullanılan S formu donatılarda da devam ettiği görülmektedir (Anonim, 2004/a).

Şekil 5.110. Glowtecture Şirketi Cephe Görünüşü (Anonim, 2004/a)

Şekil 5.111. Glowtecture Şirketi Danışma Bankosu Görünüşü (Anonim, 2004/a)

Bauhaus Mobilya Sanatı: 1919 yılında Walter Gropius'un önderliğinde kurulan mimarlık ve güzel sanatlar okulu 20.yy.'ın uluslar arası üslubunun oluşturulduğu bir merkez niteliğindedir. 1933 yılında ise okul Naziler tarafından kesin olarak kapatıldı. Kurucusu Gropius'un amacı; plastik sanatlar, el sanatları ve sanayinin bir bileşimini yaparak konuta canlılık ve anlam kazandırmak böylece yeni bir mimarlık yaratmaktı. Fabrika üretiminin ucuz olması nedeniyle el sanatlarının piyasada tutunması zorlaşmıştı. Bu durumda sağlıklı biçim endişesine neden olmuştu. Grubun, sanayi ürünlerinin estetik değerlerini korumak ve 19.yy.'da başlayan makine üretimiyle birlikte yaygınlaşan zevksizlikle savaşmak için etkili yollar arayan bir anlayışı vardır. Sanayi estetiği, şeklinde adlandırılan üslubun yaratılması için teknik olanakların ve yöntemlerin bulunmasına çalışılmıştır. Okulun kesin olarak kapatılmasıyla, öğretmen ve öğrencileri dünyanın çeşitli ülkelerine yayılarak Bauhaus'un oluşturduğu estetik anlayışı sürdürdüler. Bauhaus, modern mobilyanın gerçek başlangıcı olmuştur (Hidayetoğlu, 2006). O dönemde ünlü mimarlar tarafından tasarlanan, aşağıdaki şekillerde görülen koltuklar ve sandalyeler, günümüz bürolarında sıklıkla kullanılmaktadır. Şekil 5.112'den 5.127'e kadar farklı tasarımcıların çalışmaları görülmektedir.

Şekil 5.112.-5.113.ve 5.114. Wassily Chair ve Tubular Steel Chair (21)

Şekil 5.115. ve 5.116. Mies Van der Rohe Tasarımlı Sandalye (22)

Şekil 5.117. ve 5.118. Le Corbusier Tasarımlı Koltuklar (21)

Şekil 5.119. Alvar Aalto Tasarımlı Sandalye (20)

Şekil 5.120. Tavolo Jean - Eileen Gray (21)

Şekil 5.121. ve 5.122. Charles Eames Tasarımlı Sandalye (23)

Şekil 5.123. Charles Eames Tasarımlı Sandalye (23)

Şekil 5.124. ve 5.125. Eero Saarinen Tasarımlı Sandalye (23)

Şekil 5.126. Bauhaus Tarzı Ofis Bekleme Birimi (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.127. Bauhaus Tarzı Ofis Bekleme Birimi (Hidayetoğlu, 2006)

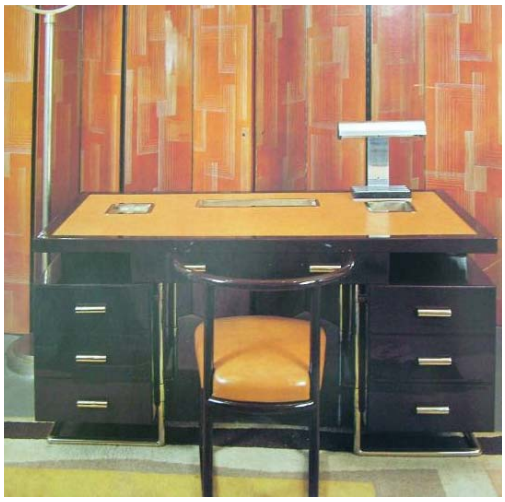
Art Deco Mobilya Sanatı: 1910–1936 yılları arasında Paris'de gelişen uzantıları tüm Batı'ya ve Türkiye'ye kadar gelen, bir akımdır. Art Deco ürünleri genellikle belirli bir kişi ve yer için tasarlanmıştır. Pahalı malzemeler kullanılarak lüks eşya niteliğinde üretilmişlerdir. Keyif mutluluk ve yaşamı hafife alma duygusu içinde olan tasarımların arka planında trajedi saklıdır. En ünlü Art Deco mobilya tasarımcıları arasında Emile-Jacaues Ruhlmann, Andre Groult ve Paul Follot sayılabilir. Art Deco mobilyaları arasında, kadın yazı ve makyaj masaları önemlidir (Kapucu, 1995). ABD'de Art Deco iç mekan ve mobilya tasarımının en önemli anıtı New York'taki 1930 yılına yapılan Rockefeller Center, dönemin tüm ünlü Art Deco sanatçılarının çalıştığı bir ortamdır. Şekil 5.128'den 5.131'e kadar Art Deco tarzında üretilen çalışma grupları görülmektedir.

Şekil 5.128. Ruhlmann Tasarımlı Çalışma Grubu (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.129. Art Deco Tarzı Çalışma Grubu (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.130. ve 5.131. Art Deco Tarzı Çalışma Grupları (Hidayetoğlu, 2006)

Modernizm Sanatı: Modernist iç mekanlar, aydınlık ve dışa dönük bir tutuma sahiptir. Mekanlar küçülmüş, tavanlar düz ve sade olup boya kullanılmaya başlanmıştır. Mekanların küçük olmasından dolayı mobilyalar bir çok fonksiyona hitap etmektedir. Mobilyalarda gereksiz detaylar yoktur, süslemesiz ve sadedir. Mobilyalarda düz kare veya silindir metal ayaklar mevcuttur. İç mekan da metal, deri ve ahşap ve kumaş kullanılmıştır (Tanyeli, 1997). Şekil 5.132'de modern bir büro mekanı görülmektedir.

Şekil 5.132. Modern Büro Görünüşü (Other Office, 2002)

Minimalizm Sanatı: 1960 sonrası ortaya çıkan ve ilk kez 1966 yılında kullanılan bir kavramdır. 20.yy.'ın ikinci yarısında, elektronik, iletişim ve bilişim teknolojileri insan yaşamını tamamen değiştirmiştir. Çalışma ve dinlenme mekanları ayrı iken, geçmişte olduğu gibi tekrar birleşmeye başlamış fakat eskiye benzemeyen bir oluşum ortaya çıkmıştır. İnsan emeği az gerekmekte, insanlar yalnız başlarına yaşamaya itilmekte, mekan gereksinimleri küçülmektedir. Birçok iş, cep telefonu ve bilgisayar ile takip edilir duruma gelmektedir (Eroğlu, 1998).

Minimalist mekanlarda, henüz tam taşınılmamışlık hissi vardır. Gereksiz hiçbir detay ve mobilya yoktur. Zemin döşemesinin üzeri örtülmemektedir. Duvarlar düz sıva ve genellikle beyaz renk boyadır. Çok az aksesuara yer verilir. Mobilyalar geometrik hatlı ve yalındır. Ayak kısımlarında ince metal veya ahşap ayak kullanılmaktadır, yüzeyler deri veya düz kumaş kaplıdır (İnnes, 1987).

Japonya-Tokya'da Beacon İletişim firması için tasarlanan şirketin yönetici odası minimalist çizgilerden oluşmuştur. Şekil 5.133 ve 5.134'de görülen mekanda donatı olarak, çalışma masası ve birkaç dairesel top şeklinde oturma birimleri bulunmaktadır. Döşeme yüzeyinin duvar ile birleşip multi-vizyon gösterileri için bir alanın oluştuğu yüzey, şeffaf duvarlar ile kaplı alan içerisinde farklı bir görüntü sergilemektedir (Other Office, 2002). Şekil 5.135'den 5.137'e kadar Ultimo Danışmanlık Bürosu'nun iç mekan görünüşleri minimalist yaklaşımla tasarlanmıştır.

Şekil 5.133. Beacon FirmasıYönetici Odası (Other Office, 2002)

Şekil 5.134. Beacon Firması Yönetici Odası Dış Görünüşü (Other Office, 2002)

Şekil 5.135. ve 5.136. Ultimo Danışmanlık Bürosu İç Mekanı (Anonim 2006/b)

Şekil 5.137. Ultimo Danışmanlık Bürosu İç Mekan Görünüşü(Anonim 2006/b)

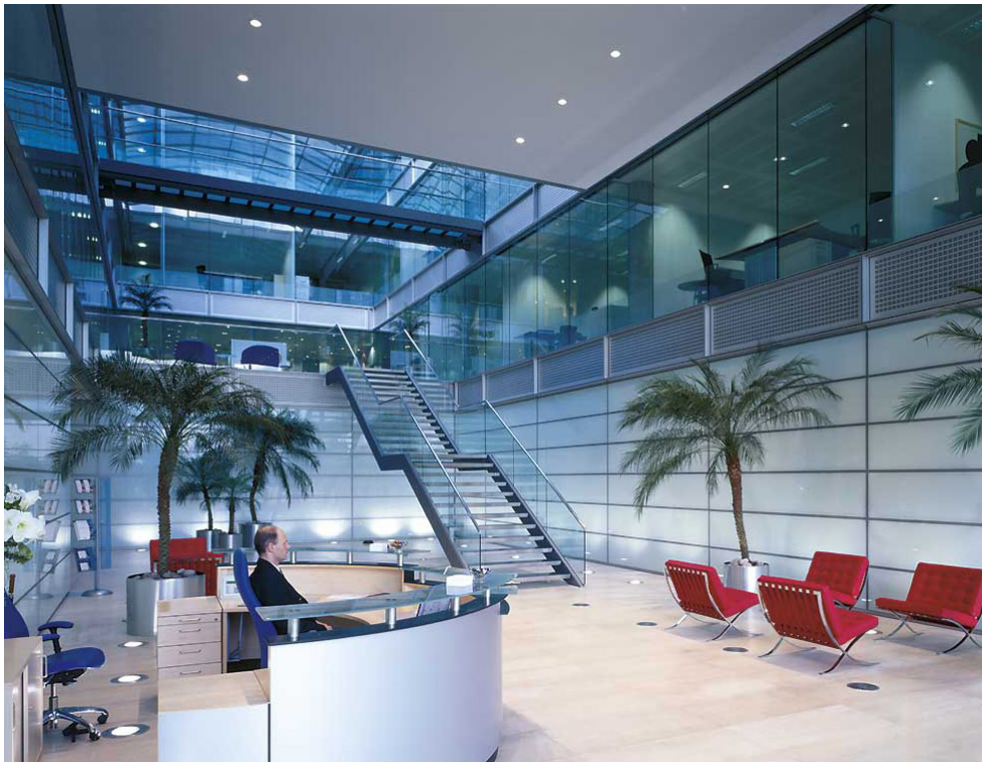
Hi-Tech Sanatı: 1970'lerde başlayan ve toplumsal bir amacı olmayan Hi-Tech akımının felsefesi, gizli kaynaklardan sürprizli iç mekanlar yaratmaktır. 1980'lerde endüstriyel üretime geçerek, endüstriyel üretimin güzelliğini ön plana çıkarmaya çalışır. 19.yy.'da belirginleşen iş ve ev mekanları ayırımı, Hi-Tech tasarımlarla benzer hale gelmiştir. Mutfaklarda kullanılan fabrika rafları, metal dolaplar ve çelik merdivenler ile evler iş yerlerine benziyordu (Hidayetoğlu, 2006).

İlk Hi-Tech yapı kabul edilen şekil 5.138'de görülen "Pompidou Centre"ı, Richard Rogers ve Renzo Piano birlikte tasarladılar. Binanın servis hacimleri, dış kısımda çözüldü. İç mekan ise sade olup hareketli duvarlarla bölünmüştür. Norman Foster'ın Hong Kong'da tasarladığı Shanghai Bank Building Binası da, Hi-Tech akımına örnektir. Şekil 5.139'da Hi-Tech tarzı bir ofisin iç mekanı görülmektedir.

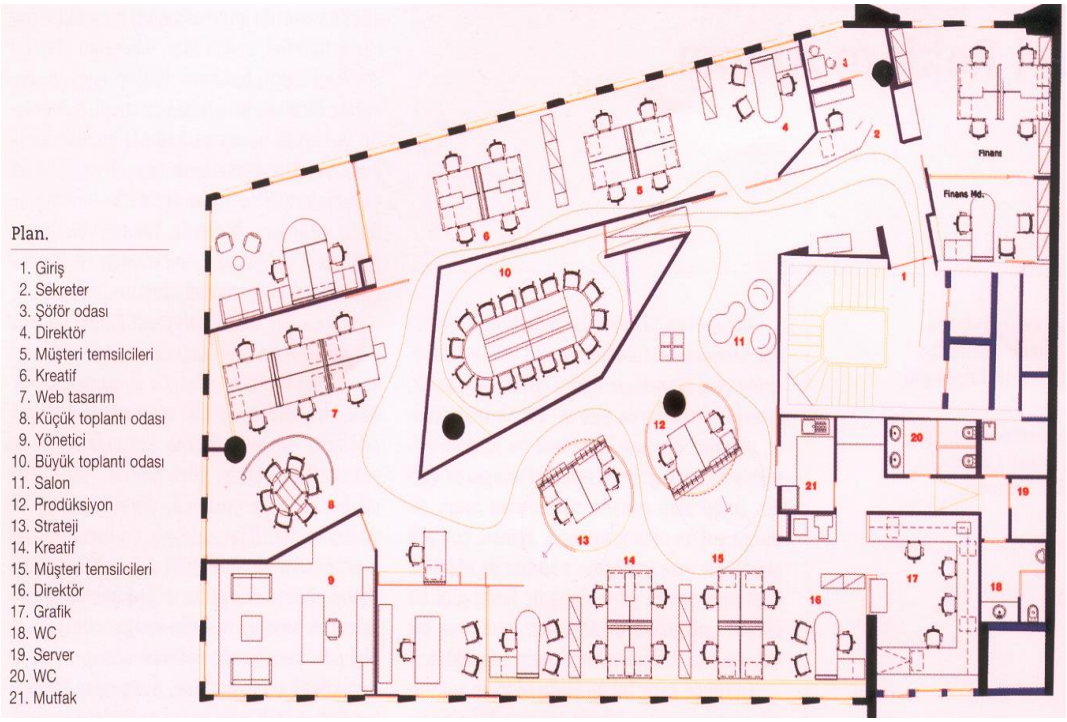
Şekil 5.138. Pompidou Centre (24)

Tasarımcı Ron Arad, arabasının koltuğunu evde kullanılacak duruma getirerek Londra'da satışa çıkardı. Yapılan bütün tasarımlarda endüstriyel malzemeler kullanıldı ayrıca hurda teller, tuğlalar, paslı metallerden yapılmış mobilyalar da üretildi (Ertürk, 1995). Büro anlayışında metal ve cam ağırlıklı yüzeylere önem verildi. Günümüz büro donatılarında da Hi-Tech tarzı mobilyalar görülmektedir.

Şekil 5.139. Hi-Tech Tarzı Bir Ofisin İç Mekan Görünüşü (Hidayetoğlu, 2006)

İstanbul-Ortaköy'de Rafineri Reklam Ajansı için tasarlanan büro, alışılagelmiş mekan anlayışının dışındadır. Çıkış noktası ajans ismi olan ''Rafineri''den hareketle fikirleri işleyen, damıtan ve inceleyen bir görüntü verecek mekan kurgusu oluşturulmuştur. Toplantı odası ajansın kalbine yerleştirildi. Çalışma mekanları üzerleri şirket grafiklerinden oluşan sürgülü bölücülerle ayrıldı. Gerektiği zamanlarda bu bölücüler açılarak, şirket parti veya büyük çaplı bir toplantı salonuna dönüşebiliyor. Toplantı odasının bir duvarından çıkan açılır-kapanır bir koltuk düşünüldü. Oturma elemanı sorunu ihtiyaç duyulursa pratik olarak çözümlenecek. Rafineri Reklam Ajansı, Hi-Tech iç mekan düzenlemesine iyi bir örnek niteliğindedir (Anonim, 2003/a). Şekil 5.140'da Rafineri Reklam Ajansının plan şeması ve şekil 5.141'den 5.144'e kadar iç mekan görünüşleri bulunmaktadır. Şekil 5.145'de açılır-kapanır dolap şeklindeki bir çalışma birimi, şekil 5.146'dan 5.151'e kadar hi-tech mobilya örnekleri görülmektedir.

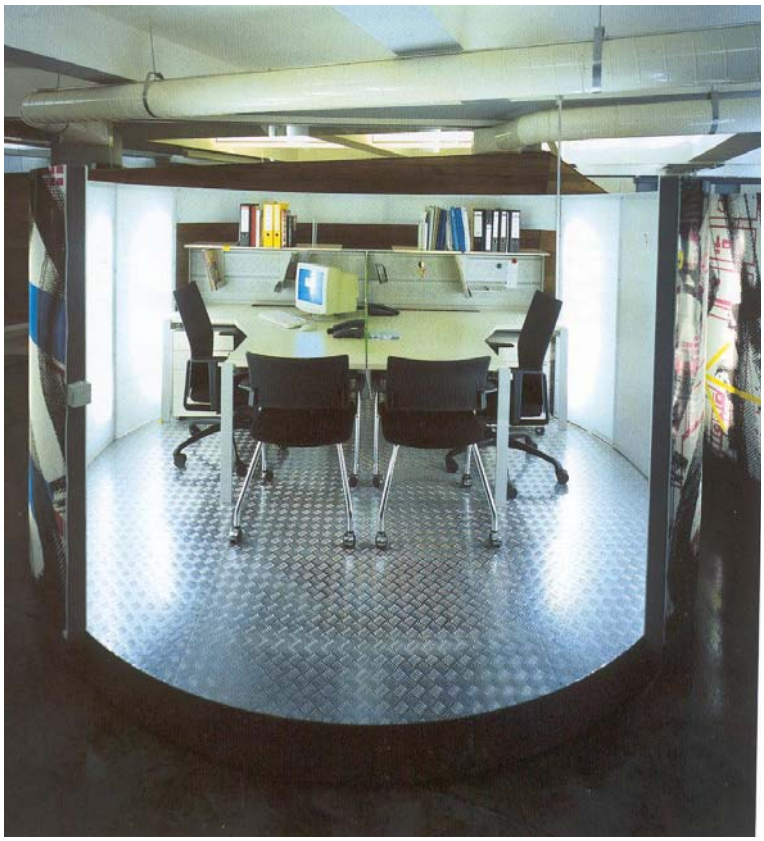
Şekil 5.140. Rafineri Reklam Ajansı Plan Şeması (Anonim, 2003/a)

Şekil 5.141. Rafineri Reklam Ajansı Toplantı Odası Dış Görünüşü (Anonim, 2003/a)

Şekil 5.142. Rafineri Reklam Ajansı Görünüşü (Anonim, 2003/a)

Şekil 5.143. Rafineri Reklam Ajansı Toplantı Odası Görünüşü (Anonim, 2003/a)

Şekil 5.144. Rafineri Reklam Ajansı Sekreter Birimi (Anonim, 2003/a)

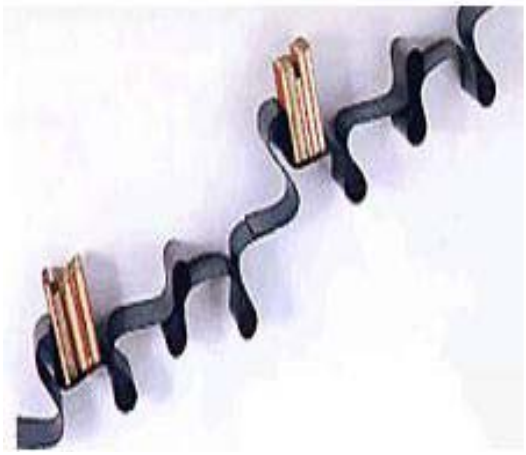
Şekil 5.145. Açılır-Kapanır Dolap Şeklindeki Bir Çalışma Birimi (Anonim, 2000/a)

Şekil 5.146. ve 5.147. Ron Arad'ın Vitra İçin Tasarladığı Tom Roll Chair (20)

Şekil 5.148. ve 5.149. Ron Arad Tasarımlı Büro Koltukları (20)

Şekil 5.150. ve 5.151. Ron Arad Tasarımlı Büro Rafları (20)

Post-Modernizm Sanatı: 1960'ların sonlarına doğru modernizmin eski canlılığını yitirmesinden sonra Amerika'daki sanatçılar tarafından ortaya çıkan bir akımdır. Post Modern sanatçıların eserlerine bakıldığında ortak bir yöntem ya da biçim görülmemektedir. Sanatçılar kurallar, nesneler ve sınırlamalar olmaksızın çalışırlar, taklitçiliğe karşı değillerdir. Estetik ölçüt toplumun beğenisidir. Post Modernizm, modernizmin tam bir karşıtı ya da sonu değildir. Modernizm'e bazı konularda karşı çıkan bir akımdır. Post Modernizmin temel özelliklerinden biri çoğulculuk anlayışıdır. Modernizm de tekçi ve kültürcü anlayışı, yüksek kültür tanımı ve her toplumun bu kültür tanımına göre değerlendirilme isteği, tek doğru ve tek güzel anlayışı vardı. Post Modernizm bu tekçi anlayışı reddetti. Sanatçı her türlü seçiciliğe karşı gelmekte ve demokratik oluşuma inanmaktaydı (Hidayetoğlu, 2006). Şekil 5.152'de Post-Modern tarzda çalışma birimi, şekil 5.153'de Andree Putman tasarımlı Paris kültür bakanı makam odası ve şekil 5.154'de Quart de Poll tasarımlı Isabelle yazı masası, şekil 5.155'den 5.158'e kadar post-modern tarzda büro donatıları görülmektedir.

Şekil 5.152. Post-Modern Çalışma Birimi (Hidayetoğlu, 2006)

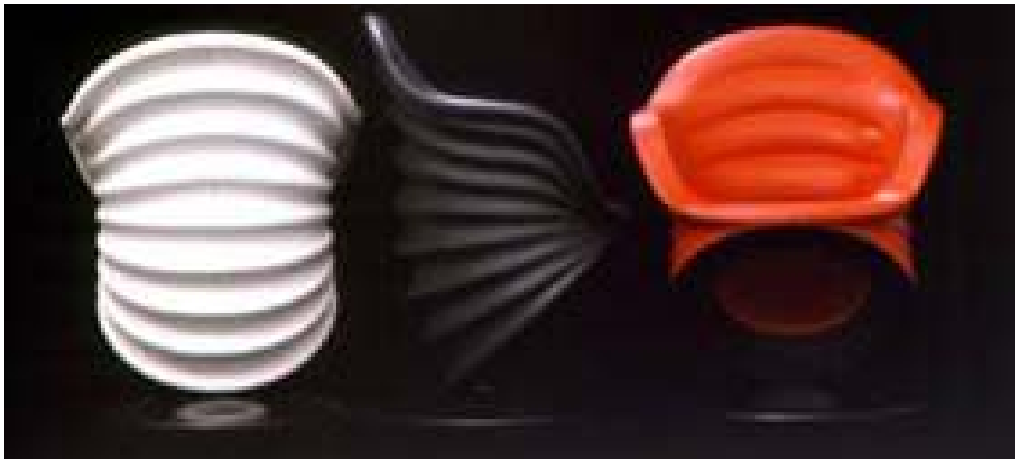
Şekil 5.153. Putman Tasarımlı Paris Kültür Bakanı Odası (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.154. Quart de Poll Tasarımlı Isabelle Yazı Masası (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.155. Ettore Sottsass Tasarımlı Büro Toplantı Masası (Hidayetoğlu, 2006)

Şekil 5.156. Mario Bellini Tasarımlı Büro Koltuğu (Hidayetoğlu, 2006)

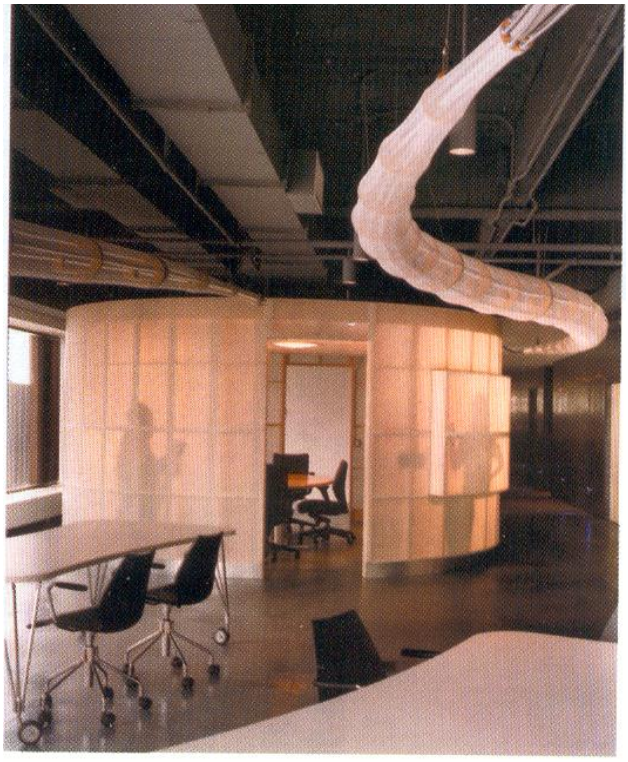
Şekil 5.157. ve 5.158. Joe Columbo Tasarımlı Büro Koltuğu (Hidayetoğlu, 2006)

Late-Modern Sanatı: Modernizme bir tepki olarak, post-modernizm ve late-modernizm ortaya çıkmıştır. Late-modernistler, modernizm'in kuramlarını ve yaklaşımlarını benimseyip, ince ve abartılı bir üslup oluşturmuşlardır (Tanyeli, 1997). Late-modern mimarlık, idealist olmaktan çok pragmatiktir. Modern olması gerekirse ultra-moderndir ve abartılıdır, mantıklıdır, dolaşım ve mekaniğe önem verir. Teknolojiyi manyerist ve dekoratif olarak, biçimi ise geleneksel olarak değil soyut olarak kullanır. Kesinti ve devamsızlıklarla etkileyici olmaktadır. Mobilyalarda aynı etkiler görülmektedir. Haworth Inc tarafından 1997 yılında geliştirilen, şekil 5.159'da görülen Flo adlı bilgisayarlı büro sistemlerinde kullanılmak üzere tasarlanan donatı, late-modern büro donanımına bir örnektir (Anonim, 2001).

2003 yılının AIA onur ödülüne sahip olan York'daki New Global Crossin Corporate Yönetim Binası, fiber-optik ve plastik gibi malzemelerin kullanılmasıyla Lee H. Scolnick Mimarlık bürosu, alışılmışın dışında bir yönetim binası tasarlanmıştır (Anonim, 2003/b). Şekil 5.160 ve 5.161'de New Global Crossin Corporate Yönetim Binası'nın iç mekanı görülmektedir.

Şekil 5.159. Flo Adlı Bilgisayarlı Büro Sistemi (Anonim, 2001)

Şekil 5.160. Corporate Yönetim Binası İç Mekan Görünüşü (Anonim, 2003/b)

Şekil 5.161. Corporate Yönetim Binası Bekleme Birimi (Anonim, 2003/b)

Büro donatılarının tarihsel süreçte gelişiminde yönetime ait donatılar, prestiji simgelemektedir. İlk çağ mobilya sanatından itibaren kralların, hükümdarların gösteriş ve görkemini en iyi şekilde anlatmak için, kral taht ve oturaklarının altın kaplama ve ince bir el işçiliği ile yapılması bunun örneğidir. Mezopotamya, Mısır, Yunan ve Roma mobilya sanatlarında, kral taht ve oturakları önemli yer tutmaktadır. Orta çağ mobilya sanatında, günümüz yöneticilerinin dinlenme birimlerine benzerlik gösterebileceğimiz dinlenme koltukları bulunmaktadır. Günümüzde sıklıkla kullanılan duvar nişleri, Türk mobilya sanatından gelmektedir. Gotik döneminde çalışma masalarının temeli atılmış, Rönesans ile çalışma masaları açılır-kapanır bir konuma gelmiştir. Barok döneminde çalışma masaları ve koltukları çok süslemeli ve gösterişlidir. XIII. XIV. XV. Louıs Mobilya sanatında çalışma masaları en gösterişli dönemini yaşamıştır. Rokoko mobilya sanatında ise yazı masaları, makyaj masaları olarak da kullanılabiliyordu. Regence mobilya sanatı ile pratik, katlanır-açılır donatılar gelişmiştir. Yeni çağ mobilya sanatı ile saray için olan gösterişli mobilyalar daha sadeleşerek halk düzeyindedir. Bu dönemde masa, sandalye ve küçük konsollardan oluşan çalışma birimleri oluşmaya başladı. Yakın çağ mobilya sanatında kütüphaneler önemli yer tuttu.

1900'lü yıllara gelindiğinden Arts and Crafts akımı ile el işçiliği önem kazandı, çalışma gruplarında sade ve zarif hatlar kullanıldı. Art Nouveau akımı ile mobilyalar hareketlendi, S kıvrımlı, eğmeçli ayaklar görülmeye başlandı. Larkin Binası'nın yapılması ile ilk çelik büro donatıları da Wright tarafından tasarlandı. Bauhaus okulu ile büro donatıları çeşitlendi. Modernizm ile günümüz büro donatıları bugün ki yerini aldı. Minimalizm, Hi-Tech, Post-Modernizm ve Late-Modernizm ile büro donatıları çeşitlenmeye başladı.

Çalışmanın bu aşamasında büro donatılarının tarihsel sürecini inceledikten sonra yönetici mekanlarının, kamu ve özel kuruluşlara bağlı olarak nasıl şekil aldığını, mekan örgütlenmesinin nasıl sağlandığını, mekanların hangi ihtiyaçlara yanıt verdiğini, mekanların bireylerin simgelerini nasıl taşıdığını ve mekanların oluşmasında donatı kararlarının nasıl verildiğini kamu ve özel kuruluşlardan seçilen yönetici büroları örnekleri çalışmanın bu aşamasından sonra incelenecektir.

6. YÖNETİM KAVRAMI

6.1. İdari Büro Binaları

Genel anlamda bürolar, amaçlarının yönetimsel ya da ekonomik (kar) olmasına bağlı olarak sınıflandırılmaktadır (Gürer, 1997). Bunun sebebi, büro binalarının programlanmasında çalışma metotlarının etkili olmasıdır. Formal yada informel kuruluşların oluşumunda çalışma metotlarının benzerlik göstermesi hatta bazı durumlarda eşdeğer olması büro binaları ayrımının yapılmasını güçleştirdiği gibi diğer bir etkende, günümüz büro binalarının birer prestij yapıları olarak özel kuruluşların tercihi konumuna geldiği ve bu durumda kamu kuruluşları yapılarından farklı ele alınmaması gerektiğidir.

İdari büro binaları ticaret, sanayi, kültürel veya siyasi herhangi bir mevzuda idari amaca hizmet eden büro binalarıdır. Bu tip büroların tasarımında tasarımcının dikkat etmesi gereken en önemli unsurların başında, yönetimin toplumsal içerikli görevini göz önünde bulundurmak gelir. Mekanların boyutlandırılması için planlama esnasında tasarımcının, öncelikle kamu ve yerel yönetim görevlerinin özelliklerini, çalışma stili ile yönetim düzeninin çok iyi bilinmesi ve bu açıdan konuya bakması gerekir. Böyle bir yönetimin özelliği kişisel verilerin gizliliği ve vatandaşın mahremiyetinin korunması gereğidir. Bu tür binalarda halk trafiğinin yoğunluğu, planlamada önemle üzerinde durulması gereken bir noktadır. Bu nedenle planlama yapılırken bu noktalar göz ardı edilmemelidir (Aluçlu, 2000). Eldem, idari büroları iki grupta sınıflandırmıştır:

1. Kamu kuruluşlarına ait binalar

2. Özel kuruluşlara ait binalar

Devletin örgüt yapısında bulunan kurum ve kuruluşlar, bir anlamda bürodur. Büro sözcüğü yerine, Türkçe'de kullanılan daire sözcüğü genellikle kamu büroları ile özdeşleşmiştir. Bu bürolar için kullanılan ad devlet daireleri (büroları) olmuştur (Benligiray,1993).

Özel bürolar, örgütlerde üst kademe yöneticilerinin tek başlarına kullanmaları amacıyla planlanan bürolardır. Üst kademe yöneticilerin kullandıkları özel bürolarda örgütün stratejik planları ve yönetsel kararlarını aldıklarından dolayı daha farklı

yapıda tasarlanırlar. Büroların tasarımında sekreter odası, toplantı salonları, bekleme salonları vb. gibi fonksiyonlar da dikkate alınmak zorundadır (Topaloğlu, 2002).

Gerek kamu gerekse özel bürolar temelde aynı amaç için oluşturulmakta, ancak amaçlarına göre adları farklı olmaktadır. Ayrıntılı olarak ele alındığında ise verimli kullanım ile ilgili farklar ortaya çıkmaktadır. Günümüz çalışma ortamlarına bakıldığında özel kuruluşlara ait büroların daha verimli olduğu göze çarpmaktadır.

Büroları, içinde bulundukları bina türüne, kapladıkları alana veya işlevlerine göre tanımlamak mümkündür. Büronun en temel işlevi, bir girişimin faaliyetlerini yönetmek ve bu faaliyetler arasında koordinasyon sağlamaktır. Genel olarak büronun işlevi, beş temel faaliyet halinde sınıflandırılabilmektedir (Gözlü, 1992).

a. Bilginin Alınması: Çeşitli türden bilgiler; siparişler, faturalar, teleks ve telefon mesajları gibi iletişim araçları ile elde edilmektedir.

b. Bilginin Kayıt Edilmesi: Elde edilen her türden bilginin dökümü yapılır ve dosyalanır. Bazı durumlarda ise gerekli olmayan bilgiler elenir.

c. Bilginin Düzenlenmesi: Kullanıma sunulmadan önceden bilgiler çoğaltılır, özetlenir veya başka bilgiler ile birleştirilerek düzenlenir, denetimden geçirilirler.

d. Bilginin İletilmesi: Bilgiler örgüt içinde veya örgütten örgüte iletilir. Bilginin iletilmesi, kişiler tarafından veya elektronik büro aygıt ve teçhizatı ile gerçekleştirilmektedir. İletişimde ne kadar etkili olunursa, yönetimde o kadar sağlıklı kararlar verebilir.

e. Varlıkların Korunması: Nakit, çek vb. öğelerden oluşan varlıkların korunması, büronun en belli başlı işlevlerinden bir tanesidir. Bu maddelere ilave olarak;

f. Bilginin Yönetimi: Karar mekanizmaları ile bilgi ve yönetimin sağlanmasıdır.

Gerek kamu kuruluşlarında, gerek özel teşebbüs de işlerin büyük bir kısmı bürolarda yürütülmektedir. Diğer bir deyişle kuruluş, kurum ya da işletmenin hizmet ve çalışma konusu üretiminin miktar ve kalitesi büyük ölçüde bürolarda yapılan hizmetlerin verimliliğine ve etkinliğine bağlıdır. Yani çağımızda büroların hızlı, ekonomik, etkin, kaliteli ve basit yöntemlerle iş yapması ve işletilmesi istenmektedir. Büroların süratli, ekonomik, etkin, kaliteli ve basit yöntemlerle iş yapabilmesinde, kural ve tekniklerin tüm personel tarafından bilinmesi ve titizlikle uygulanmasıdır (Ar, 1999).

6.2. Yönetim Kavramı

Yönetimin başlangıcı çok eski tarihlere gider. İnsanların toplu halde yaşama zorunluluğunun getirdiği ilk gereksinme, yönetim konusunu oluşturmuştur. Bir toplumun gereksinmelerinin, istenen amaçlarının bulunması, toplumunun bir düzene sahip olması ve bunun sürekli olarak geliştirilmek istenmesi çok doğal ve kaçınılmaz yaşantı kurallarıdır. Kuşkusuz bu kurallar toplumsal, ekonomik, kültürel ve teknolojik kökenlere dayanır ve zaman içinde değişip gelişir. İnsani ihtiyaçlarını gerçekleştirmesi bu konularla ilgilenecek bir ya da birkaç kişinin ve bir örgütün varolmasına bağlıdır. Bu kişilere "yönetici" denir. Yönetim birkaç kişilik bir grup tarafından yapılıyorsa bu tür yönetime "Komite Yönetim" adı verilir (Ar, 1999).

Günümüzde yönetim, insan ve insan grupları arasındaki ilişkileri düzenlemek yoluyla, işletmenin ve çalışanların amaçlarını gerçekleştirme gayreti olarak tanımlanmaktadır. Bunu sağlayan yöneticiler, çalışmalarını başarı ile sonuçlandırabilmektedir. Yönetim yapıları ise, birçok ofisin ve bu ofislerin gereksinimini karşılayacak diğer servis hacimlerini barındıran yapı olarak tanımlanır (Hasol, 1995). Eldem, 1950'lerde Yönetim (Büro) binalarını şu şekilde tanımlamaktadır: ''Muazzam ezeli ve ebedi bir didinme: İnsanın tabiatla ve ihtiyaçları ile mücadelesi. İnsan emrinde makine ve tabiat enerjisinin işe kayboluşu; bin bir sahada ve bin bir manada istihsal, imal, alım, satım... Teknik, idari veya ticari sevk ve mürakebe. O muazzam didinmenin fikir ve idare tarafı; tam bir benzeyişle, dimağı: ''Büro Mesaisi'' (Eldem, 1950).

6.3. Yönetici Büroları

Yöneticinin bulunduğu konumu benimsemesini ve görevini iyi şekilde sürdürmesini sağlayacak faktörlerin başında çalışma alanının doğru şekilde düzenlenmesi gelir (Keıth, Blomstrom, 1966). Yönetim biriminin temel işlevi, karar verme mekanizmasıdır. Çalışma ortamındaki iç ilişkileri doğru ve düzenli sağlamak, dış ilişkileri kontrollü ve düzende tutabilmek için mekan örgütlenmesinin önemi büyüktür. Yönetici kavramı; saygınlık, güç, prestij, statü kavramları ile eşdeğer görüldüğü için bu kavramların mekana yansıması da önem taşır.

Yönetici mekanları, kapalı (geleneksel) büro düzeni içerisinde yer almaktadır. Yüzyıllardır bu düzen, mahremiyetin korunması açısından değişmemiştir. Karar verme, yönetim, karşılama fonksiyonlarının yanında Weber'in yönetimi tanımlarken kullandığı ''doğruluk, hız, kesinlik, süreklilik, gizlilik, birlik ve tam bağımlılık'' ilkelerinin de korunması için, mahremiyetin korunması şarttır (Weber, 1986). Teknolojik gelişmeler, malzeme, renk ve aydınlatma elemanlarındaki çeşitlilik ile büro donatılarındaki zengin tipoloji zaman içinde yönetici mekanlarının da form, tarz ve stil açısından değişimini sağlamıştır.

Simon ve arkadaşlarının statü ve yönetici konumları ile ilgili yapmış oldukları çalışma da, bireyin statüsünü ve konumu anlama da en etkin ve hızlı yol, saygınlık simgelerinden en göze çarpan ayrıcalığın, çalışma ortamı olduğunu belirtmişlerdir (Simon, 1975). Terence'nin çalışmasında ise statü sembollerinin çalışma ortamına bağlı olarak; mekanın boyutu, düzenlenmesi, çalışma masasının ebatı ve malzemesi, yöneticiye tahsis edilen makam aracının cins ve modelinin statüyü belirlemekte etkili olduğunu söylemiştir (Terence, 1978). Bireye konut tahsisi, katıldığı davetler, etkinlikler ve verilen görevler, ödenen ücret, hizmetinde çalışan eleman sayısı, giyim tarzı ve davranış biçimleri de bireyin konumunu belirlemekte göstergedir.

Yöneticilerin çalışma üniteleri hem firma içi statüyü göstermesi, hem de işlerin gizliliğinin sağlanması için büro mekanında ayrılmış odalardır. Çalışma alanında; geniş bir masa, dinamik bir koltuk, masanın arkasında veya yanında referansların, kaynakların duracağı raflar, dolaplar, masanın karşısında konukların ağırlanabileceği bir düzenleme olmalıdır. Yöneticiler için toplantı masası gerekir ve bu grubun çalışma masasından ayrı olması işlerin gizliliği açısından önemlidir (Binat, 1996).

Yönetici mekanların da bulunan veya bulunması gerekenler aşağıdaki gibidir:

6.4. Yönetici Bürolarında Birimler

6.4.1. Sekreterlik-Ön Karşılama-Bekleme Birimi: Yönetici ile görüşmenin ilk basamağıdır. Görüşme günü ve zamanı bu noktada belirlenirken, aynı zamanda görüşmeye gelenler için bekleme ve karşılama mekanıdır. Mekan içerisinde sekretere ait çalışma masası, büro sandalyesi, evrak dolabı, vestiyer ve gelen ziyaretçiler için bekleme koltukları bulunur. Bu mekanda kurum logosu, o mekana ait bilgi veren kataloglar, tanıtım broşürleri, afişlerin bulunması uygundur. Bekleme mekanın da tv,

akvaryum, dergi gibi elemanlar da bulunabilir. Genellikle bayan sekreterin bulunduğu bu mekanda, bilgisayar, telefonlar, fax cihazları ve havalandırma için klimanın bulunması bilişim teknolojisinin getirdiği araç donanımıdır.

6.4.2. Makam Masası ve Koltuğu: Yöneticinin konumunu göstermekte çalışma masası ve koltuğu en önemli donatılardandır. Masanın kaplaması, rengi, boyutu, biçimi ile makam koltuğunun kumaşı (özellikle deri olarak tercih edilir), rengi (bordo, siyah ve kahve renkler tercih edilir), biçimi, döner ve kolçaklı olması, boyutu, boyun yaslama yerinin olması ve mekan içinde en büyük ve en konforlu oturma biriminin olması açısından önemlidir. Çalışma masası arkasında bulunan konsol, duvar nişleri, kütüphane veya klasör dolapları da prestij açısından önemlidir.

6.4.3. Toplantı Birimi: Genellikle 6 veya 8 kişilik yuvarlak veya oval bir toplantı masası bulunur. Masanın malzemesi ve toplantı koltuklarının rengi, biçimi statünün belirlenmesinde önemlidir. Son zamanlar da görülen bir toplantı masası çeşiti de, yönetici masasına yapılan sandalye ilaveleri ile toplantı masasına dönüştürülmesidir.

6.4.4. Yakın Oturma-Uzak Oturma: Yönetici masasının önünde en az 2 kişilik veya 4 kişilik yakın oturma gurubu ve ortalarında bir sehpa bulunmaktadır. Kalabalık bir grup veya karşılamadan sonra mekanda bekleme için kullanılan rahat oturma grupları ve genellikle 7 kişiye kadar bekleme sağlayabilecek uzak oturmalarda mevcuttur.

6.4.5. Özel Oda: Yöneticinin isteğine bağlı olarak arka ve gizli bir alanda; çalışma, masası, dinlenme birimi, duş, mini mutfak, mini-bar gibi birimlerden oluşan bölümdür. Kullanıcının ihtiyacına bağlı olarak şekil alabilir.

Yönetici odasında bulunan prestiji simgeleyen yukarıdaki birimlerin dışında; tavan da asman tavan ve gizli ışık sisteminin kullanılması, duvar yüzeylerin de ahşap lambri ya da kağıtla kaplanması ve döşemede kullanılan halı yada laminat parkenin cinsi mekansal öğeler açısından önemlidir. Aydınlatma için kullanılan elamanlar, duvarlarda kullanılan sanatsal çalışmalar, seçilen aksesuarlar, masa üzerinde sümen takımı ve masa stiloları, teknolojik açıdan şehirlerarası görüşmeye açık bir telefon, lcd ekran bir bilgisayar, klima ve tv bulunması önemli detaylardandır.

6.5. Toplum-Birey İlişkilerine Yönelik Simgeler

Konumlar kullanıcının biçimsel hiyerarşideki yerini açıklayan ipuçları verirler. Bireyin sisteme bağımlı statüsüne yönelik bilgi veren göstergeler şunlardır:

1. Kişi başına düşen m² (Genellikle daha fazla alan daha yüksek bir statüyü belirler).

2. Lüks malzeme (halı, perde, halının kalınlığı vb. gibi).

3. Özel bir ofis odası (diğerleri tarafından az algılanır olmak için).

4. Ofisin pozisyonu (ön planda olmak, arka planda olmak vb gibi).

5. Pencere (1 veya daha fazlası, onlara olan uzaklık).

6. Dekorasyon (kurumun sağladığı veya özel dekorasyon ve kalitesi).

7. Sekreter (özel veya paylaşılan).

8. Sekreterin konumu (aynı odayı paylaşan veya ofis dışında).

Gerçek uygulamada bunlar ve benzeri göstergeler çok belirgin olduğu gibi çok az belirgin de olabilir. Bir kurumda bazen bir memur özel çabasıyla bir yetkiliden daha masraflı bir ofis odası düzenlemiş olabilir ama kurumun ona seçenek olarak sunduğu nesneler bir yetkiliye sunulandan daha kısıtlıdır ve gerçek yaşam, bu hiyerarşiyi simgelemekten hiç çekinmez. Newsweek dergisinde bir örneği vardır. Dergi bir Batı Alman Sigorta Kurumunun Düsseldorf'daki binasından örnek vererek merdiven biçiminde tasarlanan binanın amacı olarak, zemin kattan 12. kata kadar kurumun var olan hiyerarşisini ve her kattan diğerine çıkışın statü değişikliğini simgelediğini anlatır. 1. katta 360 daktilo ve küçük memur barınırken 12. katta Heinz G.Kramberg, sigorta şirketinin başkanı, yalnızdır. Gerçi bu uç bir örnektir ama benzeri şirketler, kurumların işleyiş şemaları incelendiğinde personel düzeyi ile kat arasında sıkı bir bağlılaşım göze çarpar. Binayı farklı kültürler simgesel açıdan farklı yorumlayabilirler. Doğuda, örneğin, Arap dünyasında bir toplumsal konumun girişe yakın kısımlarında alt düzey personeli, arka yarısında üst düzey personeli oturur. Batı'da bir ofis odasında ise durum tersinedir: statü olarak yüksekte olan ön taraflara, alçakta olan ise arka taraflara oturur. Birey sistem içinde varoluş önemini simgeleriyle kanıtlar. Kişisel efektlerin varlığı veya yokluğu bireyin içinde bulunduğu örgütsel sistemi etkilemedeki rolüne bağlıdır. Bazı simgeler özellikle bireyin sistem içindeki rolünün önemsizliğini ya da önemini vurgular. Hitler'in kabul kapısına gelinene kadar 25 adet görkemli kapı geçilmesi gerekirdi (Gür, 1996).

6.6. Çağdaş Yönetim Mekanlarında İç Mimari Tasarıma Yaklaşım

Günümüz büro binaları, şirketlerin göstergeleri olarak kimlik kazanmaktadır. Bu binalarda, simge değerleri ve detaylar okunabilmekte, özellikle iç mekan tasarımları şirketin bünyesini ve kimliğini ortaya çıkartmaktadır. Çevresel koşulların binalarda kullanımı; enerji kazancı ve iş verimliliği açısından bir ön koşul haline gelmektedir. Büro hacimlerinde iç havanın kalitesi, aydınlatma, doğal bütün sistemlerin tasarımında kullanılmasıyla elde edilmektedir. Bu durum, binalarda ekolojik verilerin değerlendirilmesine ve deneyimlerin yaşanmasına da neden olmakta ve başarılı sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Günümüz iletişim sistemleri, büro binalarında iç mekan yerleşimlerini etkilemekte ‘’mekan organizasyonu’’, ‘’haberleşme’’ bu teknolojiye göre biçimlenmektedir. Buna bağlı olarak işletme yönetim ve organizasyonu; ilişkiler şemaları, elde edilen sayısal değerler, güvenlik beklentileri, kişisel gereksinimler her iş istasyonunun sayısının ve konumunun belirlenmesinde verimlilik açısından da ön koşul olmaktadır (Dökmeci ve Ark., 1993).

Günümüzdeki bilinç düzeyi başta deprem ve çevresel koşul faktörleri olmak üzere, binanın planlama sürecindeki teknolojinin en iyisinin kullanımını, özellikle kule binalarda zorunlu kılmaktadır.

Kamu ve özel bürolardaki yönetici odalarının incelenmesine yönelik seçilen çalışmalarla teknoloji, malzeme, donatı seçimleri ve mekan örgütlenmesine ilişkin kararlar aşağıda seçilen örneklerle incelenecektir ve sonuç olarak özel ve kamu kuruluşlarının yönetici büroları açısından mekan çözümlemeleri ve farkları belirlenecektir.

7. ÖZEL KURULUŞLARIN YÖNETİCİ BÜROLARI

Özel kuruluşların yönetici bürolarının düzenlenmesinde kurum kimliği ön planda tutulmaktadır. Buna bağlı olarak logo ve amblem çalışmalarının yapılması ve mekanda kullanılması, yönetim ve iş anlayışlarının mekana yansıtılması tasarım felsefesine yön vermektedir. Ekonomik kaygının olmasıyla hızlı bir iş akışı sağlanmaktadır. Mekanlar bir mimar veya iç mimar yardımıyla tasarlanmaktadır. Gelen müşteri veya konuk üzerinde bir imaj oluşturabilmek, prestij ve güven açısından önemlidir. Özel kuruluşların yönetici büroları, bir vitrin niteliğinde aynı zamanda rekabetin olduğu ortamda lider çıkabilme kaygısı içindedir.

Çeşitliliğin fazla olduğu özel kuruluşların yönetici bürolarında, inceleme kolaylığı ve çeşitliliğin rahat gözlemlenmesi için sınıflama yapılmıştır. Bu sınıflama kapsamında; büro tarihinin başlangıç noktasında görülen ve büroların çıkış noktası olan konut düzeninin bugün ki konutlarda çalışma imkanı sağlayan, konutlarını büroya dönüştüren veya tam tersi olan bürolarını konut havasına dönüştüren örnekleri home-office/office-home tipi yönetim büroları başlığı altında ilk grupta, kurum kimliği ve imajı ön planda tutan büroları image-maker office tipi yönetim büroları başlığı altında ikinci grupta, 1950-1960'ların doğal ofislerinden etkilenerek günümüzde görülen büro örneklerini nature office tipi yönetim büroları olarak üçüncü grupta ve son olarak klasikleşmiş (bilindik) office tipi yönetim büroları dördüncü grupta incelenecektir.

7.1. Home-Office ve Office-Home Tipi Yönetici Büroları

7.1.1. Günther Yönetici Bürosu

New York'da 1871-72 yıllarında mimar Thomas Griffith tarafından tasarlanan Günther Atölye-Evi, 1970 yılında bir grup mimar tarafından restore edilmiş ve son olarak 1995 yılında Mimar Beyhan Karahan ve Amerikalı mimar eşi John Michael Schwarting tarafından, ailenin yaşama tarzına cevap verecek şekilde, atölye-ev olarak yeniden yorumlanmıştır.

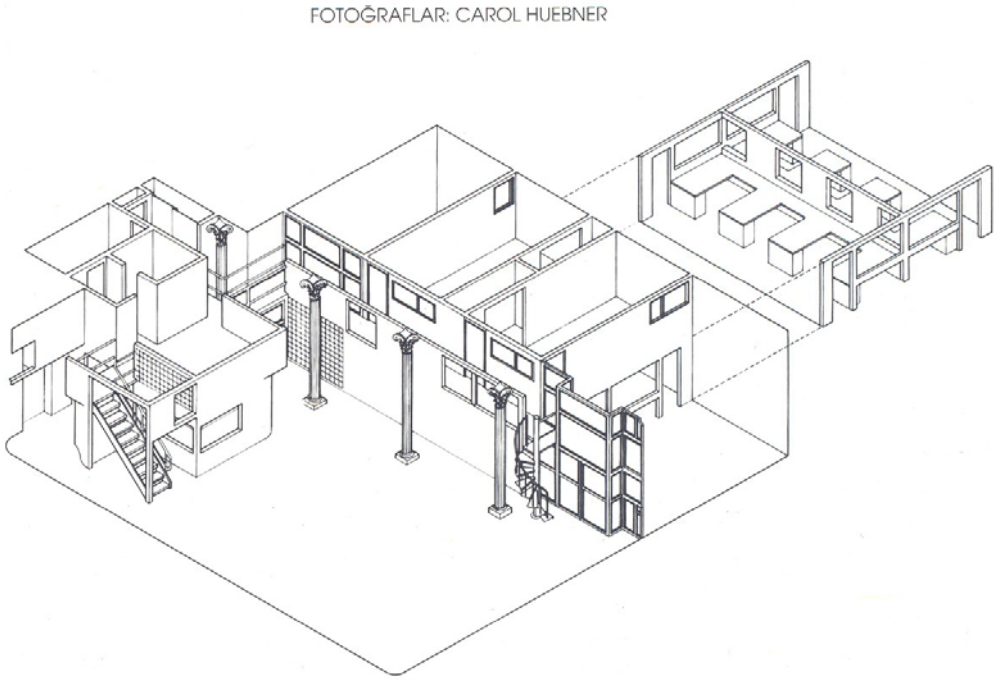
Galeri katına olanak veren yüksek tavanlı mekanın iyonik başlıklarla süslü dökme demir sütunları korunmuştur. Ancak, zamanla aşınan ve yer yer çürüyen

ahşap zemin sökülerek, yerine çınar rabıta döşenmiştir. Geniş salonun bir köşesi oturma odası olarak düzenlenmiştir. Bu mekanın mobilyalarına Le Corbusier'in 1932 tasarımı şezlongu ile İngiliz büro tipi sandalye eşlik ediyor.

Atölye-evin aksonometrik çizimi, mekanın yeniden organize edildikten sonraki durumunu yansıtıyor. Mutfak ve yatak odası mekanlarının kesiştiği köşede yemek bölümü bulunuyor. Gerrit Thomas Rietveld tasarımlı ve 1918 yılı yapımı sandalyeler de kullanılmaktadır. Atölye-ev'in konferans salonu, kütüphanesi ve açık ofisi bulunmaktadır. Özel tasarımlı masanın, sandalyeleri Marcel Breuer imzalıdır.

1873'de yapılan ve uzun yıllar boş kalan yapı, Anıtlar Kurulu'nca korumaya alınınca 1970 yılında restore edilerek yeniden kazanılmıştır. Kentin mimari tarihinin önemli belgeleri arasında sayılan bu kâgir yapı, yüksek tavanları, cephelerini süsleyen demir döküm detayları, klasik sütun başlıkları ve galvanize teneke basması tavan süslemeleriyle dikkat çekmektedir (Anonim, 1996/a).

Klasik bir tarzda olan yapının, yeniden fonksiyon kazandırılarak günümüzde kullanılması, başarılı bir çalışma ürünüdür. Çalışma mekanlarını eve taşıyanlar için iyi bir tercihtir. Mekan içerisinde ünlü tasarımcıların önemli donatılarına yer verilmesi de bilinçli bir seçimdir. Şekil 7.1'de plan şeması ve şekil 7.2'den 7.5'e iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

Şekil 7.1. Atölye-Ev'in Aksonometrik Perspektifi (Anonim, 1996/a)

Şekil 7.2. Atölye-Ev'in Salon Görünüşü (Anonim, 1996/a)

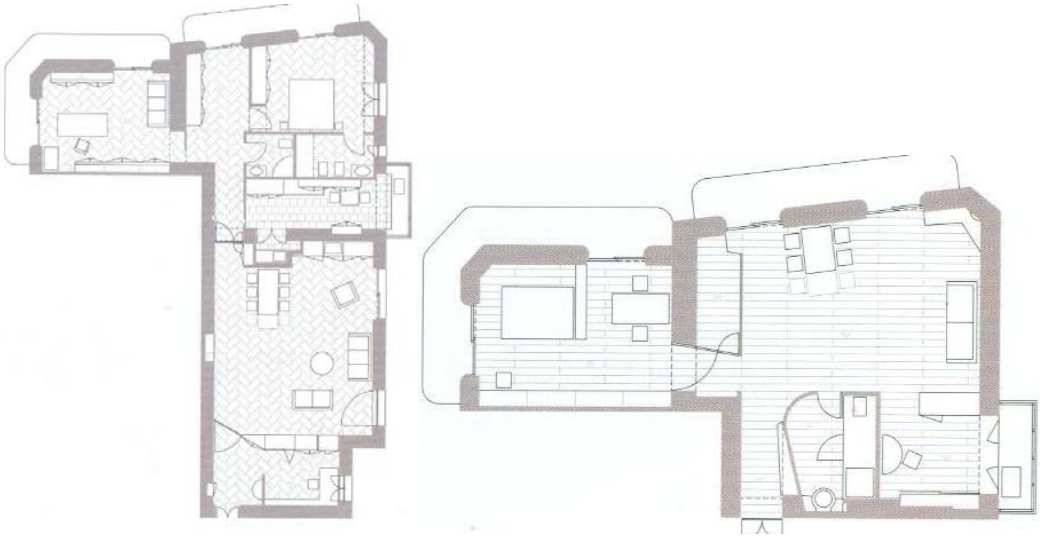
Şekil 7.3. ve 7.4. Atölye-Ev'in Çalışma Biriminden Görünüş (Anonim, 1996/a)

Şekil 7.5. Atölye-Ev'in Açık Mutfak Görünüşü (Anonim, 1996/a)

7.1.2. Neapolis Yönetici Bürosu

Neapolis adlı home-office, tipik Akdeniz mimarisinin özellikleri kullanılarak tasarlanmıştır. Bağımsız iki kattan oluşan mekan bir tepe üzerinde, panoramik deniz manzarasına karşı konumlanmıştır. Çalışma odasının duvar, döşeme ve tavan yüzeylerinde seçilen beyaz renk ve duvarlara gömülen kütüphaneler ile tipik Akdeniz iç mekan düzenlemesi yansıtılırken, çalışma masası ve sandalyesi için seçilen klasik tarz mobilyalar sade ve dingin atmosfer içinde huzur veren bir ortam sağlamıştır. Yemek masasının zaman zaman toplantı masası olarak da kullanıldığı mekanı mutfak ile bölen duvar, farklı bir renk olarak tercih edilmiştir. Ev ve ofis bileşeninde olan mutfak dolapları renk ve biçim seçimi başarılı bir çalışmanın örneğidir. Alt katta yatak odası ve ıslak hacimlerinde bulunduğu alan, üst katta küçülmekte ve çalışma fonksiyonunu sürdürmektedir (Anonim, 2007/a). Şekil 7.6'da plan şeması ve şekil 7.7'den 7.9'a kadar iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

Şekil 7.6. Neapolis Home-Office Plan Şemaları (Anonim, 2007/a)

Şekil 7.7. Çalışma Biriminden Görünüş (Anonim, 2007/a)

Şekil 7.8. ve 7.9. Yemek-Toplantı Masası ve Mutfak Görünüşü (Anonim, 2007/a)

7.1.3. Şişli'de Yönetici Bürosu

Şişli'de bulunan en eski iş hanlarından Bilge Han'ın 5.katı modern çizgilerin klasik mimariyle bütünleştiği bir tasarım anlayışıyla düzenlendi. İç mimar, kullanıcının isteğine bağlı olarak hem ofis hem de konut hissinin verildiği bir mekan tasarladı. Mekanın farklı fonksiyonlarının bir arada kullanılmasına izin veren, kimi zaman bütün kimi zamansa birbirinden kopuk hacimlerin esneklik kazanması gerektiğini söyleyen iç mimar, bu düşünce ile yola çıktı. Ofis mekanının en esnek elemanı olan dev pivot kapı ile ilginç bir fonksiyonellik yakaladı. Toplantı ve bekleme bölümlerini birbirinden ayıran ve kendi ekseni etrafında dönerek yatayda hareketi farklı açılarla hareketi mümkün kılan bu ayrıntı, ofis için önemli bir detaydır. Ofis mekanı ilk bakışta tasarımcının doğal malzemeye olan ilgisini ve saygısını gösterirken bu doğallık da bazen uyum bazen de zıtlık vardır. Mekan da ahşabın cilasız ham kullanımı ile yere atılan beton zeminin soğuk etkisi karşısında demirin sertliği ve cam kapının transparan görüntüsü zıttır. Bütünde hakim olan sadelik ve işlevsellik ofisi alışılagelmiş çalışma mekanı anlayışının ötesinde bir hale getiriyor. Duvarlardaki tablolar, yapay ve doğal aydınlatma ile vurgulanıyor.

Mobilyaların özel tasarlanmış olması, mekanın tümünde kendini hissettiren ait olma duygusunu arttıran ve ofis kimliğini güçlendiren diğer bir önemli özelliktir. Mekanın gün ışığını ferah bir biçimde almasının kendisi için önemli olduğunu belirten iç mimar, mekanda daha önce yer alan küçük pencereleri özel detaylarla balkona açılan büyük yırtıklar haline getirerek alanı hafifletmiştir. Ofiste dikkat çeken ve hafiflik hissini veren diğer bir destekçi ise mermer toplantı masasının üzerinde yer alan aydınlatma elemanıdır. Etkili bir karşılama alanı oluşturmanın ötesinde ofise değer katan özel imalat sekreter masası ile ham demir kütüphane, mekanda kendini hissettiren yalınlığı ve işlevselliğini giriş bölümünde de sürdürüyor. Duvardan çıkan fırınlanmış demir radyatörler ise, mekanın yatay çizgisine verdiği destek ile bütünün vazgeçilmez elemanlarının başında yer alıyor (Anonim, 2005).

Bu mekan içerisinde ofis tipi yönetim görüldüğü için alışılmış yönetici odası mekanı yoktur. Çalışma masası hem üretim hem de yönetim için mütevazi bir ölçekte tasarlanmıştır. Şekil 7.10'dan 7.14'e kadar iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

Şekil 7.10. Sekreter Masası Görünüşü (Anonim, 2005)

Şekil 7.11. Bekleme Birimi Görünüşü (Anonim, 2005)

Şekil 7.12. Giriş ve Toplantı Birimini Ayıran Döner Kapı (Anonim, 2005)

Şekil 7.13. Toplantı Masası Görünüşü (Anonim, 2005)

Şekil 7.14. Çalışma Masası ve Koltuğu (Anonim, 2005)

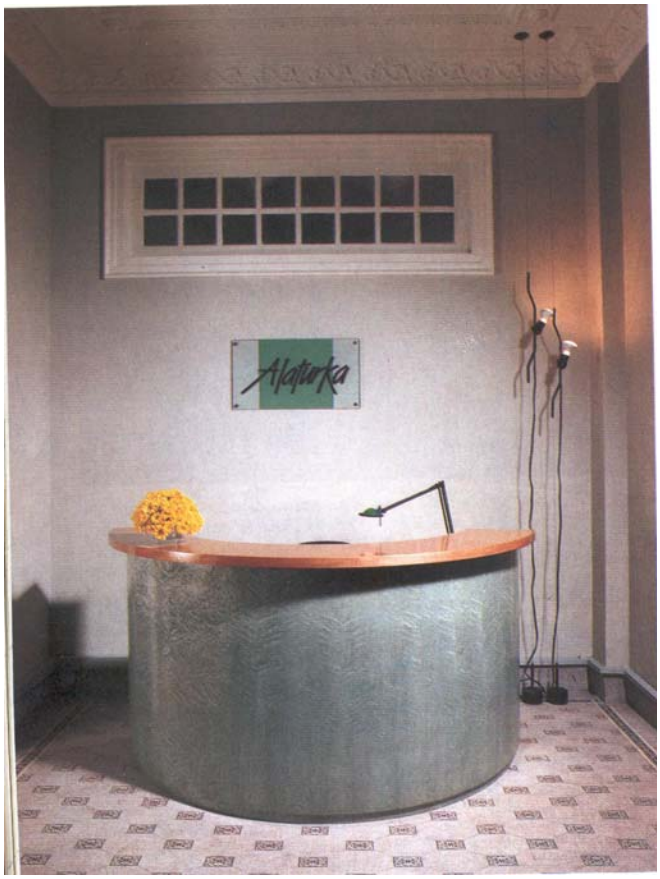
7.1.4. Alaturka Yönetici Bürosu

İstanbul'da 1930'lu yılların günümüze kadar ulaşan Teşvikiye'deki Belveder Apartmanı'nın bir katı çalışma mekanına dönüştürüldü. Konut olarak düzenlenmiş daire ofise dönüştürülürken, zamanında Art Deco olarak biçimlenen iç mekan ayrıntılarına müdahale edilmedi. Düşünülecek her yeni ayrıntının var olan eskiyle ister armoni ister kontrast ama mutlaka tamamlayıcı bir ilişki içinde olması istendi.

360 m²'lik apartman dairesinin önceden belirlenmiş mekan ve fonksiyon dağılımına müdahale etmeden, çalışan sayısı hızla artma eğilimi gösteren şirket için büyümeye açık, esnek bir ofis mekanı tasarlandı.''Open office'' olarak tasarlanan bölümlerde masa ve sandalyeler dışındaki hareketsiz ofis mobilyasının artan ihtiyaçlarla birlikte kolay büyüyebilecek bir yapıda olması için, modüler sistemle tasarlandı. Personel başına düşen alanın sınırlı olduğu bölümlerde, artan çalışan sayısına rağmen rahat bir yerleşim düzeni sağlayabilmek için, birim dolaplar dışındaki diğer elemanlar da istendiğinde hareket edebilir özellikte yapıldı.

Mobilya tasarımındaki rasyonalist tutum, malzeme seçiminde de sürdürüldü. Örneğin, sirkülasyonun çok yoğun olduğu ana koridor için Hindistan cevizi elyafından halı kullanıldı. Diğer bölümlerde binanın orijinal meşe yer kaplaması elden geçirilerek olduğu gibi korundu. Aydınlatma elemanları için, tavanlar da değişiklik yapma olanağının bulunmaması ve tavanların yüksekliği göz önünde bulundurularak hafif ve hareketli armatürler ve ayaklı halojenler seçildi. Bu seçim yapılırken, mekanda yapılan işin doğası gereği uzun çalışma saatleri geçiren personelin göz yormayan, homojen aydınlatmalarla rahatlığı göz önünde tutuldu (Anonim, 1990). Şekil 7.15'den 7.20'e kadar iç mekan görünüşleri ve şekil 7.21'de plan şeması görülmektedir.

Yönetici odası ve müdür odasında da mekanın bütününde kullanılan döşeme ve duvar özellikleri devam etmiştir fakat büro donatılarında farklı seçimler yapılmıştır. Yönetici odası için seçilen çalışma masanın büyük ve geniş olması, yönetici sandalyesinin ise uzun arkalıklı ve döner sandalye tipinde olması personelin çalışma alanlarından farklılık göstermektedir.

Şekil 7.15. Sekreter Masası (Anonim, 1990)

Şekil 7.16. Çalışma Birimlerinden Görünüş (Anonim, 1990)

Şekil 7.17. Çalışma Birimlerinden Görünüş (Anonim, 1990)

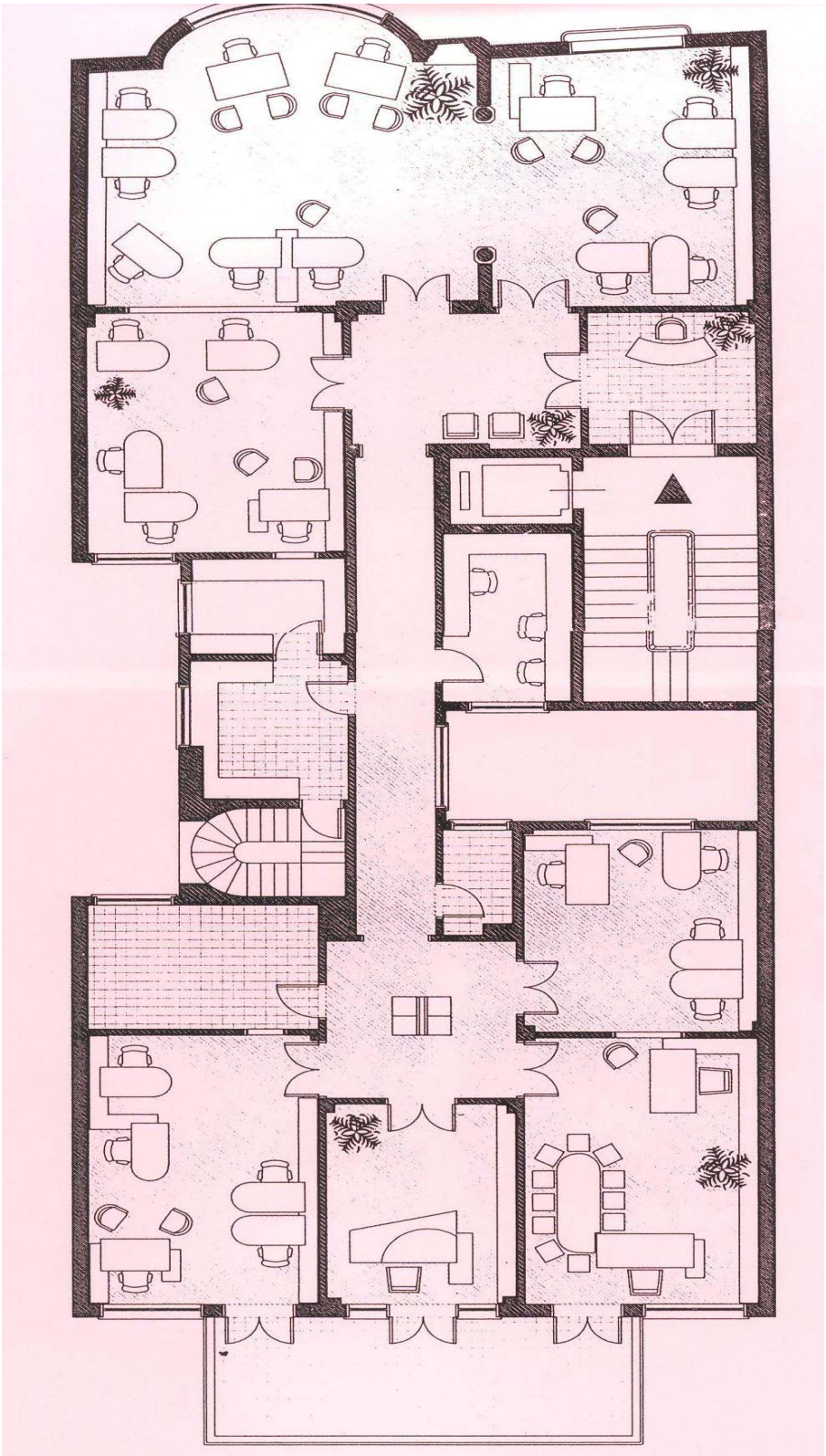
Şekil 7.18. Muhasebe Bölümünden Görünüş (Anonim, 1990)

Şekil 7.19. Yönetici Mekanından Görünüş (Anonim, 1990)

Şekil 7.20. Genel Müdür ve Yardımcısının Çalışma Mekanı (Anonim, 1990)

Şekil 7.21. Ofisin Plan Şeması (Anonim, 1990)

7.1.5. Obstetrics Yönetici Bürosu

Obstetrics Klinik Ofis, alışılagelmişin dışında tasarlanan bir mekandır. Giriş koridorundan itibaren hasta ve ziyaretçiler, ev ortamına gelmiş gibi hissetmektedirler. Bu hissi veren başlıca öğeler, seçilen tavan, duvar, döşeme malzemeleri, sıcak ve dikkat çekici renkler, ev ortamında kullanılan parlak ve kadife kumaşla kaplı donatılar, özenle seçilen aydınlatma elemanlarıdır. Kırmızı, beyaz ve siyah renklerin hakim olduğu mekan siyah mermer, beyaz traverten duvar ve döşeme yüzeyleri ile farklı bir atmosfer oluşturmaktadır. Bekleme odasında leylak renklerinin kullanıldığı mekan düzeni, tedavi odalarında bordo renge dönüşmektedir. Hastaların beş yıldızlı bir otel konforunda karşılandığı kliniğin toplantı odası da şık bir restorantın yemek salonunu andırmaktadır. Bu göz alıcı mekan ve mobilya seçimleri doktor odasında biraz daha yavaşlamakta, yerini daha ağır renkler ile modern mobilyalara bırakmaktadır (Anonim, 2007/b). Şekil 7.22'de plan şeması ve şekil 7.23'den 7.29'a kadar iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

Şekil 7.22. Obstetrics Klinik Plan Şeması (Anonim, 2007/b)

Şekil 7.23. Obstetrics Klinik Danışma Bankosu (Anonim, 2007/b)

Şekil 7.24. ve 7.25. Obstetrics Klinik Giriş Koridoru (Anonim, 2007/b)

Şekil 7.26. Obstetrics Klinik Tedavi Odaları (Anonim, 2007/b)

Şekil 7.27. Obstetrics Klinik Bekleme Birimi (Anonim, 2007/b)

Şekil 7.28. Obstetrics Klinik Doktor Odası (Anonim, 2007/b)

Şekil 7.29. Obstetrics Klinik Toplantı Odası (Anonim, 2007/b)

7.2. Image-Maker Office Tipi Yönetici Büroları

7.2.1. Saat ve Saat Yönetici Bürosu

Saat ve Saat Merkez Ofisi, İstanbul-Maslak'da açık ofis konseptinde tasarlanmış bir çalışma mekanıdır. Tasarım amacı, bölümlere ayrılmış çalışma gruplarının birbirleriyle kolayca iletişimde bulunabileceği rahat bir çalışma ortamı yaratmaktır. Büroyu oluşturan çalışma bölümleri; teknik servis, reklam, halkla ilişkiler, ithalat, satış müdürleri, bilgi işlem, kurumsal pazarlama, insan kaynakları, muhasebe, cari hesap, konferans, spor ve yemek salonundan oluşmaktadır.

Toplantı odaları ve genel müdür odası 1800 m²'lik ofisin tam kalbinde konumlanmaktadır. Giriş bölümünden başlayan ana koridor, bütün büroyu yarı şeffaf ve renkli bölücülerle ayırmaktadır. Çalışma alanları gri beyaz tonlarda oldukça sakin bir atmosfer yaratacak şekilde tasarlanmıştır. Renk ve malzeme hareketliliğini esas dolaşım alanı olan ana koridorda sağlamak, konseptin çıkış noktası olarak benimsenmiştir. Siyah beyaz bir görüntünün içerisinde vurgulanmak istenen bölgelere renkli dokunuşlar yapmak, mekanın ana konsepti belirleyen en önemli öğedir. Tavandan zemine monte edilmiş şeffaf renkli camlar çalışma bölümlerini birbirlerinden ayıran bölücü elemanlardır. Girişte bulunan oval hatlardaki sekreterlik bölümü ve elips şeklindeki genel müdür odası firmanın gençliğini ve dinamik yapısını hissettiren tasarım elemanıdır. Genel olarak kurumsal bir firmanın çalışanlarının rahat ve yaratıcı olmalarını sağlamak amacıyla onlara sıcak, keyif veren ve dinamik bir atmosfer yaratmak amaçlanmıştır (Anonim, 2007/c). Şekil 7.30'dan 7.40'a kadar mekan görünüşleri ve şekil 7.41 ve 7.42'de plan şeması vardır.

''Büronun kalbi yönetimdir'' felsefesiyle tasarlanan genel müdür odası, plan şemasında merkezi konumda ve çalıma birimlerinin lineer doğrultusundan farklı olarak dairesel formdadır. Krem ve ahşap tonlarının kullanıldığı yönetim mekanın da, yöneticinin önemini vurgulamak için çalışma masası arkasından uzanan ahşap platform tavan yüzeyi ile birleşerek, yöneticin bulunduğu noktaya vurgu yapmaktadır. Genel müdür odasında yakın ve uzak oturmalar seçilmiş, toplantı mekanın dışına alınmıştır. Danışma bankosu ve bekleme birimleri aynı mekan da çözümlenirken, genel müdür odasına giden koridor farklı bir anlayışla tasarlanıp, bir imaj duvarı oluşturulmuştur.

Şekil 7.30. Ofis Ana Koridordan Görünüş (Anonim, 2007/c)

Şekil 7.31. ve 7.32. Çalışma Birimlerinin Koridordan Görünüşü (Anonim, 2007/c)

Şekil 7.33. Genel Toplantı Odası Görünüşü (Anonim, 2007/c)

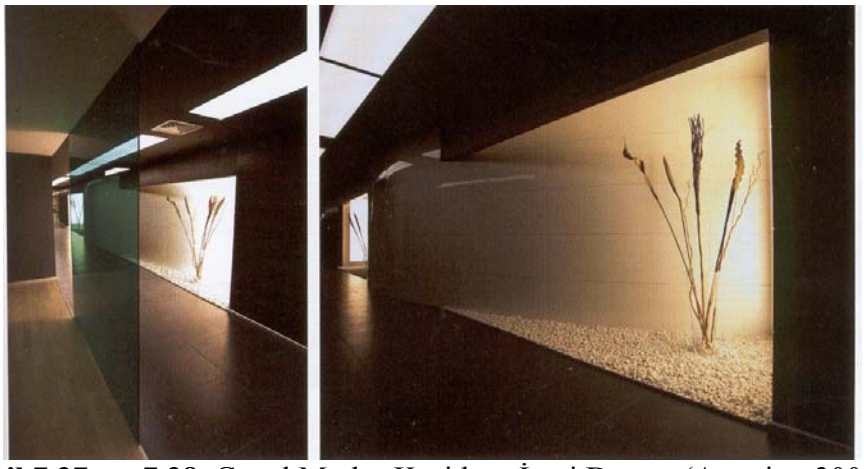
Şekil 7.34. Muhasebe Bölümünden Görünüş (Anonim, 2007/c)

Şekil 7.35. Giriş Bölümünden Görünüş (Anonim, 2007/c)

Şekil 7.36. Danışma Bankosundan Görünüş (Anonim, 2007/c)

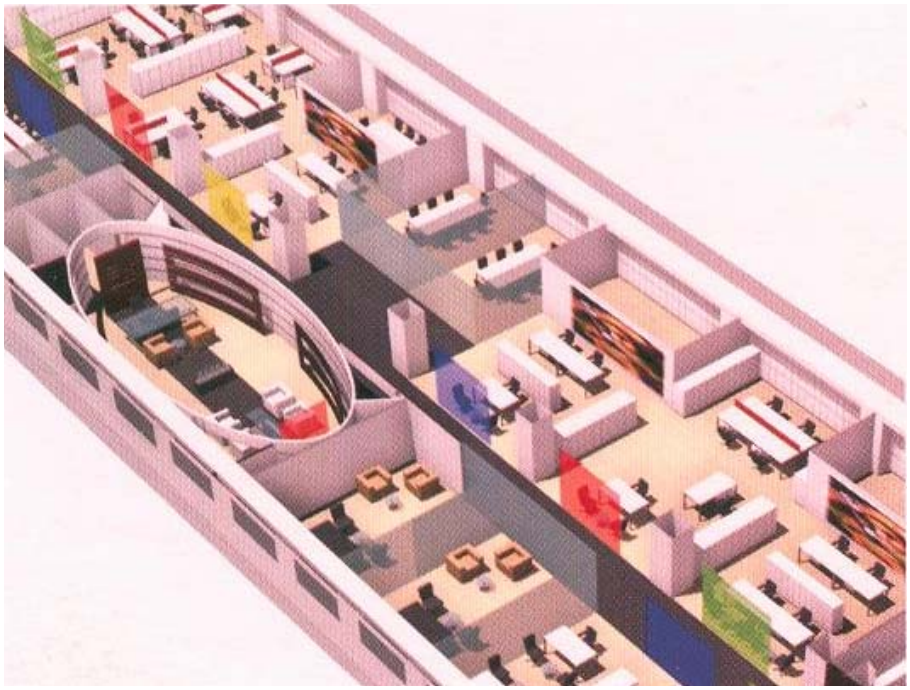
Şekil 7.37. ve 7.38. Genel Müdür Koridoru İmaj Duvarı (Anonim, 2007/c)

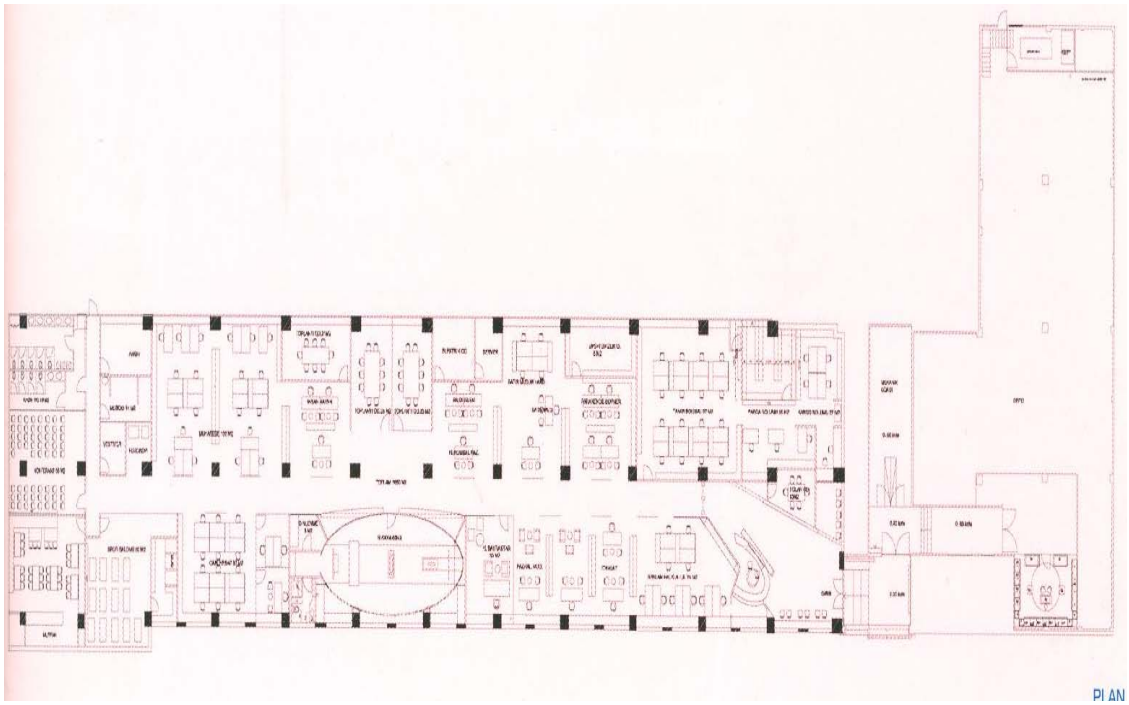
Şekil 7.39. Genel Müdür Odasından Görünüş (Anonim, 2007/c)

Şekil 7.40. Genel Müdür Odasından Giriş Kapısı Görünüşü (Anonim, 2007/c)

Şekil 7.41. Saat ve Saat Merkez Ofisi Modellemesi (Anonim, 2007/c)

Şekil 7.42. Saat ve Saat Merkez Ofisi Plan Şeması (Anonim, 2007/c)

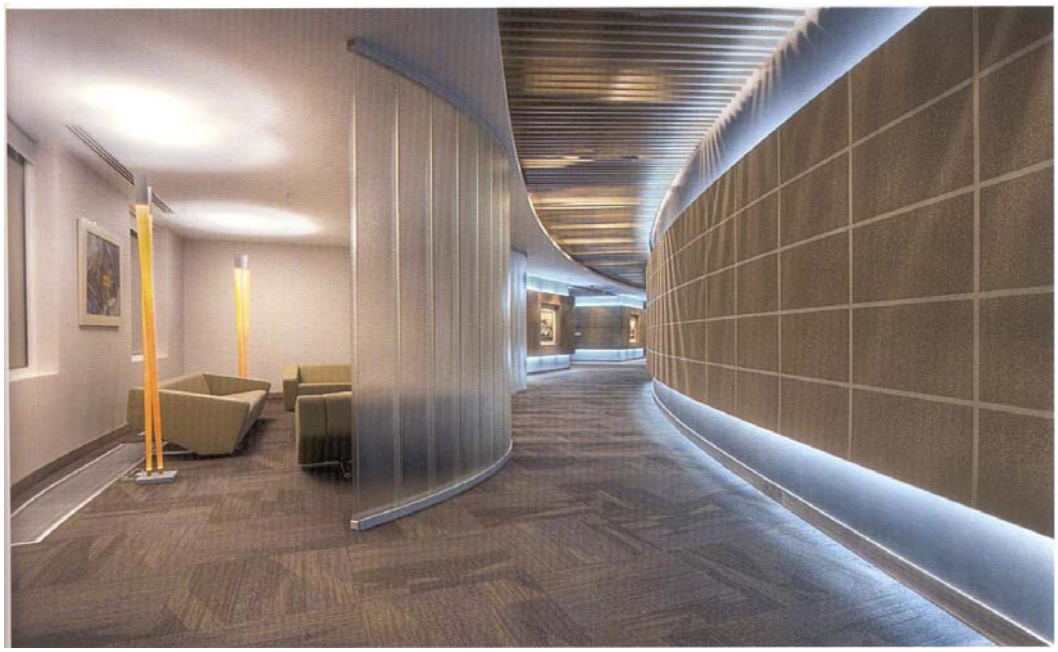
7.2.2. T BANK Yönetici Bürosu

Mimari anlayışını Mimari = Fonksiyon x (strüktür+konstrüksiyon) x sanatsal değer denklemiyle açıklayan KG Mimarlık tarafından gerçekleştirilen T Bank Genel Müdürlüğü, Şişli'de toplam 6000 m² alana yayılan 5 büro katı ve bir bodrum kattan oluşmaktadır. T Bank Genel Müdürlüğü Bina'sının giriş katında T Bank'ın merkez şubesi de yer almaktadır. 5 ofis katının, ilk 3 katı bankanın çeşitli birimlerini barındıracak şekilde açık çalışma düzeninde planlanmıştır. 4. kat konferans ve toplantı salonlarına, 5. kat ise yönetici bürolarına ayrılmıştır. Yerleşim planında mevcut binanın belirleyici formu etkili olmuş, dairesel cephenin bulunduğu bölümlerde yerleşim ışınsal bir düzende çözülmüştür.

Açık ofis mekanlarında ilgili bölümlerin genel müdür yardımcıları odaları planın iki ucunda yer almış ve açık ofisler ortada toplanmıştır. Her katta, bölüm toplantı odaları yer alır. Bu odalar mekan ortasında yer aldıkları için görüntüyü kesecek fakat ışığı içeri alabilecek profilit cam malzemeden elips formunda tasarlanmıştır. Yükseltilmiş döşeme ve akustik özelliklerinden dolayı halı, yer kaplama malzemesi olarak tercih edilmiştir. Büro katlarında tüm renk kompozisyonunda yumuşak ve sıcak tonlar tercih edilerek çalışanların psikolojik olarak kendilerini rahat hissetmeleri ve verimli çalışmaları amaçlanmıştır.

Yönetim katında genel müdür odası, 4 adet yönetim kurulu üyesi odası, toplantı odaları ve büyük yönetim kurulu toplantı odaları yer almaktadır. Bu kat bankanın prestijine uygun şekilde seçilmiş malzemeler ve tasarım anlayışından oluşmaktadır. Ahşap latalı asma tavan sistemi katın ana girişi ve koridorlarını belirlemektedir. Lataların arasından yayılan ışık duvarlarda ışık-gölge oyunu yaratırken, aynı zamanda ortamı aydınlatıyor. Girişte ve odalarda bankanın resim koleksiyonlarından tabloların yer aldığı özel nişler yaratılmış (Anonim, 2008). Şekil 7.43'den 7.48'e kadar mekan görünüşleri, şekil 7.49'da plan şeması yer almaktadır.

Genel müdür odasının malzeme, renk ve biçim seçimleri prestji ve yönetimin ağırlığını yansıtacak konumdadır. Yönetici masası arkasından gelen ışıklı yüzey tavan ile birleşerek yönetimin önemini vurgulamaktadır. Mekan için de yakın ve uzak oturma ile toplantı birimi görülmektedir.

Şekil 7.43. Genel Müdürlük Bekleme Biriminin Koridor Görünüşü (Anonim, 2008)

Şekil 7.44. Duvar Nişlerinin Koridordan Görünüşü (Anonim, 2008)

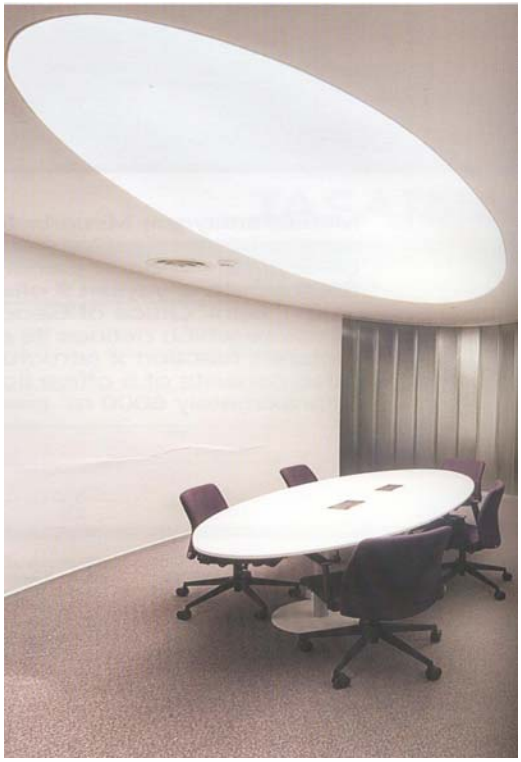
Şekil 7.45. Genel Müdür Sekreterleri ve Bekleme Birimi (Anonim, 2008)

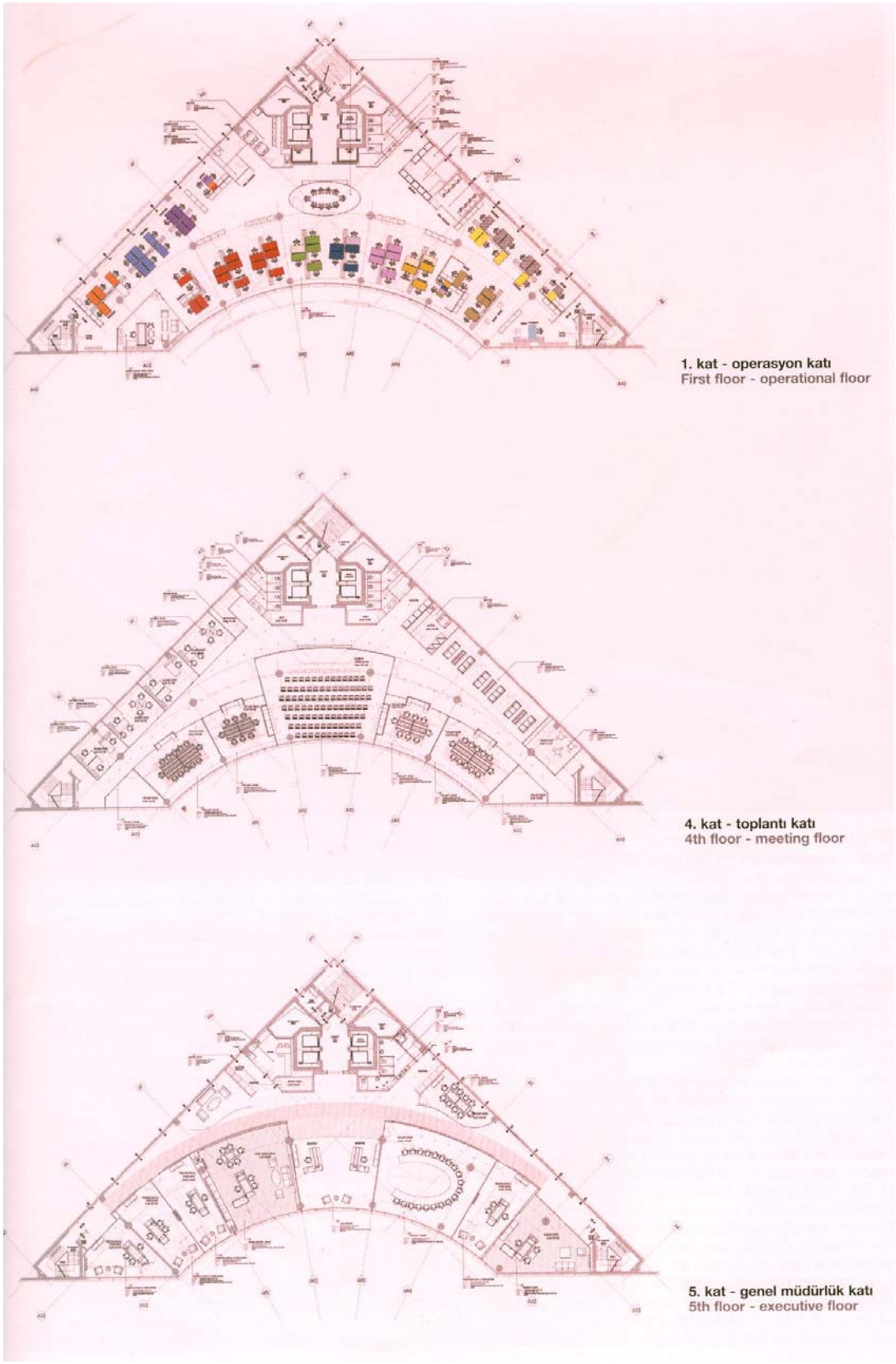
Şekil 7.46. Genel Müdür Odasından Görünüş (Anonim, 2008)

Şekil 7.47. Bölüm Toplantı Birimi Dış Görünüşü (Anonim, 2008)

Şekil 7.48. Bölüm Toplantı Birimi İç Görünüşü (Anonim, 2008)

Şekil 7.49. T BANK Genel Müdürlüğünün Kat Planları (Anonim, 2008)

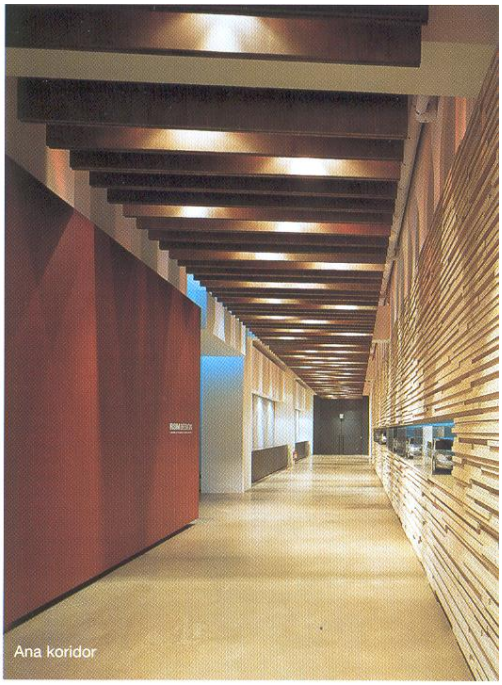
7.2.3. RSM Yönetici Bürosu

Renault tasarım merkezinin Kore şubesidir. Merkezin tasarımına damgasını vuracak genel kavram açıklıktır. Sıkı güvenlik alanını geçtikten sonra her bir mekan bağımsız planlı olmakla birlikte işlev açısından diğer mekanlara bağlantılı ve açıktır. Bir bütün olarak tasarlanan mekan, işin özelliklerine uygun olarak stüdyo bölgesi, yönetim bölgesi ve teşhir bölgesi şeklinde planlanmıştır.

Ana geçit karşımıza en göze çarpan tasarım unsuru olarak çıkmaktadır. Geçitin kanalı tavandan sarkan Corten çeliğinden yapılıp üzeri ahşapla kaplanmış strüktürlerle görsel olarak saklanmıştır. Doğal ışık tavandan dikey olarak mekanın derinliklerine kadar ulaşır. Tasarımcı bu alanın, içerisinde birisi yürürken ışığın kendisini izlediği hissini vermek için tasarladığını söylüyor. Duvarların ve kolonların yüzeyinde çeşitli genişlikte kontrplak kaplama tabakaları, bir arabanın hızının imgesini yaratacak şekilde düzensiz tarzla yığılmış. Yapay ve doğal ışık günün farklı zamanlarında duvarlara bir hava katıyor. Ana geçitten stüdyoya devam eden koridora girerken, alçak tavan ve kırmızı renkli duvarlar stüdyoya adım atmadan önce mekanı bir kez daha tanımamızı sağlıyor. Stüdyo içerisinde büro mekanına ek olarak bir kütüphane ve kafeterya bulunmaktadır (Anonim, 2007/d).

Bu projeye karakterini veren özellik; mekanın zevkli ve hassas araba tasarımcıları için yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır. İşlevi açısından araç tasarım sürecini dikkate alan ve tasarımcıların estetik duyumları açısından, işlerini en iyisini yapmalarına ilham verecek dengeli bir iç mekan yaratılmaktadır (Anonim, 2006/c). Şekil 7.50'den şekil 7.55'e kadar iç mekan görünüşleri, şekil 7.56'da plan şeması yer almaktadır.

Direktör odası yani yönetici odasında alışılagelmişin dışında cam ve şeffaf duvarlar kullanılmıştır. Tasarım felsefesi olarak şeffaflık ve açıklığı simgeleyen şeffaf duvarlarla çevrili alanda, yönetici masası gerektiğinde toplantı masası olarak kullanılabiliyor. Yakın oturmaların dışında 2 kişilik uzak oturma var. Bunlar imaj açısından kırmızı renk olarak seçilmiş. Mekan da duvar nişleri ve yönetici arkasında konsol bulunmaktadır. Sanatsal çalışma olarak tablolara yer verilmiş. Zeminde ise döşeme üzerinde küçük bir halı tercih edilmiştir.

Şekil 7.50. ve 7.51. Giriş Koridoru Görünüşleri (Anonim, 2007/d)

Şekil 7.52. Tasarım Stüdyosu-İmaj Duvarı Görünüşü (Anonim, 2006/c)

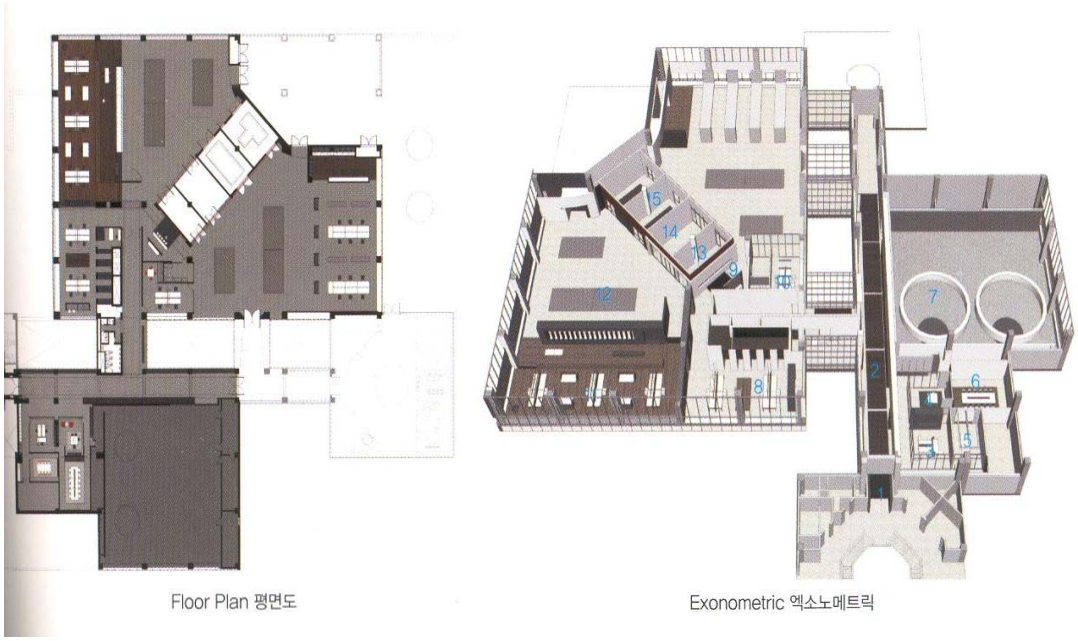
Şekil 7.53. Tasarım Stüdyosu-İmaj Duvarı Görünüşü (Anonim, 2006/c)

Şekil 7.54. Direktör Odası Koridordan Görünüş (Anonim, 2006/c)

Şekil 7.55. Genel Toplantı Odası Görünüşü (Anonim, 2006/c)

Şekil 7.56. RSM Tasarım Merkezi Plan Şemaları (Anonim, 2007/d)

7.2.4. Dr. Ahn Plastik&Estetik Yönetici Bürosu

Mimar Joh Sung-Yong tarafından Seul'de tasarlanan Dr.Ahn Plastik&Estetik Kliniği, fiziksel programından farklı bir mekan oluşturarak hizmet vermektedir. Doğal ışık, hareket ve yoğunlukla mekana alınmaktadır. Klinikte, doktorun ofisi bekleme odasına yakın konumdadır. Hem doktor odası hem de konsültasyon odası mevcuttur. Müşterilerin rahat sirkülasyonu için mekanlar girişten resepsiyona, bekleme odasına, konsültasyon odasına kadar C biçiminde genişletilmiştir. Bu müşterilerin tıbbi işlemlerden önce klinik atmosferini adım adım hissetmeleri için de yapılmıştır. Bu sirkülasyon, müşterilere 4 aşamada sunulmaktadır:

1.Girişte: Oyuktaki ışık, serbest şekillerle çevreye uyum sağlamıştır.

2.Dikdörtgen Mekan: Z eksenine doğru genişleme ve şaşırtıcı büyük duvarlar.

3.Bekleme Mekanı: Dışarıyla iletişim kuran, konsültasyon odası eğlenceli ortamdır.

4.Tıbbi Mekan: Rahatlık ve önceki aşamaların görüntülerinin toplanmasıdır.

Zemin kat, ilk defa gelen müşteriler ve konsültasyon içindir. Üst kat, geri dönen ve iyileşmekte olan hastaların tıbbi hizmetlerinin verildiği yerdir. Ameliyat öncesi hastalar ve iyileşmekte olan hastalar bir üst kattadır. Kliniğin hastalara karşı olan düşünceli ve saygılı tavrı her mekanda hissedilmektedir (Anonim, 2007/e).

Kat planı bu fonksiyonel öğeleri birleştirerek tamamlanmış ve mekan ''ikili seri'' kavramına göre üretilmiştir. Çizgiler, eğik yüzeyler, daireler ve kıvrımlar, nesnelerin dramatik zıtlığı ve aynı zamanda aralarındaki ilişki ile uyumlu bir kontrast oluşturmaktadır. Salonlardaki periyodik olmayan şekiller, odalardaki geçmiş kültür görüntüleri ile mekan, zıtlık içindedir. Periyodik zıtlık yeni görüntüler oluşturmakta ve her tasarım öğesini belirlemede bir kılavuz çizmektedir. Klinik tasarımında, geleceğe dönük serbest şekiller ve geçmişle zıtlık vardır. Malzemeler, parlaklığın, dijital görüntülerin ve doğal malzemelerin ikili zıtlığı ile gerçekliğin ve sanallığın ikililiğini göstermektedir (Anonim, 2004/b). Şekil 7.57'den 7.64'e kadar iç mekan görünüşleri, şekil 7.65 ve 7.66'da plan şeması ve şekil 7.67'de doktor odası görülmektedir. Kliniğin tasarım felsefesinde olduğu gibi doktor odasında da, eski ve yeni arasındaki fark, zeytin kaplama ve cam yüzeyler kullanılarak açıkça ortaya konulmuştur. Kurum kimliğinin ön planda olduğu klinik, doktor ve konsültasyon odası ofis niteliğindeki yönetici odaları için iyi bir örnek sergilemektedir.

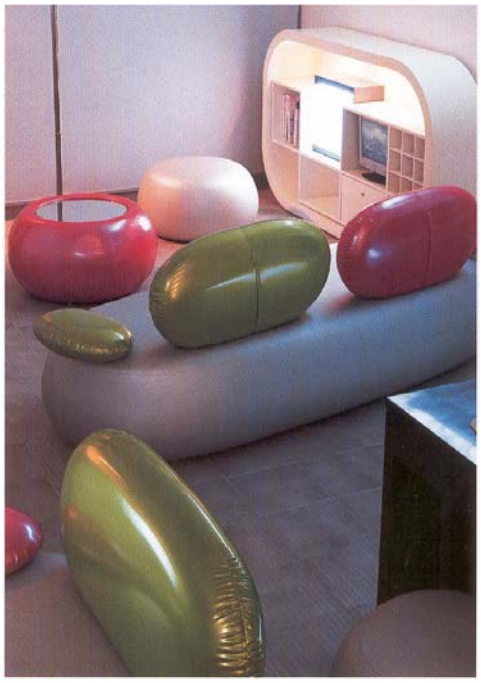

Şekil 7.57. ve 7.58. Kliniğe Giriş ve İmaj Duvarı Görünüşü (Anonim, 2004/b)

Şekil 7.59. Koridor Geçişlerindeki Duvar Yüzey Görünüşleri (Anonim, 2004/b)

Şekil 7.60. ve 7.61. Hasta Bekleme Birimi Görünüşleri (Anonim, 2004/b)

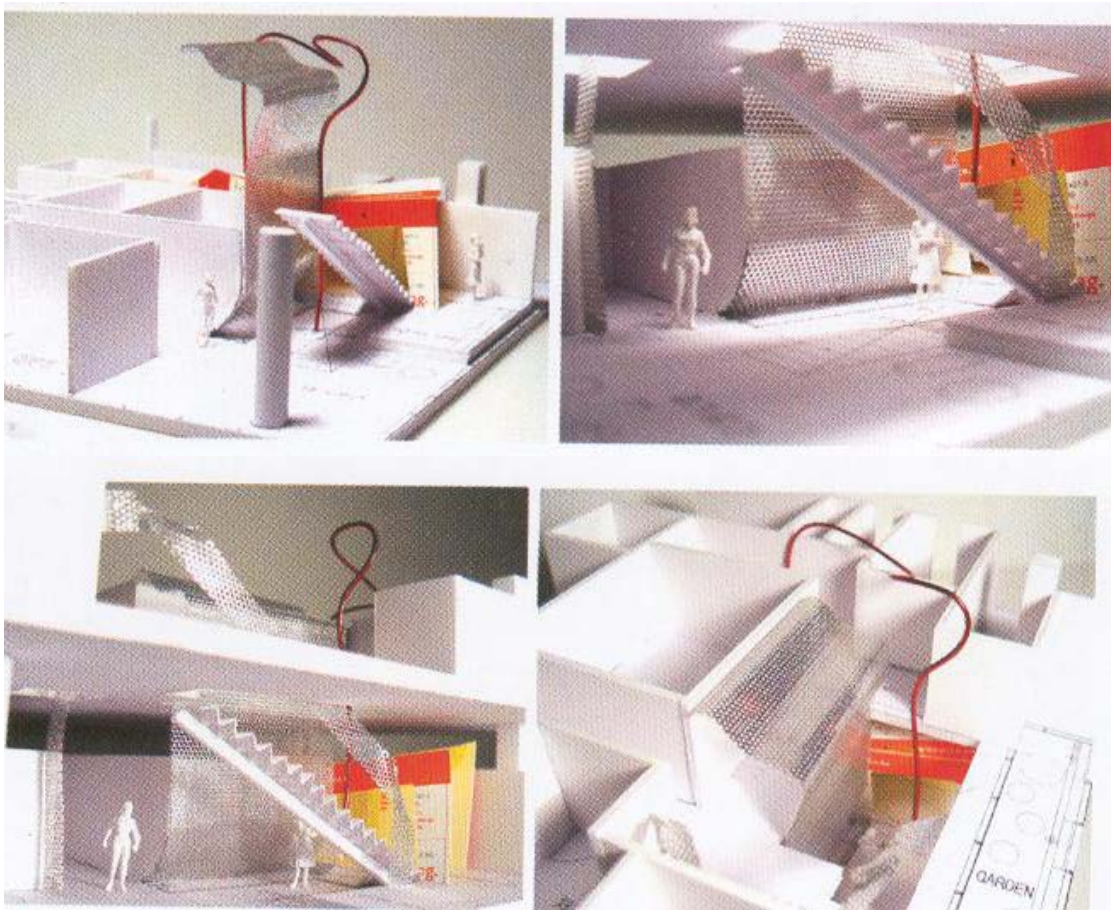
Şekil 7.62. Hasta Bekleme Birimi Görünüşleri (Anonim, 2004/b)

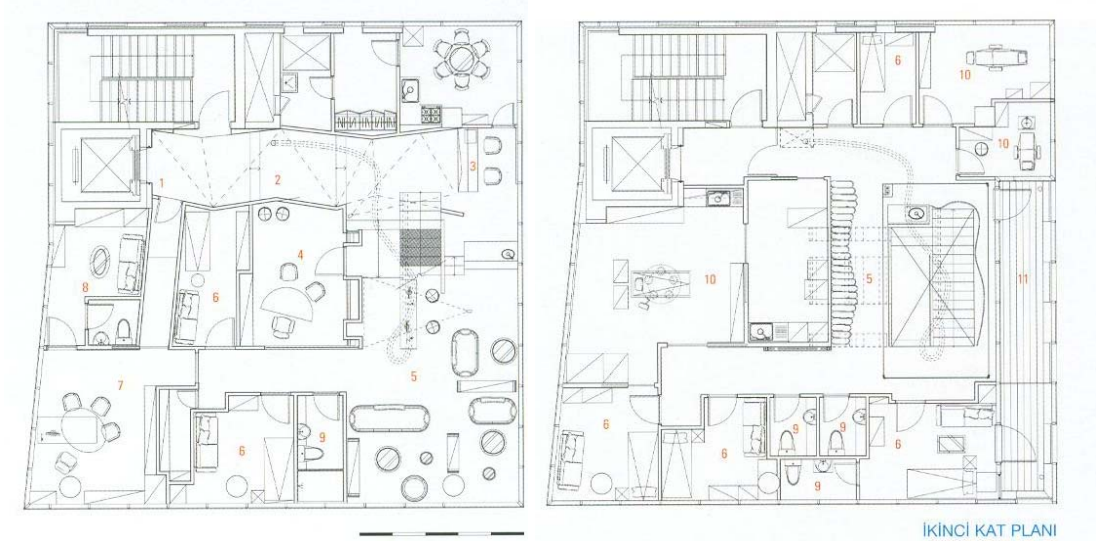
Şekil 7.63. Konsültasyon Odası Dış Görünüşü (Anonim, 2004/b)

Şekil 7.64. Konsültasyon Odası İç Görünüş (Anonim, 2004/b)

Şekil 7.65. Dr.Ahn Plastik&Estetik Kliniği Modellemesi (Anonim, 2004/b)

Şekil 7.66. Dr.Ahn Plastik&Estetik Kliniği Planları (Anonim, 2004/b)

Şekil 7.67. Doktor Odası Görünüşleri (Anonim, 2004/b)

7.2.5. Good Face Yönetici Bürosu

Seul'da inşa edilen 220 m²'lik alan üzerine kurulan Good Face Dental Kliniği, alışıla gelmiş diş kliniklerinden farklı atmosferdedir. Ana renk olarak saflığı ve temizliği sembolize eden beyazın kullanıldığı mekana, canlı bir turuncu renk ve masif ahşap yüzeyler eşlik etmektedir. Bekleme alanlarında, Le Corbusier tasarımlı koltuklar kullanılırken, giriş kapısı ve duvar yüzeylerin de kliniğin adı yazmaktadır. Mekanın bütünün de olan renk ve malzeme seçimi tedavi odalarında da devam etmektedir. Aydınlatmanın asma tavan ile sağlandığı tavan yüzeyi aynı zamanda giriş kapısından itibaren sirkülasyonu da belirtmektedir. Klinikte bulunan özel toplantı odası, görüşülecek konuların mahremiyeti düşünülünce koyu renkli mekan ve mobilya tercihleri ile gizemli bir ortam tasarlanması uygun olmuştur. Klinik mekanlarının genel özellikleri doktor odasında da görülmektedir. Dar bir mekan içerisinde iki tekli misafir koltuğunun bulunduğu oda renk, malzeme ve mobilya seçimi açısından tipik doktor odalarından farklıdır (Anonim, 2007/f). Şekil 7.68'den şekil 7.73'e kadar iç mekan görünüşleri, şekil 7.74'de plan şeması yer almaktadır.

Şekil 7.68. ve 7.69. Good Face Dental Kliniği Giriş Mekanı (Anonim, 2007/f)

Şekil 7.70. Good Face Dental Kliniği Danışma Bankosu (Anonim, 2007/f)

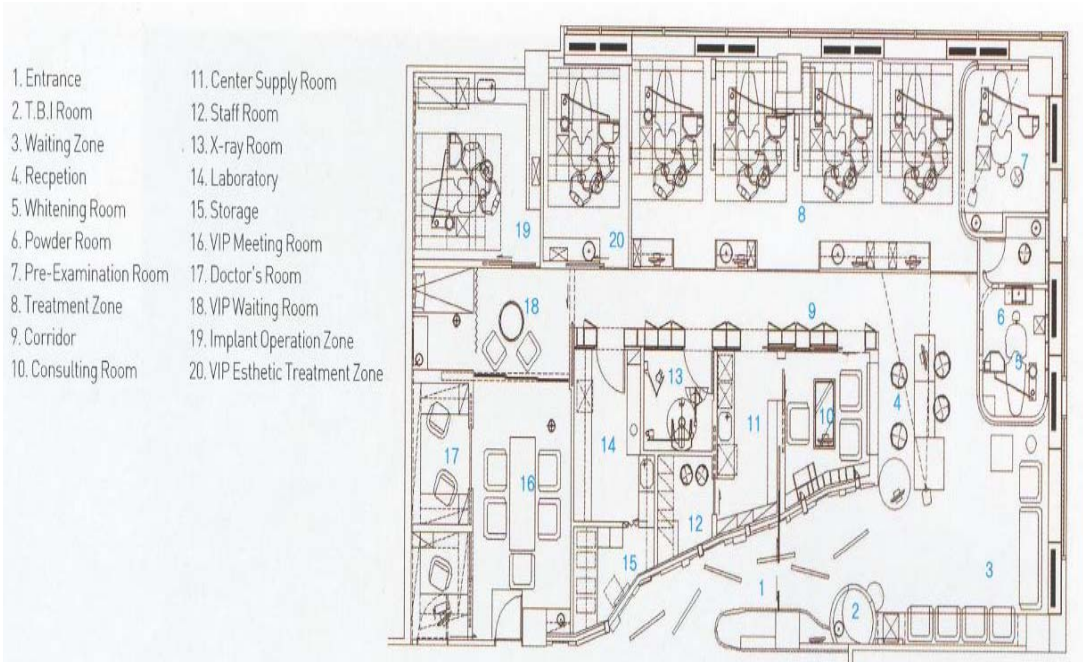
Şekil 7.71. Good Face Dental Kliniği Bekleme Birimleri (Anonim, 2007/f)

Şekil 7.72. Good Face Dental Kliniği Doktor Odası (Anonim, 2007/f)

Şekil 7.73. Good Face Dental Kliniği Toplantı Odası (Anonim, 2007/f)

Şekil 7.74. Good Face Dental Kliniği Plan Şeması (Anonim, 2007/f)

7.3. Nature Office Tipi Yönetici Büroları

7.3.1. Tekofaks Yönetici Bürosu

İstanbul-Çağlayan'da bulunan Tekofaks Binası giriş kat, showroom, konferans salonu, sergileme alanı gibi görsel aktiviteleri içinde barındıran mekanları ve aynı zamanda binayla ilgili ilk izlenimi yaratan prestij mekanı ile özel bir öneme sahiptir. Zeminde, kalıcı ve şık bir malzeme olan doğal granit, atriyumun formuna uygun biçimde dairesel çizgilerle döşenmiştir. Merkez ve kolonların oturduğu sınır, siyah taşla belirgin hale getirilmiştir. Aynı granit üst katlarda atriyum çevresi ve asansör lobilerinde de kullanılmıştır. Açık ofislerde, standart ofis mobilyası ile birlikte, kumaş kaplı alçak seperatörler kullanıldı. Çalışma masaları, dolap, sandalye ve seperatörler, her personele bir çalışma ünitesi (work-station) oluşturacak şekilde düzenlendi. Masa yerleşimi ile kablolama alt yapısı üst üste çalıştırılarak, masa altlarında bant prizler kullanıldı. Bu noktalarda zemin kaplanarak, anti-statik özelliğe sahip, doğal ve ekonomik bir alternatif olan linolyum kullanıldı.

Yönetici odaları ve toplantı odaları açık plan ofisler içinde, camlı ve hareketli bölme duvarlar ile ayrıldı. Yönetim kurulu üyelerine ait mekanlar için kendi içinde özel bir kategori oluşturuldu. Yönetim kurulu başkanına en üst katta, kayar kapılarla birleşen üç aynı oda ve içinde saunasıyla bir özel banyodan oluşan yaklaşık 300 m²'lik bir alan ayrıldı. Aynı katın güney bölümünde ayrı bir yönetim kurulu üyesi çalışma odası, bir bekleme bölümü ve bir yemek odası ve mutfak yer aldı. Bir alt katta, imar durumu gereği binanın cepheden geri çekilmesi ile oluşan teras çatı, çakıl, su ve bitki düzenlemesi ile bir Japon bahçesine dönüştü. Bu katta yer alan üç yönetim kurulu üyesi odası da eğrisel bir metal konstrüksiyon ve camla, bahçe ile bütünleştirildi. Bu bütünleşme etkisi, bahçenin çakıl ve bitkilerinin doğal bir görüntüyle içeri taşınması ile tamamlanmıştır. Şekil 7.75'den şekil 7.81'e kadar iç mekan görünüşleri, şekil 7.82 ve 7.83'de plan şeması mevcuttur. Yönetici mobilyaları Eames, Le Corbusier, Frank Lloyd Wright, Morrison gibi mimar ve tasarımcıların tanınmış ürünlerinden seçilmiştir. Aydınlatma armatürleri, mekanlar için özel tasarlandı (Anonim, 2000/b). Yönetici odaları doğa ile bütünleşen bir form içerisindedir. Doğal aydınlatmanın yoğunluğu, çakıl taşları ve bitki çeşitleri büro ortamını doğal bir atmosfere çevirmektedir.

Şekil 7.75. Tekofaks Binası Atrıum Görünüşü (Anonim, 2000/b)

Şekil 7.76. Atrıumun Üst Görünüş (Anonim, 2000/b)

Şekil 7.77. Genel Yönetici Odası Görünüşü (Anonim, 2000/b)

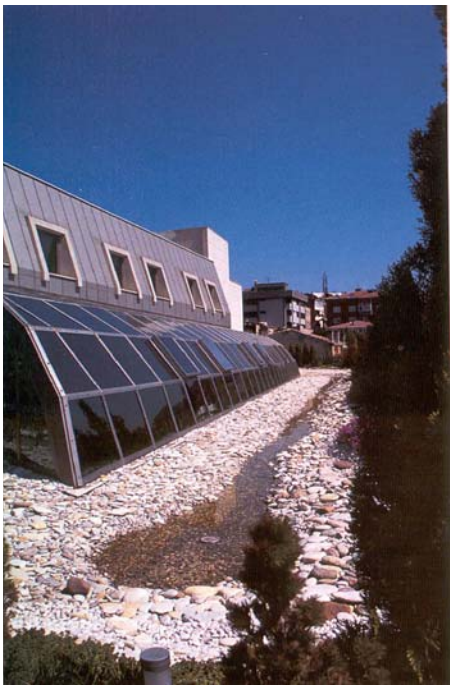

Şekil 7.78. Yönetici Odası Genel Görünüş (Anonim, 2000/b)

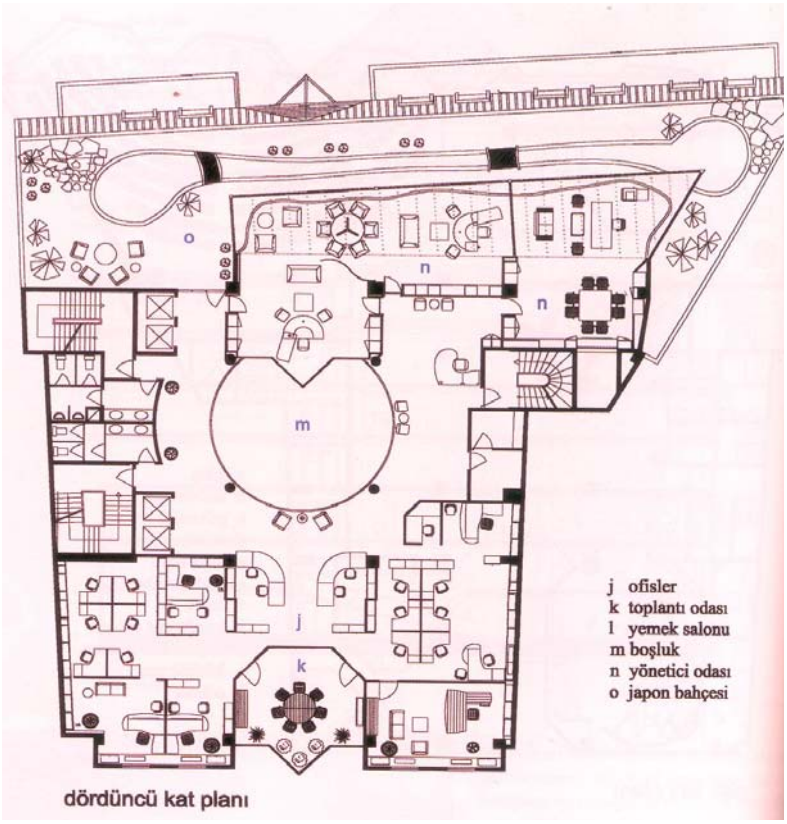

Şekil 7.79. Yönetici Odası Toplantı ve Uzak Oturma Birimleri (Anonim, 2000/b)

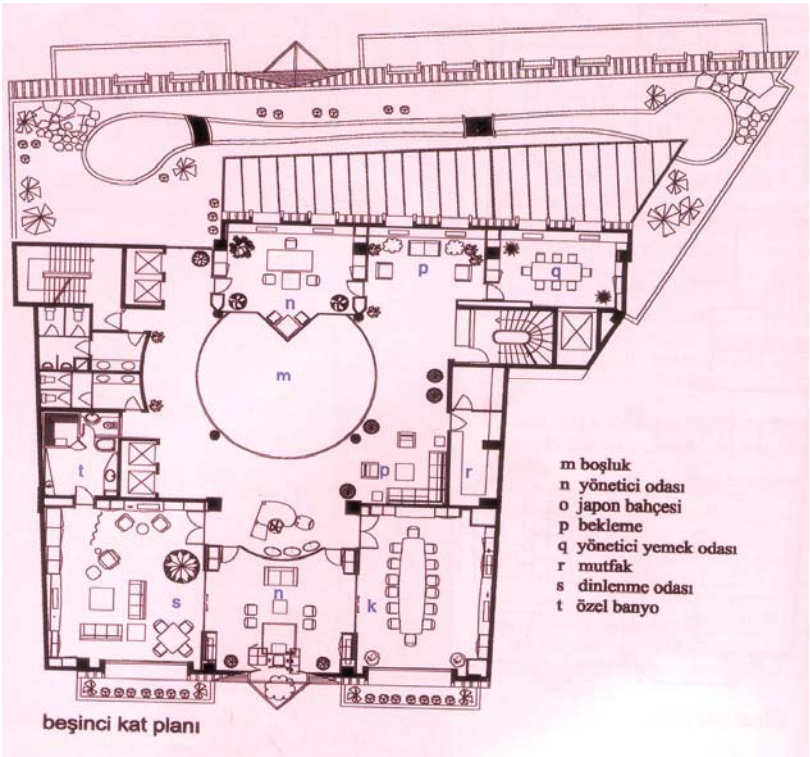

Şekil 7.80. ve 7.81. Tekofaks Binası Çatı Bahçesi Görünüşü (Anonim, 2000/b)

Şekil 7.82. Tekofaks Binası Plan Şeması (Anonim, 2000/b)

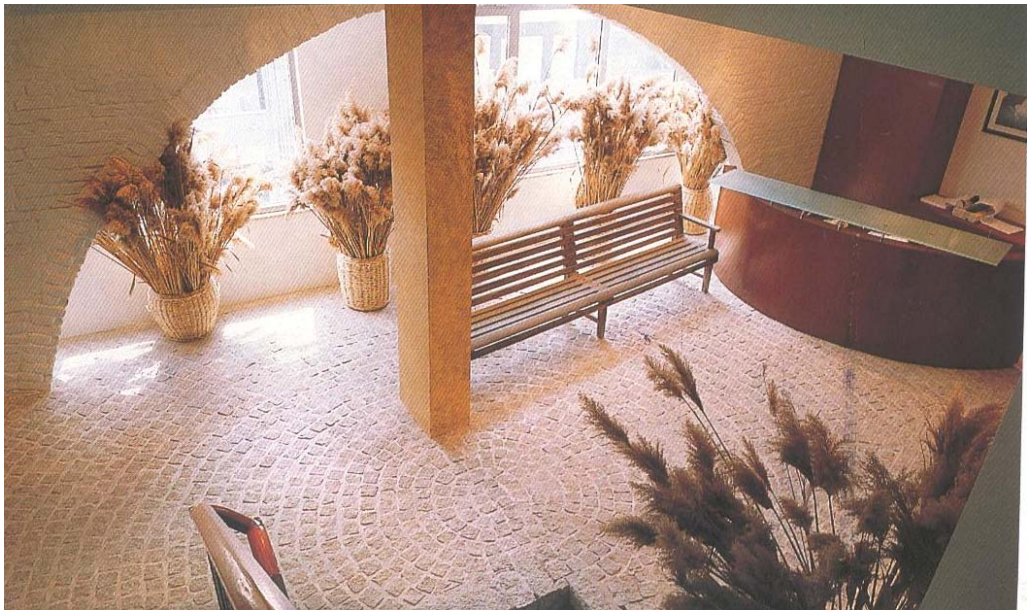
Şekil 7.83. Tekofaks Binası Plan Şeması (Anonim, 2000/b)

7.3.2. İstanbul'da Yönetici Bürosu

İstanbul-Kağıthane'de tasarlanan bir modaevinde personelin bulunduğu birimler doğal ışık ve peyzaj düzenlemesiyle doğa ile bütünleşiyor. Yönetimin bulunduğu mekanlar ise malzeme, renk ve mobilya seçimleri ile farklı bir tarzla doğa ile bütünleşmektedir. Ahşap eşyalarla döşenen yönetici odasının duvarlarını eski fotoğraflar süslüyor. Eski fotoğraflar, mekanı daha ''kişisel'' kılmak için kullanılmış. Eski bavulun içine, hasır bir şapka ve kuru çiçekler yerleştirilerek, sevimli bir köşe düzenlenmiş. Köşe dolabının üzerindeki eski radyo, mekanın diğer eski eşyaları ile bütünlük içinde. Zaman içinde toplanan kuklalar ve halılar odaya rustik bir görünüm kazandırmış. Yönetici odasının giriş kısmındaki bölümünde, yine ahşap ağırlıklı bir dekorasyon göze çarpıyor. Yer döşemeleri ve duvar bordürleri renk ve desenleriyle birbirini tamamlıyor. Aydınlatma, yuvarlak apliklerle sağlanmış. Dış dünya ile iç dünya arasındaki geçişi sağlayan danışma bölümüne, granit parke taşları ve bankla bir sokak görüntüsü kazandırılmaya çalışılmıştır. Oldukça geniş ve ferah tutulan bu bölümün sade dekorasyonu, hasır saksı içindeki uzun sazlarla hareketlendirilmiştir.

Personele ait çalışma birimleri doğa ile bütünleşmiştir. Toplantı biriminde, Philippe Starck'ın tasarımı olan sandalyeler kullanılmıştır. Zemin kaplamasında granit ve ahşap birlikte kullanılarak farklı bir düzenleme sağlanmıştır. Doğaya yer verilmeyen bir ortamın, hangi malzemeyle döşenmiş olursa olsun, yeterince sıcak bir atmosfer elde edilemeyeceği düşüncesiyle, mümkün olan her alanda yeşil bitkilere yer verilmiş (Anonim, 1996/b). Şekil 7.84'den şekil 7.93'e kadar iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

Genel müdür odası, yönetici odasından farklı bir tarzda ele alınarak bir geminin iç mekan düzenlemesi gibi hacim şekil kazanmış, doğa ile bütünleşmenin farklı bir yorumu sunulmuştur. Bu mekan da toplantı masası ile yakın ve uzak oturmalar mevcuttur.

Şekil 7.84. Danışma Görünüşü (Anonim, 1996/b)

Şekil 7.85. Ana Giriş Koridorundan Görünüş (Anonim, 1996/b)

Şekil 7.86. Yönetici Odası Çalışma Birimi (Anonim, 1996/b)

Şekil 7.87. Yönetici Odası Özel Köşe Görünüşü (Anonim, 1996/b)

Şekil 7.88. Sekreterlik ve Bekleme Birimi (Anonim, 1996/b)

Şekil 7.89. Genel Müdür Sekreter Masası (Anonim, 1996/b)

Şekil 7.90. Genel Müdür Odası Görünüşü (Anonim, 1996/b)

Şekil 7.91. Genel Müdür Odası Toplantı Masası Görünüşü (Anonim, 1996/b)

Şekil 7.92. Personel Çalışma Birimleri (Anonim, 1996/b)

Şekil 7.93. Çalışma Birimlerinin Açıldığı İç Bahçe (Anonim, 1996/b)

7.3.3. Ceylan Yönetici Bürosu

Ceylan Giyim'in Hadımköy'deki üretim ve yönetim yapısı, 18 aylık bir çalışma süresi içinde tamamlandı. Yönetim katı açık ofis kullanımına uygun olarak düzenlendi. 1500 m²'lik alanı dört ana çelik kolon taşıyor. Kolonların üzerine ise uzay kafes sistemi geçirildi. Aralarında kalan açık ofislerin üstü, gün boyu doğal ışıkla çalışmaya olanak sağlayan cam bir çatı örtüsü ile kaplıdır. Kapalı olması zorunlu mekanlar, cam bölmelerle ortadan ayrıldı. Bu binaya ek olarak, 700 m²'lik bir pazarlama binası yeraltına gömülüp, alttan tüp geçitle ana bina ile birleştirildi ve üzeri yeşil bitki örtüsüyle örtüldü.

Tasarım ekibi proje kapsamını ''Binayı teslim aldığımızda yapının konumu açısından Büyükçekmece Gölü'nün manzarası bizi çok etkiledi ancak bina özensiz, estetik ve teknik hatalarla dolu bir yapıydı, bu nedenle hem mühendislik, hem de dekorasyon çalışmalarını birlikte ele aldık. Bu görsel güzellikten olabildiğince yararlanmak için, üretim katları da dahil olmak üzere, özellikle idari ve yönetim katlarında tüm açıklıkları çelik konstrüksiyon üzerine cam giydirerek planladık ve uyguladık. Cam dışında kalan alanları da betonlarla giydirdik. Önem verdiğimiz diğer bir husus da, binayı üçgen bir taçla bitirip, bir nokta koymamız oldu. Mekan tasarlanırken, firma sahiplerinin duyarlılığı doğrultusunda insana önem verildi, firmada çalışan her bireyin rahat bir çalışma ortamında yaşamalarına özen gösterildi. Depo katına bile renkli bir sokak havası verilerek geçişler sağlandı; bölümler, tekstilin canlı ve hareketli renklerine boyandı. Satış mağazası, garaj gibi yapılar ise ana binayla tezat oluşturmayacak, onun etkisini kaybettirmeyecek şekilde doğayla uyum sağlayan tuğla, cam ve demir konstrüksiyonla yapıldı. Kısacası, hem işveren hem de işi gerçekleştiren ekip olarak ortaya herkesin memnun kaldığı, uyumlu bir çalışma çıktı'' diye özetliyorlar (Anonim, 1995/a). Şekil 7.94'den şekil 7.98'e kadar iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

Doğal ışığın tamamen iç mekana alındığı yönetici odasında, kullanılan malzemeler ve renkler de doğal atmosfere uyum içerisindedir. Aynı özellikler, çalışma birimi ve toplantı salonunda da görülmektedir.

Şekil 7.94. Yönetici Odası Genel Görünüşü (Anonim, 1995/a)

Şekil 7.95. Toplantı Birimi (Anonim, 1995/a)

Şekil 7.96. Çalışan ve Ziyaretçiler için Dinlenme Birimi (Anonim, 1995/a)

Şekil 7.97. Çalışma Birimi Genel Görünüşü (Anonim, 1995/a)

Şekil 7.98. Ceylan Yönetim Yapısının Bahçe Görünüşü (Anonim, 1995/a)

7.3.4. Ryeo Yönetici Bürosu

Ryeo Klinik, Seul'de bir psikiyatrisin tedavi merkezi olarak tasarlanmıştır. Alışılagelmiş kliniklerden farklı olarak yönetici odasında gece ve gündüzün dengesi, sıkıntı ve ferahlığın sembolü olarak siyah ve beyaz renkler kullanılmıştır. Yönetici masasının arka kısmında bulunan, tavan ile birleşen beyaz yüzey bilgeliği ve aydınlığı sembolize etmektedir. Doğal malzemelerin kullanımına önem verilen doktor odasında hastanın kendini rahat hissetmesi esas alınmıştır. Klinik mekanlarına gelen hastaları doğal malzemelerin kullanıldığı koridor yüzeyleri karşılar. Dik ve eğik açıların kullanıldığı bu alanlar, iyilik ve kötülüğü, hastalık ve sağlığı sembolize etmektedir. Geçiş mekanlarında da yer yer canlı kırmızı rengin kullanılması hasta üzerinde dinamik bir etki uyandırmak için seçilmiştir. Şekil 7.99'dan şekil 7.104'e kadar iç mekan görünüşleri, şekil 7.105'de plan şeması yer almaktadır.

Cam ve aynalar şeffaflığı, rahatlığı simgelerken, üzerlerine işlenen doğal desenli formlar mekana bütünlük katan sanatsal çalışmalardır. Bekleme alanlarında da aynı mekan özellikleri devam ederken, duvar yüzeyinde kullanılan tablo mekanı bütünlemekte ve kliniğin tasarım felsefesini anlatmaktadır (Anonim, 2007/g).

Şekil 7.99. ve 7.100. Ryeo Klinik Giriş Mekanı Görünüşü (Anonim, 2007/g)

Şekil 7.101. Ryeo Klinik Eğik Duvar Yüzeyi Görünüşü (Anonim, 2007/g)

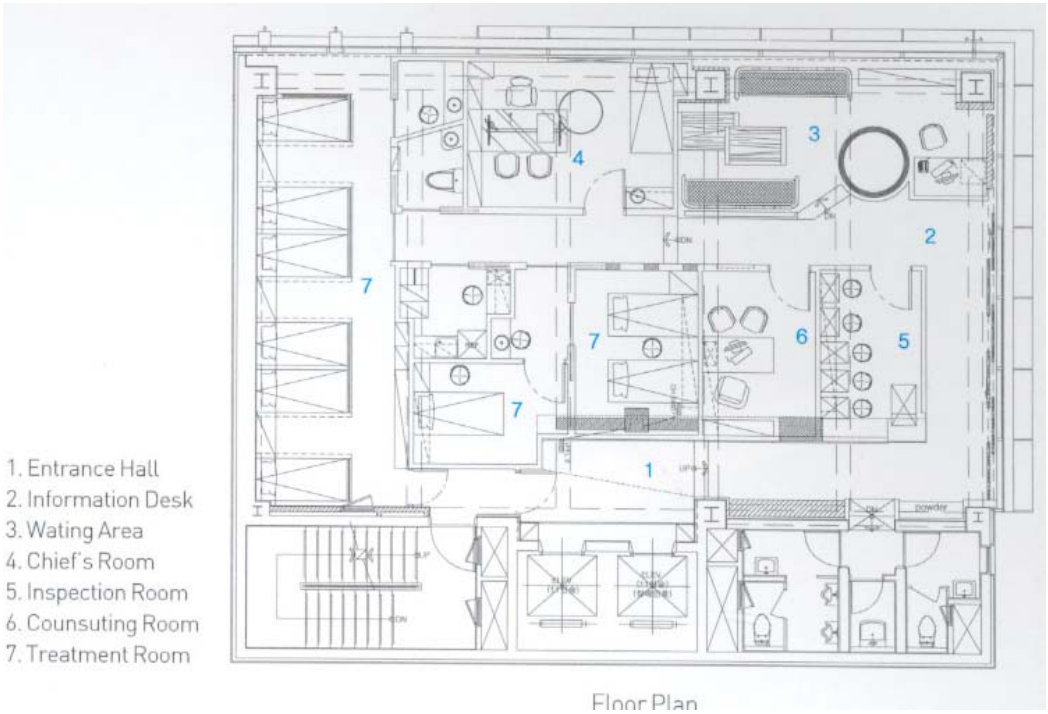
Şekil 7.102. Tedavi Birimleri Koridor Görünüşü (Anonim, 2007/g)

Şekil 7.103. Ryeo Klinik Doktor Odası Görünüşü (Anonim, 2007/g)

Şekil 7.104. Ryeo Klinik Bekleme Birimi (Anonim, 2007/g)

Şekil 7.105. Ryeo Klinik Plan Şeması (Anonim, 2007/g)

7.4. Klasikleşmiş (Bilindik) Office Tipi Yönetici Büroları

7.4.1. Yiğit Yönetici Bürosu

İstanbul-Etiler'de 280 m²'lik bir alan üzerine kurulan Yiğit Holding'in genel müdür odası, toplantı salonu, sekreter odası ve fuayeden oluşan prestij katının kurumsal kimliğinin vurgulanması amacıyla, ağırlıklı olarak maun, gül ve siyah lake kullanıldı. Ne çok klasik ne çok modern olan bir çizgiye sahip mekanın genel konseptinde kişiye özgü ortamlar yaratılmaya çalışıldı. Serbest bir çizgiden hareketle, geometrik formlara yer veren bir tarz yakalandı. Hollanda'dan ithal edilen ses izolasyonlu alçıpan duvarların üzeri vinil kaplandı. Müdür odasında, duvarı süsleyen Fatih'in İstanbul'u fethini tasvir eden orijinal tablo altın varak bir çerçeveyle de öne çıkarıldı. Gül, lake ve deri karışımı çalışma masası ile tekli deri koltuk kullanıldı. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ''Şahmeran'' konulu yağlı boya çalışması, koyu ve mal renklerin hakim olduğu odaya canlılık kazandırdı.

Bekleme holünün tavanındaki aydınlatma düzeneğinin tasarım ve uygulamasının, orta bölümünde rölyef cam kullanımıyla renklendi. Üst tablası buzlu camdan, ana gövdesi siyah lake, gül ağacı ve kromdan oluşan sekreter bankosu sıcak ve soğuk malzemelerin uyumlu birlikteliğini sergiliyor. Bekleme biriminde siyah deri koltuklar kullanıldı. Orta sehpalar maun ve gül ağacıdır. Zeminde sirkülasyonun yoğun olduğu bölümlerde granit, sekreter bankosunun bulunduğu yerde ise parça halı kullanıldı. İzolasyon malzemeleriyle ses geçirmezlik özelliği kazandırılan maun ve gül kapılar özel üretimdir. Krom menteşeli kapıların köşelerine de masif krom uygulanarak görsel bütünlük yakalandı (Anonim, 1998). Şekil 7.106'dan şekil 7.111'e kadar iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

Klasik bir yönetici odası görünümü veren mekan da, makam masası toplantı işlevini de karşılamaktadır. Giriş kapısının arkasında bulunan duvar, kütüphane duvarıdır. Döşemede kullanılan duvardan duvara halı ve asma tavan uygulaması mekanın önemini anlatmaya yardımcı olur.

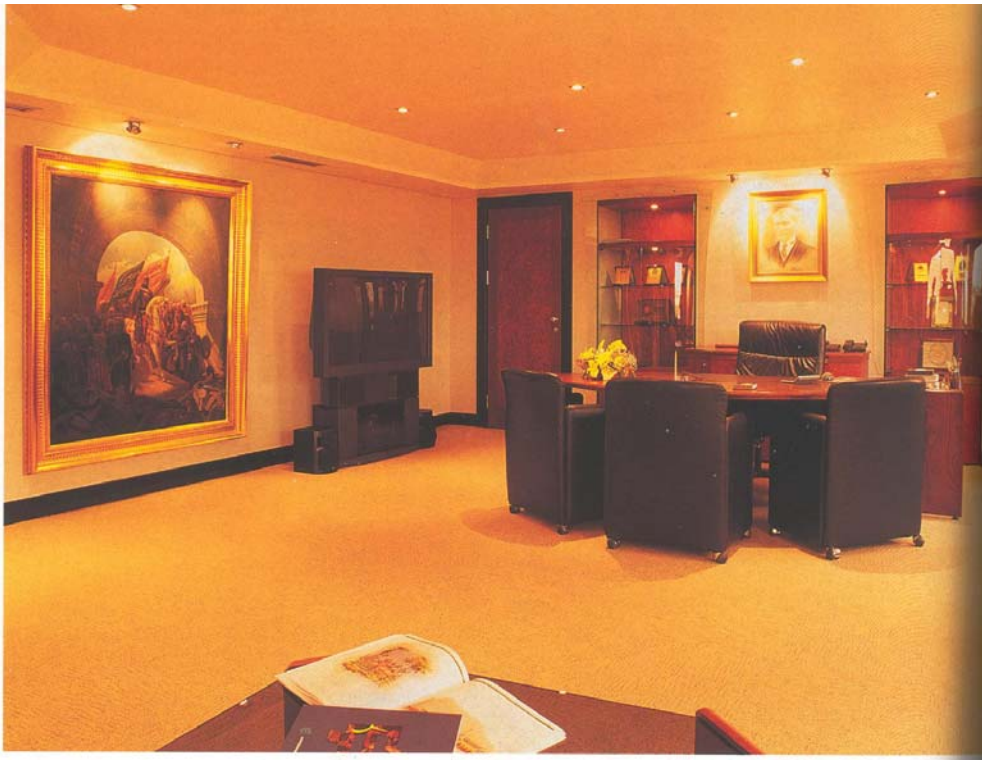
Şekil 7.106. Sekreter Bankosu Görünüşü (Anonim, 1998)

Şekil 7.107. Giriş Koridorundan Görünüş (Anonim, 1998)

Şekil 7.108. Bekleme Birimi (Anonim, 1998)

Şekil 7.109. Genel Müdür Odasından Görünüş (Anonim, 1998)

Şekil 7.110. Genel Müdür Odası Oturma Birimleri (Anonim, 1998)

Şekil 7.111. Genel Müdür Odası Oturma Birimleri (Anonim, 1998)

7.4.2. Medikal Yönetici Bürosu

Ayrı ayrı katlar halinde büro olarak kiraya verilmek üzere tasarlanmış olan bina, firmanın ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda bütüncül bir iç yapılandırmayla yeniden düzenlenmiştir. İç mimar tarafından tasarlanan büronun tasarım felsefesi sade, abartısız ve huzur verici mekan anlayışı içindedir. İşverenin beklentilerine cevap veren bir anlayıştır. Gün ışığını kullanabilmek için, tüm çalışma mekanları binanın cephelerine taşınırken, iç kısımlardaki boşluklar fonksiyon dağılımının da sağlandığı bekleme ve dinlenme mekanları olarak değerlendirilmiştir. Ahşap oturma grupları ve parke yer döşemesiyle sıcak bir atmosfere dönüşen mekanlar, botanik elemanlarla binaya soluk katan ortamlara dönüşmüştür.

Mekansal fonksiyonlara işaret eden zemin kaplaması, fonksiyonları dairesel dönüşlerle ayırmaktadır. Zeminde pastel tonlarda halı ve bekleme bölümü ile koridorlarda mat granit seramik kullanılmıştır. Seviye farkı olmadan yapılan bu malzeme geçişlerinin yarattığı çizgiler, zemine görsel bir hareketlilik de kazandırmaktadır. Zeminde yaratılan bu çizgi ve birleşimler, yalnızca genel müdür odasında duvarlara da taşınarak, çalışma ve misafir bölümleri birbirinden ayrılmıştır. Mobilyalar, yalın ama mekana sıcaklık katan niteliktedir. Çalışma mekanların da ahşap ve deri mobilyalar kullanılırken, toplantı salonlarında modüler metal mobilyalar seçilmiştir. Arşiv odası ve teknik donanımla ilgili kısımlar da bu kata yerleştirilmiştir. Binanın teras katı ise kafeterya ve spor salonuna dönüştürülmüştür. Tavanın alçak oluşu tüm çalışma ve bekleme mekanlarının duvarlarında beyaz rengin tercih edilmesini zorunlu kılmıştır (Anonim, 1997/a). Şekil 7.112'den şekil 7.117'e kadar iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

Yönetici odasında sade ama zarif bir görüntü vardır. Yöneticinin bulunduğu bölümün zemin döşemesi, oturma birimlerinin bulunduğu bölümden ayrılmaktadır. Yönetici masası, sandalyesi ve oturma birimleri olarak bilindik tarzda mobilya seçimleri yapılmıştır.

Şekil 7.112. Personel Çalışma ve Dinlenme Birimleri (Anonim, 1997/a)

Şekil 7.113. Personel Çalışma ve Dinlenme Birimleri (Anonim, 1997/a)

Şekil 7.114. Bekleme Birimleri Görünüşü (Anonim, 1997/a)

Şekil 7.115. Yönetici Odası Genel Görünüş (Anonim, 1997/a)

Şekil 7.116. Yönetici Odası Uzak Oturma Birimi (Anonim, 1997/a)

Şekil 7.117. Toplantı Birimi Genel Görünüş (Anonim, 1997/a)

7.4.3. Giz Plaza Yönetici Bürosu

İstanbul'da Harmancı Giz Plaza'da, bir şirketin üst yönetimi olarak tasarlanan mekan, mimarının tasarım felsefesine göre fonksiyon, estetik, felsefe, bütçe ve program mantığına uygun olarak hayata geçirilmiştir. Resepsiyon-bekleme, yönetici-toplantı odası, şef odaları, açık ofis ve depolama ünitelerinden oluşan 250 m²'lik ofis katının tasarım ve uygulama sürecini; fonksiyon şeması, felsefi yaklaşım, estetik ve mali kaygılar ile program gibi başlıklar altında çözen mimar, çalışmasını şöyle anlatıyor: ''Mekan, modern bir plazanın manzaralı yüksek katında yer alan, bir nakliyat firmasının merkez bürosu. Firmanın iki ayrı biriminde çalışan yaklaşık on kişi, toplantı-yönetici odası ile şeflere ait odalar arasında konumlanıyor. Giriş-resepsiyon bölümü, şirket çalışanlarına hizmet veren mekanları ayırarak tüm trafiği operasyon birimine yönlendiriyor. Servis mekanları aydınlık olmasına rağmen nispeten arka manzaraya; operasyon, şef, yönetici-toplantı mekanları ise daha prestijli bir görüntüye sahip ön cephede konumlanıyor. Açık ofis, sirkülasyon ekseni tarafından ihtiyaca cevap veren iki ayrı bölüme odaklanıyor. Toplantı odasına, operasyon bölümünden sağlanan ikinci bir giriş, yönetici özelini gizli tutuyor.''

Dünyanın çeşitli kültür ve coğrafyalarından ürün sevkiyatı yapan şirketin tasarımını ise felsefi bir yaklaşımla ele aldıklarını söylüyor: ''Modern ama köklü, ciddi fakat güler yüzlü, zengin ancak mütevazı, hiyerarşik ama demokratik bir tema üzerinde yoğunlaştık. Ziyaretçilerin de hissetmesi istenen bu değerler; malzeme, renk, aydınlatma, aksesuarlar, büro çalışanlarının davranış biçimlerini bile etkisine alıyor ve baskın bir şirket kimliğinin oluşmasını sağlıyor. Felsefesini ortaya koyduğumuz merkez büronun yaratıcı altyapısı, yolları ve uzağı betimleyen yatay paralel ahşap çıtalar oldu.'' diyen mimar, bunları doğal renklerinde kullanarak ''demode'' olma riskini de gidermek istemiş. Disiplinli yerleşim düzeni tüm personelin mesaisini tarif ederken, yoğun temponun gerilimsiz görülmesini sağlayacak renk tonları seçilmiş. Servis bölümlerinde kayar kapılarla sağlanan kesintisiz iletişim, hem görsel hem işlevsel olarak başarılı bir çözüm getiriyor. Aydınlatma seçimiyle çalışanların uzun süreler geçirdikleri büroda mimar, estetik kaygıları da ön plan da tutuyor (Anonim, 2003/c). Yönetici masası ve arka platformu yöneticiyi vurgulayacak şekildedir. Seçilen renkler ve malzemeler başarılıdır. Şekil 7.118'den şekil 7.123'e kadar iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

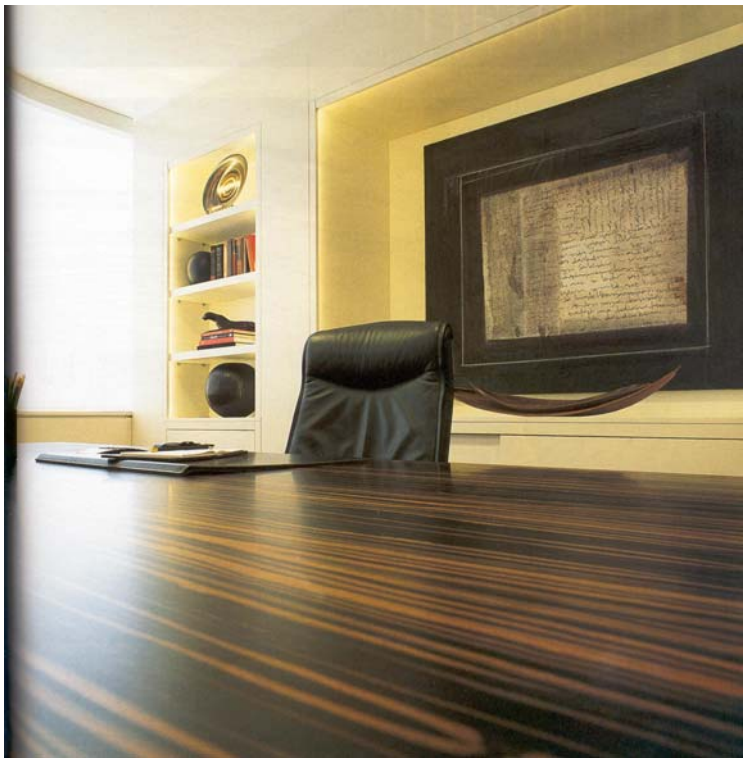
Şekil 7.118. Giriş Mekanı Görünüşü (Anonim, 2003/c)

Şekil 7.119. Ön Bekleme Birimi (Anonim, 2003/c)

Şekil 7.120. Yönetici Odası Genel Görünüş (Anonim, 2003/c)

Şekil 7.121. Yönetici Masası Görünüşü (Anonim, 2003/c)

Şekil 7.122. Toplantı Masası Görünüşü (Anonim, 2003/c)

Şekil 7.123. Çalışma Birimleri Görünüşü (Anonim, 2003/c)

7.4.4. Mecidiyeköy'de Yönetici Bürosu

Büro tasarımına önderlik edecek kuruluşun, Doğu Avrupa ve Ortadoğu pazarlarında yer alacağı rekabet ortamı da göz önünde tutularak, düzeyli, sade, kalıcı bir görüntüde olması amaçlanmıştır. Genç bir firma olması özelliği şirketin gelecekte şekil değiştirebileceği göz önünde bulundurularak esnek çözümlere elverişli malzeme ve hareketli mobilyalar seçilmiştir.

Mekan derinliği boyunca doğal ışığı taşıyabilmek için bölme duvarlarda camlardan faydalanılmıştır. Bunun aynı zamanda şeffaf, aydınlık ve algıda bütünlük yaratma gibi etkilerle kullanıcının, hem psikolojik hem de firmanın imajı açısından yönlendirilmesi amaçlanmıştır. Koridorlar, bütün yerleşimlerde rastlanan ancak çok da elverişli olmayan ortak hacimler havasından kurtarılmak istenmiştir. Bunun için de müşterek arşiv ve dinlenme, çay, kahve ocakları gibi mekanlar cepler şeklinde koridora yerleştirilmiştir. Böylece çok amaçlı, yer yer genişleyen, büroların nefes aldığı, yaşayan bir koridor oluşmuştur. Net görüntü vermeyecek mahremiyeti destekleyen ancak ışığı koridora taşıyan bölücü cam modüller ise iş dünyasının şeffaflık simgesiyle koridorlara anlam katmıştır.

Güvenlik kuralları, firma işleyiş prensipleri ve kullanıcı iletişim kolaylığı açısından alt iki katta resepsiyon alanları düzenlenmiştir. Ancak bu kontrollü giriş çıkışlara rağmen otoritenin birliği üslup bütünlüğü ise vurgulanmak istenmiştir. Seçilen malzemeler de özen gösterilen doğal renk ve dokular, bu çabayı destekler. Üst düzey toplantı ve misafir ağırlama fonksiyonları için son katlar seçilmiştir. 30. katta yer alan özel yemek salonu ise farklı konumu ve fonksiyonu ile değişik bir yorum yapmaya olanak sağlamıştır. Burada insana günlük yaşantının koşuşturmasını unuttuğu, sıcak-dingin havayı anımsatan mobilya ve malzemelerin seçilmesine özen gösterilmiştir. Diğer mekanlarda kullanılmadığı halde ahşap parke döşenmiştir. Şekil 7.124'den 7.129'a kadar iç mekan görünüşleri, şekil 7.130 ve 7.131'de plan şeması yer almaktadır.

Sonuç olarak, tasarımın hedefi: Saygın firma imajına uygun olarak özenli, aydınlık, şeffaf, dinamik çağdaş mekanlar oluşturmak ve bu mekanların gerektiğinde büro bütünlüğünden bağımsız çalışmalara izin verebilecek nitelikte, çalışanlara iş hayatında rahat ve sıcak bir hava sağlanması istenmiştir (Anonim, 1995/b).

Şekil 7.124. Giriş Koridoru Görünüşü (Anonim, 1995/b)

Şekil 7.125. Danışma Bankosu Görünüşü (Anonim, 1995/b)

Şekil 7.126. Personel Çalışma Alanlarını Ayıran Cam Bölme (Anonim, 1995/b)

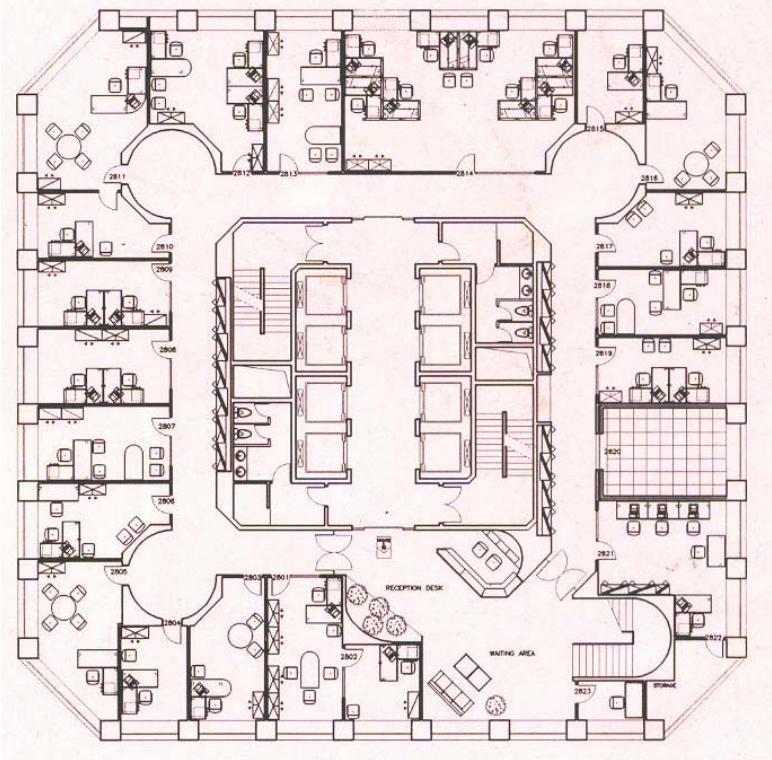
Şekil 7.127. Personel Çalışma Birimleri (Anonim, 1995/b)

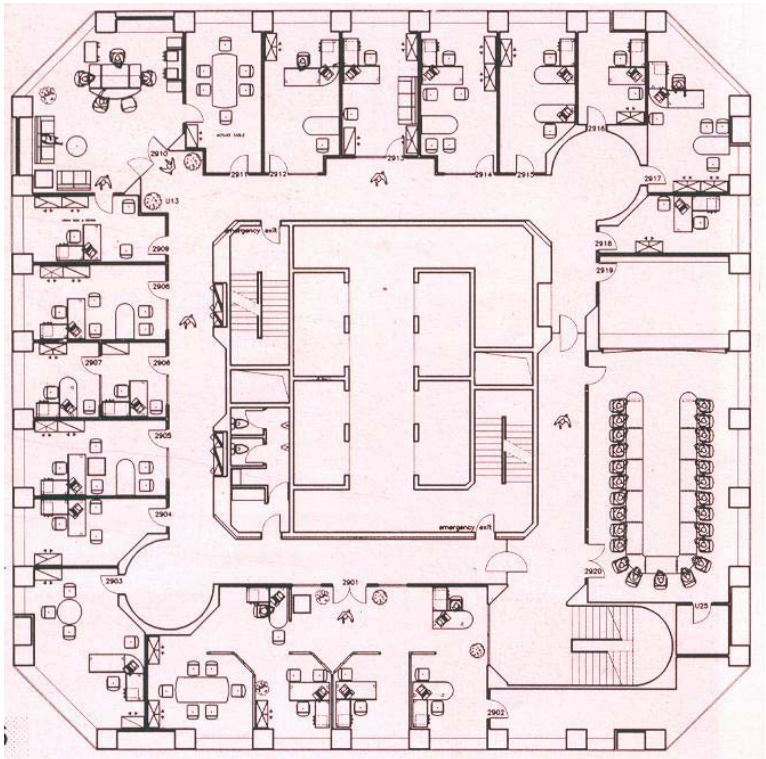
Şekil 7.128. Yönetici Odası Genel Görünüşü (Anonim, 1995/b)

Şekil 7.129. Yönetici Odası Oturma ve Toplantı Birimi (Anonim, 1995/b)

Şekil 7.130. Büronun Plan Şeması (Anonim, 1995/b)

Şekil 7.131. Büronun Plan Şeması (Anonim, 1995/b)

7.4.5. İletişim Yönetici Bürosu

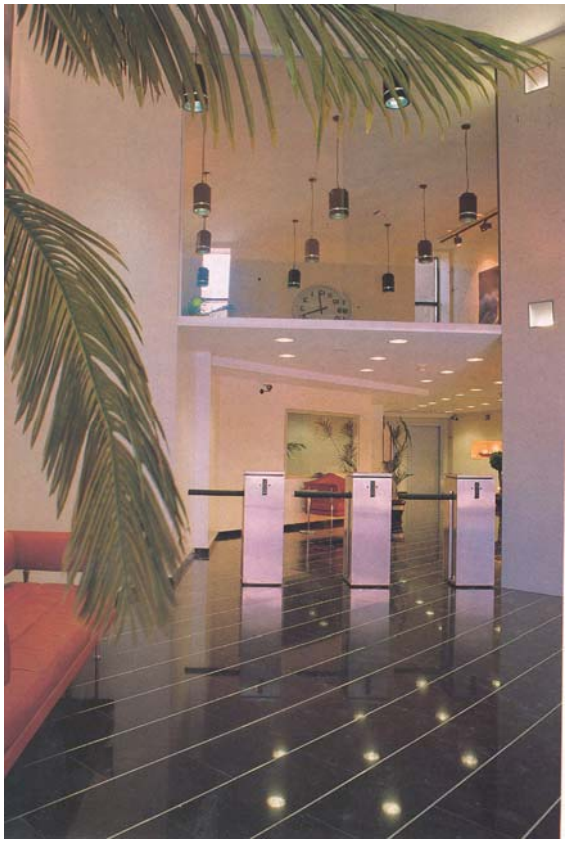
İstanbul-Zincirlikuyu, Büyükdere Caddesi üzerinde bulunan 12 katlı binanın tüm detayları 136 günlük bir uygulama sürecinde tamamlanmıştır. Her detayının titizlikle tasarlanıp uygulandığı ilk adımda fark edilen yapının giriş holü, üçüncü boyutta mekana eklenmiş hacimle, ferahlık kazanıyor. Zemini siyah krom derzli granitle kaplı bu bölümün asma katında kullanılan ve güvenlik birimlerini arkasında gizleyen reflekte camlar, aynı zamanda iç hacmi derinleştiriyor. Giriş holü, sağlı sollu yerleştirilmiş iki kanepe ve firmanın güç ve dayanışmayı sembolize eden dinamik el figürünün yer aldığı tablo ile renkleniyor.

Binanın, 5. 8. 9. ve 10. katları yönetim birimlerine ayrılmıştır. Diğer katlarda ise personel bölümleri yer alıyor. Personel bölümlerinin döşemeleri anti-statik halıyla kaplanmış ve aydınlatmada kullanılan yumuşak tonlar gözü yormayacak şekildedir.

5. katın tasarımı, modern yaklaşımıyla diğerlerinden hemen ayırt ediliyor. Kademeli dolapların arka duvarında yapılan karolarla, mekana bir derinlik ve hareket verilmiş. Bu katta bulunan toplantı odasında da çalışma bölümünde olduğu gibi, bordo ve kahve tonları kullanılmıştır. 8. katın tasarımında yumuşak tonlar ve ılıman bir hava görülmektedir.

9. ve 10. katlar genel müdürlükler için tasarlanmış mekanları içeriyor. Duvarlar belirli bir yüksekliğe kadar ceviz, üst kısımlar ise kağıt kaplıdır. Çalışma odalarının zemini laminat parke, duvarlar da ise yine kağıt kaplama mevcuttur. Orijinal gravür ve eski hisse senetleri kullanımıyla duvar yüzeyleri hareketlenmiş, mekanda sıcak bir atmosfer yakalanmıştır. Çalışma odalarına bağlı dinlenme birimleri ve içlerinde banyoları bulunmaktadır. Pencerelerde kullanılan ahşap jaluzi, duvar ve tavandaki ahşap bordürlerle birlikte mekanda yaratılmak istenen sıcaklığın önemli ipuçlarını verir. Toplantı salonlarında bulunan projeksiyon perdesi bilgisayarla kumanda edilebilen bir teknolojiye sahiptir (Anonim, 1997/b). Şekil 7.132'den şekil 7.142'e kadar iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

Klasikleşmiş (Bilindik) tip büro örneklerinden olan mekan anlayışları yalnızca tasarım olarak değil seçilen donatı ve mobilyalar da klasik düzenin devamıdır. Seçilen deri koltuklar, koyu ahşap renkli masalar ve renk düzeni mekanları tipik yönetici odası mekanlarına benzetmektedir.

Şekil 7.132. Ana Giriş Holü (Anonim, 1997/b)

Şekil 7.133. Danışma Bankosu (Anonim, 1997/b)

Şekil 7.134. 8. Kattaki Yönetici Odasından Görünüş (Anonim, 1997/b)

Şekil 7.135. 8. Kattaki Yönetici Odasının Oturma Birimleri (Anonim, 1997/b)

Şekil 7.136. Genel Müdür Odası (Anonim, 1997/b)

Şekil 7.137. Genel Müdür Odası (Anonim, 1997/b)

Şekil 7.138. Genel Müdür Odası Oturma Birimleri (Anonim, 1997/b)

Şekil 7.139. Toplantı Odası Genel Görünüş (Anonim, 1997/b)

Şekil 7.140. Toplantı Masası Görünüşü (Anonim, 1997/b)

Şekil 7.141. 5. Kattaki Yönetici Odası (Anonim, 1997/b)

Şekil 7.142. 5. Kattaki Toplantı Birimi (Anonim, 1997/b)

8. KAMU KURULUŞLARININ YÖNETİCİ BÜROLARI

Kamu kuruluşlarının yönetici büroları düzenlenmesinde yönetim kavramı ve idare, mekan içerisinde esastır. Yapılan araştırmalarla, kamu kuruluşlarının sınırlı ekonomik koşullara bağlı olarak ihtiyaçlarının karşılanmakta olduğu, mekanlar da fonksiyonellik sağlanmaya çalışılırken, estetik ve sanatsal bir takım değerlerin ikinci planda bırakıldığı görülecektir.

Tez kapsamında incelenen kamu kuruluşlarının yönetici büroları; eğitimin en yüksek seviyesinde olan dekanların tercihleri ile oluşturulmuş; dekan odalarından seçilmiştir. Yöneticinin, mekan seçimine katkısı Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü veya Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü gibi kamuya ait diğer kurumlarda sınırlı alternatiflerle olmakta ve Devlet Malzeme Ofisi'nden temin edilen donatılarla yönetici büroları şekillenmektedir.

Üniversitelerin öncü kuruluşlar olması ve otoritenin geleneksel olarak sürmesi de örnekler kapsamında, üniversitelerde yönetici mekanının seçiminin yapılmasına neden olmuştur. Selçuk Üniversitesi seçimi ise mekan örgütlenmesinde geleneği sürdürürken, değişen ve gelişen bir üniversite olmasından da kaynaklıdır. Selçuk Üniversitesi bünyesinde 15 adet dekanlık birimi bulunmaktadır. Çalışma kapsamında 5 adet dekanlık makamının seçilmesinin nedeni, birbirine benzer dekanlık makamlarının çıkartılması ve 5 adet örnek içerisinde yönetim mekanlarında birbirinden farklılık gösteren dekanlık birimlerinin alınmasıdır. Diğer devlet üniversitelerin dekanlık makamlarına yapılan ziyaretlerle mekan örgütlenmesi açısından farklılıkların bulunmadığı gözlemlenmiştir. Tez kapsamına alınan, Selçuk Üniversitesi bünyesinde bulunan dekanlık makamlarının incelenme sırası şu şekildedir: Selçuk Üniversitesi Meslek Eğitim Fakültesi Dekanlığı, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığı, Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı.

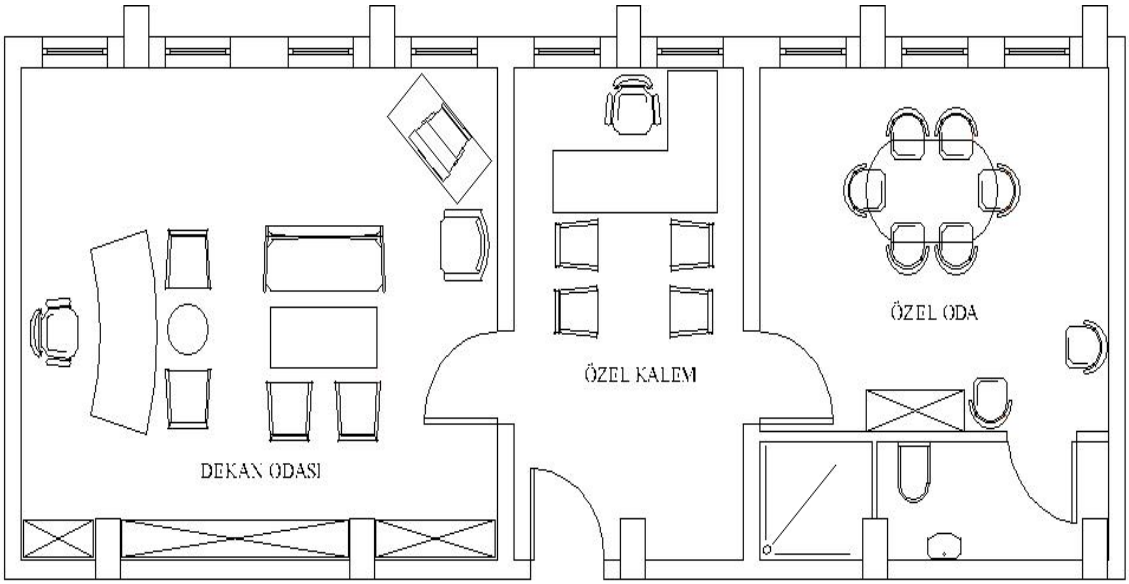
Dekanlık makamları mekansal, donatı ölçeğinde, renk ve malzeme kullanımı olarak incelenmiş, yapım yıllarına bağlı olarak ihtiyaca yanıt verip veremedikleri açısından değerlendirilmiştir. Mekanların fotoğrafları çekilmiş, rölöveleri çıkartılmış, yapılan değişiklikler tespit edilmiş ve kullanıcılarla görüşmeler yapılarak artan ihtiyaçların neler olduğu belirlenmiştir. Bu mekanlar sırasıyla aşağıda incelenecektir.

8.1. Selçuk Üniversitesi Meslek Eğitim Fakültesi Dekanlığı

1999 yılında inşaatı tamamlanan yapı da dekan odası olarak kullanılan mekan, projenin orjinalin de bölüm başkanlığı için ayrılmıştır. Dekan odası yaklaşık 30 m²'lik bir alan içerisinde sınırlı kalmıştır. Girişte özel kalemin karşıladığı alan yaklaşık 10 m²'den oluşmaktadır. Özel kalemin bulunduğu giriş alanından açılan bir kapı ile dekanlığın özel odasına geçiliyor. Bu alan içerisinde oturma grubu, altı kişilik toplantı masası, kütüphane ve bir de duş bulunmaktadır.

Dekanlık makamı içerisinde klasik tarzda maun kaplama bir çalışma masası ve kitaplık bulunmaktadır. Yakın oturmalar iki, uzak oturmalar dört kişiliktir. Oturma gruplarında seçilen siyah renkler ve form post-modern tarzdadır. Tavan yüzeyin de sıva üzerine boya, duvarlarda alçı üzerine saten boya ve döşeme de gri renk duvardan duvara halı tercih edilmiştir. Aydınlatma, florasan ile sağlanmaktadır. Makam masasının arkasında duvara monte edilmiş konumda siyah deri sümen bulunmaktadır. Atatürk portresi, bayraklar ve masa üstü stilolar mevcuttur.

Dekanlık makamı, mevcut ihtiyaçları karşılamamaktadır. Planlanmış bir alan üzerinde bulunmayan dekanlık, özel oda ile iç bağlantı olmalıdır. Renklerde seçilen soğuk tonlar yerine sıcak tonlarla mekan, daha hareketli hale getirilebilir. Mobilyalarda tarz birliğinin yakalanması bütünlük sağlanması açısından önemlidir. Şekil 8.1'de plan şeması, şekil 8.2'den 8.7'e kadar mekan görünüşleri yer almaktadır.

Şekil 8.1. Meslek Eğitim Fakültesi Dekanlığı Plan Şeması

Şekil 8.2. Yönetici Koltuğu ve Masası

Şekil 8.3. Misafir Koltuğu (Çift Kişilik)

Şekil 8.4. Misafir Koltuğu (Tek Kişilik)

Şekil 8.5. Toplantı Masası

Şekil 8.6. Özel Odadan Görünüş

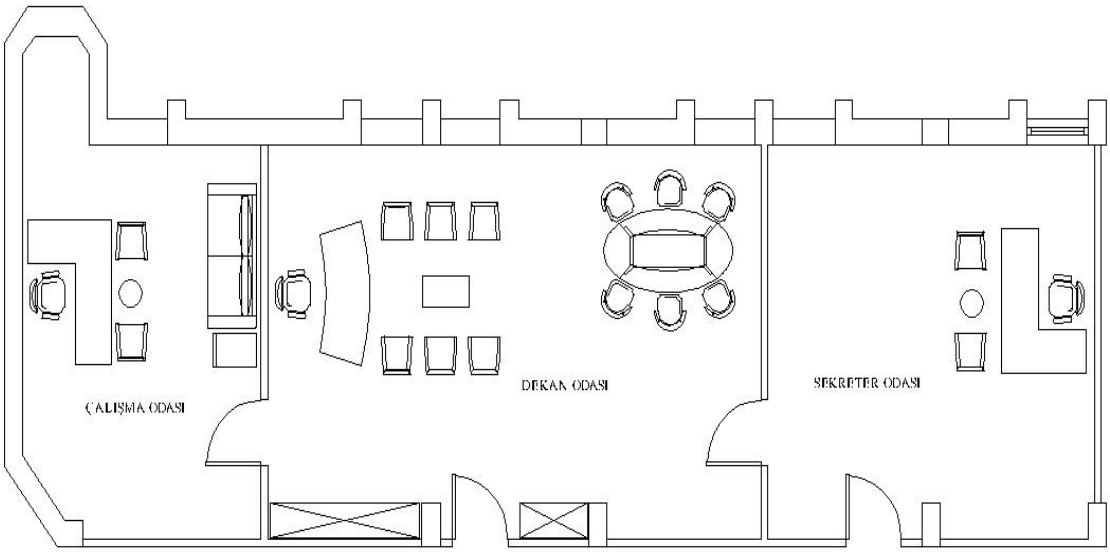

Şekil 8.7. Özel Kalem

8.2. Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı

1987 yılında inşa edilen yapıda dekanlık makamı tasarım aşamasında planlanmıştır. Dekanlık, özel kalemi ve iki adet dekan yardımcısı odası dekanlık koridoruna açılmaktadır. Yaklaşık 55 m²'lik bir alan içerisinde bulunan dekanlık makamında bir de özel oda mevcuttur. Yönetici masası, kütüphanesi, konsolu, misafir sandalyeleri ve toplantı masası meşe ağacından yapılmıştır. Sandalyeler desenli goblen kumaş ile kaplanmıştır. Dekanlık makamında altı kişilik yakın oturma ve altı kişilik bir toplantı masası bulunmaktadır. Tavan da asma tavan uygulaması yapılmış, aydınlatma spot ve gizli ışıklarla sağlanmaktadır. Duvarlar alçı üzerine saten boyadır, döşeme de gri renk duvardan duvara halı kaplama kullanılmıştır. Kapılar deri kaplıdır. Masa arkasında Atatürk portresi ve bayrak bulunmaktadır. Özel oda da, bir çalışma masası, dinlenme koltuğu ve mini buzdolabı bulunmaktadır. Gül ağacını anımsatan post-modern tarz da donatılar bu mekan için seçilmiştir. Kullanıcının isteği, bir duş ve lavabo ilave edilmesidir. Mekan da klima ihtiyacı da vardır. Özel kalemde, günümüz mobilyaları olan hazır laminat donatılar seçilmiştir.

Sınırlı ekonomi ile hazırlanan dekanlık makamında, özel oda, özel kalem ve dekanlık mekanı içerisinde malzeme, renk ve biçim olarak birlik söz konusu değildir. Şekil 8.8'de plan şeması, şekil 8.9'dan 8.14'e kadar mekan görünüşleri yer almaktadır.

Şekil 8.8. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı Plan Şeması

Şekil 8.9. Yönetici Koltuğu ve Masası

Şekil 8.10. Toplantı Masası

Şekil 8.11. Konsol Görünüşü

Şekil 8.12. Özel Oda Çalışma Masası

Şekil 8.13. Özel Oda Dinlenme Birimi

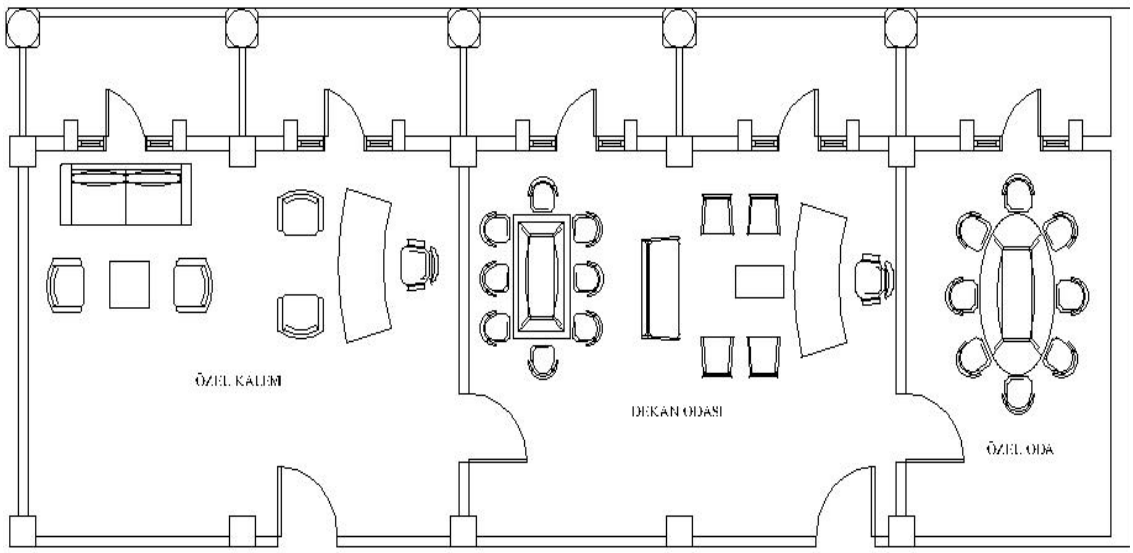

Şekil 8.14. Özel Kalem

8.3. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı

2002 yılında inşa edilen yapı, planlama aşamasından itibaren dekanlık koridoru etrafında sıralanan dekanlık makamı-dinlenme odası, özel kalem, fakülte sekreteri, dekan yardımcıları odası ve sekreterlikten oluşmaktadır. Yaklaşık 70 m²'lik bir alan üzerinde bulunan dekanlık makamında ceviz kaplama yönetici masası, arka konsolu, kütüphanesi, altı kişilik siyah deri kaplı misafir koltuğu, uzun arkalıklı, kolçaklı ve tekerlekli yönetici koltuğu ve sekiz kişilik toplantı masası bulunmaktadır. Yönetici masasının arka tarafından, dinlenme odasına geçilmektedir. Bu alan içerisinde çalışma masası ve sekiz kişilik bir toplantı masası bulunmaktadır. Asma tavan uygulaması yapılan mekan da, duvar yüzeyleri cam tekstil üzerine saten boyadır. Döşemede gri renkli duvardan duvara halı kaplama vardır. Donatılarda ceviz kaplama kullanılmış ve oturma gruplarında siyah deri tercih edilmiştir. Dekanlık ve dinlenme odasında bulunan, toplantı masası koltuklarının farklı renk de olması mekana hareket katmaktadır. Bekleme biriminde siyah deri koltuklar vardır.

Mekan, ihtiyaçları karşılama açısından yeterlidir. Kullanılan renklerle makamın ağırlığı hissettirilirken seçilen mobilyaların renk ve biçim seçimlerinde birlik vardır. Mekan, sanatsal çalışmalar açısından yetersizdir. Şekil 8.15'de plan şeması, şekil 8.16'dan 8.21'e kadar iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

Şekil 8.15. Hukuk Fakültesi Dekanlığı Plan Şeması

Şekil 8.16. Yönetici Koltuğu ve Masası

Şekil 8.17. Makam Odasından Görünüş

Şekil 8.18. Misafir Koltuğu (Çift Kişilik)

Şekil 8.19. Toplantı Masası

Şekil 8.20. Özel Oda Toplantı Masası

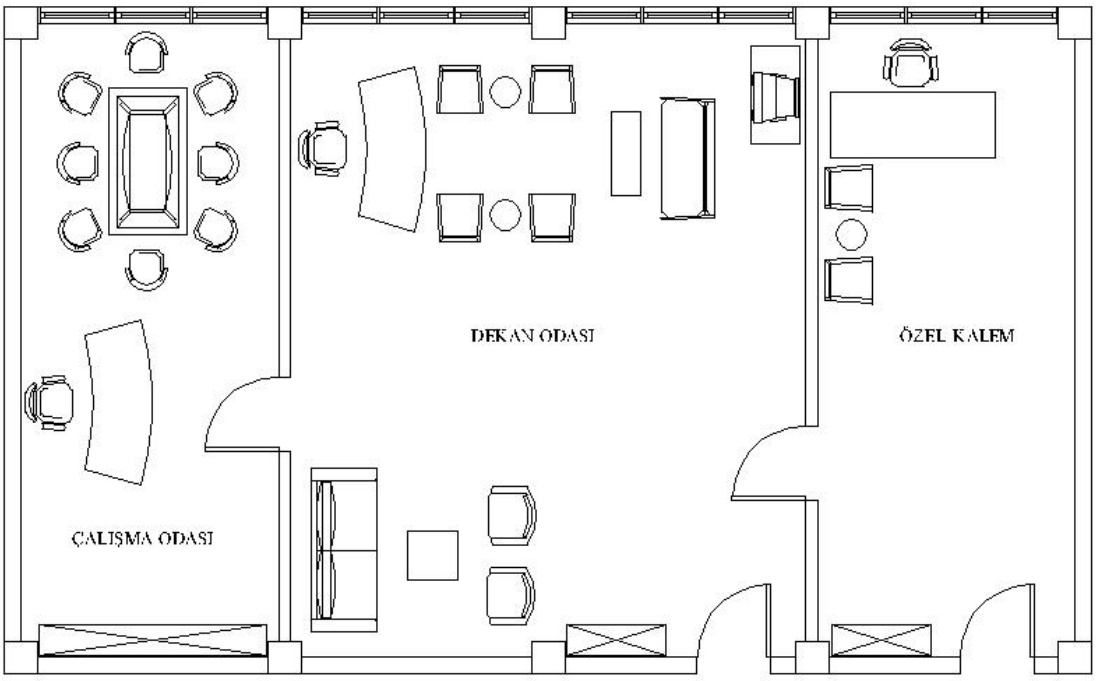

Şekil 8.21. Özel Kalem

8.4. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığı

1962 yılında inşa edilen yapı, 1982 yılında İlahiyat Fakültesi olarak kullanılmaya başlandı. Yaklaşık 80 m²'lik bir alan üzerine kurulmuştur. Zemin katta yer alan dekanlık makamı özel kalem ve dinlenme odası ile bütündür. Mekan içerisinde ahşap kaplı bir yönetici masası, uzun arkalıklı tekerlekli makam koltuğu, altı kişilik yakın oturma ve dört kişilik özel ve uzak oturmaları barındırmaktadır. Dinlenme odası içerisinde sekiz kişilik toplantı masası, çalışma masası ve kütüphane bulunmaktadır. Özel oda ve yönetici masası arkasındaki duvar yüzeyleri ahşap lambri kaplıdır diğer duvar yüzeyleri ve tavan, mineral sıva üzeri boyadır. Döşemede duvardan duvara halıdır. Mekan da bir de televizyon bulunmaktadır. Yakın tarihte düzenlenmiş olan özel kalem biriminde laminat modüler mobilyalar tercih edilmiştir.

Mekan yapım yılı olarak eski olmasından dolayı günümüz fonksiyonlarına yanıt verememektedir. Mekanda kullanılan malzeme seçimi, renkler ve mobilyalar birlik kavramından uzaktır. Günümüz bilişim teknolojisinin ihtiyacı olan sistemleri de barındırmamaktadır. Kullanıcı isteğine bağlı olarak yeniden düzenlenmesi planlanmaktadır. Şekil 8.22'de plan şeması, şekil 8.23'den 8.28'e kadar iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

Şekil 8.22. İlahiyat Fakültesi Dekanlığı Plan Şeması

Şekil 8.23. Yönetici Koltuğu ve Masası

Şekil 8.24. Misafir Koltuğu

Şekil 8.25. Özel Oturma Köşesi

Şekil 8.26. Özel Oda Çalışma Masası

Şekil 8.27. Özel Oda Toplantı Masası

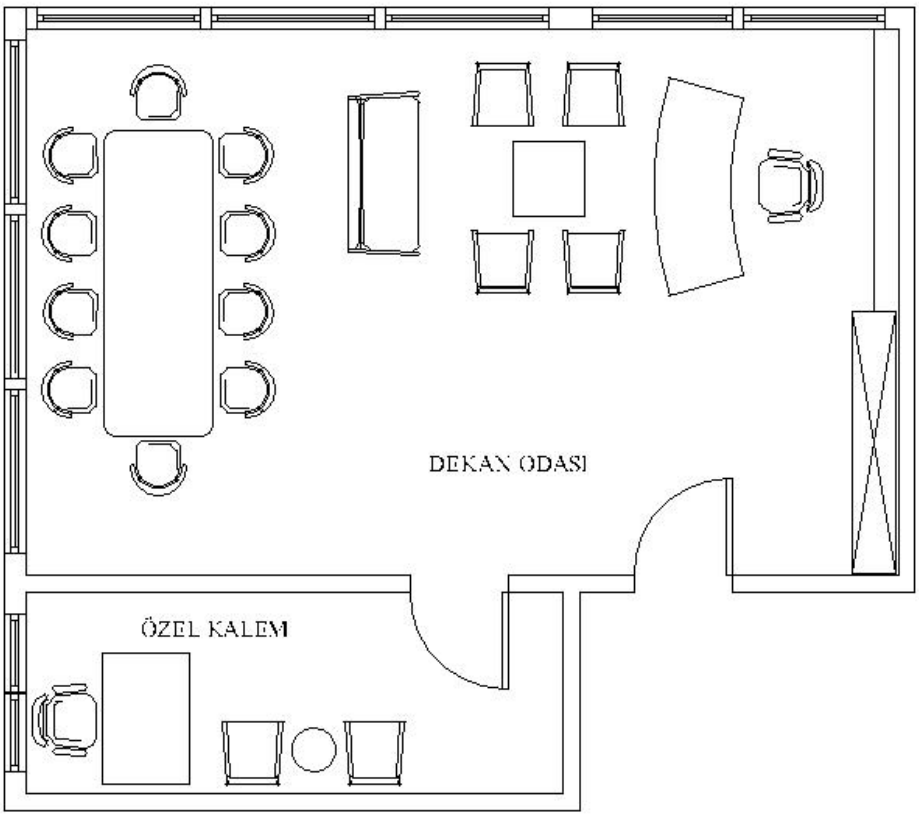

Şekil 8.28. Özel Kalem Görünüşü

8.5. Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı

1998 yılında Beden Eğitimi Meslek Yüksek Okulu'ndan devir alınan binanın dekanlık makamı ilk önce yaklaşık 60 m²'lik bir alan üzerindeydi. Küçük bir özel kaleme sahip olan mekan da dinlenme odası bulunmamaktaydı. Yönetici masası laminat kaplama olarak seçilmiş, masa arkası kütüphanesi, siyah deri kaplı altı kişilik yakın oturma grubu ve bordo renkli on kişilik toplantı masası ile ihtiyaçtan fazla bir alan kullanılmaktaydı. Dekan masasının bulunduğu noktanın üst kısmında asma tavan uygulaması yapılmış, spot ışıklarla desteklenmişti. Duvar yüzeyleri saten boya, döşeme duvardan duvara halı kaplama olarak seçilmişti.

2008 yılında yapılan yeni düzenleme ile özel kaleme ait alan büyütüldü, dekanlık odasına ek bir çalışma odası yapıldı. Mevcut donatılar değiştirilerek, venge renkli bir makam masası, arka konsolu, bordo renkli yumuşak deri kaplı iki kişilik yakın oturma ve dört kişilik uzak oturma grubu tercih edildi. Toplantı masasının sandalyeleri beyaz yumuşak deriden modern tarzda seçildi. Duvar yüzeyleri boyanabilir kağıt kaplandı, döşemede eskitilmiş görünümlü ahşap laminat parke kullanıldı. Eski tavan kaldırılarak, gizli ışıklı asma tavan sistemi yapıldı. Sanatsal çalışmaların sergilenmesi ve ön plana çıkartılması için üç adet duvar nişi kullanıldı. Perde seçimi olarak, dikey storlar kullanıldı. Dekanlık makamı eski durumuna göre daha fonksiyonel ve estetik oldu. Mekan ihtiyacı yeteri düzeyde karşılanırken, günümüz ihtiyaçlarına cevap veren modern tarzda bir makam odası oluşturuldu. Şekil 8.29 ve şekil 8.33'de eski ve yeni plan şemaları, şekil 8.30'dan şekil 8.32'e kadar ve şekil 8.34'den şekil 8.40'a iç mekan görünüşleri yer almaktadır.

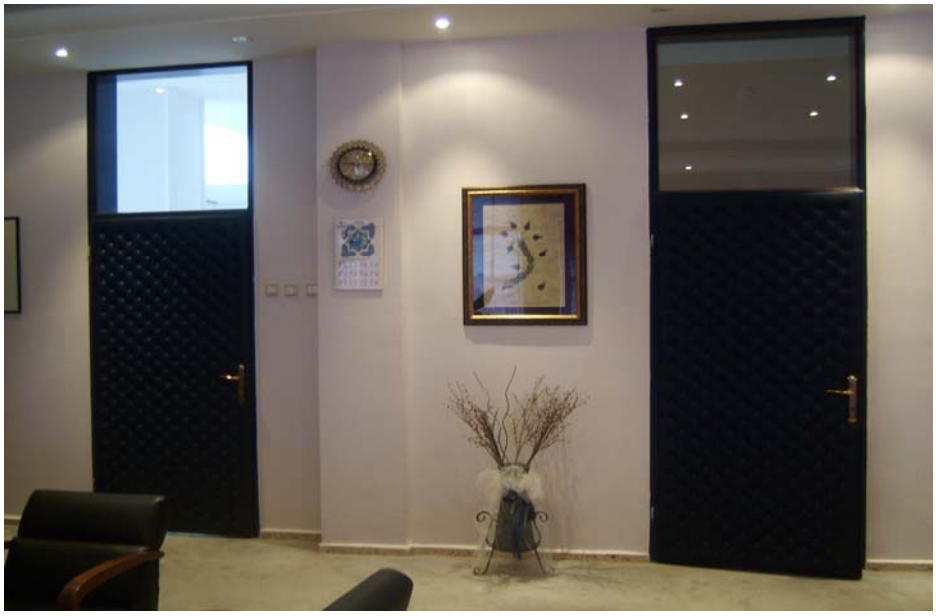
Şekil 8.29. Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı (Eski) Plan Şeması

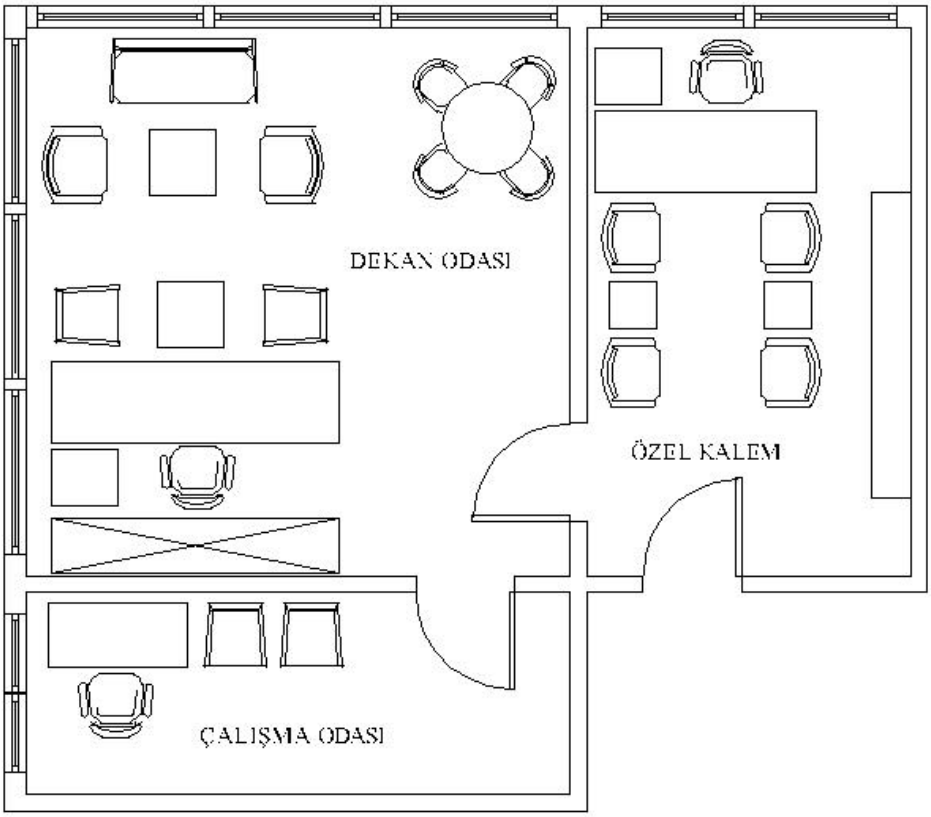
Şekil 8.30. Düzenlenmeden Önce Yönetici Koltuğu ve Masası

Şekil 8.31. Düzenlenmeden Önce Toplantı Masası

Şekil 8.32. Düzenlenmeden Önce Giriş Kapısı

Şekil 8.33. Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı (Yeni) Plan Şeması

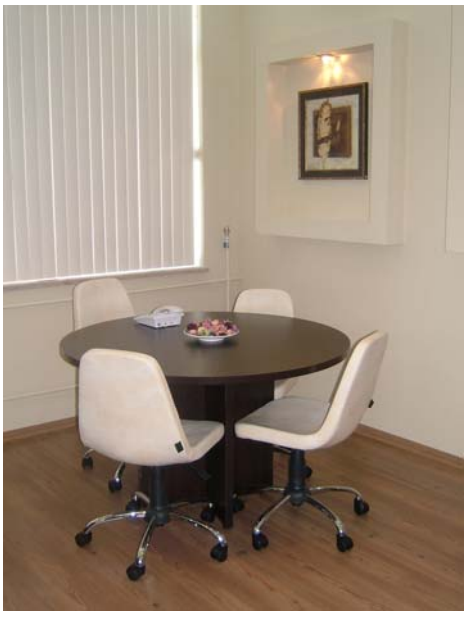
Şekil 8.34. Düzenlendikten Sonra Yönetici Odası

Şekil 8.35. Düzenlendikten Sonra Yönetici Koltuğu ve Masası

Şekil 8.36. Düzenlendikten Sonra Misafir Oturma Birimi

Şekil 8.37. Düzenlendikten Sonra Toplantı Masası

Şekil 8.38. Düzenlendikten Sonra Duvar Nişleri

Şekil 8.39. Özel Oda Görünüşü

Şekil 8.40. Özel Kalem Görünüşü

9. SONUÇ VE ÖNERİLER

16.yüzyıldan günümüze kadar süren büro oluşumunda, hem Dünya'da hem de Türkiye'deki ilk örneklerde olduğu gibi, günümüzde de bir kısım evler, işyerleri (ofis) olarak kullanılmaktadır. Başlangıç ile günümüz arasındaki fark teknolojik gelişimlerdir. 19.yüzyılda görülmeye başlanan hücre tipi bürolar, bugün ki büro anlayışının temelini oluşturmaktadır. Wright'ın Larkin Binası ve sonrasında gelişen bürolandschaft sistemi açık planlı büro sisteminin öncüleridir. Fakat açık planlı büro sistemi, mahremiyet ve gizliliği sağlayamadığı için yönetici bürolarında tercih edilmediği tespit edilmiştir. 1950'li yılların doğal ofis kavramı, günümüzde yönetici odalarında da görülmektedir. 1980 yılı sonrasında Türkiye'de de rastlanan çok katlı büro yapıları prestiji ve gücü simgelemekte bir araç olarak kullanılmaya başlandı. Teknolojinin gelişimi ile bina cephelerine uygulanan multi-vizyon gösterileri de kurum kimliğini ön plana çıkararak, büro yapılarının imajına katkı sağlamaktadır.

Kapalı (geleneksel) büro düzeni, yönetici odaları için en uygun mekan tipi olduğu tespit edildi. Bilişim sistemlerinin gelişimi ile büro içi ve büro dışı kullanım yöntemleri artmış olsa da kapalı (geleneksel) yönetici bürosu düzeni değişmediği gözlemlendi. Bu durum yönetici ile diğer çalışanlar arasında bir sınır oluşturmakta, mahremiyeti ve gizliliği gerektiren konularda önem kazanmakta, tek başına bir çalışma alanı ile güç ve prestij simgelenmektedir.

Yönetici bürosu donatıları, ilk çağdan beri önem taşır. İlk çağlarda altın işlemeli olarak görülen kral taht ve koltukları, ortaçağ da görülen yazı masaları ve kütüphaneler, yeni çağ da çalışma gruplarının oluşması ve günümüz büro mobilyaları ile gerek teknolojik gelişimlerle malzeme ve biçim çeşitliliğinin artması, gerekse konfor ve görsel çeşitliliğinin artması önemli bir yer tutmaktadır.

Yönetim kavramı, insanın toplu halde yaşamasından itibaren başlamıştır. Yönetici kavramı; saygınlık, güç prestij, statü kavramları ile eşdeğer olduğu için mekana yansıması önemlidir. Kamu ve özel sektör yönetici odaları üzerinden yapılan çalışmada iki birim arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Tez çalışması kapsamında yapılan özgün sınıflamalar ve seçilen örnekler üzerinden hazırlanan aşağıdaki tablolarda, yönetici bürolarının mekan örgütlenmesi ve analizleri bulunmaktadır.

Tablo 1. Home-Office ve Office-Home Tipi Yönetici Bürosu Sonuç Tablosu

A) ÖZEL KURULUŞLARIN YÖNETİCİ BÜROLARI		
1.Home-Office ve Office-Home Tipi Yönetici Büroları		
Yönetici Bürosu Adı	**Mekansal Birimler**	**Tasarım Felsefesi**
1.Günther Yönetici Bürosu	Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Açık Mutfak Islak Hacimler	Restorasyon projesi ile oluşmuş bir büro anlayışıdır. Ünlü tasarımcıların donatılarına yer verilmiştir. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
2. Neapolis Yönetici Bürosu	Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Açık Mutfak Dinlenme Birimi Islak Hacimler	Modern bir büro anlayışında klasik tarzda donatılar kullanılmıştır. Yemek masası, toplantı masası olarak çift işlevli kullanılmaktadır. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
3. Şişli'de Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Büro mekanı ev ortamındaki rahatlık ve sıcaklığa benzetilerek tasarlanmıştır. Mekanlar birden çok amaçla kullanılabilmektedir. Esnek mekan kavramına göre tasarım yapılmıştır. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
4. Alaturka Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Mutfak Islak Hacimler	Bir konut mekanı büro mekanına dönüşmüştür. Art Deco olarak biçimlenen mekanın orjinali korunmuştur. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
5. Obstetrics Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Alışılagelmişin dışında bir klinikte çözüm önerisi getirilmiştir. Kullanıcıların rahatı ve konforu düşünülerek, sıcak bir ev ortamı oluşturulmuştur. Yönetici odası sade ve modern tarzdadır. Eames tasarımlı donatılar kullanılmıştır. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.

Tablo 2. Image-Maker Office Tipi Yönetici Bürosu Sonuç Tablosu

2. Image-Maker Office Tipi Yönetici Büroları		
Yönetici Bürosu Adı	**Mekansal Birimler**	**Tasarım Felsefesi**
1. Saat Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Tasarım felsefesi, yönetimin büronun kalbi olmasıdır. Bunun için yönetici bürosu, diğer mekanlardan farklı olarak dairesel bir formda ve merkezi konumdadır. Seçilen mekansal öğeler ve donatılar, yöneticinin prestijini gösterecek konumdadır. Yönetici masasının arka platformundan tavana uzanan yüzey aydınlatma ile birleşerek yöneticinin önemini vurgulamaktadır. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
2. T BANK Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Yönetici bürosu, modern tarzdadır. Yöneticinin öneminin vurgulanması, koridor yüzeylerinden itibaren imaj duvarı oluşturularak sağlanmıştır. Yönetici masasının arka yüzeyinden tavana uzanan platform, bu örnekte de görülmektedir. Toplantı birimi dairesel bir alanda vurgulanmıştır. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
3. RSM Yönetici Bürosu	Danışma Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Yönetimin şeffaf ve açık olduğunu anlatan bir tasarım felsefesi ile yönetici bürosunun duvar yüzeyleri cam kaplıdır. Minimalist bir anlayışla düzenlenen bürodaki donatı seçimleri fonksiyoneldir.
4. Dr.Ahn Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Klinik mekanında kullanıcıya ait olan bölümler hareketli ve organik formlarla tasarlanırken, yönetici odası sınırlı bir alanda post-modern tarzda tasarlanmıştır. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
5.Good Face Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Mekan, modern bir anlayışla tasarlanmıştır. Yönetici odası sınırlı bir mekanda, minimalist şekilde tasarlanmıştır. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.

Tablo 3. Nature Office Tipi Yönetici Bürosu Sonuç Tablosu

3. Nature Office Tipi Yönetici Büroları		
Yönetici Bürosu Adı	**Mekansal Birimler**	**Tasarım Felsefesi**
1. Tekofaks Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Yönetici odalarında doğal bir ortam oluşturulmuştur. Doğal ışık, oluşturulan cam yüzeylerle yoğun olarak içeri alınmaktadır. Mekanda taşlar ve farklı bitki çeşitleri kullanılmıştır. Oluşturulan çatı bahçesi ile doğal ofis fikri desteklenmiştir. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
2. İstanbul'da Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Yönetici bürosu ve çalışanlara ait bölümlerde kullanılan doğal taşlar, dokular ve bitki seçimleri ile mekanlarda doğal bir ortam oluşturulmuştur. Oluşturulan iç bahçe ile doğal ofis fikri desteklenmiştir. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
3. Ceylan Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi	Büronun genelinde doğal ışıktan yararlanmak için büyük cam yüzeyler tercih edilmiştir. Dış bahçe düzeni doğal ofis fikrini desteklemektedir. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
4. Ryeo Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Doğal malzemelerin kullanılmasıyla oluşan klinikte, yönetici odasının bir duvar yüzeyinde ve sandalyelerde bambu kullanılmıştır. Doğal ışık yönetici masasının üzerinden alınarak yöneticinin önemi vurgulanmıştır. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.

Tablo 4. Klasikleşmiş (Bilindik) Office Tipi Yönetici Bürosu Sonuç Tablosu

4. Klasikleşmiş (Bilindik) Office Tipi Yönetici Büroları		
Yönetici Bürosu Adı	**Mekansal Birimler**	**Tasarım Felsefesi**
1. Yiğit Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Yönetici bürosu alışık olunan, maun kaplama dolaplar, duvardan duvara halı kaplama ve siyah deri koltuklardan oluşmaktadır. Yönetici masası, gerekli durumlarda toplantı masası olarak da kullanılmaktadır. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
2. Medikal Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi	Yönetici bürosu alışık olunan, meşe kaplama dolaplar, duvardan duvara halı ve laminat kaplama ve siyah deri koltuklardan oluşmaktadır. Yakın ve uzak oturmalar yönetici odasında bulunurken, toplantı birimi hacmin dışındadır. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
3. Giz Plaza Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi	Yönetici bürosu laminat kaplama ve beyaz-siyah deri koltuklardan oluşmaktadır. Yakın ve uzak oturmalar yönetici odasında bulunurken, toplantı birimi hacmin içindedir Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
4.Mecidiyeköy'de Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Yönetici bürosu duvardan duvara halı kaplama ve krem-siyah deri koltuklardan oluşmaktadır. Yakın ve uzak oturmalar yönetici odasında bulunurken, toplantı birimi hacmin içindedir Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.
5. İletişim Yönetici Bürosu	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Islak Hacimler	Yönetici büroları laminat kaplama ve klasik tarzdaki deri koltuklardan oluşmaktadır. Yakın ve uzak oturmalar yönetici bürolarında bulunurken, toplantı birimi hacimlerin dışındadır. Yönetici odası kapalı büro düzenindedir.

Tablo 5. Kamu Kuruluşlarının Yönetici Bürosu Sonuç Tablosu

B) KAMU KURULUŞLARININ YÖNETİCİ BÜROLARI		
Yönetici Bürosu Adı	**Mekansal Birimler**	**Tasarım Felsefesi**
1.S.Ü. Meslek Eğitim Fakültesi Dekanlığı (1999)	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Özel Oda-Islak Hacim	Yönetici bürosunda seçilen donatılar belirli bir tarza ait değildir. Mekan dekanlık olarak tasarlanmamıştır. Sınırlı mekanda ihtiyaçlar karşılanamamaktadır. Özel oda içerisinde toplantı birimi ve ıslak hacimler mevcuttur.
2.S.Ü.Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanlığı (1987)	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Özel Oda	Yönetici bürosunda seçilen donatılar belirli bir tarza ait değildir. Mekan dekanlık olarak tasarlanmıştır. Toplantı birimi ve yakın oturmalar mekan içerisindedir. Özel oda da çalışma masası, dinlenme koltuğu ve mini buzdolabı mevcuttur.
3. S.Ü. Hukuk Fakültesi Dekanlığı (2002)	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Özel Oda	Yönetici bürosunda seçilen mobilyalar ceviz kaplama ve koltuklar deri kaplamadır. Mekan dekanlık olarak tasarlanmıştır. Toplantı birimi, yakın ve uzak oturmalar mekan içerisindedir. Özel oda da toplantı masası bulunmaktadır.
4. S.Ü. İlahiyat Fakültesi Dekanlığı (1982)	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Özel Oda	Yönetici bürosu, yaklaşık 20 yıldır yeni bir düzenleme yapılmadan kullanılmaktadır. Mekansal öğeler ve donatılar eskime sürecine girmiştir. Mekan dekanlık olarak tasarlanmıştır. Yakın ve uzak oturmalar mekan içerisindedir. Özel oda da çalışma masası, toplantı masası ve kütüphane bulunmaktadır.
5.1. S.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı (1998) (Eski Hali)	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi	Yönetici bürosu, ilk hali ile kullanım alanından fazla bir alana sahipti. 60 m² lik alan içerisinde makam masası, yakın oturma ve toplantı masası mevcuttu. Özel kalem dar bir mekandaydı ve özel oda bulunmuyordu.
5.2. S.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı (2008) (Yeni Hali)	Sekreterlik Bekleme Birimi Toplantı Birimi Çalışma Birimi Özel Oda	Yönetici bürosu, son halinde kullanım alanı ihtiyaca göre bölündü. Özel kaleme ait alan genişletilirken, özel oda ilavesi yapıldı. 12 kişilik toplantı masası, 4 kişiye indirildi. Mekan fonksiyonel bir hale dönüştü.

İncelenen mekan örnekleri üzerinden özel kuruluşlara ait home-office ve office-home tipi yönetici bürolarında; tarzlar ve dönemlere gönderme yapan mekan anlayışlarının olduğu, ünlü tasarımcıların donatılarının kullanıldığı, farklı mekan çözümlerinin ve arayışlarının olduğu, mekanlar ve donatıların birden çok amaçla esnek olarak kullanıldığı görülmektedir.

Image-maker office tipi yönetici bürolarında; yönetimin büronun kalbi olduğu, yöneticinin önemini vurgulamak üzere yönetici odasına giden koridor boyunca imaj duvarı oluşturulduğu, yine yöneticinin önemine dikkat çekmek için, yönetici masasının arka yüzeyinden tavana kadar uzanan bir platform ile aydınlatmanın birleştiği, yönetici odalarında şeffaf bir anlayışın benimsenerek duvar yüzeylerinin cam olabildiği, kurumun kimliği ve imajına göre yönetici bürolarının şekil aldığı görülmektedir.

Nature office tipi yönetici bürolarında; büyük cam yüzeylerle doğal ışığın içeri alındığını, farklı bitki çeşitlerinin çatı bahçesi, iç bahçe ve dış bahçede kullanıldığı, doğal malzemelerin mekan içerisinde kullanıldığı görülmektedir.

Klasikleşmiş (bilindik) ofis tiplerindeki yönetici bürolarında deri koltuklar, ahşap kaplamalı dolaplar, duvardan duvara halı yada laminat döşeme yüzeyleri alışıldık olarak görülmektedir. Kamu kuruluşlarının yönetici bürolarında ise belirli bir tasarım anlayışı yoktur. Mekanlar ihtiyaçları karşılayacak donatılardan oluşmaktadır. Bu genellemelerin sonucu olarak özel ve kamu kuruluşlarda, mekan örgütlenmesi açısından aşağıdaki farklılık görülmektedir:

Özel kuruluşların yönetici bürolarının uzman tarafından tasarlanması, kurum kimliği ve imajın ön planda tutulması sonucu mekanlar; cesur, renkli, heyecanlı ve yenilikçi tasarım ilkeleri ile yönlendirilmektedir. Masa üstü sümenlerin ve stiloların kalktığı, yönetici arkasında bulunan panonun olmadığı, geçmişe göre dosya ve dökümanların dolaplar yerine bilgisayarda arşivlendiği görülen değişikliklerdendir.

Kamu kuruluşlarının yönetici bürolarında ise, sınırlı ekonomik koşullara bağlı olarak düzenlenen mekanlar ise tutucu, tutuk, klasikçi, ağır ve hazır imalata yönelik donatı seçimlerinden oluşmaktadır. Yöneticinin tercihine göre, masa üstü sümenleri ve stilolarının kullanıldığı, yönetici arkasında panonun bulunduğu, mekanda ve donatılarda seçilen renk ve malzeme kararlarının geleneksel olduğu incelenmiştir.

Sonuç olarak; günümüz yönetici büroları özel kuruluşlarda hızlı bir şekilde farklılaşırken, bu durum kamu kuruluşlarının yönetici bürolarına yansımamaktadır. Uzmanlar tarafından düzenlenen iç mekanlar ile iş veriminin arttırılması ve günümüz ihtiyaçlarına uygun bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Yönetici bürosu düzenleyecek tasarımcılara, iç mimarlara ve iç mimarlık eğitimi veren kuruluşlara bu tez çalışmasındaki tespitlerin incelenmesi önerilmektedir.

Yönetici büroları tarihsel süreçte incelendiğinde, ilk günden bugüne mahremiyet açısından, kapalı (geleneksel) büro düzeninde yapılandığı gözlemlenmiştir. Makam masası, koltuğu, ziyaretçiler için yakın-uzak oturmalar, toplantı birimleri, gerekli ise özel oda birimleri mevcuttur. Teknolojik gelişmeler ve malzemenin değişimi, yönetici bürolarında çeşitliliği sağlarken, mevcut olan birimleri korumuştur. Bilişim sistemleri ile bilgi hızla iletilmekte, buna bağlı olarak bilgisayarlar, lcd ekran televizyonlar, fax cihazları ve farklı kullanımlı cep telefonları bürolara girmiştir. Esnek kullanımlı mekan anlayışı ve donatılarla, birden çok amaca hizmet edilebilmektedir.

Tarihsel süreç boyunca yönetici büroları prestij sembolü olmuştur. Teknolojinin değiştirdiği kavramların ve mekanların yanında yönetimin gücü ve prestiji hep önemini korumuştur. Mısır-Mezopotamya'daki kral tahtlarından günümüz yönetici bürolarına kadar güç, statü, prestij ve saygınlık hem yöneticilerle hem de mekanlarla örtüşmüştür. Gelecekte, yönetici büroları mekansal biçimler açısından zenginleşse de kavramsal özellikler açısından korunmaya devam edecektir.

10. KAYNAKLAR

AIT-10, 1998, ‘’Shuttle-Buro’’, Innere Werte, 10.

Akın, B. 1998, ‘’İşletme Süreçlerinin Yeniden Tasarlanması-Değişim Mühendisliği Sürecinde-Bilişim Teknolojisi Altyapısının Oluşturulmasının Önemi’’, www.turk.ev.org/bahadirakin/bildiri.

Aluçlu, İ. 2000, Özel Sektör Yönetim Binalarında (Holdinglerde) Kullanıcı Gereksinimi, Konfor Şartları ve Organizasyona Yönelik Sistem İyileştirme Modeli, Doktora Tezi, YTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Alyanak, Ş., 1991, ‘’Mobilya Tarihine Fantastik Bir Bakış’’, Arredamento Dekorasyon, Mobilya 91, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 1990, ‘’Art Deco Etkiler Taşıyan Bir Büro Tasarımı’’, Tasarım Dergisi, Sayı 5, Tasarım Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 1991, Mobilya Sözlüğü, Arredamento Dekorasyon, Mobilya 91, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 1993, ‘’Telekomünikasyon Kulesi’’, Tasarım Dergisi, Sayı 31, Tasarım Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 1995/a, ‘’Ceylan’ın Yeni Fabrikası’’, Vizyon Dekorasyon, Sayı 17, İstanbul.

Anonim, 1995/b, ‘’Maya’da Bir Ofis Düzenlemesi’’, Tasarım Dergisi, Sayı 50, Tasarım Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 1996/a, ‘’Atölye-Ev’’, Art Decor Dergisi, Sayı 37, Doğan Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 1996/b, ‘’Ofise Sıcak Yorum’’, Art Decor Dergisi, Sayı 39, Doğan Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 1997/a, ‘’Sağlığın Estetiği’’, Art Decor Dergisi, Sayı 56, Doğan Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 1997/b, ‘’Ayrıntıdaki Çarpıcı Gizem’’, Art Decor Dergisi, Sayı 54, Doğan Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 1998, ‘’Kişiye Özgü Mekanlar’’, Art Decor Dergisi, Sayı 64-65, Doğan Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 2000/a, ‘’Orgatec Ofis ve Ofis Mobilyaları Fuarı Final Raporu’’, Tasarım Dergisi, Sayı 107, Tasarım Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 2000/b, ‘’Tekofaks Binası’’, Tasarım Dergisi, Sayı 103, Tasarım Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 2001, ‘’ABD’de Büronun Dünü ve Bugünü’’, Arredamento Dekorasyon Nisan, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 2003/a, ‘’Rafineri Reklam Ajansı’’, Yapı Dergisi, Sayı 255, İstanbul.

Anonim, 2003/b, ‘’Global Crossin Corporate Yönetim Binası’’, Arredamento Mimarlık, Sayı 157, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 2003/c, ‘’Ulaştıran Şirketinin Merkezi Ofis Kimliği’’, AD Dergisi, Sayı 126, İstanbul.

Anonim, 2004/a, ‘’Glowtecture Ofis Binası’’, Tasarım Dergisi, Sayı 140, Tasarım Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 2004/b, ‘’Dr. Ahn Plastik&Estetik Kliniği’’, Bob Dergisi, Sayı 2.

Anonim, 2005, ‘’Yatayda Anlamlı Oyunlar’’, Maıson Française, Sayı 119, Nisan.

Anonim, 2006/a, Ofis Binaları, Tasarım Yayın Grubu, İstanbul.

Anonim, 2006/b, ‘’Ultimo Danışmanlık Bürosu’’, Yapı Dergisi, Sayı 294, Yem Yayıncılık, İstanbul.

Anonim, 2006/c, ‘’RSM Tasarım Merkezi Ofis’’, Bob Dergisi, Sayı 6.

Anonim, 2007/a, ‘’Homes in via Belsito Neapolis’’, Maru Annual 4, Published by CAPress Co.Ltd.

Anonim, 2007/b, ‘’Youn Ho Ju Obstetrics Clinic’’, Maru Annual 2, Published by CAPress Co.Ltd.

Anonim, 2007/c, ‘’Saat ve Saat Genel Merkezi’’, Bob Dergisi, Sayı 12.

Anonim, 2007/d, ‘’RSM Design Center’’, Maru Annual 2, Published by CAPress Co.Ltd.

Anonim, 2007/e, ‘’Dr.Ahn Plastik&Estetik Clinic’’, Maru 2, Published by CAPress Co.Ltd.

Anonim, 2007/f, ‘’Good Face Dental Clinic’’, Maru Annual 4, Published by CAPress Co.Ltd.

Anonim, 2007/g, ’’Ryeo Clinic’’, Maru Annual 4, Published by CAPress Co.Ltd.

Anonim, 2008, ‘’T Bank Genel Müdürlüğü’’, Tasarım Dergisi, Sayı 178, Tasarım Yayıncılık, İstanbul.

Ar, F. 1999, Büro Yönetimi Teknikleri, Yargı Yayınları, Ankara.

Aras, R. 2003, Mobilya Stilleri, Bizim Büro Basımevi, 2003, Ankara.

Arcan, E.F., Evci, F. 1992, Mimari Tasarıma Yaklaşım, 2K Yayınları, İstanbul.

Arquitectos, M. 2003, Las Flores Şirketi Yönetim Binası, Arredamento Mimarlık, Sayı 157, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

Aykol, E. 1997, Büro Yapılarında Kullanıcı Gereksinimlerinin Mekan Tasarımına Etkilerinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aytuğ, A. 1990, Mimaride Ergonomik Faktörler, Yıldız Üniversitesi Matbaası, Fakülte Yayınları, İstanbul.

Bailey, S. 1990, Offices, Butterworth Architecture.

Bayazıt, N. 1969, Konut Araçları Açısından Ele Alınan Sistematik Bir Tasarlama Yönteminin Geliştirilmesi, İTÜ, İstanbul.

Benligiray, S., 1993, Büro Yönetiminde Sistem Yaklaşımı ve Büro Sisteminin İyileştirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Bilgin, 1991, Eşya ve İnsan, Gündoğan Yayınları, Ankara.

Binat, B. 1996, Bürolarda Çalışma Ünitelerinin Yeni Teknolojilere Adaptasyonu İçin Bir Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, İstanbul.

Birkan, G., Ortaylı İ., İdil B., Karaaslan M. 1984, ‘’Söyleşi: Osmanlı’dan Bugüne Hükümet Konakları’’, Mimarlık 5.

Black, T. 1986, The Changing of Workplaces, New York, Times Publishing.

Budak, S. 2000, Psikoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları.

Burckhardt, M. ?, Mobilier Louis XVI, CH.Massin, Paris.

Büyük Larousse, 1986, Sözlük ve Ansiklopedi, 22.Cilt.

Can, S. 1991, XX. Yüzyılda Mobilya ve İç Mimarlık, Dekorasyon, Mobilya'91.

Cassidy, T. 1997, Environmental Psychology: Behaviour and Experience in Context, East Sussex, Psychology Press Ltd.

Dalgıç, G. 1999, İleri Teknolojiye Dayalı Büro Modelinde Mekan Organizasyonu, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.

DeLucchi, M. 1996, Office and Freedom, Deutsche Bauzeitschrift-Buro'96.

Dinçel, K., Işık, Z., 1979, Mobilya Sanat Tarihi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Dostoğlu, H., 1978, ''Büro Binaları ve İki Yarışma Üzerine'', Mimarlık Dergisi,S. 4.

Dökmeci, V., Dülgeroğlu, Y., Akkal, L. B., 1993, İstanbul Şehir Merkezi Transformasyonu ve Büro Binaları, Literatür Yayıncılık, İstanbul.

Duffy, F., 1984, Planning Office Space, The Architectural Pres Ltd., London.

Duffy, F., Kleeman, Walter B., 1991, Interior Design Of The Electronic Office Van Nostrand Reinhold, New York.

Duffy, F. 1997, The New Office Information Technology, Octopus, London.

Eldem, N. 1950, İdari ve Ticari Büro Binaları, Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bil. Ens., İst.

Emiroğlu, E. 1986, Büro Mekanlarında Değişebilirlik, Esneklik ve Dönüşebilirlik Sorunları, Dizayn Konstrüksiyon, Ekim.

Erdener, H.E. 1996, Büro Binalarında Yeni Kullanım Yöntemleri, Yapı 181, Yem Yayıncılık, İstanbul.

Erentok, M. 1991, A'dan Z'ye Açık Ofis, Arredamento Dekorasyon, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

Eriç, M., Ersoy, H.Y., Yener, N. 1986, Günümüz Konutunda Rasyonel Donatım, Makro Design A.Ş., İstanbul.

Eroğlu, Ö. 1998, ''Minimal Art'', Yapı Dergisi, Sayı 199.

Ertürk, S. 1995, Mimari Donanım, KTÜ Ders Notları, Trabzon.

Eti, M. 1997, Stipo ve Çağdaş Çeşitlemeleri, Arredamento Dekorasyon, Sayı 89, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

Frei, H. 1992, Louis Henry Sullivan, Artemis Verlags, Zurich.

Gorbon, 1978, Örgüt Gereksinmelerine Uygun Büro Mekanı Planlaması İçin Bir Yöntem Önerisi, Doktora Çalışması, İDGSA, İstanbul.

Gözlü, S. 1992, İşletmelerde Büro Örgütü ve Verimlilik, Verimlilik Dergisi, MPM Yayınları, Ankara.

Günay, R. 1998, Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri, Yem Yayıncılık, İstanbul.

Gür, Ş. Ö. 1996, Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, İstanbul.

Gür, Ş. Ö. 2005, Modern Mimarlık Tarihi Ders Notları, KTÜ, Trabzon.

Güray, A., Baykan, İ., Çolak, M., 1994, Mobilya Tasarımının Gelişim Süreci, Türk-İnşa, Sayı 44.

Gürer, A. 1997, Büro Binalarında Mekan ve Kullanıcı Performansının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gürkan, B. 1996, Yirminci Yüzyıl Batı Mimarisinin 1950-1990 Arası Ülkemiz Mimarisindeki ve Bir Örnek Olarak Büro Binaları Üzerindeki Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Harris, D. 1991, Planning and Designing the Office Environment, NY: Times Publishing.

Hasol, D. 1993, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yem Yayınları, İstanbul.

Hasol, D. 1995, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yem Yayınları, İstanbul.

Hidayetoğlu, M. L. 2006, Donatı Tarihi ve Tasarımı Ders Notları, Selçuk Üniversitesi, Konya.

İnnes, J. 1987, Decorators' Directory of Styles, Gallery Books, New York.

İnceoğlu, N. 1982, Mimarlıkta Bina Programlama Olgusu, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Kapucu, B., 1995, ''Art Deco Tarzı'', Art Decor 28-29, 7-8.

Keıth, D., Blomstrom, R. 1966, Business and Its Environment, McGraw Hill Book Company, New York.

Kısmet, B. 1999, Yönetim Yapılarında Kullanılan Bilişim Teknolojileri ve Mimari Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kortan, E. 1989, Son On Yılda Mimarlığımız, Türkiye'deki Mimarlık Hareketleri, Mimarlık Dergisi, Sayı 3, s.s. 36-37.

Kroenke, D. 1989, Management Information Systems, Mc Graw Hill Book Company, Berkshire.

Kurugöl, S. 1992, Büro Mekanından Akustik Koşulların Yapı Fiziği ve Malzeme Yönünden Araştırılması, Mimar Sinan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Long, L. 1994, Introduction to Computers and Information Systems, Prentice Hall International, New Jersey.

Manning, P. 1965, Office Design, A Study of Environment, University of Liverpool, Pilkington.

Marberry, S.1995, The Power Of The Colour: Creating Healty Interior Spaces, John Wiley and Sons Inc. NY.

Mitchell, W. 1995, City of Bits, MIT Press, Londra.

Mullin, S.1976, Planning Office Space, The Architectural Pres Ltd., London.

Mutlu, Ö. 1998, Büro Binalarında Hazır Bölücü Elemanlarla Mekan Tasarımında Planlama Sorunları, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Onat, E. 1989, ''Akımlar, Koşullar ve Mimarlığımız'', Yapı, Sayı 99, İstanbul.

Other Office, 2002, Frame Publishers, Amsterdam.

Örs, K. 2000, On The Job:Design and The America Office, Sergi Katalogu, ABD.

Özer, B. 1965, ''Mimarlıkta Uslup'', Batı ve Biz, Mimarlık 11.

Raymond, S., Cunlife, R.1997, Tomorrow's Office, E&FN Spon, London.

Riewoldt, O. 1994, New Office Design, New York, Lawrence King Publishing.

Robsjohn-Gibbimgs, T. H. 1963, Furniture of Classical Greece, Alfred A.Knopf, New York.

Savaşır, İ. 1991, ''Daire, Büro ve Ofis: Üç Terim, Bir Kavram'', Arredamento Dekorasyon, Ofis'91, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

Scognamillo, G. 1991, ''Ofislerin Sineması'', Arredamento Dekorasyon, Ofis'91, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

Simon, H. 1975, Kamu Yönetimi, Çeviren: Cemal Mıhçıoğlu, Ankara Üniversitesi, SBF Yayınları, Ankara.

Smith, E. L., 1991, Mobilyanın Anlamı, Arredamento Dekorasyon, Mobilya 91, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

Sunar, Ş. 1980, ''Büro-Hizmet Binaları'', Arkitekt, 2. Cilt.

Talbert, B. J. 1971, Gothic Forms and Examples of Ancient and Modern Furniture, Gregg International Publishers, London.

Tanyeli, U. 1997, Modern Mimarlık, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Cilt 2, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Terence, M., 1978, People in Organizations, McGraw-Hill Book Com., NewYork.

Topaloğlu, M. 2002, Büro Yönetimi, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Ünügür, S.M. 1973, Kültür Farklılıklarının Mutfaklarda Mekan Gereksinimlerine

Etkilerinin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Ergonomik Metod, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Ünügür, S.M. 1989, Bina Tasarımının Temel İlkeleri, İTÜ, Müh. Fakültesi, Baskı Atölyesi, İstanbul.

Weber, M., 1986, Sosyoloji Yazıları, Çeviren: Taha Parla, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Weston, R. 2004, Plan, Section and Elevations, Key Buildings of the Twentieth Century, Laurence King Publishing, London.

Worthington, J. 1998, Reinventing the Workplace, Reed Educational and Professional Publishing Ltd., Londra.

Yüksel, D.Y. 1994, ''İstanbul'da Son Dönem Büro Binaları'', Yapı, Sayı 157.

İNTERNET KAYNAKLARI:

(1) www.florence.ala.it/uffizi.htm

(2) www.aboutflorence.com/.../uffizi-gallery.html

(3) www.opendemocracy.net/theme_7-corporations/article_904.jsp

(4) www.sjsfiles.btinternet.co.uk/flm030636.htm

(5) www.commons.wikimedia.org/wiki/index.html?curid=587644

(6) www.egm.it/cms/mappaitalia/milanogalleria.jpg

(7) www. sanattarihi.sa.funpic.de/index.php?topic=38.msg1209

(8) www.upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/34/Wainwright_building

(9) www.designboom.com/portrait/mies/seagram.html

(10) www.carusostjohn.com

(11) www.severud.com

(12) www.ctcorporatecenter.com

(13) www.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=10718&month

(14) www. anothercubicle.com/default.aspx

(15) www.techcraving.com/nissan-nv200-mobile-office-concept/

(16) www.mocoloco.com/archives/000264.php

(17) www. vipresimler.com/display-image-album-202-pos-5.html

(18) www.hoptirik.com/forum/showthread.php?t=4980

(19) www.rubylane.com/shops/antiquingwithpamela/ilist

(20) www.retromodern.com

(21) www.gibraltarfurniture.com/allchairs.html

(22) www.miesbcn.com/en/foundation.html

(23) www.steelform.com

(24) www.galinsky.com/buildings/pompidou/index.htm